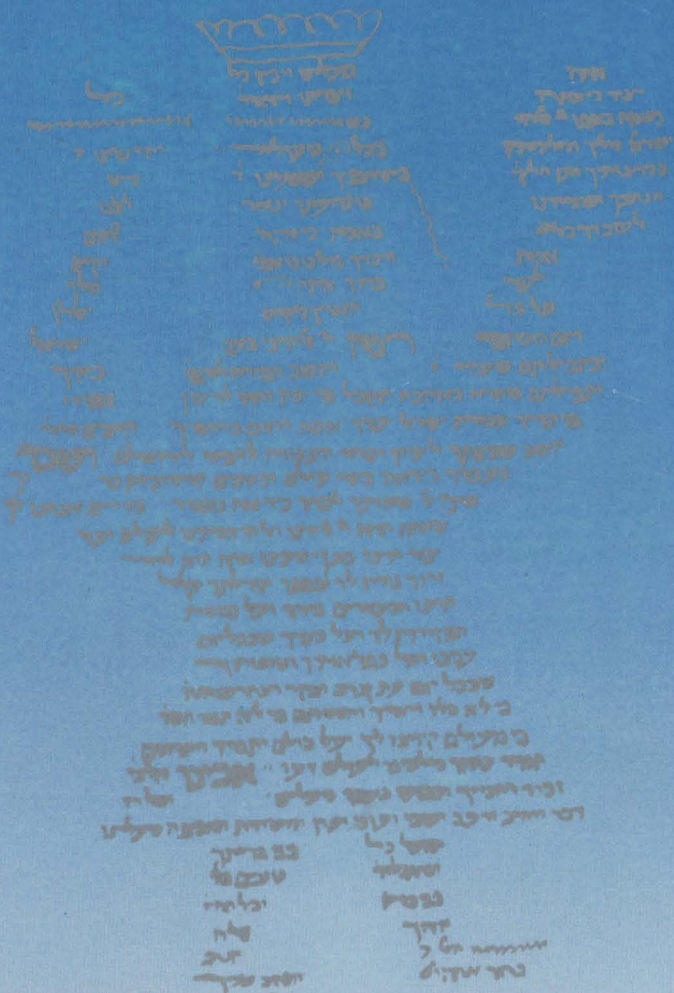
KABALA

Musevi Mistiklerinin Yolu

PERLE EPSTEIN

DHARMA YAYINLARI

Dharma Yayınları 8
Dünya Dinleri ve Kültürleri 1

ISBN 975-7800-07-4

Kitabın Özgün Adı: KABBALAH, THE WAY OF THE JEWISH MYSTIC

Baskıya Hazırlayan	: Namık Kemal ATALAY
Dizgi	: Odak Dizgi (513 98 22)
Baskı	: Yön Matbaası (544 66 34)
Film ve Montaj	: İteka Reklam Hiz. (518 45 75)
Cilt	: Örnek Mücellit (516 50 20)
Kapak Düzeni	: Bülent ENGEZ (516 19 00)

1. Basım / Ocak 1993

Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları, Fikir ve Sanat Kanunu gereğince, DHARMA yayınlarına aittir.

KABALA

Musevi Mistiklerinin Yolu

PERLE EPSTEIN

Çev: NUSRET KARAYAZGAN – ŞİYMA BARKIN

DHARMA YAYINLARI

Taksim, Cihangir Kumrulu Yokuşu 24/1
80060 Beyoğlu/İSTANBUL
Tel: 243 06 33

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ....9
GİRİŞ....13
I.MİSTİK YAŞAM....21
1.Hazırlık Aşaması:Huşu'yu Geliştirmek....23
*Gizli Bahçe....23
*Bahya ben Joseph Ibn Paquda:
"Tanrı'yı Kalbinle Tanı."....26
*Safed:Musevi Shangri-La....34
*Moses Cordovero 'nun "Onüç Kutsal Niteliği"....39
*Hayat Ağacı....41
*Isaac Luria:Safed'in "Aslanı"....44
*Moses Luzzatto ve Çevresi....53
*Beth El'in Sırları....62
2.Aşk:Tanrı'ya Yolculuk....65
*Yolcuya Uyarılar....67
*Mutlak'ın Bir Görüntüsü....71
*Rabbi Nehuniah ben Hakana:
Tanrı'nın Tahtına Yaklaşmak....75
*Işığın Kitabı....79
*Kozmik Bedeni Açığa Çıkarmak....81
*Tanrı'nın Dişi Yüzü....84
*Tanrı'nın Tutkulu Arayışçıları....86

II. KABALACI UYGULAMALAR....91

3. Kürelerin Yolu....93
*Rabbi Simeon bar Yohai ve "Zohar"....95
*İlahi İsimlerle Kozmik Ağaç....98

*Kral Süleyman'ın Nefes Alıştırmaları 101
*"Shema" Üzerine Meditasyon 103
*Abraham'ın Rahani Yolculuğu 106
*Kürelerin Kaynaşması 112
*Taoist Meditasyonla Benzerlikleri 116
4. Harflerin Yolu 120
*"Tzeruf" Üstadı: Abraham Abulafia
(Harf Permütasyonu) 129
*Mistik Kitle Ayaklandırıcısı 131
*Heves 144
*İsim Üzerine Meditasyon 147
*"Shefa". Ölümsüz Akım. 152
*Dağ Büyüklüğündeki Harfler 155
*Akko'lu Isaac: "Tevrat İçin Benliğinizi Öldürün" 158
*Tzeruf'ta Sonraki Yansımalar 162
5. Esrime Yolu: Hasidizm 167
*Baal Shem Tov: İnsancıl, Pratik ve Bilge 173
*Hasidik Metod. Dua 175
*Gezginci Bir VAiz Baal Shem
Tov'un Müridi Oluyor 179
*Hasid'in Bilinç Altındaki Yolculuğu 181
*Üç Dev 188
*Rebbe Nachman'ın Tanrı'yla Sohbetleri 191
*Rebbe Shneur Zalmani Entellektüel Mistik 197
*Hayvansal Ben'e Boyun Eğdirmek 202
*Gerçek Shabbat'ı İnşaa Etmek 204
*Lubavitch'li Dov Baer: Esrimenin On Aşaması 205

III. DEVEKUTH: TANRI'YA BAĞLANMAK 211

6. Tanrı'nın Yolu 213
*Peygamberlik 216
*Doğa Üstü Rohberler 218
*Joseph Caro'nun Gizli Güncesi 223
*En Yüksek İmgelem 232

SON SÖZ: KABALA'NIN GELECEĞİ ÜZERİNE KİŞİSEL DÜŞÜNCELER.....235

SÖZLÜK 243
KAYNAKÇA.....247

ÖNSÖZ

Kabala konusundaki kendi araştırmalarım üzerinde heyecan uyandırıcı, çığır açan bir etkisi olan *Kabala: Musevi Mistiklerinin Yolu* kitabının yeni baskısını benim tanıtmam, bana çok uygun göründü. Bu egzotik alanı anlatmaya çalışan çoğu kitabın karanlık, akıl karıştırıcı denizinin ortasında iken, Musevi mistisizminin ne olduğunu anlamak için yolu aydınlatan Perle Epstein'in berrak ışığını buldum. Onun güçlü tarihsel vurgusu, kutsal metinlerden yaptığı doğrudan alıntılar ve İbranice terimlerin doğru kullanımı, hepsi birden geniş ve çoğu kez korkutucu olan bu alandan bir anlam çıkarmama yardımcı oldu.

Bu kitap ayrıca, Kabala'nın pek çok karışık ögeyi diğer gizemli geleneklerle paylaştığı kuşkusunu da doğruladı. Örneğin, değiştirilmiş soluk alma şekillerinin, özel beden duruşlarının ve karmaşık gözönünde canlandırma tekniklerinin hepsinin, sadece yoga veya Taoculuk'ta değil, Musevi mistisizmi ile de akrabalığının varolduğunu göreceksiniz. Dr. Epstein, güçlü bir birleştiricilik hassasiyetiyle, düşünce ve uygulamadaki bu çarpıcı benzerlikleri kitap boyunca ortaya sermektedir.

Bu kitabın yazıldığı yıllarda, bu kolay bir iş değildi.

Gershom Scholem'in kuru ve bilgece hikayeleri ve Martin Buber'in eski Hasidik masallarının stilize tercümeleri dışında, bu konuda İngilizce olarak yazılmış olan, gerçek değerde bir eser yoktur. Kabala hakkında anlamlı birşeyler öğrenmek isteyenler için durum gerçekten de ümit kırıcıydı. Tabii büyücülerin Kabala hakkında açıklamaları vardı, fakat bunların değeri hakkında soru işaretleri vardı ve hala da vardır; özellikle de rahip adayları yönünden. Bilgelerin dediği gibi, *yarım gerçekler, bazen yalanlardan daha tehlikelidir.* Bu tür kitaplar, yanlışlar ve yanıltmalarla doludur.

Perle Epstein'in kitabı ise böyle değildir. Güçlü bir yeshiva zemini üzerine oturmuş olan kendi Kabalasında, gerçek bir Musevilik takdiri, onun eski yaşam biçimine ve görüşüne olan takdirini gördüm. Bu konudaki diğer kitapların aksine bu kitap, otantik bir Musevi kulunu bizlere aktarıyor ve bu, bana çok hoş geldi. Yazar, Museviliğin geniş yapısının yüzyıllar boyunca, kişisel, mistik ifade için nasıl bir çerçeve oluşturduğunu inandırıcılıkla aktarıyor; Kitabı Mukaddes'in gizli öğretilerinden gizli dualara ve ibrani alfabesine dayanan meditatif tekniklere kadar. Kabalacıların bütün aktivitelerinde, ahlak kurallarının sağlam zemininde kaldıklarını, kutsal merdivenlerden tırmanmanın her zaman sabırla, adım adım ilerlenilen bir yolculuk olduğunu berrak bir şekilde göstermektedir.

Bu Musevi ruhunu, Perle Epstein'ın bu kadar iyi aktarmasına şaşmamak gerekir. New York City'de büyüdüğü için çok iyi bir geleneksel Musevilik eğitimi aldı; yani o günlerde bir kadının alabileceği en iyi eğitimi. Belki bundan da önemlisi, yetişkinlik çağında en önemli öğret-

meninin, ölümü hepimiz için büyük bir kayıp olan klasik Kabalacı metinlerin ünlü çevirmeni ve yorumcusu Rabbi Aryen Kaplan olmasıdır. Kaplan uzun yıllar boyunca ona, gizli yazıların inceliklerini öğretirken, tarihte ilk kez bu yazıların İngilizce çevirilerini de yapıyordu. Kabala, her zaman en iyi öğretmeni bulmamız gerektiğini vurgular ve Dr. Epstein'ın kitabı, kendisinin bu kuralı çok iyi uyguladığının bir göstergesidir.

Bu kitabın ilk yayınlaşından bu yana, Musevi mistisizmine olan ilgide büyük bir patlama oldu. Museviliğin gizemli dalına duyulan canlı merak sürekli artmaktadır ve artık Kuzey Amerika'nın birkaç büyük şehri ile sınırlı değildir. Kısmen kendi kitaplarıma ve sunuşlarıma bağlı olarak, olmadık yerlerde, Kabalacı çalışma ve uygulama hakkında daha fazla bilgilenmek isteyen kadın ve erkeklerden istekler almaktayım. Dünyanın her yerinden, her inançtan ve her kültürden gelen bu insanlar, bu eski bilgi yoluna birden bire güçlü bir çekim duymaya başladılar. Bu nedenle, *Kabala : Musevi Mistiklerinin Yolu* adlı bu kitabın son bölümünü okuyunuz ve fazla uzak bir geçmişte kalmamış olan yıllarda, Hasidik toplumların dışındaki Kabalacı araştırmanın çok yalnız ve tek başına yapılan bir iş olduğu yolundaki doğru bilgileri edininiz.

Son on yılın Kabala araştırmaları, Dr. Epstein'ın kitabının önemini azaltmamaktadır. Bu kitap, Musevi mistisizminin dünyasına sürükleyici bir giriş olacak, bilgi ve bilgeliğin bu çok eski geleneği hakkındaki anlayışımızı zenginleştirecektir.

EDWARD HOFFMAN, Ph.D.

GİRİŞ

Onüçüncü yüzyıl Musevi mistiklerinden birine, *hitbodedut* ya da meditasyon sanatını öğrenmek isteyen bir mürit geldi.

"Mükemmel denge durumuna ulaştın mı?" diye sordu Usta.

"Sanırım", dedi mürit; dindarca dua etmiş ve iyi şeyler (işler) yapmıştı hep.

"Biri sana hakaret ettiğinde kendini incinmiş hisseder misin? Övgü aldığında, yüreğin memnuniyetle kabarır mı?"

Mürit bir süre düşündü ve biraz mahçup bir tavırla yanıt verdi: "Evet, sanırım hakaret gördüğümde inciniyor ve övüldüğümde gurur duyuyorum."

"Öyle ise git ve birkaç yıl daha dünyevi acı ve zevklerden uzaklaşmaya çalış. Sonra tekrar gel, sana meditasyonu öğreteyim."

Tabii ki bu mistik adayı, eşyasını toplayıp, alçakgönüllülüğü öğreninceye dek benliğini terbiye etmek için bir mağarada inzivaya çekilmedi; çünkü alçakgönüllülüğe ulaşmasında ona yol gösterecek olan tüm kurallar ve günlük uygulamalar, geleneksel Musevilikte vardı. Sabah ekmeğine okuduğu şükran duası, ona besininin dayanağı

olan ilahi zemini hatırlatırdı. Soluk almak, yemek yemek, uyumak, karısı ile sevişmek ve komşusu ile alış-veriş yapmak gibi olağan işlerdeki "mucize"yi gözlemleyerek, kendini önemsemekten kurtulabilirdi. Bu Musevi mistiğinin öğrencisi, tüm dikkati bu konu üzerinde yoğunlaşmış olan bir zihinle ve günlük hayatta tümüyle toprağa kök salmış bir tavırla, kendini kaçınılmaz bir şekilde Tanrı'ya ulaştıracak olan manevi merdivenlerden tırmanarak, kendini aydınlanma için hazırladı. Emirleri, tüm dikkati ile yerine getirerek, en sonunda benliğini o derece yok etti ki, "Huşu" adı verilen ve Tanrı'nın sürekli varlığı karşısında duyulan o mertebeye ulaştı. "Huşu", zamanla "Sevgi"ye ve "Sevgi"de "Bağlanma"ya dönüşecektir *"Tanrı'yı sev... sesini dinle ve... O'na sadakatle bağlan; çünkü bu senin hayatın ve günlerinin uzunluğudur"*, der Deuteronomy'nin yazarı. Bu bildiri, Kitabı Mukaddes'ten bu yana, Musevi mistikleri tarafından harfi harfine uygulanmıştır. Bu açıdan bakınca, Kitabı Mukaddes'in büyük bir bölümü, duyusal bağlanmalardan uzak durma yolunu planlayan öğretici bir kılavuz gibi okunabilir; ruhsal mücadelenin doruklarını, en cehennemsi karanlıklarla yüzleştirir (Psalms-Şiirler) ve ruhun, Yaradanı ile birleşmesini resmeder (Şarkıların Şarkısı).

Parlak bir Hasidik düşünür olan Mezerich'in Maggid'i bunu şöyle ifade eder:

Bir insan, bütün dünyaları geçene,
Tanrı ile bütünleşene ve bedensiz
dünyadan tümüyle kaybolana dek,
benliğini bedeninden soyutlamalıdır.

Öğrencisi olan Shneur Zalman, bu oluşuma *bittul*

ha-yesh, arzu duyan benliğin etkisizleştirilmesi adını verdi. Bununla birlikte Musevi mistikleri, saçma gibi görünen manevi ve dünyevi bir karışımdırlar. Museviler, yaradılış olarak pratik insanlardır, ayakları yere basar. Neredeyse içgüdüsel olarak, yukarıya çıkan şeyin aşağıya inmesi gerektiğini ve her ne kadar bu dünya "aldatıcı" görünse de "ruh için bir okul" olduğunu bilirler. Ayağınız yerde ve başınız havada yürümek güç bir iştir. Öğretmen, benliğini pazar yerinde yok etmesini istediğinde öğrencisini, köklerinin, insanlar, hayvanlar, bitkiler, mineraller, ıstırap, sevinç, üreme ve ölüm bulunan dünyamızda, en yüksek dallarının ise, sessiz, bilinmeyen ve bilinemeyecek olan sonsuzlukta bulunan bir ağacın ilk ve en alçak dalına yerleştirmektedir. Dahası, Musevi mistik, ağacın kökleri arasında rahatça yol almayı öğrendiğinde, yüksek ve en alçaktaki dünyaları bir araya getirme sorumluluğunu da yüklenecektir sonunda. Musevi mistikten sosyal, politik, aile ve toplum hayatı içinde yer alması beklenirken aynı zamanda Tanrı ile de mutlak ve daimi bir paylaşma ve beraberlik içinde olmalıdır.

Musevi için toplu yaşam ve dini görevler birdir. Mistik, en kişisel ibadetlerinde bile kendisini çevresindeki insanlardan soyutlayamaz, çünkü inancının özü Sinai'deki ilahi vahiy bile tek kişiye değil, altıyüzbin kişilik bir topluluğa indi. O zamandan beri de, Musevi mistik deneyimi toplumsal olarak paylaşıla gelmiştir. Istırap ve zulüm, Mesih tarafından kurtarılma ümidinin bu deneyime sızmasına, sürgün ise, ulusalcılıkla yoğurulmasına neden oldu. Yabancı despotlar Musevi toplumunu yok etmek ile meşgul değilken, o zaman da sahte Mesih'ler ve toplu-

mun içindeki kafirler, bu mistik görüşü yok etmek için ellerinden geleni yaptılar. Onyedinci yüzyılda, kendisini Mesih ilan eden İzmir doğumlu Sabatay Sevi, bütün Avrupa ve Orta Doğu'daki Musevi cemaatlerini kökünden yoketmeyi başardı. Onun ellerinden kurtuluşu bulacağını uman kendinden geçmiş güruhlar, bu hasta ruhlu liderin ardından Türkiye'ye kadar geldiler. Evine geri dönenler, kendilerini yıkılmış, parasız-pulsuz, göçebe olarak buldular. Kör inançlarının peşinden gidenler, başıbozukluğa ve toplum düzenin dışına düşerek din değiştirdiler. Sabatay Sevi (sonunda kendisi de Müslüman oldu), mistik kurtarıcılık adına Musevi mistisizmini neredeyse yoketmeyi başarıyordu.

Bu bozgundan sonra, yüzyıldan fazla bir süre boyunca geleneksel mistisizme gerçekten bağlı olanlar, onsekizinci yüzyılda Avrupalı Hasidim olarak ortaya çıkana kadar alıştırmalarını gizlilik içinde sürdürdüler. Hasidik hanedanlar gerileme devrine girdikten sonra *tzaddik* adlı kişilerin etrafına toplanan mezhepler, tekrar ortaya çıktı. *Tzaddik*'in ilahi gücünün büyüklüğünün, cin çarpmış fedailerden oluşan tüm bir toplumu değiştirebileceğine inanılıyordu. Erkekler, işlerini güçlerini bırakarak, egzotik giysiler giyip, *tzaddik*'lerinin adına egzotik hareketlere giriştiler, onu tahteravanla sokaklarda gezdirdiler ve sahiplerinin ihtiyaçlarını karşılama uğruna, kendi ailelerini açlık ve sefalet içinde bıraktılar. Bu tür bir tapınma, başka bir insanın mutlak manevi hükmü altına girmeyi geleneksel olarak çok zor bulan Musevilere çok ters düşmekteydi. Büyük ustaları her zaman saydılar, fakat Museviler bir "oyma put" karşında hiçbir zaman diz çökmediler; hatta

manevi ustalarının ilahi görüntüsü önünde bile. Yine de Museviler, bu gün bile görülen öğretmene tapınmaya karşı güçlü bir yatkınlığa sahiptirler.

Toplumsallık yanı nedeniyle Musevi mistik uygulamaları çifte yük taşımaktadır: Kişi, yalnızca Tanrı'ya sevgi ile bağlanmayı öğrenmekle kalmamalı, fakat tüm toplumu, tüm evreni de kendisi ile birlikte Tanrı'ya ulaştırmalıdır! Ve bu süreç içinde tüm evreni mahvetmemek için kendisi mükemmel olmalıdır. Musevi mistiği, kendisine Musa'yı örnek olarak, bütün günlük uğraşlarında, herbir soluk alışı ile tüm dikkatini Tanrı üzerinde yoğunlaştırmalı, fakat her zaman o "yüksek yer"den aşağı inmeli ve insanlar arasında yaşamalıdır. Tanrı'ya bağlanarak ve onun "boyunduruğuna" girerek öyle bir sevgi gücü geliştirir ki, kusurlu insanlarla dolu bu dünyaya tanrısal bir sevgi akışı sağlar.

Başlangıcından beri Musevi mistik uygulamaları gizlilik içinde sürdürüldü. Onbirinci yüzyıl İspanya'sında İbn Gabirol adlı bir filozof bu gizli ve sözlü öğretileri "Kabala" ya da *gelenek* başlığı altında toplandı. Fakat bu, bizi yanıltmamalıdır. Ortaçağ'ın onbirinci yüzyılından çok daha öncelerden beri, zaman ve mekan gözetmeksizin, aynı manevi yaşam tarzı ve uygulaması ve toplumla içiçelik ağırlıktaydı. Ancak Kabalacılar görevlerini çok iyi yaptılar. Musevi topluluğunun içinden ve dışından gelebilecek zulümden korkarak zaten çok karmaşık ve gizli olan bir geleneği daha da derinlere gömdüler. Bugün Kabala diye bilinen karmaşık şemaları ve mistik metinlerini, acemi gözleri şaşırtmak için çoğu kez bilerek çarpıttılar. Gelenek, sözlü olarak ustadan öğrenciye, ağızdan ağıza geçti;

böylece bir yandan doğru olarak aktarılması sağlanırken, diğer yandan öğrenciye de kişisel rehberlik yapılmış oldu. Onüçüncü yüzyılda, İspanya'da bu geleneğin büyük bir bölümü *Zohar* adlı bir kitapta gün ışığına çıktı. Fakat Kabalacı inançların ve uygulamaların bu "açıklamaları", ne sıradan insanlara, ne de bilginlere pratik uygulamalar hakkında bildiklerinden daha fazla birşey öğretti.

Kabala, bilgiye dayalı bir öğreti değildir; ayrıca Talmud gibi, *Musevi Kanunu*'nun mantıklı bir açıklaması da değildir. Kabala en başta ve ilk önce bir bütün olarak Musevilikle içiçe geçmiş ve tümüyle ona dayanan mistik bir uygulamadır. Tevrat'taki temelini anlamadan Kabalacı "meditasyon"u uygulamaya kalkmak, kanatsız olarak uçmayı denemek gibi olur.

İbranice bilmeyen biri, mistik hayatını bir Musevi gibi yaşayamaz, çünkü düşünce malzemesi Tevrat'ın dilidir. Değişik Kabalacılar, meditasyon malzemesi olarak, her bölüme ve ayete ayrı ayrı verilen özel harfleri kullandılar. Diğer manevi öğretilerin de çoğunda aday, günlük hayattan uzaklaşmaya ve sessiz bir yere çekilerek derin düşünceye dalmaya zorlanırken, Musevi mistik, dünyasal etkinliğin tam orta yerinde, yeni bir şekilde yaşamaya başlamaya zorlanır. Talmud bilgelerinin ilk öğüdü, "ekmeğini tuz ile ye, suyunu azar azar iç, yerde yat, kapalı bir yaşam sür ve çok çalış" olacaktır.

Değişik ustalar bu öğüdü değişik şekillerde yorumladılar. Musevilerin çok dağınık olmaları, tutarlı bir mistik uygulama okulunu olanaksız kıldı. Dağınık ve çoğu kez birbirine uymayan kültürlere sahip topluluklarda bile Musevi mistik uygulamaların çok benzer olması hayret

edilecek bir durumdur. Bunda, ortak dil olan İbranice'nin kuşkusuz ki yararı olmuştur. Eski mistikler görsel tecrübeye ve düşünmeye büyük önem verdiler. Sephardik Museviler daha çok, meditasyonun kehanet yönü ve Musevilerin kutsal bir topluluk oluşu üzerinde durdular. Avrupalı mistikler, duayı kutsal bir statüye yükselttiler. Tevrat ve Kanunlar'ın rehberliğinde Kabala, bazen karanlıklara dalarak, bazen de aydınlığa çıkarak, beş bin yıl boyunca yayıldı. Musevilerin günlük hayatla içiçe oluşu nedeniyle çoğunlukla farkedilememekle beraber, mistisizm yaygın bir şekilde yeniden baş verdi. Kabala en iyi şekilde, öğretileri yoluyla anlaşılabilir; çünkü tümüyle büyük ustaların sözleri ve Musevi yaşam tarzına kişisel uyarlamalarından kaynaklanmaktadır.

"Tanrı kıyafet değiştirerek dolaşır."

İsrail turundaki bilinmeyen bir dinsiz.

I

Mistik Yaşam

1
Hazırlık Aşaması: Huşu'yu Geliştirmek

GİZLİ BAHÇE

Kabala üzerinde çalışmak, muhteşem fakat tehlikeli bir bahçeye girmeye benzetilebilir. Giriş kapısını açar açmaz kendinizi dev sarmaşıkların, hareket eden çiçeklerin, altın rengi kuşların ve konuşan kelebeklerin arasında bulursunuz. İkinci kapıdan geçersiniz ve sahne değişir. Şimdi, üzerinde güneş ışıklarının parlaklığını taşıyan sular sarar çevremizi. Yakından baktığınızda, bunun büyük bir sarayın mermer girişi olduğunu anlarsınız. Bir kapı daha açtığınızda, şekillerinden kurtulmuş seslerin dünyasına gireceksiniz. Burada duyacağınız kanat sesleri, tekerlek şeklindeki melekler olan *ofanim'* lerin diyarına geldiğinizi bildirir. Bu bahçenin herbir kapısı, sizi hayali (sanrısal) görüntülerin ve tuzakların içine çekecektir.

Psikolojik, ahlaki ve ruhsal benliklerini bir bütünlük içinde kaynaştırmış olan başarılı hacı, yolculuğuna açık

bir alana ulaşana dek devam edecektir. Bu alanda öyle bir ağaç vardır ki, dallarının her biri bir dünyayı, ya da ruhsal algılama düzeyini temsil eder. On değişik renkteki kürelerden oluşmuştur. "Yaşam ağacı"na ulaşan mistik, artık tırmanmaya hazır olduğu bir noktaya ulaştığını anlar. Kapılar, onu kutsal ağacın büyüdüğü bahçeye, *Pardes*'e, Tanrı'ya yükselmeye başlayacağı noktaya ulaştırmıştır.

Musevi bilgeleri, mükemmel bir ahlak ve tutarlılığa (dengeye) sahip kişiler dışındaki herkesi, bu yerden uzak durmaları için uyarırlar. İbranice bir sözcük olan *Pardes*'in harflerinin buradaki sır hakkında bir ipucu verdiğini söylerler: P, Tevrat'ın basit, dış anlamı olan *Peshat*'ı; D, kinayeli anlamı olan *Drush*'ı; S, ise onun gizli, en derin anlamı olan *Sod*'u simgeler. Musevi mistik hayatının "bahçe"sindeki bu tehlikeli yolculuğu açıklamak için Talmud ustaları, dört büyük bilgenin, Ben Azai, Ben Zoma, Ben Abuyah ve Rabbi Akiva'nın hikayesini anlatırlar. Bu bilgeler Ortaçağ'ın ilk yüzyıllarında Filistin'de gerçekten yaşamış ve öğretmenlik yapmışlardır. Dördü de Kudüs'teki merkezi Musevi akademi öğretisinin ünlü kanun adamlarıdırlar. Tarihi kaynaklara göre Ben Zoma aklını kaçırmış, Ben Abuyah inançsız bir hain olmuş, Ben Azai en verimli yaşında ölmüş ve Akiva doksan yaşında aydınlanmış bir aziz ve din şehidi olmuştur.

Efsane'ye göre dördü de "Pardes'e girdi", yani mistik yaşamla kucaklaştı. İçlerinden en yaşlısı ve en hazırlıklı olanı, Rabbi Akiva, bilinçüstü düzeyine ilk ulaşan kişi oldu. Fakat uyanıklılık bilincine "dönüş"ünde, diğer üç kişiyi, dönüş yolunda zihinlerinin yaratacağı hayali görüntü-

lere yenilmemeleri ve teslim olmamaları için uyardı.

"Mermerin saf taşlarına yaklaştığınızda 'Su! Su!' diye bağırmayınız, çünkü Şarkılar bize der ki, 'yalan konuşan gözümün önüne gelmeyecektir.'"

Aziz Rabbi Ben Azai "gözünü dikti ve öldü", çünkü ruhu, kaynağına ulaşmayı o kadar çok istiyordu ki, ışığı görür görmez hemen fiziksel bedenini üzerinden sıyırıp attı.

Bilgi karmaşasından yeterince çıkamamış olan Ben Abuyah gözünü dikti ve bir yerine iki Tanrı görerek anında kafir oldu.

Ben Zoma baktı ve aklını kaçırdı, çünkü olağan yaşamla, hayali deneyimi uzlaştıramadı.

Yalnızca mükemmel uyumlu Rabbi Akiva, barış içinde girdi ve çıktı.

Kabalacılar için düşünce, eylem ve hedef birbirlerine doğrudan bağlantılıdır; bu nedenle aklını, bedenini ve ruhunu ne kadar çok arındırırsa, Tanrı'ya o kadar çok benzer. İnsanın Tanrı görüntüsünde yaratıldığına inandığından, mistisizm yolu yardımıyla kendisini o kadar parlatacaktır ki, sadece Tanrı'yı yansıtacaktır. Bu durumda, "Mutlak Varlıkla Birleşme", "benzerin benzeri çekmesi" olmaktadır. Kişi ne kadar tanrısal olursa, o kadar çok ilahi ışığı yansıtır. Ruhsal ağacın bu ilk dalında görünen tüm dünya, Kabalacının parlatma aletidir. Çevresindeki hayatın bütününden (yıldızlar, insanlar, besin) Tanrı'nın varlığını arıtır. Duyguları daha da arındırdıkça meleklerin saf renk ve kokudan ibaret dünyası ile ilişkiye geçecek, ta ki sonunda *devekuth* denilen ve insan şuurunun ulaşabileceği en yüksek mertebe olan Tanrı'ya sevgi ile bağlanma seviyesine ulaşacaktır.

BAHYA BEN JOSEPH IBN PAQUDA: "TANRI'YI KALBİNLE TANI"

Bahya Ben Joseph Ibn Paquda'nın *Kalbin Görevlerine Yön Verme Kitabı* adlı onbirinci yüzyıl tasavvuf rehberi, Tanrı'nın görünen yönlerini, "gökyüzü ve yerküresi, dünya ve rüzgarlar ile bağlantısı"nı vurgular. Bahya, öğrencilerine daha soyut konulara geçmeden önce doğayı incelemelerini salık verirdi. Nesnel gerçekte yer almayan mutluluğun, mutluluk olmayıp yanılgı olduğunda ısrar eder. Bu Musevi usta: "O'nu ne zaman bir şekil olarak gözünüzde canlandırırsanız veya O'nun birşeye benzediğini düşünürseniz, O'nun daha derin anlamını bulmaya çalışın... ta ki, o görüntü aklınızdan silinsin ve yalnızca görüntü yoluyla O'na ulaşın." Musevi öğrenci hayali görüntüyü inceler, ondaki ilahi özü çıkarır ve böylece çevresindeki heryerde Tanrı'ya görmeye başlar.

Bahya, onbirinci yüzyılın ikinci yarısındaki İspanyanın Saragossa kentindeki dini mahkeme hakimi olarak öncelikle Musevi yasasını mistik uygulamalara uyarlamakla meşgul oldu. Kendi zamanının İslam Sufilerinin Tasavvuf felsefesi ve tekniklerinden etkilenen Bahya, geleneksel Musevi ahlakına gizemlilik eğilimini kattı. Sade-

ce kanunun şekline dikkatlerini verip, onun ardındaki manevi anlamı önemsemeyen rabilere şüphe ile baktı. Kendi hayatı ve uygulamaları hakkında çok az şey bilinmektedir. Kendi sistemi hakkında açıklama yapmaması ve suskunluğu, *Kalbin Görevleri*'ndeki önsözünde açıkça görülmektedir. Fakat hakim olarak çalıştığı günlerde, Musevilik'teki bu manevi boşluk o kadar büyüktü ki, onu yazmaya zorunlu kıldı. Zamanının büyük Arap düşünürlerini bilen ve kusursuz bir Musevi olarak kalan neoplatonik mistik Bahya, Batı'nın dünyevi zevklerden arınma düşüncesini sağduyulu Musevilik ile bir senteze ulaştırdı. Kendi samimi dindarlığı ve Tanrı sevgisi, coşkulu öğretisinin her kelimesinden fışkırmaktadır: *Tanrı'yı kalbinle tanı.*

Bahya'ya göre akıl, doğrudan dinsel deneyimin ayırt edici destekçisi olarak iş görmelidir, yoksa kör inancın veya geleneğin değil.

"Benlik hesaplaşması"nı, bir kişinin manevi hayatının on ayrı düzeyi olarak gördüğü on kapıya ayırır ("Kapı", Museviler tarafından en çok tercih edilen mistik deney aşaması figürüdür.). İlk ve en önemlisi, yaradılış çokluğu içinde Tanrı'nın birliği gerçeğine ulaşmaktır. Bu gerçeğe ulaşmak için Bahya, doğada varolan herşeydeki (tek hücreli varlıklardan insana kadar) faaliyet gösteren İlahi Güç'ün incelenmesini öngörür. Mistikler, kendi arzu ve nefretlerinden uzaklaşarak, doğayı bir alim gibi incelerler. İlk önce dikkatini farklı maddelere (ateşe, havaya, toprağa, minerallere ve yıldızlara) yoğunlaştırır. Sonra, bu maddelerin (gazlar, buz, mineraller ve bitkiler gibi) kambinasyonlarını inceler. Sonra insan organizması üze-

rinde düşünür. Örneğin, kendisinin ana rahmindeki embriyo olduğunu hayal ederek, aklının gözü ile yetişkinliğe ulaşana kadar geçirdiği tüm büyüme evrelerini, yavaş çekilmiş bir film gibi izleyebilir. Bedeninin her bir organı ve uzvuna doğru yaptığı bu mikroskopik yolculuktan sonra, hafıza, konuşma ve düşünme gibi zihinsel işlevler üzerinde ve sonra da onlar sonucunda oluşan utanma, sevgi, kızgınlık gibi duygular hakkında düşünür. Bahya'ya göre, organik dünya üzerindeki bu yoğun çalışma, insanı doğal olarak dünya üzerinde varolan metafizik, felsefi, sosyal, sanatsal ve manevi sistemleri tam olarak anlamasına götürecektir. Kendi harika fiziksel (maddesel) varlığının (bedeninin besinden enerjiye dönüşümü, soluğun bu incelikli ve mucizevi işleyişi) kendi hayvani ve içgüdüsel benliğinin, ruhani bedenine nasıl bağlandığını, bedenin ve ruhun sinir, kan ve nefesle birleştiği o düğümü anlamasını sağlayacaktır.

Bahya, öğrencisine bu titiz araştırmasını doğanın herbir yanına uygulamasını önerir: Büyümesini tamamlamış bitkilerde tohum, toprak ve gelişme arasındaki ilişkinin, gündoğumu ve batımı zamanlarında gün ışığının değişen renklerinin, mevsimlerin, hatta önündeki duvarda yürüyen böceğin incelenmesi bile kişiyi Huşu düzeyine çıkartabilir.

İkinci kapı, bu titiz incelemelerden sonra Tanrı'ya doğru bir şekilde tapınmaktır. Yaradılış üzerine edindiği bu yeni anlayış, öğrencide şimdi Musevi Yasası'na yeni bir ruhla bağlanma isteği uyandırmıştır. Artık Tanrı'nın armağanlarına karşı duyduğu şükran duygusu ile dolu olduğu için O'nun hizmetine girer, yoksa cezalandırılmak

korkusu ile veya cennet vaatleri nedeniyle değil. Örneğin *mitzvah*'ı uygulaması veya sadece izin verilen yiyecekleri yiyerek ilahi emri yerine getirmesi, onun hayvani yaşamı incelemesinin doğal sonucudur. Şimdi *mitzvah*'ı doğallıkla, gerçek bir alçakgönüllülükle ve amacını anlayarak uygular, alışkanlık sonucu veya kurallara riayet etmiş olmak için değil. Tüm kainat, ilahi bir enerjiyle titreşir. Fakat "orta yol"da kararlılıkla kalarak, kendisini günlük işlerinin sonuçlarının mutlu rehavetine kaptırmaz; şehvetten kaçındığı kadar sofuluktan da kaçınır. Bu noktada Bahya'nın öğrencisi üçüncü kapı olan Güven kapısından girmeye hazırdır. Burada, ruhsal ağacın daha üst dallarına doğru sürdüreceği tırmanışında, onun için çok önemli olan dengeyi bulacaktır. İlahi kainat düzenine öylesine derin bir güven duymayı ve yalnızca Tanrı'ya açılmayı öğrenir ki, hiçbir eksiğinin olmadığını hisseder. Kainatın yüceliği ve ihtişamı, ona Tanrı'nın bilgeliğini ispat etmiştir; şimdi bu bilgeliğin kendi günlük yaşamına olan yansımasını kabul edebilir. Dördüncü kapıdan, Kabul kapısından geçerken, payına düşenden memnun olmayı öğrenir; Tanrı'yı içine daha çok alabilmek için yüreğini genişletmede, denemelerin ve ıstırabın bile faydasını görür. Fakat yaşamdaki herşeyi kadere bağlamaz. Tanrı verir, fakat kişi çalışmalı, para kazanmalı bedenine ve onun ihtiyaçlarına saygısızlık etmemelidir.

Beşinci kapı "ikiyüzlülük", içtenliğini ölçme fırsatını sunar. Bu kapının arkasında şüphe, kızgınlık ve nihilizm (ahlak değerlerinin reddi) vardır. Zorlukla kazanılmış inanca sıkıca sarıldığı taktirde, "Alçakgönüllülük" olan altıncı kapıyı da zarar görmeden geçme güvencesi verir

Bahya. Mistik, şimdi farkeder ki, diğer insanlara karşı daha hoşgörülüdür ve sonunda, acılarını hissetmeden hakaretlere katlanabilmektedir. Elde ettiği yalnızca bu da değildir. Güzel ev, güzel eş, başarılı oğullar artık kendi başlarına, onun dışında varlıklarını sürdürmektedirler.

Yedinci kapıda, geçmişte işlediği günahları ile karşılaşır, pişmanlık ona, hareketleriyle dürüstlükle yüzleşmesini ve dua ile yüreğini boşaltmasını sağlar. İleride, yıkıcı hareket etmemeye kararlı olarak, içini Tanrı'ya açıp, günahlarından arınmak için yardım dilenir. Açıkça yalvarma, yakarış, iç çekme ve gözyaşları, Musevi mistik duasının önemli bir parçasıdır. Almanya'da Ortaçağ Hasidimi, sinagogdaki toplu duaya katılmadan önce bir saat ayakta sessiz bir hazırlık evresine girerdi. Tanrı ile olan bu çok kişisel ilişkiyi bir adım ileri götürmek için Berdichev'li bir onsekizinci yüzyıl Hasidi olan Rebbe Levi İsaac, Yüksek Kutsal Günler'de sinagogun mihrabında durarak, mahkemede avukatın hakim önünde müvekkilini savunduğu gibi, O'nun insanlarını ıstıraplardan koruması için Tanrı'ya sesli olarak yalvarırdı. Kendilerini alenen göstermek istemeyen diğer mistikler, evlerindeki özel meditasyon odalarında veya açık arazide ağlayarak Tanrı'ya yakarırlardı.

Bütün Musevi mistikleri gibi Bahya da inanıyordu ki, iç durumları canlandırarak onlara şekil verirken, ruhsal olanı maddi olanla birleştiriyordu. Bu, Musevilikteki çok önemli bir anlayıştır: Ona eşlik eden fiziksel davranışlar olmadan manevi yolda hiçbir ilerleme kaydedilemez. Bu nedenle, der Bahya, eğer kişi içinden tövbe ederse, bu tövbeyi dış yaşamında da sahnelemelidir. "Bu alış-

kanlığımı daha sonra ortadan kaldıracağım", diyerek uygulamayı ertelememelidir. Ölüm döşeğinde tövbe etmek, Musevilikte pek makbul değildir. "Günah" işlendiğinin kabul edilmesini sözlü, zihinsel ve davranışlarda tövbe takip etmelidir. Bahya, bu kapının önemini aşağıdaki hikaye ile açıklar:

Bir yolcu, önündeki derede kendine bir geçit oluşturur ümidi ile cebindeki bütün gümüş paraları dereye atar. Dereye yaklaşınca yalnızca bir tanesinin dibe çökmediğini görür. Bu tek gümüş parayı dereden kurtarmayı başarır ve onu, kendisini karşıya geçiren kayıkçıya verir. Tövbe, der Bahya, bu son gümüş para gibidir. Yaşamın tüm servetleri tükenince tek başına tövbe bile, insanı yaşamın ırmaklarında karşıya geçirmeye yardımcı olur[1]

Sekizinci kapıdan, "Ruhun İncelenmesi" kapısından geçerken, mistik, kendini arındırmaya çalışır, ta ki, "gözü olmadan görebilecek, kulağı olmadan işitebilecek, dili olmadan konuşabilecek, dokunmadan hissedebilecek, mantık kullanmadan sonuca ulaşabilecektir... "Bu yolun iç kapısı, meditasyonla kendisini dünyadan saklamak isteyenler için ayrılmıştı. Bu, her ne kadar Musevi Yasa'daki sofu karşıtı olma yatkınlığı ile çelişiyor görünse de, mistik

[1] Bahya, bu hikayeyi "eskiler"den aldığını söylemekte ise de, mucizevi güçler elde etmenin aptallığını göstermek için anlatılan aşağıdaki Hint hikayesini, kendi amacına adapte edip etmediği soru işaretidir: Birgün bir öğrenci ustasına gelerek, oniki sene uğraştıktan sonra ayakları bile ıslanmadan nehrin karşı kıyısına geçme becerisi ile öğünmeye kalkar. Usta, ona üzüntü ile bakarak der ki: "Bir gümüş para karşılığında kayıkçı seni karşıya geçirebilecekken, bu kadar zamanı ziyan etmen ne kadar yazık".

uygulamanın bu aşaması, Tanrı'yı görme arzusunun, O'nun yarattığı şeylere olan sevgisini de geçen küçük bir grup üstün insanın kaçınamayacağı bir aşamadır. Musevilikte çok sayıda peygamber ve aziz vardır ve Bahya şimdi onlara hitap etmektedir. Kitabı Mukaddes'te adı geçen bazı eski azizler gibi, bazı insanlar da dünyaya sırt çevirmeye mecbur kalacaklardır. Çöllerde ve ormanlarda yaşayan münzeviler gibi, yalnızca Tanrı'yı görme peşinde olacaklardır. Daha sosyal olan diğerleri, evlerindeki özel gizli odalara çekilecekler ve kendilerinden geçerek duada Tanrı'yı arayacaklardır. Geleneklere bağlı Museviler ise Yasa'ya ve emirlere uygun ibadet ederek yaşamın içinde kalacaklar, fakat tüm lüksü yaşamlarından çıkaracaklardır. Talmud bilgelerinin öğütlerine uygun yaşayacaklar, az yiyip az uyuyacaklar ve kendilerini Tevrat'ın incelenmesine adayacaklardır.

Dokuzuncu kapı "Perhiz", kişinin içinde yaşadığı topluma bağlı olarak gereklidir. Musevilerin çevresinde zevk düşkünü uluslar yaşıyorsa, o zaman ahlâki değerlerinin hayatta kalması için ruhani bir yaşam tarzını sürdürmeleri şarttır. *Kalbin Görevleri*'nde açıklanan sistem, kişiyi benliğinden uzaklaştırmak ve Tanrı ile olan nihai buluşması için onu hazırlamak üzerine yapılandırıldığına göre, bu buluşma ancak kişinin kendisini terbiye etme başarısı ile orantılıdır. Eğer çevresindeki dünya ahlaken tümüyle bozulmuşsa kişi, kendi gibi düşünenlerin yaşadığı sakin bir toplumda yaşamayı seçebilir. "Azizlik" adlı onuncu kapıdan geçmişse, bütün bu karışıklığın ortasında kalarak diğer hacılara bir dayanak, bir vaha sunabilir.

Değişik kapılardan gerekli dersleri alarak kendisine mal ederse, kişi Huşu alemini tamamen terk ederek, sevginin çok daha derin ve kişisel alemine girer. Burada ruhunun kaynağına ulaşma isteği o kadar büyüktür ki, kişi en büyük dünyevi fedakarlığa, yaşamın kendisinden bile vazgeçmeye hazırdır. Çölde uyuyan azizin, oradan geçen biri tarafından uyandırıldığında ve o kadar aslanın arasında korkmadan nasıl uyuyabildiği sorulduğunda verdiği yanıtı, son kapıdan geçen Bahya'nın öğrencisi de verebilecektir: "Tanrı'dan başka birşeyden korkarsam Tanrı'mdan utanırım."

Buna rağmen çöl yalnızlığı, hayali (düşsel) deneyim için hazır bir zemin sunar. Bahya'nın sofuluk öğretisi, beş yüzyıl sonra, Kuzey Galilee bölgesindeki Safed kasabasında mistik bir kardeşlik grubu tarafından, pratik bir cemaat (ortak yaşam) sistemine bağdaştırılmıştır.

SAFED: MUSEVİ SHANGRİ-LA

Safed, Hula Vadisi'ne bakan yeşil dağın yamacında hâla durmaktadır. Sisli bir sabah, rüzgarlı yoldan tırmanırken, yolcu önce alçak bulutlardan ve aşağıdaki yosun yeşilliklerden başka hiçbirşey göremez. Hafif ve serin hava, ona Galilee denizinin palmiye ağaçlı ağır kokulu kıyılarını geride bıraktığını ve yeni bir diyara geldiğini hatırlatır. Birden güçlü güneş ışığı bulutları dağıtır ve dağın yamacından fışkıran bir grup ev görünür. Safed, mistikler için doğal bir inziva yeridir. Musevi Shangri-La Tibet'teki veya Himalaya dağlarının yamaçlarındaki ıssız bir manastır gibi, Huşu'ya ulaşmak için mükemmel bir doğal ortam sunar. Bir zamanlar gerçekten de öyleydi.

Bu gün Safed'in daracık ve dolambaçlı tozlu yolları, bir grup sanatçıyı barındırırken, dört asır önce beyazlar giymiş, başlarında asma yapraklı Kabalacılar, Sabbath günü bu sokaklardan mavi badanalı sinagoglarına dans ederek giderlerdi. Kediler hala oradadır; düzinelercesi, eskiden Kabalacıların ailelerinin oturduğu evlerin eşiklerinde patilerini yalamaktadırlar. Bu evlerin şimdiki sahipleri, bu kedilerin eski Kabalacıların ruhları, *gilgulim*'leri (genedoğumları) olduklarına ve kasabayı koruduklarına

inanırlar. Sinagoglar, eski halıları, yuvarlak sıraları ve zarif şamdanları ile hâlâ yerli yerindedirler. Sephardik geleneğine göre, odanın ortasına yerleştirilen maun mihraplar, sinagog mübaşirleri tarafından bu gün pırıl pırıl cilalı tutulmaktadırlar. Kasabanın mezarlığı, bütün evlerden görülebilecek bir yamaçta, bu günkü kasaba halkına Cordovero, Luria, Caro gibi eski Kabalacıların orada yaşadıklarını hatırlatmaktadır.

Bu günün Hasidi, *"Ari"* denilen en büyük Kabalacının mezarı başında, eski mistiklere imrenerek, gözleri kapalı, ustasının ölümsüz ruhundan bir kıvılcım yakalayabilmek ümidi ile sessizlik içinde meditasyon yapmaktadır. Hâlâ kutsal ve huzur dolu olan bu yerden ayrılırken, Safed'in ve Musevi topluluk mistisizminin görkeminin geçmişte kaldığını bilmektedir.

Büyükçe bir Musevi cemaatinin eskiden beri yaşadığı Safed, İspanya'dan kovulan Musevilerin gelmesi ile büyüdü ve onbeşinci ve onaltıncı yüzyıllarda ekonomik, kültürel ve ruhani bir merkez haline geldi. 1607'de Ari İsaac Luria'nın biyografisinin yazarı Moravyalı Shlomel şöyle der:

> "Burada büyük bilginler, azizler ve eylem adamları yaşar... Hiçbiri kuyuya gidip su çekmek, güğümü omuzunda taşımak veya pazara gidip, ekmek, yağ ve sebze almaktan utanmaz. Evdeki bütün işleri kendileri yaparlar."[2]

Solomon Schechter'in *Yahudilik Araştırmaları* adlı kitabı, «onaltıncı yüzyılda Safed» adlı bölümü, s.232

Essene sisteminin uygulandığı Safed'da hayat, sosyalist ideal olan işbirliğinin mükemmel bir örneğiydi. Kasabanın en büyük ustası olan Isaac Luria, aile mesleği olan kumaş ticareti kazancından kasaba bütçesine büyük bağışlarda bulunurdu. Bütün *halakh* (yasal) Musevi geleneğine ismini vermiş İspanya doğumlu Joseph Caro ise gece ilham dolu bir mistik, gündüz ise pratik bir dava vekiliydi. Gerçekte Caro, vecd halinde olduğu zamanlardan birinde, ilahi bir irade tarafından oraya "emir"le gönderilmişti. 1536'da Constantinople'den (İstanbul) Filistin'e gelmiş ve Safed'in zengin esnafı, çiftçisi, tüccarı ve öğretmenleri tarafından hemen aralarına alınmıştı. Kendi yeshivahına, o zaman Safed'in önde gelen Kabalacısı ve mistik yazarı Soloman Alkabez'in kayınbiraderi ve öğrencisi olan Moses Cordovero (1522-1570) katılmıştır.

Kendilerine *Chaverim* (yoldaş) adını veren bir grup, Alkabez'in liderliğinde düzenli olarak, ölmüş azizlerin mezarı başında toplanarak kutsal kitaptan bölümler üzerinde karşılıklı konuşuyor ve toplu meditasyon yapıyorlardı. Tartışılacak metinleri seçen, avukat Caro idi. Bu toplantılarda Alkabez, üyelere Tevrat'a ve onun emirlerine harfiyen uyulması telkinlerinde bulunurdu. Kalplerini *"Shekhinah'ın İkameti"* (Tanrı'nın dişilik ve heryerde varolma özelliği) haline getirebilmek için beden ve zihinlerini kızgınlık, dedikodu, hayvanlara eziyet, yemin ve ikiyüzlülükten uzak tutarak nasıl arındıracakları öğretiliyordu. *Chaverim*'ler Sabbath ve diğer önemli dini kutlamalar dışında oruç tutmama kararı aldılar ve komşularının hem üzüntülerini, hem de sevinçlerini paylaşmaya yemin ettiler.

Safed mistikleri, sonraki bütün Kabala cemaatlerine temel oluşturacak olan bir gündem belirlediler: Hergün bir- iki saat toplanacak, kutsal konularda konuşacak ve cuma günleri, bir hafta boyunca yaptıklarını gözden geçireceklerdi. Bu kutsal gizli toplantılardan sonra *Chaverim*'ler aileleri ile birlikte sokağa çıkarak "Sabbath Kraliçesi"ni karşılama eğlencelerine katılacaklardı. Aynı kutsal şevki çocuklarına aşılamak için yemek öncesi şükran dualarını tane tane okuyarak herbir aile ferdinin tekrarlayarak kelimelerin anlamlarını öğrenmelerini sağlayacaklardı. Uykudan önce, birinci yüzyıl Helenist Musevi filozofu olan Philo'nun ana hatlarını belirlediği eski bir zihinsel alıştırmayı uyguluyorlardı: O günün tüm olay ve konuşmalarını geriye giderek gözden geçiriyorlardı. Bu yolla kendilerini sorgulayarak Tevrat'ın kutsal ve dünyevi emirlerinin hangilerini çiğnediklerini veya yerine getirmediklerini tespit ediyorlardı. Avrupa'nın ve Ortadoğu'nun değişik bölgelerinden geldikleri ve değişik dilleri konuştukları için, Alkabez öğrencilerinin özellikle Sabath günlerinde İbranice konuşmaları için ısrar ederdi. Her *Chaver,* hatasını gördüğü arkadaşını azarlama hakkına sahipti, fakat uyarılan kişinin cevap hakkı yoktu.

Diğer Safed toplulukları içinde tövbekarlar ve hertür sofu vardı. 1536'da Joseph Caro Safed'e geldiğinde, bütün kasaba halkı kutsal yaşama adanmış olarak yaşıyordu. Kimi oruç tutuyor, kimi bütün gece dua ediyordu, kimisi de katı bir şekilde vejeteryandı.

Buna rağmen, Safed'de uygulanan nefsi terbiye alıştırmaları hiçbir zaman amacından saptırılmadı; tek amacı Tevrat'ı uygulamaya koymak olarak kaldı. Böylece

halk hergün sadaka dağıttı, yetim ve öksüzler hemen daha varlıklı ailelerce evlat edinildi, tatiller bütün toplumca ve tümüyle mistik olarak kutlandı.

Ruhun arındırılması çalışmaları sadece günlük pratik ilişkilerin ahlaki düzeyde sürdürülmesi ile sınırlı kalmadı. Kalbi kutsal olarak beslemek ve mistik bilincin, Huşu'nun ilk mertebesine ulaşmak için Safed'in *Chaver*'leri, büyük bilgin ve öğretmen Moses Cordovero'nun belirlediği talimatları uyguluyorlardı. Günlük dualarda okunan onüç kutsal niteliği taklid ederek aşağıdaki benliksiz davranış biçimlerini pekiştirmeye çalışıyorlardı:

1. Hakaret gördüğünde tahammül etmek.
2. Kötülük gördüğünde sabretmek.
3. Affetmek, yapılan kötülüğü yok saymak.
4. Kendini, komşusu ile bir tutmak.
5. Kesinlikle öfke duymamak.
6. Eziyet edene merhamet göstermek ve yalnızca iyi yönlerini hatırlamak.
7. İntikam duygusunun bütün izlerini yok etmek.
8. Başkalarının sebep olduğu eziyeti ve üzüntüyü tümüyle unutmak ve yalnızca iyilikleri hatırlamak.
9. Acı çekene, onu yargılamadan acımak.
10. Doğruluk.
11. Yasa'nın emrettiğinden daha fazla iyilik yapmak.
12. Kötülere, onları yargılamadan, ıslah olmaları için yardımcı olmak.
13. Bütün insanları, bebekliklerindeki saflıkları ile hatırlamak.

MOSES CORDOVERO'NUN "ONÜÇ KUTSAL NİTELİĞİ"

Cordovero'nun öğrettiğine göre, bir mistik bu onüç niteliği kendi benliğine mal etme veya onu bir tür ceza olarak kaybetme gücüne sahip olmakla kalmamakta, bu niteliklerin herhangi birini uygulamayı ihmal ettiğinde, bu niteliğin dünya yüzünden silinmesine de neden olmaktadır. "Alçakgönüllülük" ve "şevkat" gibi soyut kavramlara oranla gözle görülür, elle tutulur şekillerin daha kolay pekiştirilebileceğini bilen Cordovero, herbir *Chaver*'e kendi bedenini, bütün kainatı içine alan büyük bir kozmik ağaç gibi düşünmesini öğretiyordu. Örneğin, öğrenci alçakgönüllülük üzerinde düşünmek istediği zaman, bu kozmik ağacın en üst dalları olan *Tanrı'nın Tacı*'nı kendi başıyla karşılaştıracaktır. Bu yolla, başını küstahça diğer insanların göz hizasından daha yükseğe dikerek yürümemesi gerektiğini her zaman anımsayacaktır. Ayrıca, otomatik olarak, baş ve beyin, veya içindeki düşüncelerle bir bağlantı kuracak ve böylece her zaman düşüncelerini toplayıp, onları Tanrı'ya yönlendirecektir. Alnını gözönüne getirmekle, insanlara açık ve hoş davranması gerektiğini hatırlayacaktır. Kulaklar ona, faydalı bilgiye açık, fakat iftira ve faydasız gevezeliklere kapalı olmayı, açık gözler merhameti, kapalı gözler ise baştan çıkarılmaya karşı güçlü olmayı hatırlatacaktır. Burundan çekilen her solukla nezaket ve iyilik, horuldamakla ise öfke hatırlanır. Aydınlık bir yüz neşeyi, iyi huyluluğu

ve keskin yargılama yokluğunu simgeler. Ağız, iftira ve gaddarlık barındırmayan akıl ve bilgelik dağıtır.

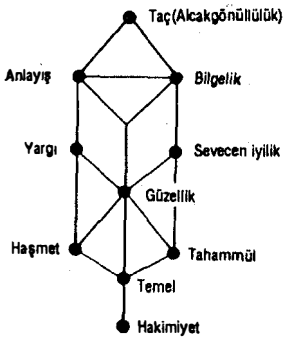
Bu kutsal değerlerin genel insani ölçülerinden fazlasını kendine mal etmeye çalışan mistik, kendisini daha yüksek bilgi ve tecrübelere hazırlar. Cordovero, öğrencilerine ağır ağır ilerlemelerini ve alçakgönüllülüğü "herşeyin anahtarı" yapmalarını öğütlerdi. Eğer duaları ile Kozmik ağacın *Taç*'ına, mükemmel alçakgönüllüğe ulaşmayı hedeflemişse, o zaman dua dışındaki her anında alçakgönüllü davranması gerekmektedir. Hiçlikle (biçimi olmayan Tanrı) özdeşleştirilmiş olan *Taç*, dünyamızda varolan alçakgönüllüğün esasıdır. Her düşüncesini ve işini, alçakgönüllüğün bu en yüce ve saf biçimine bağlamış olan Kabalacı için alçakgönüllülük, planlanmış meditasyon ile benliğin yokedilmesi için mükemmel bir alet oldu.

Cordovero, *Chaverim*'lere, "onüç kutsal nitelik"in hergün çalışılması sonucunda kozmik ağaca tırmanmanın kolay ve doğal olacağı güvencesini verirdi. Ona göre benliği olmayan bir kişinin, komşusu tarafından incitildiğinde merhametle karşılık vermesi kolaydır, çünkü acıtılacak bir *şey*'i yoktur! Tabii *Chaver*, kendisini amacından saptıracak dünyevi şaşkınlıklardan ve en kötüsü olan onurun cazibesinden ve tuzağından sakınmalıdır. Böylece derin düşüncelere dalabilir ve Tanrı'nın yaradılışım onurlandırabilir.

HAYAT AĞACI

Kozmik hayat ağacı, Tanrı'nın "özellikleri"nin insanların görünür dünyasındaki tezahürlerini temsil eder:

Kozmik Ağaç

Tanrı'yı taklit etmek, sonunda kişinin Tanrı'yı bilmesini sağladığına göre Kabalacı, ağacın üzerindeki her bir özellik ile mükemmelleşmek için kendini zorlar. Böylece, aklında *Taç* ve *Bilgelik* arasında daimi bir düşünce akışını sağlarken, davranışlarında da alçakgönüllülük ve kutsal bilgelik yayar. ***Anlayış,*** dünyevi vasıflara karşı bir silah görevi görür. Codovero'nun öğrencisi, ağacın sağ ve

sol "dalları"nı "dişi" (negatif-olumsuz enerji) ve "erkek" (pozitif-olumlu enerji) olarak ikiye ayırır. Herşeyin üzerinde olan *Taç,* cinsiyetsizken, altlardaki dallarda renk, cinsiyet, şekil ve ses mevcuttur. Dikkatini *sevgi dolu anlayış* ve ona ait renk, koruyucu meleği ve duası üzerinde yoğunlaştırırken *chaver,* yaşamda mümkün olabilecek herbir duruma merhameti sokacak bir model bulmaya çalışır. Düşünülmüş zihinsel görüntünün fiziksel etkiye dönüşmesi, birkaç saniyede gerçekleşir. Zamanla o kadar iç içe geçerler ki, Kabalacı, düşünce ile günlük etkinlikler arasında ayrım yapamaz olur. Yani, kendisi *Taç, Bilgelik, Anlayış* gibi özelliklerin ta kendisi olur.

Kendini tümüyle dine adamaya hazır olana dek mistiğin görevi, kendi bedenindeki "ağaç"ın karşıt enerjilerini dengelemektir. Örneğin bütün cinsel ve saldırgan dürtüler soldaki *Yargılama* bölgesinden çıkmaktadır. Cinselliği ve saldırganlığı yok saymak veya bastırmak yerine, kendi "erkek" ve "dişi" yarılarını evlilikte ve işte birleştirmeyi öğrenir. Bu dürtüleri başarılı bir şekilde ruhsal çabası ile bütünleştiren Kabalacı, "hepsini birlikte Tanrı'nın hizmetine sunarak sağ'a bağlanmalarını sağlar", der Cordovero. Bu "bağlama" çabası (yichud olarak bilinir), uzun uğraşlardan sonra, kişiyi yalnız kendisini değil, bütün dünyayı da kendisi ile birlikte Tanrı huzuruna çıkartabileceği bir düzeye ulaştırır.

Cordovero ayrıca, öğrencilerine kendi beden ve zihinleri dışındaki kozmik devreleri de nasıl tanıyacaklarını öğretir. Tanrı'nın herbir niteliği, günün ayrı bir zamanını denetler; örneğin mistik, uykuya yatarken zihnini *Hakimiyet,* gecenin hakimi üzerinde yoğunlaştırır. Gece

yarısı uyanır, yıkanır ve Tevrat'ın *Shekhinah,* Tanrı'nın gelini şeklindeki ruhsal bölümü üzerinde düşünür. Gün ağarırken, Sinagoğa gitmeden önce üç atasını hatırlar: Abraham *(Sevgi dolu anlayış),* İsaac *(Yargı)* ve Jacob *(Güzellik).* Daha ileri düzeyde olan öğrenciler, bedenlerinin ilgili bölümleri ile bu görüntüleri ve sinagogdaki toplu duayı, anında bağdaştıra biliyorlardı. Böyle karmaşık zihinsel faaliyetleri fiziksel aktivite ile bağdaştırma yeteneği öğretmene, her öğrencinin *kavanna,* dikkatini yoğunlaştırma gücünün derecesini ve şiddetini ölçmek için güvenli bir ölçü birimini oluşturuyordu. Kursu tamamlayan Kabalacı, artık benliğini o derece silmiş ve yok etmiştir ki, özel hayat düzeni, benliksiz kainatın düzeninden ayırt edilemez olur. Safed'in *Chaver*'i Tevrat'ın emrettiği dini ayin ve törenleri hergünkü hayatının sınırları içinde uygulayarak, hayatını sonsuzluğun seyrine dönüştürmeyi amaçlar.

"Bu", der Cordovero, "(Kabalacının) günlük devreşinin, alanlarının devresi ile uyum içinde olmasıdır. Öyle ki, kendisi, hakim olan ışığa sonsuza kadar bağlanmıştır... Ve bu, insanın *Shekhinah*'ın *Tac*'ını başından hiçbir zaman ayırmamacasına kendisini kutsal alana bağlayabilecek en kapsamlı yöntemdir."

ISAAC LURIA: SAFED'İN "ASLANI"

Cordovero Alkabez ve diğerleri, öğretmenlerin yüce öğretmeni, Safed'in "Ari"si, Aslan'ı, Isaac Luria'nın 1570'de gelişi için sahneyi hazırladılar yalnızca. O sıralarda Şam'da yaşayan bilge rabbi Chayima Vital (1543-1620) birdenbire, Safed'de bir avatar'ın görüneceğini bildiren yararlı hayaller görmeye başlar. Bu sezgiye uyan Vital, Safed'e gelir ve hayallerinin doğru olduğunu görür. Ari (Rabbi Isaac Ashkenazi'nin kısaltılmışı) Safed'e geldikten kısa süre sonra Safed mistik okulunun tartışmasız lideri seçildi. Bu görevde sadece altı sene kaldığı halde Ari, Musevi mistisizm uygulamalarını tamamen değiştirdi.

1534 yılında Kudüs'te doğan Isaac Luria (Alman bir aileden geldiğinden "Ashkenazi" olarak adlandırıldı) sıradan bir çocuk değildi. Ari'nin doğumundan önce peygamber Elijah babasını ziyaret ederek: "Kabala'nın öğretisi onun vasıtası ile Dünya'ya açılacaktır" dedi. Çocuğun sünnetinde, sinagog'daki kalabalığın arasında peygamber de vardı.

Daha sekiz yaşında iken takımın dik bir üstün zekası olduğu belli idi. Sekizinci yaşını geçtikten kısa süre sonra

Ari'nin babası öldü ve aile Kahire'ye, zengin bir amcanın yanına taşındı. Çocuğun bir dahi olduğunu anlayan dayısı, onu evlât edinerek ona Bezalel Ashkenazi adlı bir öğretmen tuttu (Ari'nin gerçek ustası ve Ari'ye göre isminin gerçek kaynağı). Ari onbeş yaşına kadar bu öğretmenle çalıştı. Amcasının kızı (ve üvey kızkardeşi) ile evlenince öğrenimine son verdi. Onyedi yaşında Kabala ile tanıştı.

Birgün, Kahire'ye iş nedeniyle gelen bir seyyah, Luria'nın sinagogundaki duaya katıldı. Seyyah'ın dualarını, toplu duaların kabalacı yorumlarının resmedildiği bir kitaptan okunması genç bilgenin ilgisini uyandırdı. Luria seyyaha yaklaşarak okuduğu metin hakkında sorular sordu. Sorgulamadan rahatsız olan seyyah Marrano'lu olduğunu, gizlice dini vecibelerini yerine getiren vaftiz edilmiş bir İspanyol Musevisi olduğunu ve elindeki kitabı bile okuyamayan bir cahil olduğunu söyledi. Okumasını bilmediği bu kitabı kendisine satması için Luria seyyaha çok yalvardı. Adam önce reddetti fakat sonra Luria'nın nüfuslu kayınpederinin bir vergi sorununu çözümlemesi karşılığında kitabı satmayı kabul etti.

Kitap, *Zohar* (Saltanat'ın Kitabı)'dan başkası değildi ve Luria sonraki sekiz sene boyunca onu sökmeye (okumaya) çok çalıştı. İçindekileri anlamayı başaramayınca kendisine "ilâhi bir güç" dediği bir güç tarafından tarif edilen din yoluna girme çabasına girişti. Nil kıyısındaki bir kulübeye inzivaya çekilerek beş gün boyunca çalıştı ve meditasyon yaptı. Sabbath için ailesinin yanına döndü. İki yıl boyunca tek uğraşısı dua, oruç ve *Zohar* oldu. Birgün, Ari'ye güç vermek için peygamber Elijah'ın haya-

li göründü. Ondan sonraki her gece Ari'ye melekler ve *Zohar*'ın yazarı olduğu sanılan Rabbi Simeon bar Yohai, Rabbi Akiva ve muhteşem Rabbi Eleazar'ın hayalleri göründü. Ayrıca yüzleri, hareketleri ve geleceği ve hatta onları görmeden insanların düşüncelerini okumaya başladı. Genedoğumun (reenkarnasyonun) tüm sırları, bu gece ziyaretlerinde ona ifşa edildi. Böylece Ari, eski ruhlarla yenilerini ayırdetmesini öğrendi, onların ruhsal gelişimini veya bozuluşunu anında okuyabilme yeteneğini kazandı. Mum ışığında geleceği görüyor, dürüst ölüleri bulup onlarla konuşuyor ve çalışıyordu. En etkileyicisi, Elijah ile yaptığı gece görüşmeleriydi, çünkü bütün Kabala bilgisini "ağızdan kulağa" ondan edindi.

Hayallerle dolu sekiz yılın sonunda, ustasının emri ile Ari, ailesi ile birlikte Mısır'dan Safed'e gitti. Elijah ona fazla ömrü kalmadığını fakat son görevinin kuzey Galilee bölgesinde onu beklediğini bildirdi.

Cordovero ve diğerleri onu hemen kabul ettiler. Ari ve Cordovero'nun karşılıklı arkadaş - taraftar ilişkisi kısa süre sonra yerini Ari'nin tartışılmaz ustalığına bıraktı. Sonraları Ari'nin oğlu, Joseph Caro'nun kızı ile nişanlandığı halde Safed'in yeni Aslanı ile dindar avukat saygılı fakat mesafeli bir ilişkiyi sürdürdüler. Ustasının gelişi ile kehaneti doğrulanan Chayim Vital, Ari'nin en yakın öğrencisi, yazısı, biyografisinin yazarı ve yayıncısı oldu. Ari'nin kendisi o kadar havai idi ki, mesajını yazıya geçirecek Vital gibi aktif ve dünyevi bir araca ihtiyacı vardı.

"Yazması olanaksız" dedi bir seferinde Ari, "Ağzını açar açmaz denizin bütün barajları yıktığını ve taştığını hissediyorum. O zaman ruhundakilerini nasıl anlatabilir

ve yazıya dökebilirim?" Bu iş Chayim Vital'e kaldı ve not tutma yasağına rağmen bütün Lurianik sistemin mistik bilgilerini sıraya sokarak mükemmel bir bütünlük oluşturmayı başardı.

Moses Cordovero kırksekiz yaşında öldü ve kabala topluluğunu en açık yorumcusundan mahrum bıraktı. Cenazesinde Ari, Cordovero'nun ruhunu takibetti ve Abraham'ın uşağı Elazah'ın ruhu olduğunu iddia ettiği ateşten bir sütun gördü. Cordovero'nun ölümünden sonra *Chaverim*, kendilerine Ari'ye saygılarından dolayı "Aslan Yavruları" demeye başladılar. Kısa bir süre sonra yatakhane ve mutfaklardan oluşan bir kaç binada toplanarak aileleriyle yaşamaya başlayan oniki kişi kendilerini tamamen yeni öğretiye adadılar. Tanrı ile insan arasına giren iyi ve kötünün evrensel karışımı hakkındaki düşüncelerini Ari burada uygulamaya koydu.

Luria'ya göre şimdi Kabalacının görevi kişisel meditasyonlarında evreni içine almaktır. Arınmış, benliğinden soyulmuş zihin, ilahi kaynağına kavuştuktan sonra daha aşağıdaki dünyaya kuvvet bulmuş olarak inmeli ve her bir varlığın, çiçeğin, mineralin kötü ruhların kabuklarını atarak içlerindeki ilahi kıvılcımı çekip almaktır. Ari bu amaç için, titiz zihinsel çalışmalarını, günlük dualarının harfleri ve tümceleri üzerine *Kavannot* (belirli hayalleri gösteren semboller) hazmederek, tamamen yeni bir dikkat yoğunlaştırma sistemi geliştirdi.

Bu alıştırmaların uygulanması için tamamen arındırılmış bir beden ve zihin gerektiğinden, Ari aynı zamanda *tikkun* (düzeltme) kursunu başlattı. Her öğrencisi için ayrı ayrı belirlediği formüllerle öğrenci, ruhunu bozukluk-

larından temizleyerek arınmaya hazırlayacaktır.

Aslan Yavrularının ailelerinin alelade günlük olaylar üzerinde çekişmeleri başlayınca yatakhane uygulaması başarısızlıkla sonuçlandı. Ari'nin şevki büyük ölçüde kırılmakla beraber gurup hayatına biraz değişiklikle devam edildi. Gurup üyeleri iki kategoriye ayrılarak bilgi ve ruhsal gelişme üzerine birbirleriyle yarışmaya giriştiler. Ari ise hepsinin, organik olarak bütün ruhsal ümitlerini ve arzularını temsil eden büyük bir topluluğun (bedenin) üyeleri oldukları fikrini aşılamaya çalıştı. Bu imajı akıllarında tutmalarını öğütleyerek Yavrulara komşularının iyiliği için devamlı dua etmelerini ve kendilerinden fazla komşularını sevmelerini ve düşünmelerini ve daha da ileri giderek herşeyden çok İsrail'i sevmelerini istedi. Dualarında kendilerini "İsrail için, İsrail'de ve İsrail" ile adayacaklardı. Böylece Ari öğrencilerine ayırım yapmadan bütün canlıları sevmelerini öğütlerken ondan sonraki ikiyüz yıl boyunca kabalacı inanç ve uygulamanın önemli bir bölümünü simgeleyerek milliyetçi tutumu bilmeden başlatmış oldu. Bazıları onun "mülkiyetçilik"inin Sabbatai Sevi'nin yıkıcı sahte - (mesih) kurtarıcı hareketine kapıyı açtığını söyleyecek kadar ileri gittiler.

Ari'nin kendisi gerçekten de ayırım gözetmeksizin bütün yaradılışı seviyordu. Kurtları ve böcekleri bile incitmekten kaçınarak, onların bile ruhun başka bedenlere geçme yolu ile gelişeceklerini iddia ederdi. Cansız varlıklarla bile ruhun dili ile konuşabilirdi. Bu nedenle Lurianik duadaki her kelime, gerçeğe uygun yorumlamaları aşan gizemlerle yüklüdür. Yazılı dikkat yoğunlaştırma alıştırmalarını Sephardik dua kitaplarına yazarak onları

öyle yüksek bir seviyeye çıkardı ki, ölümünden iki yüzyıl sonra bile Baal Shem Tov'un vecd amaçlı Avrupa Hasidimine meditasyon rehberi olarak hizmet etti. Ari'nin sisteminde gerçek duayı ancak Tanrı'ya övgü için, daha ağzını açmadan kozmik *Taç*'ın sonsuzluğuna ulaşan arı kişi okuyabilir. Bu anlamda Ari'nin sadelik, alçakgönüllülük ve sadakaya verdiği önem Bahya'dan veya Cordovero'dan da fazla idi. Bütün bu özellikleri kendisinde toplanmış olan Ari, Safed halkına ilham kaynağı olmuş ve onun sınırsız cömertliğine ve tatlılığına herzaman hayranlık duymuşlardır.

Sonra 1572'de Ari birdenbire hastalandı ve üç günde öldü. Joseph Caro ondan üç yıl sonra öldü. Chayim Vital, Fas'a dönerek 1620 yılında öldü. Böylece Safed'in büyük mistik (cemaatinin) topluluğunun altın yılları sona erdi.

Ölümüne kadar gizli kalan Vital'in notları, bilinen arzusuna karşın, ortaya çıkarılarak dolaştırılmaya başlandı. Böylece Ari'nin öğretileri, Gershom Scholem'in dediği gibi "daha sonraki Kabbalacıların ortak malı oldu."

Vital'in notlarından, geniş ve karışık *yichud* (bağlanma) meditasyonuna başlamak üzere olan bir öğrenciye verilen arınma talimatlarına göz atabiliriz. Sinagoga girmeden önce, öğrenci bir hayır kurumuna bilinmeyen bir bağışta bulunur. Phyactery'lerini (dua keselerini) başına ve kollarına bağlayarak bütün sabah (içinden) duası boyunca onları orada tutar. Aklından bir önceki günün olaylarını ve düşüncelerini gözden geçirdikten sonra Aslan Yavrusu herhangi bir canlı varlığa zarar vermemek için titizlik gösterip göstermediğini belirleyecektir. Eğer Ari

ona Kabil'in ruhunu tahsis etmişse, yemek yediği masaya bıçak koymaktan kaçınacaktır. Bedenindeki veya giysisindeki bir bit veya keneyi bile öldürmemelidir. Vital'in notlarına göre Ari, öğrencilerine nasıl yürüyecekleri, nasıl yiyecekleri ve nasıl dua edeceklerini öğretirdi.

Ari'nin talimatlarına uyarak Yavruları herzaman masalarına tuz koyarlar, fakat yemek üzerine su içmekten kaçınırlardı. Şükranlarını okurken ayaklarını bitişik tutarlar ve dikkatleri dağılınca sakallarından kıl koparmaktan (yolmaktan) vazgeçmek için çok gayret sarfederlerdi. Hatta Ari onlara Sabbath kıyafetlerine iliştirecekleri uygun meditasyon şarkılarını bile veriyordu. "Düşünceli olma"yı telkin etmek amacıyla, parmak çıtlatmak gibi sinirlilik belirtisi alışkanlıklara karşı, dua sırasında hamailinin sapını dikkatsizce yere düşürmeye karşı geliştirilmiş formüller vardı. Herkese, ruhsal gelişmesine özellikle yararlı olan belli bir gün, an zarar ve ölümden korunmuş olacaklar bellirli bir gün veriliyordu. Bu günler sadece "şanslı günler" değillerdi fakat kişinin ruhunun kurtarılarak ölüm gününe hazırlanması için özel "pişmanlık, tövbe" meditasyon zamanı olarak ayrılan günlerdi; aynı zamanda Yavru, günlük zihinsel düzeltmeler yapardı, bazen Exodus 15'den "Ben seni iyileştiren Tanrı'yım" gibi kısa bir tümceyi Tetragrammaton'un harflerinden (YHVH) çıkartılmış kutsal bir isimle birlikte tekrarlamak kadar basit düzeltmeler.

Herşeyi kapsayan talimatlardan anlaşıldığına göre Ari, öğrencilerinin dünyevilik hastalığından çabuk ve bazen (şiddetli) ayrı metodlarla iyileştirmeyi istiyordu. Belki de onlara herşeyi öğretmek için altı senelik zamanının

olduğunu bildiğinden böyle davrandı. Vital onu "öğrencilerinin ruhlarının hekimi" olarak tarif eder; onların hiç birine sadece yaşadıkları günün faaliyetlerinin değil, geçmiş hayatlarının da doğru ve kesin düzeltmelerini sağlardı: "Bu yolla... her öğrencisinin ruhunun hangi yönünün bozuk olduğunu ve aydınlanabilmesi için, hangi yolla temizlenmesi gerektiğini keşfederdi."

Ari o derece büyük ruhani usta idi ki, her ruhun kozmik ağacın neresinde ve nekadar yükseklikte yer aldığını tam olarak bilirdi. Bu yönde herbir öğrencisine, metnin anlamını kavramaya ve ruhsal gelişimini devam ettirmeye içgüdüsel olarak hazır olduğu an onlara Tevrat'tan bölümler izah ederdi. Yavru o zaman Ari'nin izahatı üzerinde düşünerek metni sesli olarak okurdu.

Usta, öğrencilerine, zikirlerini dağıtan "dış güçler"in yönünü saptırarak, Tanrı görüntüsündeki kendi yaradılışlarını onlara hatırlatarak, sesleri ve kokuları kuvvetlendirecek formüller sağladı. Beden üzerinde derin düşüncelere, dalacakları zaman, *Taç*'ın hakim olduğu yerde kesin sessizlik olduğundan kutsal isimleri seslendirmeden sadece zihinsel olarak dikkatlerini başları üzerinde yoğunlaştırmalarını isterdi. Dışarı çıkmalarını ve, bacaklarını *Tahammül* (dayanıklılık) ve *Haşmet* ve gözlerini *Bilgelik* ve *Anlayış* bölgeleri olarak tahayyül etmelerini ve bedenin kutsal ruhun tahtı olduğunu herzaman hatırlamalarını isterdi. Bazı öğrenciler kozmik ağaçta *Bilgelik* ve *Anlayış* arasında yer alan *Daath* (bilgi) adlı gizli bir hassadan ışık sızdırarak havada "uçtuklarını" bile iddia ettiler. Dini gözlemler, bayram ayinleri ve Musevi Kanunu'nun yerine getirilmesi sırasında uygulanan pek çok formül vardı. Her-

bir hayat deneyiminden bir formül çıkartılıyordu. "Herşey", derdi Ari, "sizin dikkatinizin yoğunluğuna ve sevginizin büyüklüğüne bağlıdır. Bunu aklınızdan çıkarmayın." Ustalıklarının kendi ruhsal yoğunluğundan ve *Yichudi* (bağlama) meditasyonuna kendini vakfetmesinden ilham alan Safed'in mistikleri kendilerini "cennetteki melekler"le karşılaştırıyorlardı.

MOSES LUZZATTO VE ÇEVRESİ

Moses Chayim Luzzatto, genç ve parlak bir onsekizinci yüzyıl Kabalacısı, kendisini Ari'nin manevi oğlu olarak kabul ediyordu. Ona göre de dünyaların veya varlık düzlemlerinin birliklerine bağımlılıkları, benliğin yok edilmesi ve böylece ruhun genişletilmesi için uygun bir araçtı. Tanrı ve Dinden zuhur eden dünyalar arasında aracılık yapan ilahi habercileri nasıl ve ne zaman etkilemek gerektiği meselesi genç İtalyan bilgini için ahlaki bir konuydu.

1707'de Padua'da doğan Luzzatto, ayrıcalıklı musevi sınıfının tipik adetine uygun olarak ünlü Isaac Chayim Cohen Cantarini'den edebiyat dersleri ve Rabbi İsaiah Bassan'dan din dersleri aldı. Fakat genç yaşta Kabalaya ilgi duyan Luzzatto isteksiz din dersleri öğretmenini ikna ederek kendisine konunun bazı sırlarını aktarmasını sağladı. Kendisine sunulan bölük pörçük mistik bilgilerden tatmin olmayan Luzzatto, yasaklanmış metinlerden kendisine bir çalışma programı oluşturdu. Çok geçmeden kendisi gibi düşünen bir kaç üniversite öğrencisi ile bir grup oluşturarak gizlice okudukları mistik metinlerde birlikte açıklanan Lurianik meditasyonlarını, arkadaşlarının

ısrarı üzerine uygulamaya koyuldular. Bu yedi ayrıcalıklı Musevi öğrencisi Safed mistiklerini taklid ederek "Dairenin Düzeni" adını verdikleri ve uygulamaya yemin ettikleri şu kanunu çıkardılar:

> *Zohar*'ı Sabbath ve tatil günleri dışında sabahın erken saatlerinden akşam duasına kadar, herbiri bir bölümünü dönüşümlü olarak devamlı ve kesintisiz okumak. *Zohar*'ın okunmasının amacı, kişisel (ruhsal) gelişme, hatta günahlarının arındırılması bile olmayıp sadece ve özellikle kutsal *Shekhinah*'ın ve "bütün İsrail'in mükemmelleştirilmesi" idi.

Bu yüksek ideallere Ari'nin *yichudim*'i (bağlanmaları) üzerinde gece ve gündüz uyguladıkları yoğun meditasyonlar eşlik ediyordu. Luzzetto daha sonraları her onbeş dakikada bir, onları zihninde tekrarlayarak formüllerin içine kendisini "gömmeyi" kabul etti. Katı görünen kanuna rağmen dairenin kuralları oldukça esnekti. *Zohar* hernekadar bütün gün boyunca üyelerce sesli olarak okunmakta idiyse de, geceleri okuma nöbetini üye olmayanların devralmasına izin veriliyordu. Bunun sonucu olarak dokuz yeni genç adam"İsrail milletini yüceltmek için" aralarına katıldı. Safed Kabalacılarını devamlı taklid ederek birbirlerini kollamaya, ruhlarını sevgi ile doldurmaya ve kendilerini en yüce gerçeğe bütün yle vakfetmeye yemin ettiler. Toplu oruç şeklinde nefse eziyet türleri uygulamaya koydular. Bu ruh hali içinde *Zohar*'ın yirmidört saat boyunca nöbetleşerek kesintisiz okunmasını düzenlediler. Bazıları Tevrat'ı ve Yorumları da okudular ve herbi-

ri Tanrı adını zikretmeden birbirleriyle konuşmamaya, selamlaşmamaya ve vedalaşmamaya özen gösterdiler. Ailelerinin sağladığı rahatlıktan vazgeçmeden manastır hayatı yaşamaya çalışan Daire üyeleri, uzun saatler boyunca sessizlik içinde meditasyona dalarak başları yere eğik yürüdüler ve hahamlara ait kanunları (kuralları) harfiyen uyguladılar.

"Kabala", der Luzzatto, "Tanrı'yı, O'nun mutlak ve gerçek tek olduğunu ve O'nun değişmez olduğunu ve O'nun bedensel özelliklerinin olmadığını..." anlatmaktan ibarettir. Genç filozof ve mistik, ruhsal konularda deneysel bilginin yalnızca bilgece taklitlerden çok daha üstün olduğunu anlatırdı.

> (Kabbala)'yı, sadece bir inanç meselesi olarak ele almayıp, aklımızın süzgecinden de geçirebilecek şekilde akıllıca anlamak görevimizdir... (Tevrat) ruha nüfus edince, güneş ışığının eve girmesi gibi onunla birlikte ışık da gelir. Ateş gibidir.. Çünkü bütün harfleri ve kelimeleri, sönmüş korlar gibidir, fakat birisi üzerinde çalışmaya başlayınca her bir harfinden rengarenk büyük alevler yükselir. Bu, her harfte saklı bilgidir.

Kendini tanıma yoluyla Tevrat'ın çizdiği yolu anlamak ve uygulamak, Luzzatto'nun İyilerin Yolu adını verdiği hazırlanma sistemi, mistikler için bir temel oldu. Kişi sıkı ahlaki ve töresel şartlara göre kendisini başarı ile eğitir ve denemeden geçirirse daha yüksek (ileri) "Tanrı Yolu" için hazır olur.

Çünkü gerçek iyilik yalnızca budur ve insanların iyi

olarak adlandırdığı bunun dışındaki herşey boşluk ve değersizliktir. (Kişi) kendisini Tanrı ile birleştirecek davranışlarda ısrarla sebat etmelidir.

Luzzatto'nun mükemmel birlikteliğe giden aşamaları Rabbi Pinchas'ın talmudik notlarından alınmadır ve şunları vurgular:

Gözlemleme
Şevk (ve gayret)
Temizlik
Ayrılık
Saflık
Azizlik
Alçakgönüllülük
Günah Korkusu ve Kutsallık

Talmudikler bu özellikleri, "Tevrat'ın etrafındaki çit" olarak adlandırdılar, Luzzatto da öğrencilerini, bu fikri bir adım ileriye götürerek insanî ahlak sınırlarının ötesine, kutsal diyarın ta kendisine ulaştırdı. Benliğinin kişide sebep olduğu dünyevi kötülükten kurtulmak için Luzzato'nun öğrencisi (Safed'deki ataları gibi), günün ve gecenin belirli saatlerini "büyük bir düzenlilikle" davranışlarını gözden geçirmekle görevlendirilirdi. Bahya'nın "iç sorgulaması"nı hatırlatan Luzzatto'nun içe bakışı, Kutsal Kitap'ta, Gözlemlemeyi Huşu'nun derin düşünce durumuna yükseltmek için belirlenmiş bölümlerin okunması ile artırılır. İç sorgulama ile birleştirilmiş Kutsal Kitap, Kabalacının kendi davranışlarını anlama yeteneğini o kadar keskinleştirecekti ki, Gözlemleme içgüdüsel hale gelecekti. Bu nedenle Luzzatto, kendisini Tevrat'ta "kaybeden" şevkli bilgeler ile Tevrat'ı sadece cennet vaadleri için

okuyanlar arasında keskin ve çoğu kez kınayarak ayırım yapıyordu. "Dış hareketler (Tevrat'ın bencillikten uzak okunması ve çözümlenmesi) iç hareketleri uyandırır."

Mesleğine hali-vakti yerinde evli bir bilge olarak başladığı halde daha sonra dünyada köksüzlük ve "kutsal hizmette köklenme" vaazları verdi ve öyle de yaşadı. Kabalacının dünyevi şan-şeref arzuları köreldikçe mutlak olana özlemi artacak ve onu adım adım daha fazla kutsal alışkanlıklara, alıştırmalara ve insanlara götürecektir. Bu istek, mistiğin mükemmel Temizlik alıştırmaları aşamasına girdiğinin ve kendisindeki zihinsel berraklık ve muhakemenin belirtisidir. Bu safhada gurur, kızgınlık ve kıskançlık, deri değiştiren bir yılanın ölü gömleği gibi üzerinden düşer. Zenginlik ve ün için isteği de kaybolur. "Çünkü", diyor Luzzatto, "(Senin) aklın bunlarla yaşarken, içinin her köşesini araştıracak ve gerçeğin kaynağını ortaya çıkaracaktır."

Ayrılık safhasına, öğrenci yalnızca ahlaki davranışlardan vazgeçerek Azizlik yönünde yol almaya başladığında girilir; ahlaki davranışlar musevi kanununun düzenli dünyasında görülür. Azizlik ise mistiği, hareketten tamamen yoksun bir şuur düzeyine götürür: "Tanrı'ya yakınlaşmayı ve bu yakınlıktan bütün kendine güvenenleri yararlandırmayı arzu eden birkaç seçkin kişiye, azizlerin daha ulvi görevlerini yerine getirmeleri havale edilir."

Musevi azizi, veya *tzaddik*, dünya zevklerinden tamamen uzak olarak yaşar. Budist *bodhisattva* gibi insan şekline girmiş ve diğer insanları kutsal statüye yükseltmek için insanlar arasında yaşayan gerçeği kavramış (aydınlanmış) kişidir. En üst düzeydeki Musevi mistikleri herza-

man *tzaddik*'lerdi; Azizlik hala yol almakta olanların en yüce amacıydı. "Dünyevilik"ten kurtulmak için, Bahya gibi Luzzatto da öğrencilerine geçici "iyi"nin aldatıcı özelliği üzerinde düşünmelerini öğütlerdi. Herbir zevk kaynağının özelliklerini incelerken, öğrenci onun geçici tuzak olan arka yüzünü görmeye başlar. Bu tür alışkanlıktan kurtulma çalışmaları sonucunda "şiddetli ve sürekli kötülük olan (zevki) aşağılamaya ve ondan kaçınmaya başlar."Zevk aramanın (gereksizliği) ve acıdan kaçınmanın anlamsız olduğu *gerçeği* anlaşıldıktan sonra, öğrenci maddecilikten daha da uzaklaşarak Talmud'da belirtilen yetinmenin sade yaşantısına yönelir. Luzzatto dayanabilecek olanlara kesin inzivayı önerir; çünkü dünyevi zevkleri gözönünden uzaklaştırmak, onlar için duyulan arzuyu da "kalbinden" uzaklaştırır.

Bütün diğer Musevi mistikler gibi Luzzatto da yükselen *madreget*'ları (aşamaları) kişinin kaldırabileceği hızda ağır ağır çıkmasını öğütlerdi. "Bugün biraz ilerle ve biraz da yarına bırak (ekle), ta ki (sen) ona o kadar alışasın ki bu (senin) ikinci tabiatın olsun."

Saflık, kişinin iyi işlerinin ardındaki amaç da dahil, herbir amacın incelenmesi, (araştırılması) demektir. Eğer Kabalacı gizli de olsa manevi ödül isteğini içinde taşıyorsa, *mitzvoth* (ilahi emirleri) yerine getirmek anlamsızdır. Saflık (arılık), arzusuzluk, meraksızlık (ilgisizlik) ve mutlak benliksiz hareket demektir. Mutlak dikkat yoğunluğu ile uygulanan tek amaca yönelik dinsel ayin, benlik kalıntılarını ortadan kaldırmaya yardımcı olur:

> Dünyeviliğin ve onun zevklerinin basitliğini görmek için kişi, bu konu üzerinde düşünmeye nekadar çok zaman ayırırsa, hareketlerinde kötü yatkınlıklardan medet ummayacak derecede, düşüncelerini ve kalbini arındırması o kadar kolay olacak ve hal aldığı dünyevi aktivitelerindeki rolü, sadece şiddetli red olacaktır.

Alçakgönüllülüğe ulaşmak için Luzzatto, öğrencilerini *mitzvoth*'tan önce kalplerini günahtan temizlemeye zorlardı. Dikkat dağıtıcı düşünceler "kalp zinası" olarak kabul edilmelidir; çünkü mistiğin dikkatini "sevgili"den uzaklaştırıp dünyanın boş ve aldatıcı hayallerine çekerler. Tevrat'ta tarif edilen altıyüz onüç *mitzvoth* belki de sade musevi için yeterliydi fakat Luzzatto'nun Kabalacısına daha fazlası gereklidir. Ari'nin Yavruları gibi Daire üyeleri de et yemekten veya böcekleri bile öldürmekten kaçınıyorlardı; ve tabii her durumda insanlara anlayışla ve merhametle davranmak zorundaydılar.

Huşuyu teşvik etmek için Luzzatto, mistiğe kendisini Tanrı'nın önünde ayakta dururken görmesini ve "Tanrı gözüne görünmese de O'nunla konuşmasını" önerirdi. Birleşmeye hazırlığın bu safhası en zor olanıydı, çünkü şimdiye kadar duyusal deneyimlerin dünyasında hareket eden Kabalacı, şimdi hiç göçmediği bir şeyin "zihinsel resmini" yaratması gerekiyordu. Tanrı ile yüz yüze, bir arkadaş gibi (bir sonraki safha, *Sevgi*) konuşma özlemi onu kendisinin yarattığı kişisel mutlak varlık'tan şahsiyeti ve şekli olmayan Tek Varlık'a geçmeye zorlayacaktır.

Luzzatto, Kutsal varlığın yüzüne karşı kişinin kendi çirkinliği ve alçaklığı hakkında düşünmeyi kuvvetle öneri-

yordu, çünkü ona göre, kendini küçümsemeden sonra anlaşılan huşu kısa sürede Sevgi'nin özlemine dönüşür. Tıpkı uzaktaki sevgilinin kendisinden haber aldığında hissedildiği gibi, Kabalacı da Tanrı'nın isminin söylenmesinden bile zevk duyacaktır. Mistiğin Tanrı sevgi'sinin bütün doğal parçaları olan Azizlik, Alçakgönüllülük ve Günah Korkusu, onu *devekuth*'a, Tanrı ile devamlı birleşmeye ulaştıracaktır. Bu noktada mistik "Tanrı dışında hiçbir şeyle ilgilenmez ve çaba göstermez... o kadar ki, kendisini Tanrı'dan ayırmaz (ayıramaz) ve O'ndan uzaklaşamaz." Kutsallığın bu hali içindeki Kabalacı, David'in şiirlerini (Psalms) vecd içinde düşünmeye hazırdır. Bu çabalardan sonraki *devekuth*, Kabalacının otururken, yürürken, uyurken ve uyanık iken Tanrı'nın varlığını devamlı hissetmesinde yansır. Tanrı ile bu yüksek düzeydeki birliktelik durumunu Luzzatto, Tapınaktaki mesken sembolü ile karşılaştırır; beden yalnızca Kutsal Varlığın evi olarak hizmet görür:

> Daha önce de söylediğim gibi kişi bunu tekbaşına başaramaz fakat kişi Tanrı'ya sıkıca yapışma ve fiziksel faaliyetlerini fedakarlık amacı ile sürdürmeye yetkili olacak düzeye ulaşana kadar Kutsal Varlığın yüceliğini anlamak, Yaradılışın gizemleri ve ilahi idarenin sırları üzerinde, kendisini (dünya'dan) ayırarak, derin düşünmeye teşvik etmek ve çaba harcamak zorundadır.

Dürüst'ün Yolu'nda, Azizlik'e gidişin bölüm bölüm açıklandığı mistik rehberinde, Luzzatto herşeyden çok "yalnızlığı" vurgular. Luzzatto'nun inancına göre Kabala-

cı ancak kendi dışındaki dünyanın geçici uyarılarına kendisini kapatarak ona Tanrı yolunu öğreterek olan içindeki "arkadaş"ı tanımayı öğrenebilir. Devekuth'un bu düzeyinin ötesinde "Kutsal Ruh" adı verilen ve kişinin zihinsel olarak ve bazen de fiziksel (maddesel) olarak peygambere dönüştüğü bir bölge vardır. Bu düzeyde Kabalacı, kendisinden önce Musa'nın yaptığı gibi, "Tanrı Yolu"na girer.

Lurianik Kabaladaki gibi Luzzatto da dünyevi ve kutsal insan ruhlarının var oldukları ve karşılaştıkları bütünlük üzerinde düşünmeyi vurguladı. Daire üyelerine kozmik ağacın alanlarını öyle düşünmelerini öğretti ki, yukarıdan herbir kutsal özelliğin (hassanın) "içindeki ışığı" ortaya çıkartsınlar ve daha aşağıdaki yalvaran ruha yönlendirecek "gizli hareketler" başlatsınlar. Vecd içindeki Kabalacının zihinsel rehberliğinde "Sonsuzluğun bütün mutluluğu", "bütün dünyalar faydalı bir gücü" farkedene kadar kendiliğinden aşağı doğru akar. "Kötüyü iyiye dönüştürecek olan" bu çalışmayı, ancak Luzzatto, hazırlık yolunda Azizlik safhasına ulaşan bir kişi denemeye cesaret edebilir.

BETH EL'İN SIRLARI

Alıştırmaları uygulayan Kabalacılardan bilinen son grup bugün hala Kudüs'teki Beth El Yeshivah'ında toplamaya devam ediyorlar. Bu küçük grup dört yüzyıl önce atalarının başlattığı alıştırmaları en ilgili gözlemciye bile kapalı olarak sürdürüyorlar. Yirminci yüzyıl başlarına kadar bir cemaat olarak bir arada yaşayan ve kendilerine *Mechavenim* (meditasyonla dua edenler) adını veren bu topluluk, Huşu uyandırmak için müziği ve sessiz meditasyonu birleştirerek *Rav Ha-Hasid* (kendini vakfetmenin ustası)'ın önünde daire halinde toplanırken, *Rav Ha-Hasid,* onları vecde sokacak sözsüz şarkıya başlar.

Onaltıncı ve onyedinci yüzyıl arasında *Rav Ha-Hasid* sadece *Yeshivah*'ın değil fakat, Kudüs'ün ve bütün Filistin'in de ruhani lideri idi. Mistik kardeşliğin üyeleri, ruhen kendini vakfetmişlerin yaşam stilini gösteren bir belge bıraktılar. Her üye yalnızca şimdiki hayatlarında değil gelecekteki hayatlarında da elde edecekleri dünyevi ve manevi kazançlarını diğer üyelere bırakan bir anlaşma imzaladı. Her üye hayatını diğerleri için feda etmeye yemin etti ve her biri yazılı olarak kendilerini, mutlak varlık ile tamamen birleşmek için araştırmaya vakfettiler.

Bazıları yeni üyelere meditasyonlarında yol gösterici kitaplar ve rehberler yazdılar ve bunlara, *Mükemmelliğin Irmağı*, *Sevincin Hoş Kokusu* ve *Selamlaşma Kelimeleri* gibi alımlı isimler verdiler. Bu kitap ve rehberler, Beth El'in ustaları tarafından sırları hakkında bilgi verilmeyenlere karşı anlaşılmazlıklarını korunmaktadırlar.

Bu cemaatin üyelerinden birinin soyundan gelen Ariel Bension'un verdiği bilgiye göre bu cemaat, Ari'nin dua sırasında yazılı *kavannot*'a (dikkati yoğunlaştırma sembolleri) verdiği önemden etkilenen sürgündeki İspanyol Musevileri tarafından kuruldu. Beth El'in ustaları "meditasyon sürelerini işaretlemek için" melodiler kullandılar. "Mechavenim'in sessiz meditasyonunu ilham etmek için" Rav Ha-Hasid, düşündürücü melodiyi sesli olarak söylerdi. Önceleri, bazen onbeş dakikayı bulan meditasyona derin bir sessizlikte içinde devam etmek adetti. Fakat zamanla ilham uyandıran melodiler, sessizliğin yerini alarak meditasyon sonrası duası için vecd dolu bir ortam sağlandı. Usta'nın aniden söylemeye başladığı sözsüz şarkının tonundan ve ritminden öğrenci hemen, hangi meditasyona başlayacaklarını anlardı.

Rav Ha-Hasid, topluluğa *Shema* (Tanrı'nın bütünlüğü ve O'nun ismi) söyleterek onları anında kendi şuurlarından çekip çıkarır ve *Shekhinah* (Tanrı'nın her yerde bulunan dişi varlığı) ile birleşmesine yönlendirir. Bu ruhsal alıştırma şekli için gerekli olan tek şey, özlem dolu bir kalp ile sofu ve yakarış dolu bir tabiattı. Beth El mistiklerince uygulanan, tamamen kendini vakfedici derin

düşüncede bilgelik çok az önem taşıyordu. Dünyanın her tarafındaki musevilerce okunan toplu duaları günde üç kere tekrarlıyorlardı, fakat bu toplu dualar öyle yoğun bir *kanavva* ile ifade edilirdi ki, kelimelerin koruyuculuğundaki yaşayan Tanrı ruhunu gün ışığına çıkartırdı.

2
Aşk: Tanrı'ya Yolculuk

Ruhu, Huşu'da odaklanan tinsel ve ahlaki uygulamalarla arınmış olan mistik (içi artık bir aşığın sevdiğine duyduğu görme arzusuyla dolu olarak) Mutlak'ın görüntüsünü yansıtmaya hazırdır. Bu aşamada henüz "birleşme" olarak sınıflandırılmasa da, Solomon'un Şarkıların Şarkısı'ndaki erotik imgelerinde tasvir edildiği gibi, bir yükselme sözkonusudur. Mistik, kendini Yaratan'ından zaman ve uzaydakilerle ayrılmış küçük ve önemsiz bir yaratık olarak hissetmek yerine, artık Tanrı'yı kendi *dodi*'si (sevgili dost) olarak görür. Bu ulu düzeyde bile aşık, hedifine belirli evrelerden geçerek yaklaşır; kozmik ağaçtaki dünyalar zincirinin birbirlerine bağlılığı, onu, Tanrı, onun düşüncesi ve O'nun sözünün Bir'liğini bilerek, Aşk'la da Huşu ile olduğu gibi çalışmasını sağlar. Böylece, mistik'in düşüncesi, söylemi ve hareketi de mikrokozmosun kendi zihnindeki karşılığıyla birleşip tekleşebilir. Egosunu boşaltmış olarak o da, her soluk alışta yeni dünyalar yaratıp, her soluk verişinde onları yokedebilir.

Rabbi Akiva'nın Yahudi öğrenim akademisindeki çevresinden olan bilgeler, Orta Çağ'ın ilk yüzyılında, esrik durumları elde edebilmek için kürelerin içinden hayali "yolculuklar" yaparlardı. Mistiği, Tanrı'yı "tanıma"ya duyduğu tutkulu arzusunda ilerletmek için tasarlanmış bu tasavvur egzersizleri cennet saraylarında zihinsel gezileri ve Tanrı'nın araba ve tahtının özenilerek hayalde canlandırılmasını içeriyordu. Bu Yahudi, Pers ve Gnostik meditasyonlar potporisinin ana hatlarını anlattıkları Ezekiel, Küçük ve Büyük Hekhalat, Merkabah Rabbah, Shiur Komah ve Enoch'un Kitabı gibi kitaplarda, yeni başlayanlar arasında ancak en coşkulu ve kusursuzunun bunları uygulayabileceği görülür. Yani, Rabbi Akiva genç meslekdaşlarını, bu yüksek bilinç düzeylerinde zihinlerinin kaçınılmaz olarak yaratacağı ikiliklere kanmamaları konusunda uyardığında, onlara kendi projeksiyonlarına aşık olmamalarını, sadece izlemelerini öğütlemektedir.

İlahileri, Tanrı'nın hayallerini canlandırmada kendilerine bir rehber kitap olarak alan bu ilk mistikler, yavaş yavaş biçimlerini yitirerek saf ışığa dönüşen somut imgelerle yükselen bilinç düzeylerine ulaştılar. Önceleri doğada ve kendi bedeni benliklerinde ifade bulan Tanrı'nın eserleri üzerine meditasyon yaparken, artık Mutlak alanına girinceye kadar, duyuların ve hatta hayal gücünün ötesindeki dünyayı tasavvur ediyorlardı. Tanrı'nın sarayındaki saf mermer, saf, biçimi olmayan bir durumu temsil ederken, su, elementlerin ilk durumlarında ve egonun oluşturduğu yanıltıcı yolculuktaki fiziksel ve zihinsel tuzakların sembolü olabiliyordu.

YOLCUYA UYARILAR

Küçük Hekhalot, Tanrı'nın Sarayının Salonları yazarı (ya da yazarları) da, Rabbi Akiva gibi, yolcuyu zihnin oluşturduğu yanıltıcı seraplara karşı uyarır.

> Altıncı bölmenin kapısı (ya da tasavvur düzeyi), yüzbinlerce (bir milyar) su dalgasıyla kaplı mermer gibi görünür ama içinde suyun damlası bile yoktur; bu bölmedeki saf mermer taşlarının, berraklığı suyu andıran parlaklığını yansıtır.

Onikinci yüzyılın büyük Talmud yorumcusu Rashi, "Saf mermer, su kadar şeffaftır ama su gibi fiziksel ya da yaşam üretici değildir" diyerek birinci yüzyıl metnini incelemektedir. Rashi'ye göre Akiva'nın uyarısı, zihnin kişiyi, maddeyi ruhtan ayıran engin körfezden geçirebileceği hakkındaki yanlış fikre karşıdır. Zihin de elementlerden oluşur ve hiçbir fiziksel yaratı Tanrı'yı görüp sağ kalamaz. Bu nedenle insan, Tanrı'nın zihinsel *düşüncesi* ya da görüntüsünden vazgeçmeli ve kendindeki dönüşümle O'nu *tecrübe* etmelidir.

Rabbi Hananel ben Chushiel (990-1055) gibi bilgeler, Tanrı sarayının salonlarını tasavvura oturmadan ön-

ce dua eder, oruç tutar ve usül olan arınma işlemlerinden geçerdi. Bir keresinde koruyucu melekler, Ezekiel'in dünyalar içinde dünyalarının yapısını ve hatta ayrı düşen büyük ruhların yerleştiği kutsal yer, *Aravot*'u da "gördüler". Rabbi Hananel, kişisel tecrübeyle Akiva'nın bu tasavvur egzersizleri hakkındaki uyarısını anladığını söyler: "Saf mermer taşlarının (biçim dışı durum) yakınındaki kalbin taşı'nı (kalp, Tanrı 'aşığının' uyguladığı meditasyonun odak noktasıdır) gördüğün zihin düzeyine ulaştığında 'Su! Su!' deme, çünkü orada su yoktur. Sadece bir şekil görünür. Ve kim 'su' derse, küfretmiş demektir. "Yine de, Mutlak'ın görüntüsünü "parlamayan bir spekülom" dan yansımış olarak tarif ettiğinden, Rabbi Hananel'in meditasyonu kusursuz bir sonuç verememiştir.

Bir başka onbirinci yüzyıl bilgesi, Rabbi Nathan ben Yeduel, bütün yolculuğun yalnızca medidatörün zihninde geçtiğini söyleyerek kayda geçer. Mistik, dikkatini kozmik ağacın *Taç*'ında ve kendi başının tepesinde yoğunlaştırarak, Tanrı sarayının bölümlerini, ev sahibi melekleri ve insan bilincinin alanında bulunan diğer yüce varlıkları görebilir. Yalnızca "bulutlu bir spekülom"dan yansıtılmış olarak da değil. Belki de Rabbi Hananel'in buğulu görüşüne karşılık olarak Rabbi Nathan, Akiva'nın "yüreğin odakları" üzerine yaptığı meditasyonun (yani Tanrı'ya duyduğu derin ve tutkulu aşkın) O'nun ülkesinin kusursuz berraklıkta bir resmini (Akiva'nın fiziksel gözleriyle algılanan dünyadan farksız olarak) ürettiğini öğretir.

Rabbi Hai Gaon (939-1038) ise daha çok, böyle bir yolculuğa niyet etme cesaretini gösteren insanın doğasıyla ilgilenmiştir. Akiva efsanesinin derinliklerine bakarak,

neden diğerleri, aynı hakka sahipken başarısız oldukları halde, Rabbi Akiva'nın bütünlüğe ulaştığını sorguladı. Hai Gaon, bu tür soruların yanıtlarının sadece ahlak ya da Kanun'da bulunamayacağı sonucuna vardı. Buna başka örnekler bulabilmek için Talmud'u inceledi, fakat yalnızca eski bilgelerin fiziksel ve zihinsel olmak üzere kusursuz hazırlığın gereği konusunda fikir birliğinde olduklarını gördü. Usulü yerine getirmek isteyen bir kimse "belirli sayıda gün boyunca oruç tutmak ve başını dizleri arasına yerleştirerek toprağa birçok şarkı ve açık övgüler fısıldamak" zorundaydı. Örneğin Elijah, "Carmel (tepesinin) doruğuna çıktı toprağa eğildi ve yüzünü dizlerinin arasına koydu", ki duyuları çabucak başka tarafa yöneltmenin bir yolu olan bu hareket peygamberlerce de kullanılırdı. Rabbi Chanina ben Dasa gibi Talmudik bilgeler bu pozisyonda dua ederlerdi. Dünyadaki bütün fahişeleri ziyaret ettiği söylenen korkunç günahkar Elazar ben Durdia ise başını dizlerinin arasına yerleştirip, ölünceye kadar ağlayarak tövbe etmişti.

Rabbi Hai Gaon okuyucularına Akiva gibi ilahi olgunluğa erişinceye kadar bu tür tasavvur şekillerinden uzak durmalarını öğütlüyor: "Ve Tanrı Akiva'ya hayat verdi ve baktığı herşeyde doğru düşünce ve doğru bilgiyle düşündü "Rabbi Hai Gaon, kutsal kitaptaki melekler ve daha yüksek bilinç düzeylerine erişen peygamberlerce tecrübe edilen görüntü dönüşümlerinin uzun geleneğinin halefleri olarak bu mistik görüntülerin tarihsel doğruluğu sonucuna ulaşır.

Buna rağmen Hai Gaon'dan iki yüzyıl önce, bu hayali yolculuğun ayrıntılarının sıradan insandan saklanması-

na başkaldıran bir ses yükselmişti. Rabbi Shmuel Gaon bu tür "mucizevi dönüşümler"in sadece peygamberlere özgü bir tecrübe olmakla sınırlı kalmadığını, ama talmudik kuralcıların sıradan insanların bu teknikleri uygulamalarını önlemek için bu düşünceyi yaydıklarını öne sürdü!

MUTLAK'IN BİR GÖRÜNTÜSÜ

Temelde iki sembolün üzerinde merkezlenen (Tanrı'nın sarayı ve göksel araba ya da taht) bu "alçalışlar" ve "yükselişler", hiçbir zaman sıradan insanın kullanımına açılmadı. M.Ö. 200 ve M.S. 200 yılları arasında bu teknikleri uygulayanlar genellikle, uygulamaya başlamadan önce bile tüm Yahudi entellektüel ve mistik geleneği hakkında konuşabilen bilginlerdi. Bundan başka, günlük yaşamlarında Tevrat'ın ilkelerine sıkı sıkıya bağlıydılar ve onlara böyle bir yolculuğu yapma hakkını kazandıran azizlik mertebesine erişmişlerdi. Onların bu tecrübeyi tariflerinden, "övgü sözcükleri mırıldanan ateşli, canlı yaratıklar"la dolu bir dünyanın ve sadece kusursuz bir yeni başlayanın hayatını tehlikeye sokmadan duyabileceği şarkıların varlığını öğreniyoruz.

Bu yol engelsiz değildi. Bilge, yolunu kesen gardiyanları yatıştırmak için Tanrı'nın sıfatlarının karşılığı olan isimlerini *(Anlayış, Yargı, Sevecen/İyilik)* taşıyan mühürler taşıyordu. Gardiyanlardan (tahrik edici yada ürkütücü biçimde ortaya çıkabilen psikolojik projeksiyonlar) tarafından dikkatinin dağıldığını farkettiğinde, bilge, mührü hayal ediyor ve doğru kelimeyi telaffuz ediyordu. Ör-

neğin "Adonai" *Yargı* niteliğiyle ilgili isimdi ve meditatör korkunç bir imgeyi silmesi gerektiğinde, *Yargı* küresini kozmik ağaçta parlak kırmızı renkte cisimlendiriyor ve ürkütücü imge yok olana kadar "Adonai" sözcüğünü tekrarlıyordu.

Merkabah'taki (Taht mistisizmi) ustalığıyla, Rabbi Akiva vecde ulaşmak için talimatları içeren çeşitli el kitapları yazdı. Bunlar Oluşum'daki Yaratım bölümünden, Şarkıların Şarkısı'ndan ve Shiur Komah'tan dikkat edilen yedi bölme" görüntüsüyle esoterik metinler biçimindeydi. Akiva'nın sıralı metinlerine göre son kitap, mistiği önce *Haluk*'un (Tanrı'nın görkemini saran ışıktan elbise), sonra da görkemin kendi görüntüsüne hazırlıyordu.

Dr. Judah Goldin tarafından İngilizce'ye çevrilen tipik bir *Merkabah* ilahisi, Tanrı'yı "görme" deneyimini ifade eder.

Ey ihtişamla sarmalanmış, taçlarla taçlanmış,
Ey O'nun yüksek korosundaki,
Öv, Tanrı'yı alevlerden tahtında
Çünkü Varlık'ın huzurunda
En derin bölmelerin
En derin görkeminde
Sen dikersin direğini.
O senin adını ayırdı uşaklarınınkinden,
Alev kuşatır, sıçrayan ateş
Onun çevresinde yanan, parlayan kömürler.[1]

---

[1] Gershom Scholem, *Yahudi Gnostisizmi, Merkabah mistisizmi ve Talmud Geleneği*, s. 21-22

"Adları koymak" adlı ayin, üzerinde Tanrı'nın isimleri bulunan bir cüppeyi giymekten ibaretti. *Merkabah* mistiği, kendisini hayali tecrübeye doğru taşıyacak Adlar üzerine meditasyona itebilmek için, bu harici nesnenin hatırlatıcı etkisinden yararlanıyordu. Özellikleri *Sefer Ha-Malbush* (Giyim Kitabı) adlı başka bir birinci yüzyıl el kitabında ayrıntılı olarak belirtilen kutsal cüppesine sarılı mistik, yalnız zihinle gerçekleştirilmesi mümkün olmayan tasavvur deneyiminin fiziksel yarısını uygulamış oluyordu. Adları "giymek" ve böylece somutlaştırmak, tekrarlanmalarını daha da güçlü kılıyordu.

Şimdi Rabbi Akiva'yı orucunu tutmuş, duasını etmiş ve törensel banyosunu yapmış ve Adlar cübbesine sarınmış olarak *hekhalot*'a doğru bilinç düzeylerinde yükselirken düşünelim:

> İlk saraya yükseldiğimde *hasid* (dindar), ikincisinde *tahor* (saf), üçüncüde *yashar* (içten), dördüncüde tamamen *tamim* (Tanrı ile) idim; beşincide Tanrı karşısında kutsallığı sergiledim, altıncıda *kodushah*'ı (akıllı) konuşan ve yaratan O'nun karşısında, koruyucu melekler bana zarar vermesin diye söyledim, yedinci sarayda bütün kaburgalarımla titrerken, bütün gücümle dik durdum ve şu duayı okudum. "Övgü sana, ki sen ulusun, övgü olsun azamet odalarındaki yüceye."

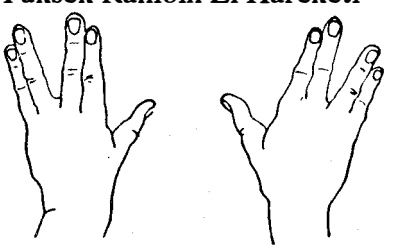
Akiva, İhtişam Tahtı görüntüsünden değişmiş bir adam olarak çıktı. Artık birine baktığında, onun zina yapan biri ya da bir katil olduğunu anlayabiliyordu ve doğa üzerinde ustalığa ulaşmıştı; bir melek olarak diğer insanlardan iyiliği ve onların yaptığı şeyler hakkında güçlü yargılarıyla ayrılıyordu.

Akiva'nın çağdaşı ve *Merkabah* geleneğinin bir ustası olan Rabbi Ishmael, İhtişam Tahtı'nın belirdiği bilinç

düzeyine ulaşmayı kolaylaştırıcak bazı nağmelerin listesini dostlarına sunardı. Rabbi Ishmael kendi deneyimlerinden yola çıkarak, müritleri için kiminle karşılaşacakları ve nasıl tepki vereceklerinin bir resmini çıkarmıştı:

> Hemen ayağa kalkıp bütün büyük Sankedrin'i (haham toplantısı) ve küçük Sankedrin'i Tanrı'nın evindeki büyük, üçüncü fuayeye topladım. Babam Elisha tarafından bana verilmiş olan saf mermerden bir divana oturdum. Ve Rabbi Shimon ben Gaumliel, Büyük Rabbi Eleazar, Rabbi Eleazar ben Dama ...Jonathan ben Uziel, Rabbi Akiva, Rabbi Yehudah ben Bava geldiler. O'nun karşısına gelip oturduk, ve bütün dost grupları ayakta durdular çünkü kendilerini bizden ayıran ateş ırmakları ve ışık alevleri görüyorlardı. Ve Rabbi Nehuniah ben Hakana oturdu ve *Merkabah*'ın sözcüklerini sıraladı, alçalış ve yükselişini alçalan birinin bunu nasıl yapacağını ve nasıl yükselineceğini anlattı. Alçalmak isteyen Suryah'a "yüzün prensi" diye seslenerek onu yüzyirmi kez yeminle bağlayacaktı, burada Totrosya Adı kullanılacaktı: Totrosyay, Tzurtek, Tutrcyal, Tofgor, Ashruylyay, Zvudial, Vzlterriyal, Tendal, Shuked, Hozya, Yemryon, Vadiryron. Kişi bunu *yalnız* yüzyirmi kez yapmazsa ölürdü. Bu doğru yapıldığında hemen alçalır ve *Merkabah* üzerinde büyük bir otorite elde eder. El parmaklarını (Tapınağın) Yüksek Rahibi gibi ayırarak Adları söyler.

Yüksek Rahibin El Hareketi

RABBI NEHUNIAH BEN HAKANA: TANRI'NIN TAHTINA YAKLAŞMAK

Çağdaşları tarafından *Merkabah* tekniğinin en büyük uzmanı olarak kabul edilen Rabbi Nehuniah ben Hakana, dostlarını trans halindeyken yönetirdi. Onu şaşkın bir sessizlik içinde çevreleyen bilgeler, o, Tanrı'nın Tahtına yaklaşırken duyularındaki gel-gitlerindeki ince ve mecazi ayrıntıyı büyük bir dikkatle not ederlerdi.

Rabbi Nehuniah'a göre "Totrosyay" yüksek bilincin ilk aşamasının eşiğindeki sembolik gardiyandı. Mistik, Tanrı'nın Adlarından uygun planını tekrarlayıp onun karşılığındaki niteliği hayalinde canlandırarak gardiyanı "bağladığında" bir sonraki safhaya dikkati dağılmadan geçebilirdi. Fakat burada da gardiyanla karşılanacaktı, her iki yanda dört tane olmak üzere sekiz "kapıcı", onları doğru sözcükler ve tasavvur ile eritene kadar yolunu kesmeye çalışacaktı.

Rabbi Nehuniah şöyle devam ediyor: "Yedinci bölmenin kapısındaki gardiyanların işareti ve ölçüsü, güç, korku ve ürküntüdür. ... ellerinde keskin kılıçlar var, gözlerinden şimşekler çakıyor, bunun deliklerinden ateş ırmakları ve ağızlarından yanan kömürler fışkırıyor... *"Mer-*

kabah" yetkisi olmadan (yani, uygun bir öğretmen tarafından uygun eğitime tabi tutulmadan) girenler, tutulup, aklı hasar görene yada ölene kadar soldan sağa durmadan savruluyorlardı. Öte yandan hak sahibi yolcu, bu yoldan çıkarıcı deneyim tarafından "kusursuzlaştırılıp aydınlanıyor"du. Bunu dördüncü bölmenin gardiyanı *Pachdiel* yapıyordu. Bu ismin muhtemelen türetilmiş olduğu *pachad* sözcüğü İbranice'de "korku" anlamına gelir. Yani ürkme, insanın ölümüne yolaçabilecek, yoldan çıkarıcı bir zihinsel ve fiziksel *Merkabah* deneyimidir. Bu nedenle dostlarını şöyle uyarır "Bakın, izleyin ve dinleyin ve bütün söylediklerimi yazın... İhtişam Tahtı'ndan önce ...elemeden geçirilmiş doğru kişileri ...seçmeye dikkat edin."

Sonra, trans halinin ortasında, kendisini boğmaya çalışan bir hava kütlesiyle kuşatılarak, "fırtına"yla çarpıldığını belirtir. Rüzgarı, ustanın "seksen milyon boru ve otuz milyon *shofar*'ın sesini andıran trampetlerin" eşlik ettiği "parlaklık arabasına" kaldırıldığı bir havaya yükselme deneyimi (ki muhtemelen değişken soluma düzenleri, dış etkilerin eksikliği ve yoğun bir konsantrasyonun sonucudur) izler. Şimdi Rabbi Nehuniah kendini gardiyan Katzpiel tarafından yakalanıp, sarsılırken bulur, ama bütün Tevrat ve Yahudi Kanunlarında ustalaştığından, diğer gardiyanları susturup Rabbi Nehuniah'ı Taht'a yaklaştıran Gabriel'in araya girmesiyle rahat bırakılır. İşkenceciler silahlarını kınına koyarlar; saldırı bitmiştir. Yine de işini sağlama almak için Rabbi Nekuniah, Tanrı'nın Adını ve mistik işaretlerini onlara karşı çaktırdığını anlatır. Sonunda zaptolan feci gardiyanlar Rabbi Nehuniah'dan ayrılarak, onu cennet kürelerinin sakinleştirici müziğiyle

eğlendirildiği bir hale girmek üzere bırakırlar. Ruhen yenilenmiş olarak yedinci bölmeye doğru ilerler. Burada hızla titreşen ve saf enerjiyle dolu yaşayan varlıklar olan *Chayot*'un alev saçan gözleri, tekerlek biçimindeki *Ofanim* ve kanatlı gözleri Tanrı'nın varlığıyla parlayan *Shekhinah* ile karşılaşır.

Bu manzara öyle etkileyicidir ki, Rabbi Nehuniah "titrer ve ürperir ve sarsılır ve tutulur ve bayılır ve geriye düşer." Daha ileriye gidemeyeceğini hisseden Rabbi Nehuniah ayağa kalkarak avazı çıktığı kadar şu nağmeleri söyler.

Mech avir, melech adir, melech adon
Melech boruch, melech bachur, melech baruk
Melech gadol, melech gibar, melech gaavah

Bu, "Hava Kralı"na, "Kutsanmışlık"ına, "Büyüklük"üne, "Güç"üne yapılan ve böylece süren bir alfabetik övgüler dizisidir. Nağmelerinin sesi, "Korkma. Gel ve Kralı Güzelliği içinde gör. Yok edilmeyeceksin. Yakılmayacaksın." diyerek onu devam etmeye yüreklendiren bir dost melekler görüntüsü uyandırır. Ve birdenbire, neredeyse farkına bile varamadan Rabbi Nehuniah kendini gıpta edilen ihtişam tahtının yanında bulur.

Tasavvurunun bu doruk noktasında bile mistik, etin hayali kişileştirme örnekleriyle işkence çeker. Vücuduna çentikler atan demir baltalar, üzerine gelen soğuk ve sıcak su dalgaları, onu sağır etmeye çalışarak vızıldayan gardiyanlar... Bütün bunlara karşılık, o noktada ölecek bile olsa, diğer herşeyi gözardı ederek yüreğini ve aklını Taht'ın imgesinde tutmak zorundadır.

Mutluluğun doruğuna eriştiği bu "yolculuk"tan dö-

nen Rabbi Nehuniah, önemli ayrıntıları normal bilinçte de gözden geçirerek söylevlerini sürdürürdü.

Rabbi Nehuniah ben Hakana'nın efsanesi ve öğretileri, ölümünden çok sonra da varlığını sürdürdü (ama gizliden gizliye, çünkü talmudik devrin sonunda, yakın çevresinden pek kimse kalmadığından, capcanlı resmetmiş olduğu teknikten sadece birkaç başlangıcı diğer kuşaklara iletebildi).

IŞIĞIN KİTABI

Bundan onbir yüzyıl sonra Provence'da, birdenbire bütün bu öğretileri açığa çıkardığını iddia eden bir kitap ortaya çıktı. Bilinmeyen derleyicisine göre *Bahir*'in (Işığın Kitabı) metni, Rabbi Nehvuniah ben Hakana'nın trans halinde verdiği söylevlerden oluşuyordu. Pek çok din adamı bu toplu "söylevleri", ilk yüzyıldaki el yazmasının ilginç bir onikinci yüzyıl imalatı olarak değerlendirir. Eğer bunun doğru olduğunu varsayarsak, o zaman *Bahir*'in yazarını da büyük bir *merkabah* ustası olarak kabul etmeliyiz! *Bahir*'in basit, yazıt benzeri talimatlar kullanan "Rabbi Nehuniah"ı, öğrencilerini ruhani meraktan yola çıkararak ve Huşu, Aşk ve Arzudan geçirerek Taht'ın kendisine ulaştırır.

"İnsanlar kralı görmek istiyorlar ama evlerinin nerede olduğunu bile bilmiyorlar. Önce sormalılar, 'Kral'ın meskeni nerede?' Bunu yaptıktan sonra Kral'ın kendisini aramaya başlayabilirler." Bu yolla *Bahir*'in ustası, müritе kendi içine bakması gerektiğini söyler; "çünkü 'Kral'ın yaşadığı yer müritin yüreğidir."

Usta, mecazı genişleterek, Doğa'yı Kral'ın elçisi, ken-

dini (mütevazi maskesi içinde) bu dünyaya yansıttığı alan olarak niteler. Yine doğanın bir parçası olan insan düşüncesi ise insanın elçisidir. Sonu olmadığından, insan kendini düşünce yoluyla dünyanın sonuna dek Tanrı'yla yüzyüze getirebilir. İnsanın bütün duyum yetileri düşüncenin uzantılarından başka bir şey olmadığından, hayal gücü bütün yaratıların kaynağı ve hükümdarıdır. İhtişam Tahtı'nı görebilmek sadece Sonsuz'a *yükselmek* için alçalabilmek anlamına geliyordu. "İnsan, bilgisinin sınırına varabilir ama düşüncesinin sınırına değil."

KOZMİK BEDENİ AÇIĞA ÇIKARMAK

Birinci yüzyıl bilgelerine atfedilen bir başka huşu verici tasavvur biçimi, kusursuz bir başlangıççıya kozmik bedenin gizli yan yollarını göstermek üzere tasarlanmıştı. Tanrı bedeninin büyük kozmik yansıması olan *Adam Kadmon*'ın "yüzü" ve "sakalı" verilen mistik, kendini, biçim dışı Mutlak'ın antropomorfik görüntüsü olan bu yoğun, ışık saçan yüzdeki sakalda dokuz yol boyunca yolculuk ederken tasavvur ederdi. Mistik, kendini sakalın simetrik kıllarında kaybettiğinde artık tasavvur sanatında "güçlü kuvvetli" kabul edilirdi.

Kendini adayan kişi, kendisini ilahi imge'yle birleştirdiğinde, o da Tanrı gibi, duyular dünyası üzerinde egemenlik kurmuş oluyordu. Musa gibi denizi kurutabilir, Musa'nın koruduğu Joshua gibi güneşi tutabilirdi. İnsanın şansı üzerindeki gücün, sakalın "yağında" yattığına inanılıyordu. "Mistik duanın ve *kavanna*'nın zor tekniğinde ustalaşanlar ...bazen şansın akışını, buna muhtaç olan yer ve insanlara doğru değiştirebilirler," diyor eski tarihlere dayandığını iddia eden bir başka anonim metin olan *Tanrı'nın Bedeni*'nin yazarı. Tanrı'nın "sakal"ındaki "yağda" bulunan kutsal şansı istek doğrultusunda kullanmak,

kendini adayan ve böylece uzay ve zamanın sınırlarından kurtulan bir meleğin gücüne ince bir mecaz oluşturur. Meditasyonları, kozmik "sakalın" dokuzuncu mertebesine erişen Musa, öyle büyük bir ruhi evrimden geçmişti ki "herkese ışık getirebilir ve yargı yokolabilirdi." Bu, bir başka deyişle olayların akışını derin bir sevgi beslediği millet için değiştirebileceği anlamına geliyordu.

Bu tür yüce yiğitlikleri gerçekleştirebilmek için mistiğin kendi ruhunda varolan pırıltıyı genişletebilmesi şarttı. Yokedilmez, parlak ve dünyevi kaygılardan etkilenmeyen *neshamah*, onun Tanrı'yla en dolaysız bağlantısını oluşturuyordu. "Eski olan çapraşık ve bilinmez.." olduğu halde, "..Baba'nın ortaya çıkışıyla bir 'başlangıç'tan söz edilebilir ve bu noktadan itibaren insan ondan birşey öğrenebilir." şeklinde sonucuna varır *Tanrı'nın Vücudu*'nun yazarı. Ancak Tanrı'nın insanın içine ekilmiş parçası olan *neshamah*, mistiğin ilâhi paradoksları anlamasını sağlayabilirdi; hem Tanrı'dan ayrı olup hem de O'nun bir parçası olduğumuzu, içimizde ve dışımızda olduğunu, şekillenmiş ve şekillenmemiş olduğunu... Sakalın dokuz "ışığı", "küresi" ya da "kanal"ına meditasyon yaparak, saf ruh, bu farklı niteliklerin O'nun yansımalarından başka bir şey olmadığını bulacaktır: "Kutsal Eski Olan" işte böyledir. O, Yüksek Işıktır, En Gizlenmiştir. O keşfedilemez, yaydığı, hem açık hem de gizli olan ışınları dışında *...bu nedenle her şey birdir.*"

Kozmik adamın küçük yüzü, ya da ulaşılabilir "Baba", aşığın dolaysız ve kişisel iletişim kurduğu "sen"di. "O", Eski Olan ise açılmamıştı ve "bütün babaların Baba'sıydı" Tanrı'nın yüzünü kozmik adamın biçiminde ta-

savvur eden Yahudi mistiği için Tanrı'nın Tevrat'ı, ardında güzel giysilere sarınmış ve bir taç taşıyan bir ruhun yaşadığı harika bir kadındı. Böylelikle evrenin "Baba" ve "Anne"si Tanrı ve onun *Shekhinah*'ı, kozmik tiyatroyu, kendini adayan kişinin ruhunun ilahi bölgesi olan *neshamah*'da sahnelerler. Bu nedenle "Baba" ve "Anne", kabalacı meditasyonda Sonsuzluk küresinde yüzyüze birleşen aşıklar olarak algılanmıştır.

TANRI'NIN DİŞİ YÜZÜ

Ortaçağ İspanyol Kabalacılarının çok sık kullandıkları meditasyon nesnelerinden biri olan *Matrona*, yani Tanrı'nın yüzünün kadın yönü, Yahudi mistisizminde kadına yer olmadığı savını çürütür. Yaşayan Tanrı'nın dünyadaki varlığı kadın olduğundan, kozmik ağacın *Egemenlik* küresinde bulunan *Shekhinah/Matrona* ilahi Bedenin en ulaşılır parçasıdır.

Onüçüncü yüzyıl mistiklerinden Rabbi Josep, *Sefer Tashak* adlı kitabında şöyle yazıyor. "O, bu aşağı dünyaya öyle sinmiştir ki, fiili, söylemi, düşünceyi ve kuramı araştırırsanız *Shekhinah*'ı bulacaksınız, çünkü onun başlangıcı ya da sonu yoktur.[2] "Nazik yönüyle o, yaşamın kozmik ağacında *Anlayış* niteliği ve olgun Anne, dir. Çocukları tarafından reddedilmiş ve Tanrı'sından kopartılmış olarak öfkeyle kıpkırmızı, o *Yargı*'dır. Kabalacıların tasavurunda, saçları "Baba"nın sakalı gibi siyah, yağlı ve kıvırcıktır: "Her buklede her biri birçok dünyayı aydınlatan pek çok saç teli vardır." Saçları tahrip gücüyle capcanlı, yanakları parlak kırmızı elmalar gibidir. Tahrik edildiğinde bu güzel Anne vahşileşir.

[2]Wesleyan Üniversitesi Profesörlerinden Jeremy Zwelling'e bu orijinal metni kullanmam için bana vermesinden dolayı teşekkür ederim.

Rabbi Joseph'in erotik motifi, kozmosu büyük bir cinsel kucaklaşma biçiminde sunar. Meditasyonlarında evrenin Kralı ve Kraliçesi birleşmişlerdir, "ellerinin parmakları, içinde haklı ve kutsal meleklerin ruhlarının barındığı bir daire oluşturacak şekilde kenetlenmiştir."[3] Rabbi Joseph ağaçtaki her küreyi kozmik bedenin bir kaburga kemiği ve Tevrat'ı da bütün anatomik yapının anahtarı olarak görmüştür. Böylelikle Tevrat'taki harflerin şekillerini, Tanrı ile *Shekinah* arasında bir kucaklaşma olarak hayal edebiliyordu. Bu kendine özgü ve hünerli sistemde, sünnet işareti olan İbrani harfi *yod*(י) Kral'ın fallusu, *yod*'un biraz uzamışı *zayin* (ז) ise Rabbi Joseph'in müritlerine "*zayin*'i almak üzere bacakları açılmış olan *Matrona*" olarak tasavvur etmelerini istediği *chet* (ח) tarafından alınacak olan fallustur. Bütün insan faaliyetlerinin ilahi bir karşılığı olduğuna göre, der Rabbi Joseph, Kabalacının kendini düşünmeksizin giriştiği "yeniden birleşme" çabaları evrendeki bütünlüğü yeniden sağlayacaktır.

[3]Bu erotik motifi, Hint tanrıları Şiva ile Şakti'nin cinsel kucaklaşmasıyla kıyaslayabiliriz.

TANRI'NIN TUTKULU ARAYIŞÇILARI

Ortaçağ'da yaşamış Alman Hasidim ise tam zıt uçta yeralıyordu. Bedenin kaçınılmaz cazibelerine başkaldıran bu çilekeşler, Tanrı Aşk'larını, karda çıplak olarak yuvarlanarak ve buzda delikler açıp kendilerini sıfır derecenin altındaki suya sokarak ifade ediyorlardı. Yazın (eğer kış çilelerinden sağ çıkabilmişlerse) çıplak vücutlarını balla kaplayıp arı kümelerinin içine dalıyorlardı. Onlara pek de sempatiyle bakmayan bir çağdaşları şöyle anlatmış:

> Kutsal adların telaffuzunu çalışmadan ya da kelimeleri telaffuz etmeksizin, niyetlerini üzerlerine yönelterek peygamber durumunu almaya çalışırlar. Sonra bir adam dehşete kapılır ve vücudu yere düşer. Ruhunun önündeki engel düşer ve merkeze adım atarak uzaklara bakar ve ancak bir süre sonra, adın gücü hafiflediğinde uyanır ve kafası karışmış olarak eski haline döner.[4]

Bütün diğer aşıklar gibi, Tanrı'nın tutkulu arayışçıları da aralarında değişkenlik gösterirler. Bunlardan belki de en etkileyici olanı, hatasız doğruluğu Taht ve cennet

[4]Gershom Scholem, *Yahudi Mistisizmindeki Temel Yönelişler*, s. 102

sahiplerinin en yüksek görüntüleri ve sonunda da etten kemikten bir mistik'in meleksi bir "üstün insan"a dönüşmesiyle sonuçlanan Enoch'ın efsanesidir. Enoch'ta, gözlem ve iç hesaplaşmanın en alt *madregot*'undan (seviyeler) başlayıp, kutsiyet ve kusursuzluğa ulaşan Yahudi mistiğini en ideal halinde görürüz. Enoch'un Kitabı'nın, birinci yüzyılda bir grup kendini adayanın yaptıklarını gelecek kuşaklar için mucizevi bir fabl şeklinde toplayıp yazdıklarına inanılıyor. İlk olarak en küçük ayrıntılarıyla doğanın gözlemcisi olarak tanıtılan Noah'ın büyükbabası Enoch, mevsim dönüşümleriyle öyle içiçedir ki, içinde ölüm korkusundan eser taşımaz. Kendisini Yaratı'ya tamamen bırakmış olarak sıradan insanların kapasitesinin çok üzerinde algılara sahip olacak derecede, emirlerle kusursuz bir uyum içinde işler. İlahi bir elçi olarak ve olağanüstü akli yetenekleri ilahi gizemleri doğrudan meleklerin dudaklarından öğrenmesini sağlarken, insanlığı dünyevi meşguliyetleri bırakıp ruhani ilgilere yönelmeye davet der.

Rabbi Nehuniah ben Hakana gibi Enoch da alçalış ve yükselişlerle çeşitli tasavvur "yolculukları" yapar ve gördüklerinin fiziksel ayrıntılarını kaydettirir. Beş duyunun her birini girift mecazlarla numaralayarak, yüksek dağlara tırmanır, kristal ırmakları aşar ve "doğuya doğru" yolculuğunda cennet adalarında gezinir. Zihnin isimsiz bir ülkesinde, hoş kokulu bitki ve baharatlar dışında birşey bulamaz. "Kuzeyde" Nehuniah gibi Enoch da korkunç bir fırtına saldırısıyla karşılaşır (Bu başın Taç'ında meditasyon yapmanın bir sonucu olabilir). "Gezinti"sinin sonunda, orada yaşayan yüce meleklerin kendisine evren-

sel sırları anlattığı ve onu kraliyet tahtında bir kadın figürüyle kişileştirilen ilahi *Anlayış* niteliğiyle tanıştırdığı cennet sarayının odalarına girer. Daha da araştırarak Tanrı'nın "küçük yüzü" ile karşılaşır.

Ve orada günlerin başı olan O'nu gördüm,
Ve başı yün gibi beyazdı,
Ve O'nunla yüzü bir erkeğinkini (mesih) andıran bir varlık vardı,
Ve yüzü kutsal meleklerden biri gibi, zerafetle doluydu.

Ama Enoch bilincin daha da yüksek düzeylerine ulaşacaktı. Yedi değişik metalden oluşan yedi dağı geçtikten sonra, intikamcı meleklerin bulunduğu bir vadiye gelir. Fakat bu intikamcı melekler bile onun iyiliğiyle uysallaşır ve ona yolu göstermeden önce şimşek ve yıldırımın sırlarını öğretirler. Sonunda yaşamının beşyüzüncü yılının yedinci ayının ondördüncü gününde Enoch, ölümlü insanoğlunun elde edebileceği en son görüntü olan, Tahtındaki Günlerin En Eskisi ile yüzyüze gelir. Canlı olarak hemen cennete gider ve Metatron adlı meleğe dönüşür.

> Ve o günden sonra onlardan (insanlar) biri olarak sayılmadım; ve (bir melek) beni, meleklerin benim için seçilmiş ve doğruların yerini ölçmek için şeritleri aldığı kuzey ve batı arasına, iki rüzgar arasına koydu.

Yüzleri ve elbiseleri, gözlerini kör edip yüzüstü düşmesine sebep olacak kadar beyaz ve parlak olan Tanrı'nın kutsal oğullarıyla çevrili Enoch, daha sonra onu daha da yükseklere çıkarırken, yedi cennetin bütün sırlarını da açıklayan melek Michael tarafından alınır.

Günlerin En Eskisi'nin en son görüntüsü ise, Enoch'un on kere on bin *Seraphim, Cherubim* ve *Ofanim* ile çevrili ve canlı ateşin kristal dilleriyle arınmış olarak yüzüstü düşmesidir.

Ve bütün bedenim rahatladı,
Ve ruhum tecelli etti;
Ve yüksek sesle ağladım..

Enoch'un Kadiri Mutlak'ın karşısında dönüşüme uğramasıyla Yahudi mistisizmi, yolculuğun sonunu insan söyleminin izlemesinin mümkün olmadığı bir yerde belirleyen ruhani Aşk'ın ölçülemez doruğuna erişir.

II

KABALACI UYGULAMALAR

3
Kürelerin Yolu

Kozmik hayat ağacı, on küresi ya da ilahi vasfıyla Ortaçağdan beri, Kabalacı meditasyonun temel taşı olmuştur. Birinci yüzyıl *Merkabah* mistiğinin «Yedi Gök»ü ba ı üstadlarca ağacın alt yedi dalı olarak uyarlanmışsa da Kabalacılar dikkatlerini genellikle iç «ışıklarıyla», uyan renkleri, metalleri ve ilahi isimleriyle yeterince karışık olan ağacın kendisine yoğunlaştırmışlardır. Dairelerde meditasyon yapan mistik, nihai amacından kesin emindir ve ona karşı saygılıdır. Onüçüncü yüzyıl İspanyol Kabalacısı Moses de Leon'a göre:

> Tanrı Tevrat'ı İsrail'e verirken, yedi kat göğü onlara açtı, oradaı gerçekte O'nun Şanından başka hiçbirşey olmadığını gördüler; yedi dünyayı onlara açtı, orada O'nun Şanından başka hiçbirşey olmadığını gördüler; yedi katını (yedi cehennemi) onlara açtı, orada O'nun Şanından başka hiçbirşeyin olmadığını gördüler; bütün bunların üzerine düşün, o zaman anlayacaksın ki, Tanrının özü bütün dünyalarla bağlantılıdır; (1) bütün varoluş şekilleri de birbirleriyle bağlantılıdırlar. Tanrının varlığından ve özünden ortaya çıkarılmışlardır.

[1]Gershom Scholem, *Yahudi Mistisizmindeki Temel Yönelişler*, s. 223

Bu ruh haliyle mistik, ağacı hesaplamaya, dünyalarla yüzleşmeye, bağlantıları kendi süzgecinden geçirerek onaylamaya ve bütün kurgunun dayanağı olan ilahi olanı doğrudan deneyimlemeye çalışmaktadır.

Bu kürelerden *Hakimiyet* küresi maddi dünyamızı yansıtmaktadır. *Temel, Tahammül* ve *Haşmet* küreleri, birleşerek ruh dünyasını haber verirler. *Güzellik, Sevecen İyilik* ve *Yargı* küreleri yaratıcılık dünyasını oluştururlar. *Anlayış, Bilgelik* ve *Taç* küreleriyse ilahi varoluşun temel taşlarıdır. Mistik, kaynağına doğru yaptığı zihinsel tırmanışta bu on kürenin içine işlenmiş milyonlarca evrenin içinden geçtiği gibi, dört örnek dünyadan, yetmiş ilahi isimden ve ağacın üzerindeki sayısız yüzlerden de geçer. Bu yükleşi sağlayan bütün uğraşların doruk noktası - yol gösterici kitapların yol göstericisi, *Zohar,* diğer adıyla «İhtişamın Kitabı» (Yüce Kitap)'dır. Kitab-ı Mukaddes tasfirlerini ve çeşitli hikayeleri kapsamlı olarak bir araya getirmiş olan bu kitap, Tevrat'ın sırrını gün ışığına çıkarmış ve inanan kişiye ağaç boyunca karşılacağı ve inceleyeceği manzaranın ayrıntılı haritasını sunmuştur. Baal Shem Tov, *Zohar* hakkında, kendinden emin olarak şöyle diyor: «*Zohar*'ın kapağını açtığımda, kendimi evrenin tümüne bakar buluyorum.»

RABBI SIMEON BAR YOHAI VE «ZOHAR»

Öte yandan, ilim adamlarına göre, *Zohar,* Moses de Leon tarafından; meşru kılınmak çabasıyla yüce Tanna bilgilerine atfedilmiştir, parlak bir sahtekarlık örneğidir. Öyle ya da değil, *Zohar,* Orta Çağ'dan günümüze Yahudi mistik hayatını anlayabilmemiz için gerekli, vazgeçilemez bir kitaptır. Kitabın tarihçesi iyi bilinir: Kitabın kahramanı Rabbi Simeon bar Yohai, ustası Rabbi Akiva'yı öldüren Romalılardan kaçmak için, oğlu Eleazar ile birlikte, onüç yıl boyunca bir mağarada saklanan, ikinci yüzyılda yaşamış bir bilgedir. Mağaranın girişi bir mucize eseri olarak tam orada kök salmış bir keçiboynuzu ağacı ve bir su kaynağıyla gizlenmiştir. Baba oğul günümüzde Lod'da, İsrail'deki Ben Gurion hava alanın bulunduğu bölgedeki mağarada, kavurucu güneşten korunabilmek amacıyla, kuma gömülü olanak bekler. Sürgünlerinin onüçüncü yılında, baş düşmanları Roma İmparatoru Trajan'ın ölümü üzerine saklandıkları yerden çıkarlar, ve Musevi cemaatin arasına dönerler. Fakat cemaat dinden uzaklaşmıştır, bundan büyük bir üzüntü duyan Rabbi Simeon mağarasına geri döner. Bundan bir yıl sonra mağarada yankılanan bir ses, ona sıradan insanları kendi halle-

rine bırakmasını ve sadece onu dinlemeye hazır olanları eğitmesini söyler. *Zohar,* işte bu ilahi emrin yönlendirmesiyle, Rabbi Simeon'un ortaya ikinci çıkışında etrafında toplanan sadık grup «dostlara» verdiği öğretilerin toplamıdır.

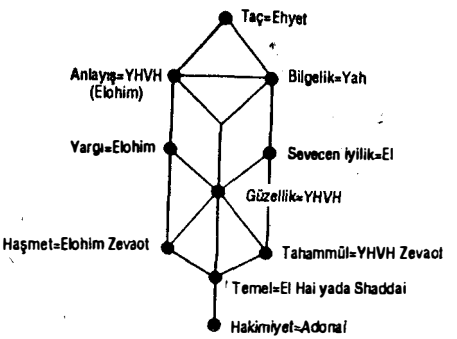
Kuşkusuz ki, Rabbi Simeon, herhangi bir adamı, kadını, çocuğu ya da hayvanı, ruhsal yönden değiştirme yeteneğine sahip sayılı öğreticilerdendi. Burada görülebilen herşeyin bir üst dünyaya yansıdığını ve hiçbir nesne ya da insanın, seviyesi ne kadar üstte olursa olsun, hiçbir varoluş düzeyinde bağımsız olarak yaşayamayacağını öğretti. Ruhunu yüceltmek isteyen herkes, aynı anda kendisini Tanrı'nın hisseden ya da hissetmeyen bütün yaratılarını da yüceltmeye adamıştır. «Bütün ruhlar ilahi ruhla birlikte sadece ve sadece bir bütün oluştururlar» sözü, öğretilerinin temelidir. İnsanın dünyadaki yaşamının tek amacı birleşmenin deneyiminde bunun farkına varmasıdır:

> Bu dünyayı oluşturan herşey, ruh ve beden, sonunda onları yaratana geri dönecektir. Tanrı yaratılış aşamalarının başı ve sonudur. Ve bütün aşamalar O'nun mührüyle kapanmıştır. O, büründüğü sayısız şekile rağmen, emsalsiz bir varlıktır.

Rabbi Simeon'un mesajı, ilahi olanla bütünleşmeye çağrıdır. Ona göre yazılı ve sözlü Tevrat birdir, çünkü ikisi de Sinai'de inen vahiyden doğmuştur. Orada Tanrı'nın her bir sözü yetmiş sese bölünmüş ve bu yetmiş sesin her biri yetmiş ışık halinde gözükmüştür. Böylece İsrailoğulları, sözcükleri hem duymuş hem de görmüşlerdir. Ben-

zer şekilde, yine Bütün'den çıkmış olan küreler, Kabalacılara, Sinai gizini meditasyonları sırasında yeniden yaşama olasılığı tanır. İlahi vasıflar, sadece bir merdivenin basamakları olmanın ötesinde, Tanrı'nın başka bir şekilde fiziksel olarak algılamayan zannını gerçek kılarlar. Bu vasıflar Tevrat'ın anlatısında öylesine iç içe geçmiştir ki, incelenmeleri istendiğinde birbirlerinin yerine geçebilirler. Bu açıdan bakıldıklarında ilahi vasıflar, Tanrı'nın kendine verdiği gizli isimlerle tınlarlar.

İLAHİ İSİMLERLE KOZMİK AĞAÇ

Mistiğin egosuz kalbi bu aydınlık isimlerle parlar ve aynı anda eşzamanlı olarak onlar tarafından emilir. Rabbi Simeon küreler üzerinde bir çok meditasyon şekli öğretmiştir. Bunlardan biri, sıfatları, ağacın dallarında danseden ışık kümeleri olarak hayal etmektir. Gözlerini kapayan Kabalacı, vasıfların herbirinin kendisine denk düşen metali, gezegeni, meleği ya da vücut uzvunu yansıtarak, ilahi isimlerin harfleriyle parladığını ve rengarenk ışıldadığını, hayalinde canlandırır. Bu görüntüye öylesine dalar ki, ışıklar yer değiştirmeye başlar, biri soldan yükselir, diğeri sağdan alçalır, bir başkasıysa ikisinin arasına gi-

rer. İki küre bir üçüncüyü başlarına taç ederler. Üçü de birbirine geçer; ansızın bir küreden çok sayıda renk fışkırır. Derken altı tane küre ikiye katlanarak aşağı süzülür. Oniki yirmi iki olur, yine altıya dönüşür, sonra ona çıkar. Ve derken bütün küreler birleşir ve tek bir bütün olurlar.

Bu zihinsel çalışmayla, uyuşturucu ya da uyarıcı kullanımı sonucu ortaya çıkan ışık, ses, hareket sanrıları arasında büyük benzerlik olsa da, Rabbi Simeon ve «dostlarının» sanrıya yol açıcı ilaçlar kullandıkları düşünülmemektedir. Bütün bulgular gösteriyor ki, zihinsel çalışma, uyanık bir durumda yüksek konsantrasyonun belki biraz oruç tutmayla ve yalnız kalmayla desteklenmesinin ürünüdür.

Kabalacının bedeninin uzuvları da bilgiyle yaşar. Ağacın üzerindeki yedi alt küre, omurganın üzerine dağıtılmış yedi ilahi gücün karşılığıdır. Omurga üzerinde yapılan meditasyonda insanın sağ tarafta bulunan erkek (aktif, ateşli) ve sol tarafta bulunan dişi (kabulleniçi, sulu) enerjilerden oluştuğu ortaya çıkar.

Rabbi Simeon'a göre böylece mürid, bu iki özelliği inceleyerek ve birleştirerek yaradılışın birleştirici ilkesini, deneyimleyerek öğrenir: «Onu Tanrı şeklinde, onlar olarak, kadın ve erkek olarak yarattı Tanrı.» (Genesis 1:27) Ayrıca yine yedi alt küre, ağacın üzerindeki kümeler benzeri, beyindeki en üst noktada birleşen sinirsel karşılıklara sahiptirler. Rabbi Simeon başın tepe noktasına, benzetme kullanarak «Tanrı'nın Dereleri» der. Dostlarına Şarkıların Şarkısını hatırlatarak sorar, «'Lübnan'dan akıp gelen yaşayan suların çeşmesi, bu bahçelerin kaynağı' nedir? Bu, *Bilgeliği* ifade eden küreden başka

birşey değildir.» ve «Lübnan» sözcüğü, *Laban*, yani "beyaz" sözcüğü ile aynı kökten geldiği için, Süleyman onu burada, aynı zamanda «beyindeki beyaz madde» anlamında da kullanmıştır. Bütün kıta, Rabbi Simeon'un ellerinde farkettirmeden gizli bir düşünme dersine dönüşür:

> Benimle Lübnan'dan gel gelin, benimle
> Lübnan'dan! Amana'nın tepesinden bak,
> Senir ve Hermon'un tepelerinden,
> Aslanın ininden, leoparların dağlarından.

Nefes ve ses, şiirde «Lübnan» olarak geçen insan beynindeki beyaz maddeden doğar. «Amana», gırtlak demektir. Gırtlak, nefesi bedenin en üst sinir merkezinden ortaya çıkarır ve onun omurgadaki alt sinir merkezlerinde dolaşmasına izin verir. «Senir» ve «Hermon» tepeleri dili; «Aslanın ini» ve «Leoparların dağları» ise dudakları ve konuşmayı tanımlar.

KRAL SÜLEYMAN'IN NEFES ALIŞTIRMALARI

Rabbi Simeon'a göre, büyük bir konuşma ve şarkı söyleme ustası olan Süleyman, bu dalınç (contemplation) alıştırmasını kendi derin deneyimleri sonucu oluşturmuştur. Ağacın yedinci küresine değin yükselen Süleyman, kendisini izlemek isteyecekler için bu mistik yükselişini üç kitaba sığdırmıştır: «Şarkıların Şarkısı», *Güzellik* olarak bilinen kürenin doğasını, Ecclesiastes (Rahip) *Yargı* küresini, Özdeyişler ise *Sevecen-İyilik* küresini tanımlar.

Süleyman'ın, kendisi de şair olan babası Davud, ona, görsel deneyimlerin yaşanmasını ve sonucunda bu üç değerli kitabın yazılmasını sağlayan esini ya da «kutsal nefesi» uyandırma yöntemlerini göstermiştir. «İnsan nefesi, hava, ateş ve su gibi narin elementlerin karışımıdır. Nefes almadan yaşayamaz, ölürüz. Nefeste saklı bulunan sırları öğrenen ve onlarla alıştırmalar yapan Süleyman, doğanın yaratılmış şeyler üzerindeki fiziksel örtüsünü kaldırabilmiş ve onun altındaki ruhu görebilmiştir.», der Rabbi Simeon. Dolasıyla genellikle kibir (hebli) olarak tercüme edilen Ecclesiastes de, daha örtülü anlamıyla «Nefesi

min günlerinde her şeyi gördüm, hebel» olarak da okunabilir. Daha da kapalı olmayan şekliyle Rabbi Simeon, Süleyman'ın bütün dikkati beyindeki beyaz maddeye toplamışken, nefes alıp verme şeklini değiştirme tekniğini öğretiyordu. İnsanın Tanrı'yla bütünleşmesinin, en iyi olarak dünyada ve nefes aracılığıyla gerçekleşeceğini ısrarla söyleyen Rabbi Simeon, nefes alıp vermenin gizemini, Tanrı'nın birliğini hergünkü zikri olan *Shema*'ya benzetir. Rabbi Simeon, duada yer alan üç ismin (YHVH, *Elohaynu*, YHVH), insanın nefesindeki ateşi, havayı ve suyu ifade ettiğine dikkati çeker. Duasını zikrederken, ağacın üzerindeki üç sıfatı *(Taç, Bilgelik, Anlayış)* gözünün önünde canlandıran Kabalacı, kendi nefesini kutsal akışın aktığı bir kanala dönüştürür. İnsanın ağzı ve dudakları oynarken, kalbi ve iradesi *bütünün birliğini* yüceltmek için en yukarılara doğru süzülmektedir.

SHEMA ÜZERİNE MEDİTASYON

İlk sözcük olan «Shema» (Duy), Shem (isim) sözcüğünü de kapsar. Altı sözcükten oluşan tümce, yaratılmış altı yön ve onların Tek İsimle birleşmesini gösterir. İkinci sözcük İsrail, «Güzellik» vasfının ve pir Yakup'un yerine kullanılır. «Duy Ey İsrail» diye mırıldanan Kabalacı, *Güzellik* ve *Egemenlikle, Ruhani* ve *Dünyevi* İsrail arasında bir birlik kurar. Diğer dört sözcük, YHVH (Hâkim), Elohaynu (Rab) YHVH ve Echad (Tek) Tanrı'nın aynı anda birçok ve tek olduğunu belirtir. «İnancın gizemi», İsmin ve bu ismin vasıflarının bütünlüğünü doğrular. YHVH ve O'nun bütün yaratışı birdir; yazılı ve sözlü Tevrat birdir; Tanrı'nın simgeleri ve isimleri birbirlerinin yerine kullanılabilirler. Yukarı ve aşağı dünya, şehadet zikredilirken sembolik olarak birleşirler ve akıl, kürelerin birliğini bir kez daha onaylar.

Kabalacı, birliğin bütün anlamını Echad (Bir, tek) sözcüğünü uzatarak ve son harfi vurgulayarak, onun üzerine yoğunlaştırır. D, İbrani alfabesinin dördüncü harfidir ve *Yargı* küresiyle eş anlamlıdır. «Bu kürenin üzerine yoğunlaşan insan, kendisinin İlahi Tek'e oranla ne kadar küçük olduğunu görür,» der Rabbi Simeon.

Shema'dan sonra gelen ve İbranicede yine altı sözcükten oluşan, bitiş mısrası («Onun krallığının zaferinin Adı, daima kutsanmış olsun») *Egemenliğin* aşağı dünyasındaki yaratılmış altı yön ile uyum içindedir. «Rabbimiz bize öğretti ki, (gösterdi ki) 'Duy Ey İsrail' ve 'İsmi kutsanmış olsun' (bütün) Tevrat'ın özetidir.» Ayrıca, sırasıyla erkek ve dişi enerjileri de yansıttıkları için, bu iki cümle zihnin, nefesin ve bedenin kusursuz uyumu içinde mırıldanıldığında, ruhu ve doğayı birleştirir.

Bedenin, çok önemli merkezleri üzerine meditasyon yapmanın bir diğer yolu da, omurgayı *lulav* (palmiye dalı) ve kalbi de *etrog* (ağaç kavunu) olarak gözönünde canlandırmaktır; bunlar, harman zamanı yapılan Gül Bayramı'nın dini tören objeleridirler. Bedenini İlahi Ruhu barındıran tapınak olarak gören Kabalacı, hoşkokulu limonla meditasyon yaparak, onu kalbinin derinliklerinde gözlerinin önüne getirir. Omurgası olarak gördüğü *lulav*, İsrailoğullarının boşluktan geçebilmesini sağlayan cennetten, dünyaya uzanan tek bir sütunla özdeşleşir.

Rabbi Simeon bar Yohai, mesajının tümünü, benzer alegorilerle, arasözlerle ve Kitab-ı Mukaddes'deki hikayeler ile ayin geleneklerinin gizlerinin dikkatli incelenmeleriyle sunmuştur. Hatta *Zohar*, bütünlüğü ve çeşitliliği dolayısıyla Yahudi mistisizminin başvuru kitabı olarak da adlandırılabilir. Örneğin ilk öğreti, kozmik ağacın üzerindeki dört örnek (archetypal) dünyayı birbirine geçmiş dört üçgen olarak çizen geometrik bir benzetiyle başlar ve tamamen farklı bir boyutta sona erer.

Erişilmeleri çok güç olan *Taç, Bilgelik ve Anlayış* vasıflarına ev sahipliği yaptığı için en yüksekteki dünya, yal-

nızca uzaydaki primordial bir noktayla (uzayda başlangıçtan beri varolagelmiş bir noktayla) anlatılabilir. İbrani harfi Yud'un en üst bölümü olan bu nokta, kutsal ismin başlangıcıdır da. *Bilgelik* bir daire, *Anlayış* işe bir kareyle resmedilir. Kabalacı, bu geometrik şekillere bakarak ve onları ilahi vasıflar olarak düşünerek Tanrı'yı uzayda kutsamaktadır. *Zohar*, bu bağlamda, kendi mantığı çerçevesinde bir tam bölümü Abraham'ın hikayesine ayırmıştır. Abraham Rabbi Simeon'a göre, insanın çabası ile ilahi dürtü arasındaki karşılıklı bağımlılığı Kitab-ı Mukaddes'teki diğer bütün kişiliklerden daha iyi tanımlar.

ABRAHAM'IN RUHANİ YOLCULUĞU

Abraham, Haran'dan ayrılıp, Kutsal Topraklara doğru yola koyulduğunda, gerçekte ruhani hayata ulaşmayı arzulamaktaydı. Ruhani hayata ulaşmasını kolaylaştırmak için de yanına bir grup yoldaş ruh almıştı. «Çünkü o ki bir kimseye doğru yolu gösterir, onun sevabı çoğalacaktır.» Daha önceki yaşamları sonucu Haran'da ortaya çıkmış iyi ruhlara, Abraham ile birlikte gitme izni verildi. İlahi Bilgeliğe ulaşmayı isteyenlerin ilki (protisi) olarak, Abraham ağacı çizmeden önce, Mısır'a inerek (arzu, ego ve hırs'ın maddi dünyası), dünyevi deneyimlerin derinliklerini incelemek zorundaydı. Bilgeliği aceleyle, düşünmeden kabullenen Adem'in ve onunla sahoş olan Nuh'un aksine dünya tuzağından çıktığında onu hak etmiş olan tek kişiydi. İbrahim *Bilgelik* küresine bütün kalbi ve inancıyla o kadar bağlanmıştı ki, büyücüler diyarı «Mısır ona bolluk ve doğaüstü güç sunduğunda bile gayesinden vazgeçmedi.» Orada kendini o iç bayıltan hoş kokulardan sakındı ve böylece kendini sınadıktan sonra ait olduğu yere geri döndü. «İnancı teyit edilmiş ve güçlenmiş olarak Mısır'dan yukarıya çıktı ve inancın en üst seviyesine ulaştı.»

Tanrı tarafından sınanmasının ve yolculuklarının hi-

kayelerinde detaylı olarak anlatılan bu çetin yolculuk, Abraham'ın *Bilgelik* olarak adlandırılan aydınlık düzeye ulaşmasıyla son bulur. Bu başarının tasdik edilmesi için adına Tanrı'nın isminden bir harf eklenerek Abram olan adı Abraham (İbrahim) olarak değiştirilir: Abraham yol boyunca geçtiği bütün kürelerde bir altar inşa eder; Bilgelikle dopdolu olabilmek için her bir kürede kendisinden bir parça bırakarak, kendisini arındırır ve kutsal Topraklara, Bilgelikle dolmuş olarak girer.

Rabbi Simeon'a göre, Abraham'ı izlemek isteyen Kabalacı, kürelerinden geçecek olan yolculuğuna, içindeki fiziksel elementleri dengeleyerek başlamalıdır. Abraham'ın dayanabildiği bu imanı ölçen testleri ancak çok iyi huylu kişiler geçebilir. (ilk ata) İbrahim nasıl *Bilgeliği* temsil ediyorsa, fedakarlik testini başarıyla geçmiş olan oğlu İsaac da, *Yargı*'yı temsil eder. Sağ görülü ata Jacop ise kozmik bedenin bir uzvu, kutsal ismin bir harfi ya da sesi, bir renk, bir ışık, geometrik bir şekil vb. olarak düşünülebilir. Hatta, din adamlarının Tapınaktaki fedakarlıkları da (din adamlarının Tapınağa adadıkları kurbanlar bile) düşünmenin simgeleri olarak alınabilirler.

(Kurban adamak için kullanılan) Altarı saran tütsünün kokusu burundan geçerek beyni istila eder, düşünceleri yavaşlatır ve «hoş bir duygu» yaratır. «Deuteronomy»nin herhangi bir yorumunun aksine, Rabbi Simeon'un, "sakinleşmenin tadı"nın yorumunda tütsü, öfkeli bir Tanrıyı yatıştırabilmek için yakılan sıradan bir adak değil, kişinin kendi (iç) kızgınlığını azaltarak ve huzursuz (karışık) bir aklı yatıştırarak, onun neşe ve aydınlıkla dolmasını sağlayan bir yardımcıdır. Bedenin tapınağındaki sembolik altardan yükselen duman «öfkenin alevlerini,

ruh dinginleşene, birleşme gerçekleşene, evrensel coşku yaşanana, ışıklar parlayana ve yüzler aydınlanana dek,» yoğunlaştırır.

Altar'a hergün dökülen şarap, gerçekte yoğun olarak ibadet eden mistiğin, coşkulu ruhudur. «Işıkların yakılması» kutsal ışığı yeryüzüne indirebilmek için kişinin *neshamah*'ının ateşlenmesidir. «İsrail» sözcüğü insan kalbi, «Kutsal Toprak» aydınlanma durumu ya da «devekuth» «Mısır»sa duyular dünyasının ayartıcı zehiridir. Tapınağın inşası bile ruhun beden içinde yayılması anlamındadır. Bu bağlamda Rabbi Simeon, Tanrı'nın, nefesin insan tarafından kendi boğazında toplanması olan daimi «hayat ruhu»nu yorumlamıştır. İnsan, dikkatini toplamak yoluyla bilinçli olarak «hayat ruhunu» içinde biriktirebilir ve bunu «kutsal enerji» *Elohim Hayim*'e*, «yaşayan Tanrı»ya dönüştürebilir. O zaman ilahi enerji, bedendeki toprağı, havayı ateşi ve suyu en basit durumlarına dönmeye zorlayarak, düşünceyi «saf ses» haline indirger. Bu belirsiz durumda beden ve akıl son derece sessizdir ve Kabalacı ilahi enerjiyle titreşen boş bir kanal gibidir. «Ev inşa edilmekte» olarak adlandırılan bu durum, Kabalacının insanın düşünceleriyle sınırlandırılmış duyularını aştığını gösterir. Rabbi Simeon bu yorumuyla, Süleyman'ın Tapınağının büyük bir özenle hazırlanmış planlarını ve seçilmiş malzemelerini, kişinin kendi mükemmelliğini ön görebileceği harika bir beyin jimnastiğine dönüştürür.

---

*Bu kitapta, Kabala ile Taoculuk ve bir Müslümün tarikatı olan Melamilik arasında büyük benzerliklere rastladım. Bu benzerlikler o kadar çok ve çarpıcı ki, rahatlıkla bir kitapta toplanabilirler. Belki araştırmacılar bu konuyu incelemek isteyebilirler. Bu bağlamda Elohim Hayim, Taoculuktaki Chi'ye ve Hinduizmdeki prana'ya benzemektedir. (Yayıncının Notu)

«Evin ustası» Musa, düşüncelerini o kadar dinginleştirmiş, vücudunu o kadar arındırmıştı ki, hemen Tanrı'yı algılamış ve Ona bağlanmıştı *(Taç).* Öte yandan Jacop, dünyevi ailesiyle ilgili kaygılarından sıyrılmadığı için, daha az aydınlanabilmişti *(Güzellik).* Karışık ve saf olmayan bir akla sahip olanların yapabildikleriyse sadece kendilerine bir «Babil Kulesi» inşa etmek idi.

Zohar, entellektüel bir oyun ya da dini bir akrostis olmanın ötesinde defalarca sözcüğün, düşüncenin ve enerjinin birliğini vurgular. Kişinin bağlaması (*Shema*'nın zikri gibi), gerçekte kendini onun özüne bağlamasıdır. Ataların simgesel hikayeleri, aynen temsil ettikleri küreler gibi, Tanrı'nın İsminin harflerine indirgenebilirler. Rabbi Simeon'un yaptığı bilincin haritası, *Bilgelik* küresinin de ötesine ulaşarak, bütün yaratılışları kucaklar:

> Gerçekte, Tanrı'nın dünyada yaptığı herşey İlahi Bilgeliğin simgesidir... Tanrı'nın bütün yaptıklarıysa, Tevrat'ın yollarıdır... ve içinde hiçbir sözcük bulunmaz ama ilahi Bilgeliğin sayısız yollarının ve gizemlerinin belirtisidir. Tevrat'ta sözü geçen herbir olay derin anlamlar taşır ve her bir sözcük Bilgeliğin ifadesi, doğrunun doktrinidir.

Kabalacının elindeki imkan, evren ona herhangi bir noktada Kozmik Ağacın üzerindeki ilahi vasıflar yoluyla bir anahtar sunabileceğinden, çevresindeki ve içindeki sayısız yaratınınki kadar karışık ve değerliydi. Kabalacı çeşitlilikten, *Taç* küresindeki yod harfinin ilk mistik noktasıyla çevrelenmiş «birlik»e doğru olan yükselişine başladığında ne görmeyi ümid edebilir ki? Rabbi Simeon'a gö-

re, derin düşünce halinde, küreler bir soğanın kabukları gibi birbirlerinin içine geçmiş halde görünürler. «Beyin beyinin» «ruh ruhun içindedir. Her biri, bir diğerini sarmalamıştır.» (Bir diğerinin zarıdır). *Merkabah*'ın ilk üstatlarının *hekhalot* ya da «Tanrı'nın sarayının avluları» diye adlandırdıkları, aslında insan aklının alamayacağı *Taç* küresindeki asli noktanın parlaklığını, insanların onu kavrayabilmesi için azaltan bir kılıf görevini görür. İlk avlu ikinciyi çevreler, ikinci üçüncüyü, ta ki her avlu kendisinden sonrakine bir zar oluşturana kadar. Kabalacı, gerçek ışığa kendisini hazırlamak için Tevrat'ı çalışır. Bunu da huşu içinde onun haflerini düşünerek yapar.

«Dua ederken, kollarımı yukarı kaldırırım.» der Rabbi Simeon. Zihnim en üsttekine yoğunlaştığında bile daha üstte hiçbir zaman bilinemeyecek ve anlaşılamayacak kalır; yarattığını yaratmış, aydınlattığını aydınlatmış ama hiçbir zaman da açığa çıkmamış, hep kalmış olan başlangıç noktasıdır."

Rabbi Simeon daha sonra Kamil olanın sadece bir parçası olan o ilk ışığın çıkış noktasını gözlerinin önüne getirmeye çalışır ki, bu ışık insanın anlayabileceği avluların ilki olan *Bilgelik* küresidir. Bunun için gerekli yüksek konsantrasyonun sağlanması ise, ışık bir miktar azalmadığı takdirde çok zordur. İşte ikinci zarın ya da avlunan, yani *Anlayış* küresinin görevi de bu ışığın azaltılmasıdır. Yine de orijinal ışığın hüzmeleri ara ara dışarıya sızar ki, Rabbi Simeon bunların *Taç*'a doğru diğer bir yükseklikte kullanılmalarını salık verir.

Rabbi Simeon'un, başı dizlerinin arasında geleneksel meditasyon pozisyonunda oturmanın dışında neler

yaptığını sorabilir, böylece bu karışık metinden ortaya düzenli bir teknik çıkarabiliriz. Bu konuda, oğlu Eleazarın nefes üzerine verdiği bir ders belki yardımcı olacaktır. Ezekel'i taklid eden Eleazar, yukarıdan bir karşılık alabilmek amacıyla yeryüzünde düşündürücü bir dürtü yaratmak için «dostlarına» katılır. İlk olarak «rüzgarın herbir yönden eserek ciğerlerini doldurmasını» ister. Ona göre bunun anlamı herbir yönden alınan nefesin dolaşımının sağlanmasıdır. Aynı zamanda özellikle batıdan gelene dikkat edilmelidir; çünkü insan şekline dönüşebilecek ruhları ortaya çıkarılabilir «Aynen denizin bir gelip bir giden dalgaları gibi, yani ciğerlerini tümüyle doldurmadan nefes al» der Eleazar (Bu belki de yüksek oksijen alımından kaynaklanabilecek halüsinasyonlara karşı bir uyarıdır).

Zohar'ın karışık ve mecazi dili, küreler ağacındaki Kabalacı meditasyonun yapılma talimatlarının tek tek bir araya getirilmelerini engeller. Hatta, günümüz Kabalacılarıyla yaptığım konuşmalarımda bile anlaşılır ve kullanılabilir açıklamalara henüz rastlamadım. Zohar'ın onüçüncü yüzyıl düşünme teknikleri, Ari ve Izak Luria'nın onaltıncı yüzyıl *yichudim*'ine (kürelerin kaynaşması) dönüştü ve ondokuzuncu yüzyıl Hasidik hareketinin düşüşüyle belirsizliğe gömüldü, kaldı.

KÜRELERİN KAYNAŞMASI

Ari'nin *yichudim*'i Tanrı'nın adını, *Taç* küresinde kaynağıyla birleştirmekten başka birşey amaçlamıyordu. Kişinin özgürleşirken dünyanın kurtulmasına da kendini adamasını gerektiren kayıtsız şartsız bir bağlılık istediğinden sadece seçilmiş kişiler *yichud*'u uygulayabiliyorlardı. Ari'ye göre kürelerin renkleri gerçekte renk değil, her kürenin temsil ettiği özelliklerin sembolüydü. Örneğin, insanoğlu kanın rengini öfkeye benzettiği için, kırmızı rengi *«Yargı»*nın yerine geçer. Dolayısıyla doğadaki bütün kırmızı renkler *«Yargı»* denen bu vasıfın içindeki enerjiden türemektedir. Genellikle beyaz denince şefkat akla geldiğinden bu renk *«sevecen-iyilik»*in yerine kullanılır. Ruhani dünya, meditasyon yapanın hayal gücüne yardım amacıyla renkler yoluyla canlandırılmıştır. Tapınak rahiplerinin özür dileme gününde (day of Atonement) *sevecen-iyiliği* ortaya çıkarmak için yaptıkları gibi Ari de bir insana merhamet geçirmek istediğinde bu vasıfı beyaz olarak canlandırırdı. Buna «yutkunma» adı verilen ve nefesin tutulup sadece küçük dil ve dilin oynatılması sırasında uygun bir melek adının söylenmesi tekniğini de eklemişti.

Yichud'u uygulayan Kabalacı için en önemli an, ağacın üzerinde ulaşabildiği en üst noktadaki kürenin ışığını alıp, onunla birlikte fiziksel dünyaya geri dönmeye başladığı «tersine çevirme» anıdır. En aşağıda bulunan dünyadaki en basit yaratığın bile sonsuz'un ışığını emmesine olanak sağlayan bu ilahi akışın tersine çevrilmesi, sıradan bir saflık, alçakgönüllülük ve zihinsel kuvvetten çok daha fazlasını gerektirmekteydi. Ari'ye göre Safed'in iyi adamları bile, ataları olan Tanah bilgelerinin karşılaştığı, kürelerin korkunç bekçilerini yatıştırabilecek durumda değildi. Bu nedenle Ari, müridlerini ağacın üstündeki kürelerden, kendi ruhlarının çıkmış olduğu kürelere konsantre olmalarına teşvik etti. Böylece, eğer Kabalacı gerçekten bir azize yakın kişiyse, ya iyi bir melek ya da onunla aynı ruh kökünü paylaşan dünyadan ayrılmış bir azizin ruhu, ona yol gösterecekti. Ruhunu sırasıyla herbir niteliğe bağlayarak ağacın en üst noktasına erişen Kabalacı, muazzam bir ışık akımını yaşayacaktı. Bazı kişiler, bu ışığı bir melek şeklinde gördüklerinden de söz ederler. Samuel ise bu durumu şöyle anlatır: «Tanrı'nın ruhu içimde konuştu ve Onun sözcükleri dilime döküldü» (Samuel 23:2.) Bazı kişilerse vücudlarında dolaşan bu ışık akımından o kadar etkilenmiştir ki, kimi titremeye başlamış, kimi ise bayılmıştır. Burada asıl amaç ise ağacın en üstündeki Ruhların Kaynağı'na erişebilmek ve kendi kaynağıyla (yani geçmişteki, bugündeki ve gelecekteki bütün yaşamlarıyla) karşılaşmak, diğer bir değişle *«maskil»* olmak «aydınlanmak»tı.

Ari bütün bu meditasyon sürecinin yere eğilmiş bir dala asılarak, dolayısıyla onu bütün ağacı sarsan bir ada-

mın görüntüsüne indirgedi. Güçsüz biri ağacın en üst dalına erişip onu sarsamazdı: «Eğer o güçsüzse, vasıflarda yaşayan ruhlar onu önemsemezler ve ona yaklaşmazlar, çünkü o verimsiz ve değersizdir.»

Ari, Rabbi Simeon daha açıkça her küreyi saran zarı tanımlar. En dıştaki zar, *Ruhların Kaynağı"*nın ışığından oluşur; onun arkasında sırasıyla *"Meleklerin Kaynağı'*nın ışığı *"Kararan Işık"* ya da *"Dış Kabuğun Kaynağı"* (madde) vardır. Diğer «zarlar» ya da «avlular» evreni, semayı, arketip dünyaları ve elementleri kapsamaktadırlar. Her küre on ışıktan oluşur. Bu on ışığın herbiri, on ışıktan oluşan on ışıktan oluşur ve böylece evren sonsuz seviyeden oluşur. Yalnızca uygun *yichud*'u mükemmel bir konsantrasyonla zikreden uygun kişi, bütün hepsinin içine geçebilir. Ari'ye göre Ezekeil'in görünüşünün adı «aracı çalışması»dır. Çünkü ağacın üstünde yoğunlaştığı herbir küre, bir diğerine geçebilmek için bir araçtır. Maddenin ve insan düşüncesinin perdesini aşan Ari, *Taht*'a ulaşır. *Taht,* Ruhların Kaynağı'nda gerçekleşebilen en üst ruhani deneyimdir. Kabalacı ancak (ataların yapmış olduğu gibi) aklını, bedenini ve ruhunu İsim'e adayarak Ezekeil'i aşabilir ve kutsal ışığı kendine ve dünyaya ulaştırabilir.

Bir keresinde bir adam oturmuş, ağacı ve kürelerini gözlerinin önünde canlandırarak *yichud* formüllerini tekrarlamaya başlamıştı, duramadı, sadece kendi ruhu değil, dünyaların Tanrı'yla birleşmesi de tehlikedeydi. Eğer bu alıştırmayı sevdiği bir azizin mezarı üzerinde uzanarak yapsaydı, azizin de bu süre boyunca aynı şekilde duracağını aklından çıkarmamalıydı. Ya da odasında otururak, gözlerinin önüne, üzerinde herbiri bir dağ kadar yük-

sek olan Tanrı'nın isminin harfleri bulunan beyaz bir şekilde süslenmiş büyük beyaz bir perdeyi getirebilirdi. Sonra aklından harflerin yerlerini değiştirebilirdi, harfler açık anlamlarını iyice yitirince ve önünde en derin ruhani sorularının cevaplarını veren sözcükler halinde sıralanana dek. Ari bu noktada Kabalacıların «tefekkür» dediği ışıklar labirentine, kürelere, avlulara, bekçilere ve kutsal isimlere atılacak bir insan için çok gerekli bir uyarıda bulunur:

«Aklında kaos ve karışıklık olmaması için harflerin yerlerini nasıl değiştireceğine çok dikkat etmelisin.»

TAOCU MEDİTASYONLA BENZERLİKLERİ

Sanki *Zohar*'dan alınmış gibi görünen, meditasyon üzerine yazılmış olan Taocu bir metine raslayıncaya dek, mecazi anlatımı, yöntemden ayırma konusunda neredeyse umutsuzluğa kapılmıştım:

Taocu, ilk olarak dünyevi uğraşlardan sıyrılır ve yükselir, sonra maddi şeylerden ve sonunda kendi varoluşundan bile. Bu adım adım bağlanmama aracılığıyla aydınlanır ve herşeyi Bir olarak görebilir.[2]

Rabbi Eleazar gibi Çinli Mistik de belirli nefes tekniklerinin kullanılması gerekliliğini savunur. Bir dördüncü yüzyıl Budacı rahip, Eleazar'ın nefesin «dört yönü» olarak adlandırdığına, *Anapana* adını verir. Ve onu «bedenin işlevlerini değerlendiren» dört tekniğe böler. Taocu meditasyon uygulaması da insan bedenini makrokozmosla karşılaştırır. Özellikle omurga üzerinde durur. Omurgayı, nefes alıp verme ve gözönünde canlandırmanın karışımıyla uyandırılabilecek kutsal enerjinin kaynağı

[2]Chang Chung-yuan, *Yaratıcılık ve Taoizm* s. 131, 157, 159

olarak gören Taocu da, meditasyon yaparak yukarıdaki dünyayı karıştıran Kabalacı gibi bedenin, aklın ve nefesin uyumuyla dış dünyayı yansıtmaktadır. Kabalacının kosmik adamının, küre ağacının ve karşılığı olan elementlerinin Taoculuk'ta da karşılıkları vardır:

> Taocunun dört mevsimi, beş elementi, dokuz bölümü, üç yüz altmış günü vardır. İnsanın da, bunlar gibi dört dış uzvu, beş iç organı, dokuz açılışı ve üç yüz altmış eklemi vardır. İnsan, Yer ve Gök ile bir üçlü oluşturur ve aklı, ustasıdır.....

Taocunun bedenindeki her organ bir elemente, uzakdaki bir yöne ya da bir mevsime benzer. *Zohar*'ın dünyasındaki gibi hepsi birbirine bağımlıdır. Yanlız, Taoculuğun çok sayıdaki sembolü açıkça «meditasyonda nefes tekniklerini» anlatmaktadır. Geniş bir göksel dolaşım (Lurianik yichud'taki tam bir «yükseliş» ve «tersine çevirme»yle karşılaştıran) nefesi omurganın altından alıp başa doğru yukarı çıkarır ve yüzden aşağı omurganın başlangıcındaki yerine dönerken bütün bedeni kucaklar. Taocu alıştırma da gözönünde canlandırmayla başlar ve aynen Kabalacının «ışığı» görmesi gibi, fiziksel bir hisle, «nefesin» bedende dolaşımının bir sıcaklık akımı gibi hissedilmesiyle sona erer. Taocu, bedenin çeşitli merkezlerini, neredeyse Kabalacı'nın «sarayın avluları»na eş şekilde, «mor avlu», «gizemli oda» gibi mecazi isimlerle tanımlar. Belirli bir grup tarafından anlaşılan, anlaşılması zor ve saklı Taocu metinler, nefesin istençle kontrol edildiğini ve bedenin değişik merkezlerine yönlendirildiğinin

«görüldüğünü» savunurlar. Rabbi Simeon gibi Taocu meditasyon yapan kişi de en üstteki ulaşılması güç noktayla düşünmeyi (ibadet etmeyi) seçer. Ve o da meditasyonu izleyen ışık akımıyla sarsılarak kendinden geçer. «Bazen insan, aniden kontrolü dışında bütün bedenini aydınlatan bir ışığa boğulur.»

Kalp ve böbrekteki iki merkezi «birleştirmeye» ise «Ateş Avlusundaki Mavi Ejderha'nın inerek, su cehennemindeki Beyaz Kaplanla buluşması» denir, aynen Kabalacının *Güzellik* (güneş ve ateşle özdeşleştirilmiş mavi) küresiyle *Temel* (sulu, ay) küresini birleştirmesi gibi. Kabalacının küre ağacı da gizemlerinden ve dini görünüşlerinden arındırıldığında, Taocunun yere ve göğe ait «bedenleri» gibi çok açık olarak bir nefes ve konsantrasyon çizelgesidir.

Profesör Chang, bedendeki belirli bir noktaya konsantre olmayı, o bölgedeki sinir sistemine bir uyarı olarak tanımlar. Gerçek bir sinir ve elektrik yükü ağacı olan belkemiği, fiziksel uyarıya olduğu kadar, fiziksel şoka da maruz kalabilir. Ona göre:

> İbadet eden kişi gerçek düşünceyi sürekli olarak sinir sistemine yolladığında, bu düşünce hiç ara vermeksizin ilerler. Elektrik yükünde büyük bir değişiklik meydana gelir ve ortadaki akım yükselir. Kararlı olarak ibadet eden kişide ki bu olay aylarca ve yıllarca devam ettiğinde, sinir sistemindeki «gökgürültüsü ve şimşekler» kaçınılmaz sonuçtur... Burada fiziksel bir durum, sembolik bir dille anlatılmıştır.

Sözcüğün tam anlamıyla «ışığa boğulma» ya da «aydınlanma» deneyimi hem ondördüncü yüzyıl Taocusu hem de onüçüncü yüzyıl Kabalacısı tarafından anlatılmıştır. Günümüz nörologlarıysa bu durumu, çok da donuk bir ifadeyle «sinir sistemi ağındaki elektrik yükünün depolarize olması» şeklinde açıklamaktadırlar. Fiziksel ya da duygusal, bu durum, meditasyon yapan kişinin çok planlı olarak sistematik nefes alıp verme yollarıyla, bedenindeki duyarlı bölgelere konsantre olarak kendini değiştirmeyi istemesiyle bağlantılıdır.

Yukarıdaki benzerliklerden daha da ilginç olanı, Kabalacının kozmik ağacıyla, Taocunun «Sonsuz Şeması»dır. İkisi de *Hsu* (olmayış-Çince) ya da *Ayin*'e (hiç-bir-şey-İbranice) doğru yükselen daireler olarak anlatılırlar. İlk daire ya da kapı, Taocuya göre «Karanlık Kadınlığın Kapısı» Kabalacıya göreyse dişi *Hakimiyet*, dünyamızdır. İkisi de bedenin en alt merkezinde bulunan ve nefes yoluyla yükselerek beyindeki merkezde «Efendisiyle» ruhani birleşme yapacak olan enerjidir.

İbranicedeki *Temel*'in yerine kullanılan ikinci daire, Çince'de *Ching* (Öz) (nefesin oluşturulduğu yer) olarak geçer. Dört sağa, dört sola ve bir de ortaya dallanarak giden diğer beş küre, kalpteki merkezden başlayarak büyük dolaşımda kaçınılmaz olarak birleşecek olan, «küçük dolaşım» ın «beş hareketçisi»ni, beş elementini temsil ederler. Kabalacının ağacı gibi, bunlar da dişi (sol) ve erkek (sağ) olarak ayrılırlar ve sonunda en üst dünya, yani olmayışda birleşirler Taocunun «sonsuz şeması» gibi, Kabalacının ağacı da ona omurgası kadar yakındır; «küreler» ya da sinir merkezleri, kendi düşünmesi, hayal etmesiyle harekete geçer ve «kutsal ışık»a da nefesi yoluyla ulaşır.

4.
Harflerin Yolu

Musevi mistiklerine göre, İbranice her zaman için ifade ettiği şeyleri fiziksel olarak da açıklar. Bir İbrani harfinin sadece yazılması bile aklı ve bedeni birleştirici bir unsur olabilir ve kişiyi «üst» dünyayla ilişkiye sokabilir. Dendiğine göre, Tanrıyı taklid eden Kabalacı, kendini harflere hükmederek, en derin manevi potansiyelini ortaya çıkarmak yoluyla yeniden yaratmıştır. Fiziksel dünyanın temeli, şekli, sesi olan bu harfler, Tanrının bu dünyayı yaratırken kullandığı gereçlerdir. Üç öncü (primordial) harf, alef (א), mem (מ), ve şin (ש) bütün potansiyel elementleri, içerir, onları izleyen oniki «basit» harf ise evreni ayakta tutan kutsal enerji için bir kanal görevi görür. İnsan da elementlerden oluşan bir mikrokozmos olarak bu harflerin tümüyle damgalanmıştır. Kendi küresinden ya da kutsal vasfından yansıyan herhangi bir harf üzerinde saf bir insan tarafından yapılan meditasyon, bütün yaratı üzerinde yapılan meditasyonla birdir. Yıldızlarla aynı maddeden yaratılmış olan insan, en uzak yıldızla

bile birleşebilir, kuşların enerjisiyle titreşebilir, onlarla aynı dili konuşabilir. Mistik Musevi anlayışına göre parça, gerçekten de bütünün yerine geçebilir.

Sözcüğü ters yüz eden, ama ifade ettiği anlamından sıyırıp, huşu içindeki müridini akılcı bir söylemden saf, sözcük dışı algılanmaya doğru yönlendirirken eriten Kabalacı üstad (Koan ikilemini sunan bir Zen üstadı gibi) daha tecrübesiz olan müridi kısıtlayıcı olan ve kendini tekrarlayan düşünceden kurtarmaya uğraşır. Aşamalardan geçerken düşünce ve sesi kullanarak, bunların ötesine geçer: «Alef'i (İbranicede A) mırıldanırken ağzınızı iyice açın ve aklınızı sınırlı alandan sınırsıza doğru uzatın» der Rabbi Nehumah ben Hakana, «insan düşüncesinin sonu yoktur; ve insan, onun yoluyla dünyanın sonuna kadar inebilir.»

Sözcük, anlatımı olanaksız olanla, bilinebilen Tanrı arasında aracıdır. Harfler, insan konuşmasının araçları olarak düşünce yaratmak üzere birleşirler; doğanın araçları olarak ise elementleri, gezegenleri, cinsiyetleri ve bütün fiziksel varlıkları oluştururlar. Ağacın *Bilgelik* küresine işlenmiş durumdaki ibrani harfleri şeklin ve sesin bütün alçalan görüşlerinin enerjisidir. Onları, *Taç* küresindeki orijinal kaynaklarıyla birleştirmeyi amaç edinmiş olan Kabalacı için ise harfler kendilerini var etmiş olan *Mutlak*'ın bileşik ismi ve deneyimidirler. Harfler kürelerinin onlara verdiği biçimlerden farklı şekilde varolamazlar. Ama unutmamalıdır ki, küreler de bir bakıma sınırlı insan aklı tarafından, insanın Birliğe doğru zahmetli yükselişinde yaratılmış aldatıcı görüntülerdir.

Moses Cordovere Hindu Vedandistlere benzer şekilde, şöyle açıklamaktadır:

> Yaratıcı aynı anda, hem bilgi hem de bilen ve bilinendir... O'nunla birleşmemiş ve O'nun kendi özünde bulmadığı hiçbir şey varolamaz. Varolan herşey O'dur ve herşey O'nda en saf ve kusursuz biçimlerinde bulunmaktadır.

İnsanın «gerekli doğasını» uyandırmak amacıyla, «ilahi dili» telaffuz ederek Tanrı'yı taklid edebileceğine inanır. Kabalacının mırıldanmalarının sesi, bütün düşüncelerin kaynağına değin yükselir, orada atıran ruhla birleşir ve insanı yükselten «bedensiz bir ruhsal varlık»a dönüşür.

Bu Kabalacı dil görüşü, *Binbir Gece Masalları'*ndan alınan bir hikayenin Tunus versiyonunda çok hoş olarak yorumlanmıştır. Kabala eğitimi görmüş Padmanaba adlı bir Brahman, müridine, İbrahi alfabesindeki harflerinin uygun ruhani amaçlarla telaffuz edildiklerinde nasıl denk düşen meleklerini uyandırdıklarını anlatır:

Her bir harf, Tanrı'nın nitelikleri ve Kadiri Mutlağın erdemlerinin yüce akışının şuası olan bir melek tarafından yönetilir. Yeryüzü ve gökyüzü dünyasında yaşayan melekler, yeryüzü dünyamızda oturanlara hükmederler. Harfler sözcükleri, sözcükler duaları oluştururlar, harflerle atanmış, sözlü ve yazılı sözcüklerle biraraya getirilmiş meleklere de sıradan insanların şaşkınlıkla izlediği mucizeleri ortaya çıkarmak düşer»[1]

[1]Siegmund Hurwitz'in *Ruhun Başlangıcı Olmayan Dökümanları,* adlı kitabı, s. 194

Harfler, Kabalacıya göre bilinen fiziksel dünyamızı oluşturan isim ve şeklin bir bileşimini temsil ederler. Kabalacı, Kuarklar (Maddenin özü olduğu sanılan zerrecikler) yoluyla maddenin özünü, en basit zerreciğini tespit etmeye kalkışan fizikçi gibidir. (Sayı ve boyutu da içeren ibrani alfabesinin resimsel harflerinin içine iyice yerleşmiş olan) "isim" ve "şekil"i bir tür kutsal atoma çevirerek, harfin özüne ulaşmak için deler geçer ve doğanın olası kıldığı her tür kombinasyon ve permütasyonu harfe uygulayarak, doğanın ötesine ulaşmaya uğraşır. Bu amaç için Tanrının ilk Adı'nı, o her maddeyi bilgilendiren özlü gücü harekete geçirir (yönlendirir). Büyük bir güçle kendi insanî enerjisini, bütün olmuş, olan ve olacakların *Taç*'ından etrafa ışık saçarak yayılan enerjiyle birleştirir. Doğuştan sözcüğün içinde bulunan güçle, yerleşik olmayanın içinde yerleşikle, çokluğun içinde Bir ile yüzyüze gelir. Bu şekilde algılanan bir harf, gerçekte ne ifade ediyorsa odur: Fizikseldir, çünkü fiziksel organlarca telaffuz edilir, ruhanidir, çünkü meleklerin dünyasıyla bağlantılıdır; isim ve nesnelerin dünyasını oluşturmak için çoğalır, ama başlangıçtaki sesine indirgendiğinde, geriye ışığın ve sesin, parlayan bir sessizlikte kaynaştığı yerde titreşen, evrenin mırıltısı kalır.

Tzeruf (ya da harflerin permütasyonu) olarak bilinen meditasyon tekniği) dili, onun yapısını bölüp geçen mistiğin akılcılık üstü düzeye çabuk ulaşmasını sağlar. Bu değişik düşünme şeklini uygulayan Kabalacı, bir ayeti akılcı anlamını kaybedene değin ve hatta anlamını yitirdikten sonra da zikreder, işte o zaman aniden "anlamın ötesinde bir anlam" beliriverir. Görüldüğü gibi, harfler üzerin-

de meditasyon, özel nefes teknikleri ve bedendeki çeşitli merkezler üzerine yoğunlaşma ile desteklendiğinde, kişiyi kendinden geçirmektedir.

Akılcılık karşıtı görüşleriyle, onüçüncü yüzyıl *tzeruf* uygulayıcıları (ibadet edenleri), kendilerinden daha temkinli davranan çağdaşlarını, Talmudistleri ve genelde Musevilik kurumunu eleştirmişlerdir. *Zohar*'la beraber gelişmiş olan İspanyol ekolünun lideri, Abraham Abulafia, kendisinin diğer görevlerin yanısıra duyarsız materyalistleri kurtarmaya geldiğini duyurmuştur.[2] Getirmiş olduğu radikal yolu çok az kişi doğrudan izlemiş olsa da, birçok Kabalacı onun "Tanrının kutsal İsmi" üzerinde permütasyon yapmayı açıklayan teknik bilgilerinden etkilenmiştir. Onun mistikliği sadece ve sadece ilahi olanın doğrudan algılanmasına dayanır. Abulafia'nın kendi çağrısı, cennetten gelen bir ses olarak kendine seslenir, "Abraham, Abraham!" "Buradayım," diye yanıtlar ve ses ona harf permütasyonu üzerine detaylı bir ders verir. Abulafia daha sonra bu gizli talimatları, Musevi, Müslüman ve Hıristiyanlara açıkça öğretir. Dünyevi deneyimlere kendini kapayan Abulafia, ruhunun kendiliğinden Tanrının tesirine açılacağına inanır. Aklını dünya işleriyle uğraşmaktan arındırmaya çalışırken, İbrani Alfabesiyle oynayarak, Tanrının ismini düşünerek, somut ve soyut dilleri görünüşte anlamsız ama mânen mantıklı bir şekilde birleştirerek, "peygamber bilinci"ni yaratmaya çalışmıştır.

---

[2]Abulafia hakkındaki bilgiler, yazar tarafından belirtilen kütüphanelerdeki Orijinal İbranice metinlerden alınmıştır: Yahudi ilahiyat Fakültesi Kütüphanesi, New York; Bibliotheque Nationale, Paris; Bodleian Kütüphanesi, Oxford; Yahudi Üniversitesi Kütüphanesi, Kudüs

Abraham Abulafia, bütün Musevi üstatları arasında, Zen mistiklerini en çok andıranıdır. Bütün Yahudi hukuk geleneklerini (Halakah) kayıtsızca bir kenara bırakmış ve o güne kadar saklı tutulmuş "gizli öğretileri," istençli olarak günışığına çıkararak, kürelerin müziğini duyabilmek için duru ve bilişsel olmayan bir düşünüşle araştırmıştır. Ve bu yolda bütün diller onun için tek bir dil olmuştur. Tekniği, cümleleri ve harfleri parçalayıp yeniden birleştirir; sözcükleri (bilgilendirici ruhları, bedeni ve aklı elektriklendirene değin) kullanıldıkları anlamlarından arındırır, hatta anlaşılabilirliklerinden bütünüyle uzaklaştırır.

Yöntemi, Kabala mürüdini, (harflerin telaffuz edilmesi) basamağından, *mikhtav'a* (harflerin yazılması), oradan da *mashav'*a (harflerin düşünülmesi) götürür. Gözlerinin önünde kaba maddi görüntüleri canlandırmaktan, daha ince ruhani canlardırmalara doğru yol alan Abulafia mistiği, sonunda her harfin arkasındaki önceden açıklanmış ruhla karşılaştığı coşkulu bir basamağa ulaşır. *Dillug* ya da sıçrama esnek bir sözcük koduna uyan aklın serbest çağrışımla bir düşünceden diğer bir düşünceye atlamasına denir. Burada Kabalacı, ayartıcı düşünceleri ve görüntüleri zorla uzaklaştıracağına, onları izleyerek düşüncelere dönüştürür, bu cümleleri sözcüklere, sözcükleri harflere ve harfleri de ışığa indirger.

Harfleri, gece yalnızken birleştiren ve yerlerini değiştiren Abulafia'nın müridleri, kendilerinden onikinci yüzyıl önce yaşamış olan *Merkabah* mistikleriyle ayrı güçlü duyguları duymuşlardır. Abulafia'nın "akıldışı" sistemi, kaotik bir coşku değil, son derece dikkatli hazırlanmış

bir sistemdir. Abulafia, her harfi bedenin bir bölümüne atayan öğrencilerini "sesli ya da sessiz bir harfi gerçek yerinden oynatarak" kendilerini sakat bırakmasınlar diye uyarmıştır. Nefes ve bedenin duruşu da birer sesli ya da sessiz harfe denk düşer. Metatron ya da Shaddai gibi harflerin kişileşmiş hali olan melekler, Abulafia ekolünün mistiklerine sık sık görünmüşlerdir. Hiçbir görüntünün olmadığı noktada ise "yücelmiş insan" Yaratıcısıyla bir olur. İsmin Üstadları diye adlandırılan seviyeye ulaşmış kişiler, bu noktaya geldiklerinde Tanrı'dan "farklı" değillerdir. Mantık, düzen ve ikilik üzerine kurulu Musevilik kurumu içinse bu bir hakarettir ve bu sahte peygamberin "vahşi ve tehlikeli" iddialarına karşı bir saldırı yakındır.

"Sonsuz" la yani *En Sof* ile doğrudan karşılaşma, abulafia için herhangi bir görsel deneyimden çok daha önemlidir. Belki de kürelerin kutsal vasıflarının önemi üzerinde çok durmamasının nedeni de budur. Ona göre kürelerin kozmik güçlerinin tartışılmaz önemi sadece mistiğin o gücü doğrudan yaşamasıyla bağlantılıdır. Bir kere kürelerin ışığını hisseden ve içine dolduran müridin artık yapması gereken şey, İbrani alfabesinin yirmiiki harfinde oturmakta olan daha da soyut ruhları nasıl sıra değişikliğine sokacağını öğrenmesidir.

Onunla aynı çağı paylaşan (müslüman mistikleri) Sufilerle iyi anlaştığı halde, onların benliği yokeden translarına karşı çıkarak, harflerle temsil edilen doğal dünyayı düşünmenin üzerinde durur. Diğer bütün Musevi mistikleri gibi o da, dışarıdan başlayarak, yavaş yavaş içeriye doğru ilerlemeyi tercih eder. Dolayısıyla da müridlerine,

Kitab-ı Mukaddes'e sorulmuş olan derin teolojik soruların üzerinde, artık akılları soruları oluşturan harflerden başka hiçbirşey göremez hale gelene kadar düşünmelerini ister. Abulafia başlangıçta, dikkat toplaması (konsantrasyonu) sonucu elde ettiği çözümlerinin akılcı zihinsel işlemlerden kaynaklandığını düşünen öğrencisine, bunun gerçekte "hareketleriyle onu etkilemiş ve o farkında olmasa da düşüncesini zor konular üzerinde toplamış olan harflerin gücüyle" başardığını gösterir.

Öğrencileri, Abulafia'yı onları kutsal isimlerin permutasyonu olan en üst uygulamaya dikkatlice yönlendirmiş, rahat ve destek veren bir öğretici olarak tanımlamışlardır. Sefer Yetzirah'ı (harf tasavvuru üzerine birinci yüzyıldan kalma bir el kitabı) kullanan Abulafia, bir harfi ve karşılığını öğrenmesi için öğrencisine iki hafta süre tanır. Daha sonra ondan ezberlediği herşeyi unutmasını ister, çünkü en üst düzeydeki ruhani şekillerin bile şekli olmayan Mutlak için yükseltilmeleri gerekir. Kutsal isim ne kadar anlaşılmazsa, o kadar yüksek seviyededir. Ne kadar az akıl ve zihinsel kontrol varsa, ruhani güç o kadar fazladır. Tevrat'ın incelenmesi, sadece aklı zenginleştirmeye yarar, asıl "sonuçsa" sadece mistik trans sırasında gerçekleşir.

"Eğer günümüzde bize doğal mantığı bileyecek ve bizleri maddiyattan arındıracak yöntemleri gösterecek bir paygamber olsaydı, Kabala'nın yanısıra bu doğa bilimlerine gereksinimimiz kalmazdı" der Abulafia. Onun ideal peygamberi doğal olarak, kendisinin de yapmış olduğu gibi, anında kendinden geçmeye (ecstasy) yarayan sesli ve sessiz harflerin kombinasyonunu açıklayacaktı.

Abulafia, bütün başkaldırılarına rağmen, eski bir Musevi kavram olan *madregot* ya da seviyelere bağlı kalmıştır. Sufiler gibi onun öğrencileri de diğer bütün Musevi ekollerince de beklenen, akılsal, bedensel ve ruhsal arınmadan geçmeden, Tanrıyla birleşmek için acele edemezlerdi.

Ona göre Tevrat'ın en entellektüel olarak incelenmesi bile, ruhun açık ışığını engellediği için, diğer ekollerden farklı olarak bunun tasavvura başlamadan önce yapılmasını yasaklamıştı. Meditasyon süresince yalnız kalınması gerekliliğine, bulunulan odada hoş kokulu bitkilerin yakılmasını ekledi. Meditasyona başlamadan önce ayinsel yıkanmayı, oruç tutmayı ve cinsel ilişkide bulunmamayı söylemekle de en katı Alman inanışından farklı davranmadı.*

Abulafia ve çağdaş Alman Hasidimiler gibi diğer Musevi mistikler arasındaki asıl farksa, onların büyük bir çabayla kendilerinden olmayanlardan saklamaya çalıştıkları uygulamaları onun açıklama isteğidir. Abulafia, Tanrı'nın İsminin gizli tasavvur tekniğini dünyaya anlatarak, Musevi mistiklerinin biraderlik kurallarını çiğnemiştir.

*Her ne kadar, bu konuda uzman bir kişinin görüşlerinin alınması gerekirse de, kanımca Abulafia'nın meditasyona başlamadan önce cinsel ilişkiyi yasaklaması ahlaki bir nedenden kaynaklanmıyordu. Özellikle enerji ile çalışılan meditasyonlarda, meditasyon öncesinde yapılan cinsel ilişkinin sonucundaki boşalma enerji yitimine yol açıp, meditasyonun asıl etkisini azaltacağı için yasaklanmaktadır. Abulafia'nın cinsel ilişkiyi yasaklamasının ardındaki neden belki de bu olabilir. (Yayıncının Notu)

"TZERUF" ÜSTADI: ABRAHAM ABULAFIA (HARF PERMUTASYONU)

Abraham ben Samuel Abulafia İspanya'da Saraggossa'da 1240 yılında dünyaya gelmiştir. Ona din eğitimini vermiş olan babasının ölümü üzerine ailesiyle beraber Toledo'ya taşınmıştır. Bu olaydan iki yıl sonra Abraham mitolojik nehir Sambatyon boylarında yaşadıkları varsayılan on kayıp kabileyi aramak üzere Kutsal Topraklara gitmiştir. Müslüman-Hristiyan savaşlarının yolculuğunu engellemesi nedeniyle Filistin yakınındaki Akko (Acre)'in ötesine geçememiştir. Akko'dan Yunanistan'a geçmiş ve evlenerek oraya yerleşmiştir. On yıl sonra iyi bir üstaddan Kabala'yı öğrenme isteğiyle bu sefer İtalya, Capua'ya doğru yeniden yola koyulmuştur. Orada fizikci ve alim olan Verona'lı Hillel ben Samuel'un gözetiminde Maimarides'in "Zihni Karışmışların Rehberi" ni inceleyip, çalışmıştır.

İspanya'ya döndüğünde etrafına öğrencilerini toplamıştır, ama bu ilk grup, otobiyografisinde açıkladığı gibi "kötü yola" sapmıştır. Düşmanlarınca, teslis doktrinlerini öğreterek genç Musevi alimlerini Hıristiyanlaştırmakla suçlanmıştır. Yapılan suçlamalara, bu öğrencilerin başlangıçtan bozulmuş olduğunu ve büyücülükle uğraştığını

söyleyerek karşı çıkmıştır.

Daha sonra Barselona'ya yerleşen Abraham, ünlü peygamberliğe "çağrı"sını otuzbir yaşındayken almıştır. Görevinin tam olarak ne olduğunu anlayamamış ve hala ideal bir üstad arar durumda olduğu halde, bu vahiyle ilgili kitaplar yazmaktan çekinmemiştir. Bu dönemde Sefer Yetzirah'ın tefsirini derinlemesine incelemiştir. Bu mistikler için yazılmış, herkesten gizli ve son derece etkileyici kitabın yazarı, sonradan Abulafianın uzun süredir aradığı öğretici olan, Baruch Togarmi'dir.

Abulafia, 1273 yılında, oldukça kalabalık bir Kabalacı grup içinde eğitilmekte ve kendi özel *tzeruf* sistemini geliştirmektedir. Bu sıralarda kendi adına sayısal olarak denk düşen takma ad kullanarak "İsimlerin bölünmesi" gibi başlıkları olan meditasyon rehberleri ve Togarmi'nin Rehberinin kendi tesfirini yayınlar. Öğreticisi Togarmi'nin anlaşılması güç Kabala stilinden etkilenen Abulafia, yazılarını hem kendini kötüleyenleri şaşırtmak, hem de grubunun saygın birer üyesi olan Joseph Gikatika gibi mistikleri etkilemek için akrostisler, kodlar ve sayı - harf oyunlarıyla süsler. Musevileri (ve Musevi olmayanları) yaptığı işin doğruluğuna inandırmak için, hem kendisinin hem de müridlerinin çalışmalarının çok değerli kayıtlarını tutmuştur. Ruhani otobiyografisi *Otzer Eden Ganuz* da (Gizli Hazine Bahçesi) Yunanistan, İtalya ve İspanya arasında misyonerlik amacıyla sık sık yolculuk eden bir adam tasvir eder. Yine rotorik, kişilik ve coşkun stiliyle belirgin bazı yazılarında ise kendisini, kendini yaratmış ilgili bir kişi olarak çizmiş, bazı müridleri de doğru Abulafiacı yoldan çıktıkları için cezalandırmıştır.

MİSTİK KİTLE AYAKLANDIRICISI

Abulafia, kendisini adı kötüye çıkmış Sami ırkı karşıtı olan Papa III. Nicholas'a bizzat giderek cezalandırmaya zorlayan ani bir görüşe yenik düşerek 1280 yılında Roma'ya gitti. Bundan faydalanan dindar Musevi kurumu bu mistik kitle ayaklandırıcısından kurtulmak için harekete geçti. Hıristiyan yetkililerle işbirliği yapan Romalı hahambaşları onun kaderini Papanın ellerine bıraktılar. Papa, hakkında yakılarak öldürülme kararı aldı. Daha Roma'ya varamadan, yakalanma ve öldürülme cezasına çarptırılan Abulafia için şehirde büyük bir ateş hazırlandı. Musevi Yeni Yılının ve Yüksek Kutsal Günler'inin başlangıcı olan Rosh Hashannah'ın arifesiydi. Abulafia Roma'dan birkaç kilometre uzakta oturarak bütün gece meditasyon yaptı. Ertesi gün Roma'ya vardığında Papanın geceleyin ölmüş olduğunu öğrendi. Bunun kendi yarattığı bir mucize olduğuna inanan Abulafia, kendisi için hazırlanmış Fransiskan hapishanesine girdi; ve yirmisekiz gün sonra serbest bırakıldı.

Papa savaşı kaybetmişti ama Romalı hahambaşlarının pes etmeye niyeti yoktu. Abulafia'nın serbest kalmasından sonra da devam eden ölüm emirleri, onu Messina

(Sicilya)'ya gitmek zorunda bıraktı. Abulafia burada sadık müridleriyle kalarak, birçok önemli Kabalacı incelemeleri, tezleri yazdı *[Or Ha – Sechel* (Aklın Işığı), *Sefer Ha - Tzeruf* (Permutasyon kitabı), *Mafteach Ha - Hokhmoth* (Bilgelik Anahtarı), *Sefer Ha - Cheshek* (Heves Kitabı), *Chayey Olam Habah* (Gelecek Dünyanın hayatı)]. Abulafia doğuştan gelen bir güdüyle halka yönelik kışkırtıcı söylevler vermek eğilimindeydi: Ve Roma'da hapisten çıkarılmasından on yıl sonra dünyaya Musevi Peygamber Yılını duyurdu. Bu yılı 1220 çok sayıda Musevi benimsedi ve eşyalarını toplayarak Kutsal Topraklara göç etti. Abulafia'nın haham düşmanları da harekete geçmişti. Barselonalı Rabbi Solomon ben Adret, Abulafia'nın tehlikeli bir şarlatan olduğunu ilan etti. Bunun üzerine Malta'ya sığınan üzgün peygamber kendini ve meditasyon sistemini savunan bir dizi tez yayınladı. Bunların en önemlisi, görünüşte Judah isimli bir müride ithaf edilmiş olan, ama gerçekte Rabbi Solomon ben Adret'e açık bir cevap özelliği taşıyan *Ve - Zot Le - Yehudah (Ve bu, Judah'ya)*'dır.

Peygamberlik üzerine yazılmış bu uzun ve felsefî şiirde Abulafia, kendisinin bütün uluslar arasından çıkmış ve Tanrı'ya ulaşan merdivenin basamaklarını bulmuş ender cesur kişilerden biri olduğunu söyler. Daha da ötesi onların da en cesurlarından olarak "Tapınağın Sarayına" girme asaleti göstermiştir.

Abulafia, şiirine, Musevi dinî liderlerini ruhani hayat ve ibadet konularıyla halkı cahilliğe teşvik etmekle suçlayarak devam eder ve onları, vecit halindeki görüntüye ulaşmak için harflerin permütasyonunu yapan değerli

"Türkler" ve "Etiyopyalılar" la karşılaştırır. Hahambaşlarını ise yeniden doğuşun gizlerini öğrenmedikleri için ve de insan bedeninde bulunan kutsal güçleri öğrencilerine öğretmedikleri için iyice azarlar. Ona göre hahambaşları, kendilerini sadece beş duyularıyla ulaşabilecekleri bilgilerle özellikle sınırlamışlar, böylece "geleneklerin" ve "söylentilerin" rahatlığına sığınmışlardır; (deneysel "kavrama" yoluna girmek yerine). Araç olan insan bedeni olmaksızın, geleneğin hiçbir anlamı yoktur. Diğer bütün Musevi gelenekleri kadar eski ve geçerli olan Kabala, insanı rahatlıkla bir araç olarak kullanmıştır. Bu gelenekleri, sadece zaman aşımına uğramış sistemlerin değiştirilmesi, yeni yorumlarla yeni yaşamlar yeniden canlandırabilir, bunun için de manevi deneyimleriyle değişimin araçlarına dönüşmüş insanoğlu birebirdir, ancak bu yolla o eskimiş gelenekler yeniden yaşama geçirilerek, gelecek nesillere sunulabilecek değeri kazanırlar.

Abulafia'nın suçlamaları bununla kalmaz. Hahambaşları birtakım felsefi Tevrat kurgularının ve Talmud'un kurallarına körükörüne bağlanmanın ardına saklanmışlardır. Abulafia bu yarım kalmış zihinsel ürünleri, hem ağacın küreleri yoluyla kutsal ismi anan (Zohar ekolu) hem de peygamberlik Bilgeliğine ulaşmak için yirmiiki İbrani harfiyle permütasyon yapan dönemin Kabalacılarıyla karşılaştırır. "Sonuç olarak, ikisi de Musevi dünyasında çok popüler değildir, "der Abulafia," ve hatta birçok eskiçağ Musevi bilge tarafından da bilinmemektedirler" Yine de vardığı bu sonuç, kitaba körü körüne inancın değil, *devekuth*'un doğrudan yaşanmasının (Tanrıya bağlanma) Tanrı'ya ulaşmakta tek gerçek "akılcı" yol olduğu id-

diasını geçersiz kılmaz.

Esrarengiz Sefer Yetzirah'ın içine girebilmesini peygamberliğinin kanıtı olarak sunan Abulafia, büyük bir güvenle: "Ben Kabala'yı, (Baruch Togarmi'nin) *(Sefer Yetzirah* üzerine) oniki tefsirinden çıkardım", diye belirtir. Kozmik ağaç üzerindeki meditasyonun çıkış olarak daha öncelere dayandığına inansa da, "İkincisinin (*tzeruf* yöntemi) aydınlanma yolunda gidenler için daha etkili olduğunu buldum", diyerek bunun tersini belirtir. Ona göre peygamberler, kendi akıllarından kaynaklanan kutsal bilgileri algılar, dolayısıyla üst düzeydeki ışığı değişik derecelerde algılamaları ellerinde olmaksızın kısıtlanmıştır. Kitapta adı geçen peygamberlerin rahmete başvurdukları yerde, Kabalacı bilinçli olarak meditasyonda ışıktan ışığa yükselir, düşüncesini açıkça ve özellikle sözün başlangıçta varolan ortamından geçirir. Bu zihinsel merdivene tırmanan Kabalacı, en sonunda insan konuşmasının Tanrının Sözü için ev inşa ettiği bir noktaya ulaşır. İşte bu kişi "aydınlanmış" sıfatını hakkıyla elde etmiştir.

Küreler üzerinde düşünmenin, isimler üzerinde yapılan meditasyona yalnızca bir "giriş" olduğunu söyleyen Abulafia, *Zohar* ekolündeki rakiplerine ağır bir darbe indirir.

Abulafia, kitabının ilk bölümünü ise kendi kendini kutlayarak bitirir: "Ben hem küre hem de isim gelenekleri ndeki anlaşılır, açık kitapları toplayan tek Kabalacıyım. Bütün örnek ve kanıtlarım ise Tevrat'ın hem yazılı hem de sözlü gizemleri üzerine kuruludur." Düşmanı Rabbi Solomon ben Adret'ten başka biri olmayan müridi Judah'ya ise, öğüt vererek devam eder sözlerine: "Kendi içi-

ne dön ve bak, işte orada düşüncenin başlangıcını bulacak ve onun bedeninde ve uzuvlarında dolaştığını göreceksin."

Yine de hahambaşları Abulafia'nın kabul edilmesi arzularına sağır kaldı. "Mesih Yılı"nın olaysız geçişinin hemen ardından da birkaç sadık müridi dışında herkesin gözünden düşmüş olarak bu dünyaya veda etti. Hiç kuşkusuz ki Abulafia, Ari ve Baal Shem Tov ile birlikte, önemli Kabala üstadlarından biridir. Öğretileri, sadece Musevi dünyasını değil Müslüman Sufileri ve çağdaşı olan Pico della Mirandole gibi Hıristiyan mistikleri de etkilemiştir. Onüçüncü yüzyıl sonrası dinini uygulayan her Kabalacı kabul etsin ya da etmesin, Abulafia'nın açıkça anlatılmış İbrani harf permütasyonunu kullanmıştır. Buna rağmen günümüzde yalnızca İspanyol Musevileri bunu açıkça kabul ederler. Musevi mistiklerinin gözünde Abulafia halâ bir tabudur. O yüzyıllar boyu üstadlarca saklı tutulmak amacıyla "geleneğin" etrafına sarılmış olan zinciri kırmıştır. Hatta "Akılın Işığı" kitabında kendisinin bu zinciri kırmakla kalmayıp, bu gizli bilgiyi sıradan insana sunan ilk kişi olduğunu da sözünü sakınmadan belirtir. Musevi olsun olmasın her insanın hakkı olduğuna inandığı konsantrasyonu kuvvetlendiren ve ilgilinin dağılmasını engelleyen güçlü bir alıştırmayı öğretmiştir bu evrenselliğiyle de Müslüman ve Hıristiyanlar arasında da tanınmıştır. Musevi geleneğinde yetiştiğinden, insan ruhunun doğrudan Tanrı'nın kendi kendine vermiş olduğu İsimler'e bağlı olduğuna inanarak, dikkati İbrani harfleri üzerinde toplamıştır. İbranicenin kutsal bir dil olduğuna inandığı için de her bir harfi insana özgürlüğünü verecek

bir anahtar olarak görür. Bu doğrultuda, gün boyunca en son edilen duayı kutsayan söz, ilahi isimlerin kodudur. Kabalacı bunu neredeyse Eskiçağ *Levite*'lerinin kendi ayinlerinde kullandıkları şekilde kullanabilir. Hatırlanacağı üzere Albulafia, çok kararlı olarak bir öğretici aramış ve Togarmi'yi bulmuştur. Buna dayanarak, uygulama için bir öğreticinin şart olduğunu söyler. Söz edilmemiş olan gizli ilahi isimlerin telaffuzlarını açıklama cüretini göstermiştir. Bu sesli ve sessiz harf kombinasyonları meditasyon yapan kişiye parçalanmamış bilince doğru olan yolculuğunda, Tanrıyla arasına başkalarını sokmadan, yardımcı olmuştur.

Bu yolun ismi, harflerin permütasyonunda kapsanan yetmiş dilin gizemini içerir. O, harfleri özlerine döndürmektir, ya da onların on kürenin yoluna göre (ki hiçbir kutsal şey ondan az değildir) mırıldanma ya da düşünülmeyle cisimleştirilmeleri.

Abulafia'ya göre, geçmişte Musevi mistiğinin aydınlanabilmesinin üç yolu vardı: feragat etme yoluyla kazanılan azizlik, (tzaddik); bağlılık (hasiduth) ya da peygamberlik. Abulafia'nın Sefer Yetzirah'ın yorumunda sunulan Kabala şekli ise düşünceye dalmanın ve düşünmenin gizlerini hemen ortaya döker. Bir diğer kendine özgü uygulaması ise kendi *tzeruf* metoduyla harfleri ilk sebeplerine geri döndürmektir.

Bir kere harflerin üstadı olan kimse, artık düşlere dalamaz. Akılcı bilinçten uzaklaşan biri için hastalıklı görüntülere ve deliliğe yenik düşmek çok kolaydır. Bu sebepten Abulafia, sadece hırssız, keskin akıllı ve "mucize" beklemeyenlerin kendisine katılmasına izin vermiştir.

Çok açık olarak da "harf Kabalacısı"nı hazırlamak için, onu etkileyebilecek karışık durumları anlatmıştır: Bu durumlar dönen, hareket eden bir merdivene çıkarken, düşüncelerinin, fantazilerinin, görüntülerinin durmaksızın kafasında dönüp durmasıdır. "Dönen kılıcıyla Matatror'un belirlenmesi" olarak adlandırılan bu geçiş, mistiğin, bilinçli uyanık durumdan, bilinçsizliğe yaptığı kadrolu geçişe denir. Burada Kabalacı, hayalgücünün ateşiyle kendisini sınamakta ve duygusal, öznel bir bireyden, en saklı düşünce ve fantazilerinin bağımsız nesnel izleyicisine dönüşmektedir. Ne kadar yükselirse, o kadar çok engelle karşılaşır. Eskiçağ *Merkabah* mistiklerinin de yaptığı gibi ışığı saklayan kasvetli bir karanlığın içine dalar; psikolojik yönden daha gelişmiş Abulafia'nın müridi, kasvetli karanlığı, ışığın benliği parçalayıcı aydınlığına karşı benliğin siperi olan kendi "iç karanlığı" olarak görür. Neredeyse bir aziz olan Rabbi Simeon ben Azai gibi bu ışığa bakarken ölmeye razıdır.

Abulafia'nın *tzerufu* (ya da Kabala'nın harf permütasyonu) herbiri parçalara ayrılmış yollara bölünen iki ana "kapı" ya bölünmüştür. Bunlardan birincisi "Cennet Kapısı" diğeri ise "Azizler Kapısı" ya da "İç Kapı" dır. Bu meditasyon basamaklarına giren Abulafia'nın müridine, kendisini sırasıyla Uriel, Raphael, Gabriel gibi meleklerin şeklinde canlandırması söylenir.

Abulafia'ya göre *Merkabah* mistiklerinin bu çok korktukları "Kapıların bekçileri" yalnızca insan eğilimlerinin adlarıdır. Meditasyon yapan kişi onları melekler ve hayler olarak canlandırarak kolaylıkla alt edip yenebilir. Her insan Tanrı'nın onları yaratırken kullandığı ilahi

harflerle damgalanmıştır. Kabalacı, hakkı olan ilahi vasfı kendisini yeniden düzenleyerek, yani harflerini, eğilimlerini Tanrı yönüne çevirerek yeniden sağlayabilir. Uzatılmış bir konsantrasyonla uyuyan harfleri uyararak, bedenindeki ilahi enerjiyi yükseltebilir.

> Harfler üzerinde dikkat topladıktan ve onları hareket ettirdikten sonra saçlarınız dikilecek... kanınızın titreşmeye başlayacak.... bütün bedeniniz titreyecek ve kollarınız güçten kesilecek .... içinizde fazladan bir ruh hissedeceksiniz... bedeninizde dolaşan, sizi güçlendiren... hoş kokulu bir yağ gibi bedeninize baştan aşağı yayılacak.

Bunlar Abulafia için yeterli değildir. Fiziksel ve duygusal coşkuyu yaşamak üst düzeyde bir bilincin göstergeleri olabilir ama, bir görüntüden daha fazlasını isteyen mistikler için, insan bedeni üzerinde yer alan elli tane anlayış kapısından sadece bir tanesidirler. Aşılacak bu uzun yolun sembolik bir göstergesi olarak da ilk bekçinin adı *"Az"* (Böylelikle, Böylece)'dır.

Kabalacı bu kapılardan geçtikçe, İbrani harflerinin permütasyonları daha "kutsal" laşır ve zorlaşır. İlk aşamalarda basit isimlerin, zamirlerin, sözcük yapılarının bölümlerinin üzerinde çalışır, sözcükleri birbirine ekleyerek "yeni" sözcükler türetir. Bu konuda yetkinleştikten sonra Kabalacıya ilk olarak teker teker harfleri, sonradan permütasyon yapılmış, telaffuz edilmiş harfleri ve sayıların isimlerini kullanarak alfabenin sayısal değerini bulması öğretilir. Son olarak da alfabeyi ters çevirme tekniğini, harflerin yapısını ve ses ailesini uygular.

İsimlerin doğal dünyasında yetkinleşen mürid ikinci kapıya doğru ilerler. Orada Tanrı'nın İsimlerinin sayısal değerlerini hesaplar, onları tersine çevirir ve son olarak da bu isimlere bağlı vasıflar üzerinde meditasyon yaparak, Tanrı'yı duru olarak algılamaya ve bilmeye yaklaşır. Bu detaylı talimatlara karşın Abulafia, müridlerine, harflere yaklaşmanın dünyadaki insanlar kadar çok yolu olduğunu da anlatır ve "Ama siz kendi başınıza yapmalısınız" der. Kendilerini beş tane olan İbranî seslilerinin noktalarıyla sınırlandırmalarını da önerir. "Bunlar sadece beş ses ailesine denk düşmenin ötesinde her elin ve ayağın da beşer parmağına denk düşerler" diye açıklar ve onların eşit derecede birbirlerine bağımlı olduklarını söyler. Bu benzetmeyi biraz daha genişleterek öğrencilerine seslilerin ve harflerin bir insanın bedeni ve ruhu kadar birbirlerine bağımlı olduğunu unutmamalarını hatırlatır.

"Tanrı'nın yolları"yla ilgili bazı testleri geçmediği sürece hiçbir öğrenci kabul edilmez. Herbirinin belirli bir takım Kabalacı *midot*'lara (özelliklere) sahip olması beklenir: hırs olmaksızın bağlılık, sabır, eliaçıklık, alçakgönüllülük, kendi kendini denetleyebilme, öğrenme aşkı, teknikleri öğrenip, sindirebilecek bir akıl ve kendi kendini bağımsız olarak değerlendirebilme yeteneği gibi. Bir kere başarısız olan öğrenciye bir şans daha tanınır. Abulafia bu sefer testi, öğrenci izlendiğinin farkında değilken verir. Eğer öğrenci yaptığı hatanın farkına varır ve kendi isteğiyle geri döner ve hatasını gözden geçirirse gruba geri akınır. Bu testi de geçemezse üç testlik hakkı daha vardır. Ama bir şekilde şartlı olarak kabul edildiğinde üstad onu hazır ve güçlü hissedene kadar, gerçek meditasyon

tekniklerini öğrenince, eğer dikkafalıysa ve testlere karşı koyduysa, grubtan tamamiyle ihraç edilir. Testi geçen "inançlı ve sadık" müridler için bir kabul töreni yapılır ve törende üstadları tarafından korunmaya alınırlar ve onlara Tanrı'nın ikincil isimlerinin on permütasyonu sunulur. Bu zamanlar da Abulafia müridleriyle birlikte harflerin kullanımının bile onları fiziksel görüntülerle sınadığını görür. Bunlardan da arındıklarında ve beden, akıl ve Tanrı'yla ilgili bütün düşüncelerden uzaklaştıklarında, ilahi gerçeğin maskesini düşürürler. Kendisini algılamaya açmış bir kişiye gözüken melek görüntüleri gerçekle, onun içsel peygamberlik gücünün şekil değiştirmiş yansımalarıdır. Bütün ruh "Mutlak" olanla birleşme potansiyeline sahiptirler; ve bu birleşme evrensel olarak gerçekleştiğinde, Mesih Çağ'ında yerini alır.

Abulafia, bu aşamalardan geçen öğrencilerini uyarır: Ruhaniliğin bütün dereceleri engellere maruzdur. Bu engeller (Abulafia onları mistik olarak adlandırır) eskiçağ mistiklerince melekler ve hatta şeytan olarak kişileştirilmişlerdir. Abulafia'nın yapmak istediği, müridlerinin herbirine kendi engellerinin kendi akıllarına hükmetmesini önlemesini öğretmektir. "Araba"ya dalmak bir araba şeklinde kurulmuş olan Tanrı'nın isminin harflerine dalmaktır," diye açıklar. Eskilerin, duyuların karışıklığı diye anlattıkları, yüksek konsantrasyon sonucu beliren kürelerin titreşen renkli ışıklarıdır. Daha derin aşamalar Merkabah mistiklerinin *chayot* adını verdikleri ünlü "şimşek"le sonuçlanan, harflerin ve kürelerin birbirlerine geçmeleri durumunu yaratırlar (Ezekiel'e göre: "Chayot gerçek bir şimşek gibi çakıp, geçer"). Abulafia'ya göre cümleleri bir

mantık dizisine sokmadan okuduğunda ve harfleri siyah üzerinde yanan beyaz alevler olarak gördüğünde, (Kabalacı'nın yazılı Tevrat'a şöyle bir bakması bile) bu tür durumları yaratacaktır. Anlamının ve yazım şeklinin üzerinde durulmadığında Tevrat bütünüyle İlahi isimlere dönüşür. Bu alıştırmaları yapan öğrencilerine, Rabbi Akiva'nın elkitabını (anonim "Tevrat'ın kitabı" ve "Merkabah'ın kitabı"nı) ve hatta "Zaferin Kitabı" gibi çağdaşlarının eserlerini okumalarını salık verir. Ve Ortaçağlarda çok sayıda yazılmış olan meditasyonla ilgili yanlış bilgiler içeren elkitaplarından da sakınmalarını öğütler, çünkü bunların amacı dünyevi güce sahip olmaktır ve uyguladıkları yöntem de büyüdür. "Kendiliğinden ölmüş bir eşeğin sol kaburgası"nın bulunmasını isteyen büyüklerle dalga geçerek, öğrencilerine bu tür kitapları ayırt etmeyi öğretir ve bu tür uygulamalara karşılık, meditasyon alanını bitkilerle süslemeyi ve tütsü yakmayı önerir.

Mistisism'i süredurumla koşut tutanların Sefer Yetzirah'a bakmasını sağlayınız. Burada sözü geçen Mistiklerin günlük uğraşılarından alınmış, kabartma "oyma", "yontma" ve "değiş tokuş etme" görüntüleri, son derece sağlıklı bir beden ve uyanık bir akıla ihtiyaç duyan zorlu bir zihinsel çalışma gerektirmektedirler. Abulafia bu eski görüntüleri kendi sistemi içinde yeniden yorumlanmıştır. "Kabartma", harflerin gözlerin önünde canlandırılması; "Oyma", harflerin yazılması, "Yontma", özlerine indirgenmesi; "Tartma" harflerin permütasyona tabi tutulması ve sayısal değerlerinin hesaplanması; "değiş - tokuş etme" ise bir harfi bir diğerinin yerine kullanmaya denir.

Ona göre insanoğlu, konuşma dilinin doğal efendisi değil, dillerin yardımıyla işleyen pasif bir araçtır. Dolayısıyla *tzeruf*'un uygulayıcısı konuşma dilini ruhlar arası iletişimin dışsal haberleşme şekli olarak görür. Sadece nesnelerin «isim» ve «biçim»lerinin fiziksel bir anlaşmayla, anlatılması olan konuşma dili, Kabalacı için doğayı değiştirmesinin yoludur. Bu sorumluluk, yüksek bir ahlaki gelişimi gerektirir, çünkü sözcüğün ötesindeki ruhla iletişime geçen kişi hem adını hem de doğayı yükselterek, ilahi enerjiyle birleşir. Emirleri daha önceden hiç duymamış mükemmel bir kişi, otomatik olarak, kendi konuşma dili ne olursa olsun, onları anında inceler, çünkü o da emirler gibi ilahi mükemmelliğin fiziki şeklidir. (Beden uzuvları ve işlevleri (248) gibi yılın günleri (365)de) Tevrat'dan çıkan 613 ilahi emirle beraber mükemmel insanın adının harflerinin sayısal değerine denk düşer: Efendimiz Musa, Moshe Rabenu. Her uzuv, hergün bir emir tarafından desteklenir, ve o emir olarak işlev görür. Emirleri, gerçek fiziksel ve ruhsal yönlerden inceleyerek bedenini «temizleyen» ve aklını keskinleştiren Kabalacı, emirlerin içindeki daha yüksek algılamalara açar kendisini. Sonunda, bedenini, ruhunu, aklını ve etini, Tevrat'ın harfleriyle o kadar iyi koordine eder ki, artık bizzat «Tevrat» olur.

Ezberlenmiş çok sayıda kutsal yazısıyla, hassas alfabetik ve sayısal kodları ve formülleriyle ve katı ahlaki gereklilikleriyle Abulafia'nın aydınlanmaya götüren «kısa yolu, diğer Kabala ekollerinden daha kısa değildir. Ayrıca, müridin bir kere yola koyulmasından sonra da kolay ve çabuk bir başarı sağlayacağı garanti edilmez. Ama üs-

tadın bunun için de bir açıklaması vardır: «Her nesile hediye edilen aydınlanma, zamanının gerektirdikleriyle orantılıdır.»

HEVES

Kalplerini aydınlanmaya açmış kişiler her zaman için "YHVH Elohim Zevaot" denilen ruh (ya da ilahi vasıf) tarafından, kapasitelerine göre yardım görürler. Müride, meditasyona başlamak üzere oturduğunda, hevesindeki (ya da hevessizliğindeki) bu «işareti»n farkına varması söylenir. Bu yardımcı ruhun diğer bir göreviyse, müridin *devekuth*'a geçişini kolaylaştırmaktır. Museviliğin tipik düşüncesi olan Tanrı'nın yüceliği, sonsuzluğu ve insana her an açıklığını gözönüne alan Abulafia Kabalacısı *cheshek*'i (heves) geliştirir. Bu şekilde yapılan meditasyonlar sonucu kişi, Tanrıyı görme arzusundan başka birşey hissetmez. *Cheshek* sözcüğünün permütasyonları «arzu» anlamına gelen bütün sözcükleri ortaya çıkarır. Bunlardan biri olan *kisupha* (özlem), Kabalacıya birleşmeye doğru iten son «arzu»yu temsil eder. «Arzu» anlamına gelen sözcükleri «arzunun» özüne ya da doğasına indirgeyen Tanrıya yönelme isteği, Kabalacıyı bütün dünyevi özlemlerden arındırır ve olumsuz bir özelliği de olumlu yapar.

Abulafia, bu «evrenselleşen» kısıtlı bireysel düşünüş sürecini, *Bilgelik* (erkek) ve *Anlayış* (dişi) kürelerinin,

kozmik ağacın üzerindeki gizli bir küre olan *Bilgi*'yi doğurmak için birleşmeleri olarak tanımlar. (Zaman ve mekânda, her ismin, formun, boyutun, ve uzantının aracı olan) Tevrat'ın harflerini hızlı sıra değişikliğine (permütasyona) tabi tutan Abulafia Kabalacısı insan düşüncesinin dünyevî kısmını ruhanî heves için benzer bir araca çevirir. Onu *Zafer Tahtı*'na çağıran da bu «araç»tır. Heves, aklına hayalgücü ve destek vermiştir. Harflerin yoluyla, arzuladığı hedefini aklından yansıtır. Motivasyonu zayıf olduğu zamanlarda, isteğini yeterince uzağa yansıtamaz. Bir lokma ekmek yemek isteyen bir insan gibi, ekmeğe olan arzusunu bir düşünce şeklinde sözcüğün (ya da harflerin) yoluyla, ekmeğin özelliklerini ya da özünü, hayal gücüne yansıtmalıdır. Ekmeği yemek deneyimini, istediği bir ekmeği, alacağı dükkanı, oraya nasıl gideceğini vb. düşünerek, onu sonunda ekmeği alıp yemesine varana kadar gerçekleştirir.

Abulafia Kabalacısı harfleri gören dış dünyadan uzaklaşarak, onları mırıldanan ağzın daha kişisel olan dünyasına dikkatini verir. Harflerin sesi kulaklarında titreşerek, arzulayan kalbine yerleşir. Eğer kalbi soğuksa, üstadına giderek, arzuyu uyandıracak bir alıştırma alır. Yanlara doğru ellibeş, ortada on olarak düzenlenmiş Piramiti düşünmesi ve «bütünleşme» noktası olan yüzyirmiyi oluşturan harflere dikkatini toplaması söylenir. Abulafia, bunun bütün arzuları, *devekuth* için tek bir arzuya dönüştüreceğini söyler. Her düşüncesi hakkında içten bir bilgiyle birleşince bu tür alıştırmalar mistiğin düşünceye, bağımsız olarak korkusuzca ve dostça bakmasını sağlar. Kendinden ayrıldığı bu durumda, onları sanki kendisiyle,

«başka birinin ağzından dökülüyorlarmışcasına,» algılar. Harfleri canlandırması, «kendisine» ne söylediğini anlamasına yarar. Hepsini anlamıyorsa, kendisi hakkında yeterli bilgiye sahip değil demektir. Gerçekten kusursuz olan inançlı kişi, Tanrının isminde varolandır ve İsmin yetmişiki kutsal harfini düşünmeye başlamadan önce bile başka herşeyden arındırılmış ve içiyle dışı temizlenmiştir.

İSİM ÜZERİNE MEDİTASYON

Abulafia, ismin üzerinde Meditasyon yapmaya hazır olduğunu ilan ettiği kişiyi günlük hayattaki herşeyden ve herkesden soyutlar. Aklındaki bütün renkleri, nesneleri ve görüntüleri silen mürid bütün kaslarını hatta, en ufak zihinsel hareketini bile yaptığı işe verir. Tamamen hareketsiz kaldığında Yüksek Rahibin el işaretini yapar ve gözlerini göğe doğru yükseltirken ilahi'yi mırıldanır: "Duamı tütsü ve açılan avuçlarımı bir akşam adağı olarak hazırla".

Başını ve bedenini tam dengelenmiş bir tartı ve dilini onun merkezi olarak canlandırır, derin bir nefes alır ve *"Başlangıcın Başlangıcı"*nı ilan eder. Sonra sesinin tonunu değiştirir. Tetragrammaton (YHVH) nun bir harfini, sesli harf aah'la telaffuz ederek, kendini "cevaplandırır." Kısa bir süre bekler kendi sesini kullanarak *"Ortanın Sonunu"* söyler, "ikinci adamın" sesiyle ismin diğer bir harfini tekrar aah sesiyle birlikte söyleyerek cevap verir. Son olarak, *"Sonun Başlangıcını"* ilan eder, yine diğer bir harfle karşılık verir. İlahinin bu bölümü, beş sesli harften ilkine uygun olarak İsmin bir bölümünü oluşturur; sonuç, "Yaah, Haah, Vaah" dır.

Mürid, (açılmış parmakları, kozmik ağacın herbir tarafındaki beşer dalı sembolize eden) ellerini aşağı indirir, sol elini kalbinin üzerine, sağ elini de solun yukarısına koyar. Bu, ismi kendi önünde canlandırmış olan Yüksek Rahibin fiziksel ve ruhsal kusursuzluğunun ve zıtların birleşmesinin temsilidir. İlk ilahi, kalpte bulunan «Zafer Tahtı» görüntüsünü uyandırır, orada birdenbire kutsal bir bekçi beliriverir. Kabalacı, *aah* sesini kullanmaya devam ederek, bu sefer Tetragrammaton'un ikinci bölümünü tersden söylerken, bekçinin önünde secde eder. Son olarak tekrar doğrulur ve Tetragrammaton'un üçüncü bölümünü normal şekliyle tekrarlar. Bu üç parçalı telaffuz «hayal gücüne», «akla» ve sırasıyla ikisinin bileşimine bir övgüdür.

Egzersizin bir sonraki kısmına «*Sonun Başlangıcı*» çağrısıyla başlar ve YHVH'nin başka bir harfini izleyen ikinci ünlü harf sesi, «o» ile cevap verir. Yeniden Ad'ın «*Başlangıç*»ından «*Son*» kısmına doğru hareket eder. Aynı hareketi vücudunun uyan kısmında da yapıyordu. Kalpte durup kutsal izdüşümü «görüp», ters yönde nağmeler okuyarak karşısında eğiliyordu. Doğru sıra içinde üçüncü telaffuzla doruğa varıyordu. Üçüncü formülü de aynı işleme tâbi tutarken, gerekli el, baş hareketlerini, uygun ünlü harf seslerini ve soluklanmaları hiç unutmuyordu:

> Kişi, harfleri ağzında hızlı sıra değişikliklerine tâbi tutmalıdır ki, yüksek algılamaları getiren kalbinin düşüncelerine ulaşsın... Ancak o zaman içinizdeki «Alçak» ve «Yüksek» ruhlar kavramını anlarsınız. Böylece aklın yolundaki eksikliklerinizi tamamlamaları için kitaplara,

> arkadaşlara veya rabbilere ihtiyaç duymazsınız. Çünkü efendiniz kalbinizdir ve Tanrınız içinizdedir. Herşeyi O'na sorun, size doğru yanıtları verecektir.

Abulafia bazen öğrencilerine meditasyon için geleneksel bir formül verirdi. Exodus'un («Çıkış»; Musa Peygamber zamanında, Musevilerin Mısır'dan çıkışlarını anlatan, Eski Ahit'teki Musa'nın ikinci kitabının ismi.) her biri, yetmişiki harften meydana gelen üç dizesinden oluşan bu formül, harflerin Ad'ı oluşturacak şekilde sıra değişikliğine sokulmasından ibaretti. İsrail'in çocuklarının kırk yıl boyunca çöllerde dolaşmaları sırasında Tanrı'nın onlara yol göstermesini anlatan dizelerin her biri hareket yönelik başlıyordu: «Ve seyahat etti...,» «Geldi...,» «Uzattı...» Tümü, kozmos'un merkeze doğru, merkezden ve merkezin çevresindeki hareketini ifade ediyordu. (Exodus 14:19, 20, 21). Abulafia müridi, ilk harfleri eşleştirmeye başlayıp, Tanrı'nın Adının telaffuzlarını doğru, el ve baş hareketleriyle birleştirdiğinde, aslında Tanrı'nın evreni varlığa dönüştürme hareketlerini taklit ediyordu. «Savaş Arabası» yani vücudu üzerinde konsantre olduğunda, omurgasından süzülen yaşama gücüyle Tanrı'ya bağlanıyordu.Görünüşte tesadüfi olan harfleri dikkatle tetkik ederek, savaş arabasını mükemmel bir ruhani binicilik gösterisine dönüştürüyordu. Tüm duyuları kontrolü altındaydı. «*Merkabah*» sözcüğü, Abulafia'nın belirttiği üzere, yalnızca savaş arabası, yani ilahi araç anlamına gelmiyor, ayrıca harfleri birleştirmek anlamına da geliyordu. Merkabah mistizminin yok olmasından uzun zaman sonraya dek gizlenen bu sırrı öğretmek onun göreviydi.

Mürit, harflerin, görünürlük öncesi dönemin sadece sembolleri olduklarını hatırlamalıydı. Bu dönemi ancak saf bilince sahip kişiler yaşayabilirdi. Abulafia, müride, çocuğun kabullenici masumiyetiyle özümsediği harfler gibi, *tzeruf* olgusuna girmesini öğütledi: «Harfleri, yay üstlerinden geçtikçe titreşen keman telleri gibi gör ve ruhunun ilahi müziğinin aynı şekilde hızlanmasına izin ver.»

Harf tasarlamasının en gelişmiş biçimi olan *Shem Hameforesh* veya Belirli İsmi permutasyona sokmak, yalnızca tüm testleri ve meditasyon formlarını geçen müritlere öğretilirdi. Ayrıca şaraptan uzak durmaları,kırk yaşını aşmış olmaları ve asla hiddetlenmemeleri gerekirdi. Böyle bir öğrenci karşısında, derdi Abulafia, hocası ona sözlü veya yazılı bilgileri vermek zorundadır. Bu son evre, cinsiyetin ve yaratımın en derin gizlerini, mukaddes kitabın pasajlarını kusursuz biçimde bilmeyi ve hatta bu pasajları yalnışsız olarak permutasyona sokmayı kapsardı. Bunun daha azı yaralanma veya ölüme yol açabilirdi. Mürit hazır olduğunda, Abulafia ona, tek başına meditasyon yaptığı ve aktivitelerini hiç kimseye açmadığı yerde oturmasını önerdi.

> «Adı»ın her harfini birer birer okuyun. İki harf arasında soluk almayın ve nefesinizi mümkün olduğunca tutmaya çalışın. Daha sonra bir nefes boyunca dinlenin. Bu işlemi tüm harfler için tekrarlayın.
>
> Biri, harfin telaffuzu, diğeriyle harfler arasındaki duraklama olmak koşuluyla, her harf için iki soluk alınmalıdır. Her nefes, bir içe çekme ve bir de nefes vermeden oluşur. Bu işlem sırasında sözcüğü dudaklarınızla telaffuz etmek yerine, onu, nefesinizi verirken sesli kıl-

maya çalışın. Gözünüzde, ağzınızı ve burun deliklerinizi, «eh» sesindeki hareket şekliymiş gibi canlandırın. Bu egzersizi gerçekleştirmek için harfleri ezbere bilmelisiniz.

Kararlaştırılmış saatte, Abulafia Kabalacısı, tetra grammaton (YHVH) harflerini, beş sesli harfle, ustasının verdiği oniki olasılığın her türlü kombinasyonuna ulaşana dek sıra değişikliklerine tâbi tutmaya başladı. Nefesini kontrol edip, harfleri İbrani dili alfabesiyle birleştirirken, onları vücudunun merkezlerinde de ritmik olarak hareket ettiriyordu. *«Yod»*, yani açıklık öncesi dünyanın birincil noktası ve maddeler toplumunun cismini simgeleyen harfle başladı. *«Heh»*, ikinciyle döndüncü harfi; ruhun nefesini ve geometri dünyasında yüzeyi simgelemekteyken, *«Vav»* bir çizgi anlamına geliyordu. Kendi başı ateş, karnı su ve kalbi hava olarak tetragramatik harflerle de uyan unsarları oluşturuyorlardı.

«SHEFA»: ÖLÜMSÜZ AKIM.

Tzeruf meditasyonu için en iyi saat gece yarısıydı. Bu saatlerde, dua şallarına sarınmış ve ışıl ışıl yanan mumlarca çevrelenmiş olan Kabalacı, beyaz kağıtlar üstüne siyah mürekkeple kutsal harfleri yazmaya başladı. Onları birbirleriyle eleştirdikçe kalbinde de sıcak, pırıl pırıl duygular hissediyordu. Bu duygular inişe geçen *shefa* ya da ölümsüz akımın işaretleriydiler. Önceden belirlenmiş melodilere uygun belirli adları söylerken, tıpkı Merkabah mistiklerinde anlatılan türde hava, ısı, çağlayan su veya akan yağ hislerine kapılarak kendinden geçti. «Babanın uyardığı gibi, seni yakmaması için ateşten, boğmaması için sudan ve zarar vermemesi için rüzgârdan kaçın,» dedi Abulafia. Bu an, ruhun vücuttan öylesine delice kurtulmak istediği bir andı ki, ölümle sonuçlanabilirdi. Bu yüzden, abulafia, oluşabilecek titreme, gözyaşı ve hatta olumlu duyguları gözardı edip, kişinin dudaklarından bir sözcük seli ve birbirini tutmayan cümleler halinde dökülecek *shefa*'ya karşı hazırlıklı olmasını öğütler.

Bu noktada, dikkatli mürit kendini bir melekler çemberinin ortasında hayal eder. Melekler ona kutsal mesajı çözmesinde yardımcı olurlar: «Harfler öyle büyük bir hız-

la cevabı oluşturacaklar ki, kalemle yazı tahtası elinden düşebilir.» Ölümsüz akımın yaydığı pırıltı, yok edilicilikle tehdit ediyorsa da Abulafia'nın müridi, vücudun ölümü halinde bile ruhunun yaşayacağını bildiğinden, yolunda devam etti. Gerçekten de vücuduyla olan bağı zayıfladıkça ruhu güçlenip, canlandı. Ustası, «Bu, yüksek şuur düzeyine ulaştığını gösteriyor,» dedi.

Normale dönerken, Kabalacı yüzünü örtüp, yavaş yavaş transtan çıktı. O yüksek yerden inişi kolaylaştıran bazı baharatların kokularını içine çekti. Günlük yaşamına dönmeden önce hafif bir yemek yedi. Abulafia tüm bu işlemi «yaşamı seçmek» olarak adlandırdı. Eğer tüm bu çabalardan sonra, *shefa* onu içine alamadıysa, kişiye Tetragramaton'u, «kral» olarak telaffuz edilen bir formülle eşleştirmesi tavsiye edilirdi. Formüle göre, *O* ile *I* sesli harfleri için baş aşağı ve yukarı, *U* için öne ve geriye, *A* ile *E* içinse sağa ve sola sollanırken hep «kral» telaffuz edilir. Böylece altı adet uzaysal yönde «kral»ın varlığı hatırlanır. Bu işlemin yinelenmesi dahi ışığı getirmezse, kişinin üzülüp, dövünmesi gerektiği söylenirdi, çünkü bu bir değersizlik belirtisiydi. Fakat Abulafia öyle yüreklendirici bir ruhani reisti ki, en ümitsiz durumdaki öğrencilerine bile daha ileri teknikler önermekten yılmazdı. Son ödev, *avoa* (geleceğim) sözcüğünün permütasyonu da başarısızlıkla sonuçlanırsa, öğrencisine, içindeki boşluk için tanrıyı suçlamaması gerektiğini söylerdi. Bazen harfler kendi namlarına hayat bularak, kişinin transının süresi ve derinliği ölçüsünde mistikle ilişki kurarlardı. Onları *Ofanim* formunda eşleştirenlerin karşısında sayfadan uçup giderek, bu esrarı Sinai'ye geçirirlerdi. *Olasılıklar* sonsuzdu.

Doğayı tahrik eden güçlerin isimlerinin birleştirilmesi, insanlara doğayı değiştirme imkânı verdi. Kişi, denizin akıntısını kurutmak istedi mi, gözünün önüne *yam* yani deniz sözcüğünü (dünyanın sembolik merkezi) getiriyor, ve bunu *ya be sha* (kurak toprak)'ya ekliyordu. Sözcükleri birleştirdiğinde *meyabesh* (kurumak) ortaya çıkıyor ve doğada oluşuyordu. Abulafia'ya göre Musa, Kızıl Deniz'i böyle kurutmuştu.

Amacını tarafsızca belirleyen Abulafia Kabalacısı, önce baştaki taçta yoğunlaşır (Başlangıcın başı), sonra yüzün ortasına iner (Başlangıcın ortası) ve başın arkasında konsantre olarak (Başlangıcın sonu) bitirirdi. Aynı şekilde, kalbin en üst noktası, kalbin ortası, arkası ve karından omurga başlangıcına dek benzer bir yol izlenirdi.

DAĞ BÜYÜKLÜĞÜNDEKİ HARFLER

Abulafia'nın öğrencilerinden biri olan Rabbi Shem Tov Sephardi, *tzeruf* yönteminin başarısını gösterir. Shem Tov, önce başka sistemleri araştırmış bir felsefi şüpheci olarak başladı.

Allah'ın adını sürekli yineleyerek kendinden geçen Sufilerin gözetimi altında olmuştu mistik yaşama ilk adım atışı. Daha entellektüel bir yaklaşımın peşinde olduğundan, onları bırakarak Ben Sira'nın okuluna katıldı. Ben Sira, kafalarını birkaç kadeh şarapla dağıtıp, rahatlattıktan sonra öğrencilerini belli bir problem üzerine yoğunlaştıran bir onüçüncü yüzyıl filozofuydu. Kısa bir konsantrasyonun ardından, problemin çözümü, harflerin formunda ortaya çıkan bir görüntü veya sözcük dizisi oluverirdi.

Shem Tov Sephardi'nin Ben Sira'nın tekniğine olan ilgisi, onu Abulafia'ya yaklaştırdı. Çünkü *Sefer Yetzirah*'ın en etkili yorumcusu Abulafia'ydı. Alfabenin harflerini anlamsızlaşana dek eşleştirmesi istendiğinde, eski şüpheleri alevlendi. Ama kaybedeceği birşey olmadığından kafasını diğer düşüncelerden arındırdı, kağıt, kalem ve mürekkebiyle oturup harfleri eşleştirmeye koyuldu.

Derin konsantrasyonun ilk evresinde kendi vücudundan yayılan bir ışık gördüğünde, taş kesildi ama daha önce Abulafia tarafından dikkatini dağıtmaması konusunda uyarıldığından devam etti.

İki hafta içinde konsantrasyonu öylesine derinleşmişti ki, eşleştirme sırasında vücudunu tamamen unutuyordu. Exodus pasajına uygun olarak yetmişiki harflik «Ad»ı birleştirirken, Shem Tov Sephardi, gözlerinin önünde dağ gibi büyüyen harfleri gördü. Önce aklını kaybettiğini sanarak, titremeye ve terlemeye başladı. Ancak, kendini toparlayarak eşleştirmeyi sürdürdüğünde harfler tekrar büyüdüler. Bu denemeyi, hayal görmediğinden emin olmak için dört, beş kez yineledi. Emin olduğu zaman, Abulafia'ya gelerek, harfleri eşleştirirken kalbinden yayılan müthiş güce katlanmasını sağlayacak egzersizler konusunda sorular sordu. Ustasıysa, bu gücün Tanrıdan geldiğini ve korkmanın gereksiz olduğunu anlattı.

Shem Tov Sephardi iki uykusuz gece boyunca, «Ad» üzerinde meditasyon yaptı. Varlığının tümüyle, harflerin hareketine konsantre oldukça, vücut ve zaman kavramlarını yitirdi. Bu ikinci evre sırasında alnında müthiş bir baskı hissettiği halde devam ediyordu. Öyle bir an geldi ki, kesintisiz konsantrasyonu yakalamak için gösterdiği insan üstü çabaların başını patlatacağına emin oldu. cesaretini kazanır kazanmaz, harika, açık «Ad»ı, öğretildiği üzere *Shem Hameforesh*'i eşleştirdi ve aniden bir ölüm korkusuna kapıldı. Shem Tov Sephardi, Tüm benliğiyle dua ederek, cesurca Tanrının en yüksek adını eşleştirmeyi sürdürdü. Ruhen, öylesine bir yoğunluk altına girmişti ki, baştan aşağı ılık yağların vücudunda aktığını hissetti.

«Ad» meditasyonunu uygulayan diğerlerine daha sonra bu disiplini kanıtlayan hiçbir şeyin olmadığını itiraf etti.

«Sonu belli üzüntülerden, bencil ego'nuzdan kendinizi kurtarıp, izole edilmiş bir odada yeşilliklerle çevrelenin, ezbere Psalmları okuyun,» der. «Daha sonra, harflerin yerlerini değiştirip, olanları gözleyin. Mantıksız düşünceler sanılabilecek en uç noklalara bile ulaşmaktan korkmayın. Yazın ve okuyun; sesler yavaş yavaş bilinçli denetiminizden kurtulup, zihniniz ters yüz olacaktır ve böylece kendi gerçek benliğinizi yansıtan bir ayna işlevi görecektir. Bilinciniz sizi bırakmamakta diretiyorsa, meditasyona oturmadan önce zihninizi arındırmalısınız, yoksa Rabbi (Simeon) ben Zoma gibi çıldırırsınız.

AKKO'LU ISAAC: «TEVRAT İÇİN BENLİĞİNİZİ ÖLDÜRÜN»

Tzeruf okulunun bir diğer pratisyeni, Abulafia'nın çağdaşı, önemli bir hoca ve filozof da Akko'lu Isaac'tır. Isaac'ın Nahmanides'in ilk spekülasyonlarını açıkladığı Kabalacı tarzdaki *Miryat Eyndyim* (Gözlerin görebildikleri) isimli kitabı, yahudi mistikleri için bir rehber niteliği taşımaktadır. Bulgu, görüntü ve müritlere tavsiyeler içeren kendi güncesi *Otzer Ha-Chayim* (yaşam Hazinesi), İbranice harflerin eşleştirilmesinin, ruhani hafiflemeye en hızlı ve emin ulaştıran yol olduğunu kanıtlar. Gerçekten de, güncesinin bazı bölümleri harflerin yarattığı trans sırasında yazılmıştır. Abulafia gibi, Isaac da aydınlanma öncesi üç evre belirlemiştir: Vaz geçme, hasiduth (bağlılık) ve ilham. Bu evreleri de kendi bircilik tarzına eklemiştir. Bağlılık, yalnız Hiçlik üzerinde konsantre olurken gereken ruhani davranışların işleyişi dolayısıyla simgelenmiştir. Kopuş, Abulafia'nın sisteminde bulunmayan bir dindarlık hatta sofuluk düzeyine yükseltilmiştir. Isaac'a göre yalnızlık, dünyadan bütünüyle çekilmek anlamına gelir.

Din uğruna dünyevi hazları feda eden bu anlayış, *his-*

tapkut (yaptırım) anlamına gelen bir tavrı geliştirdi. Isaak'ın deyişiyle «Vücut için iyi olan, ruh için kötüdür ve tersi ..... çünkü ruh kendini ..... ilahi huzura kavuşturmak ister ..... ve vücuda, bundan büyük rahatsızlık yayılır, meditasyonda zihinsel tıkanma oluşabilir ..... Kutsal ruhun kabulu için tüm gerekli koşullar oluşur.» Kısaca, Akko'lu Isaac öğrencilerine Tevrat için benlerini öldürmelerini söyler. Abulafia'yı izleyerek, gizli, üçüncü şahıs Tanrı versiyonuyla kendilerini memnun eden felsefi hahamları cezalandırdı ve «Ad»ından yola çıkaran Tanrı hakkında direkt deneysel bilgi araştırmaları yolunda öğrencilerini destekledi. Isaac'ın meditasyon egzersizleri her ne kadar Abulafia'nın tekniğinden doğduysa da, Isaac bazı işlemler de geliştirdi. On kürenin her birinin Tanrının Adlarını taşıdığını varsayarak, görüntüleri ağaç üstünde dört dünyaya böldü: Boşluk, oluşum öncesi, anlamlar dünyasında görülebilen formlar ve fiziksel eşlendirmenin alt dünyası.

En yüksek dünyaya nerdeyse hemen sıçramak amacında olan Isaac, sürekli meditasyon ve duyulardan mahrumiyete baş vurdu. Ona göre bu sistem, Kabalacının zihnini «yaratılmış şeylerden» öyle bıktıracaktı ki, *shefa*'nın ölüm korkusu evresi bile geçilecekti ve Rabbi Simeon ben Azai gibi Boşluk anında kucaklanacaktı. Isaac, Rabbi Akira gibi yüksek bilinçlere gidip gelenleri överdi ama tabii yüreği, hiç dönmeyen ruhi kahramanlarla birlikteydi.

Suç ve acı hakkındaki görüşleri Isaac'ı Abulafia'dan daha az çekici bir hoca haline getirdi. Abulafia daha cömert ve atılgandı ama her ikisi de kutsal «Ad»a aynı ateş-

le bağlıydılar; insan vücudunda yaşayan Bütünlüğün çözümü konusunda da aynı ölçüde meraklı. Isaac, hevesle acıyı kucaklarken, Rabbi Akiva'nın kahramanlığını ve meditasyonda en yüksek dünyadan dönüşünü öğrencilerine hatırlattı. Kendi hayatlarında da bunu sembolik olarak yaşamalarını öğütledi. Akiva, aktif olarak kahramanlık peşinde koşmasa da bunu zorla kabul etmek durumunda kaldı ve doksan yaşında kahramanca öldü.

Kabala için, Isaac'ın kahramanlık üzerine verdiği talimatlardan çok, Mozaik tecrübesini ender bir ustalıkla yeniden yorumlayışı ve sembolizmini pratik bir şekilde uygulayışı önemlidir. Efsaneye göre, Musa, Tevrat'ı cennetin havasında, beyaz ateşin üstüne siyah ateşle yazılmış olarak görmüştür. Akko'lu Isaac, hava, dağ ve ateş görüntüleriyle bir mandala oluşturup, müridine konsantrasyonunun en yüksek noktasına tırmanır tırmanmaz, gözlerini göğe kaldırıp boşluğu taramasını öğretir. Sonra bakışlar gökle toprağın birleştiği ufuk noktada yoğunlaşmalıdır. Gökyüzünde hayal edilen daire içine Tevrat'ın tümü; *Bereshith* (yaratma)'in ilk B'sinden, *İsrail* (son sözcük)in son L'sine kadar yerleştirilir. Bu işlem, büyük olasılıkla simgesel harflere göre yapılır. Kabalacı, dikkatle sıkıca tıkıştırılmış harflere baktı ve beyaz parşömene basılmış olduklarını hayal etti. Harf arası boşluklar ve yazılışlarının ardında öyle kızgın bir beyaz ateş gördü ki, güneş bu ateşin gölgesinde kaldı. Harflerse çok koyu bir siyah renginde idiler. Az sonra, tüm görüntü dönen bir siyah, beyaz karaltı haline geldi; harf ve alevler dairesi artık ayrımsanır hiçbir başlangıç veya sona sahip değildi.

Kabalacı, olabildiğince uzun bir süre, bu dönen gö-

rüntüye baktı, onu saf ışığın Tac'ına götüren sıra değişikliklerini izlemeye çalıştı. Isaac'ın dediğine göre, sonraları Kral Salamon'un önlüğü diye adlandırılan Musa'nın dairesi, çağlar boyu Ad'ın efendilerine bu şekilde inmişti.

«TZERUF»TA SONRAKİ YANSIMALAR

Onsekizinci yüzyılda, Isaac'ın metodları (Abulafia'nın daha yenilikçi okulundan söz etmezsek) koyu Kabalacı olmayanlara karanlık ve korkutucu gelmeye başlamıştı. *Tzeruf*'un hayranlarından Chayim Yosef David Uzieli, Isaac'ın metodunu detaylıca anlattığı bir kitapçığa rastladığında içindeki formüllerin cüretkârlığından sinerek kitabı gizledi. Tetragrammaton'un sıra değişiklikleri yöntemine tabi tutulduğu bu metodun, yaşına uygun olmadığına karar verdi. «Farkında olmadan bazen biraz bilgi sahibi olsak da, zihnimizdeki ölümsüz düzeni karıştırma tehlikesi her zaman vardır. Tanrı'nın büyüklüğünü bilmeli, Tevrat gizleriyle uğraşmalıyız, ama Ad'ı bu işte kullanmamalıyız» derken, kendi rasyonel dönemini yansıtıyordu.

Kabalacılar bir daha Ad'ı hiç açıkça sıra değişikliğine tâbi tutamadılar. Onaltıncı yüzyılda bile Abulafia ve Isaac'ın yazılarında verilen sade direktifleri gizlemek için gelişmiş benzetmelere kullanılıyordu:

Merkabah çalışmalarında
Kısa ve uzun bir patikada
İyi ve güzel
Yaklaşsın beyaz ateş

Bu kavram sayesinde bildiğimiz olgular üstünde meditasyon yapanların bildiği *Pardes* esrarı,

Ve başlarını, duyularını köreltecek kadar çok dizlerinin arasında eğik tutmayı bilenler

Ve sonra, hislerden kopuk, uslu Işıkları görenler

Devamlı, benzetme olarak değil, gerçekten.

Efendinin bu işi ilk kez yapanın yanında bulunması gerekir.

Böylece ona duyularını normale döndürmeyi öğretir.

Kişi ancak böyle mirasına başlamıştır.

Gözetlememek ve kısıtlanmamak için Efendinin yüzünü gördüğünde.[3]

Ağaçtaki küreler, onaltıncı yüzyıl Safed mistiklerince harflerle ve bedenin bölümleriyle uyumlu hale getirilmişti.

TAÇ = *Aleph* ve ruhun birleştirici düzeyi

BİLGELİK = *Beth* ve ruhun inip çıkan düzeyi

ANLAYIŞ = *Gimel* ve değişmeyen bilinç

SEVGİ DOLU ANLAYIŞ = *Daleth* ve en yüksek noktadaki hayvan benliği

YARGI = *Heh* ve vücuda nefes rabıtasıyla bağlanan ruhsal bilinç.

GÜZELLİK = *Vav* ve kan

TAHAMMÜL = *Zayin* ve kemik

HAŞMET = *Chet* ve et

TEMEL = *Tet* ve kudret

HAKİMİYET = *Yod* ve deri

---

* Rabbi, Joseph ben Abraham Ibn Tzayach,

Moses Cordovero'ya göre, birleştirilen harflerden çıkan isimler, Tanrı'nın özelliklerinin dışa vurumunun ses yoluyla insan bilincine inişleridir. Eski dönemlerin peygamberleri, bu yüksek titreşimlere (vibrasyonlara) veya seslere bağlanarak, tüm dünyaların, tüm bilinç düzeylerinin ve tüm varlıkların «Tek»te birleştiklerini görürlerdi. Tamamen kişisel ego'dan uzak bu kişiler, harfler yoluyla bilincin birleşmesini öğrettiler ve amaçları tüm insanları kendi ulaştıkları bu özgür düzeye götürebilmekti. Ama, der Moses Cordovero, Musevilerin tüm dağılım ve süre gelen işkenceleriyle, bu bilgiler kuşağı göçüp gittiğinde, metodları uygulanmaz oldu. «Ve yürekler küçüldü, Tevrat'ı arayanlar güçlerinin en basit olguları bile algılamaya yetmediğini gördüler; hele kürelerin detaylarıyla ilgilenen Kabbala bilgisine hiç yetmezdi.»

Cordovero'nun kendi sıra değişikliği uygulamalı el kitabı olan *Pardes Rimonim* (Nar bahçesi) Abulafia'nın seśli harfler üzerine yazdığı bilimsel eserin gelişmişidir. Cordovero'nun mantık süzgecinden geçirdiği *tzeruf* metodu daha kolay kabullenilir bir hal almıştır. Ona göre, tüm harfler, Tetragrammaton (YHVH)'a bağlıdırlar. Bu durum, iki *yod* ve bir *vav*'dan oluşan *aleph* sayesinde fiziksel olarak gösterilebilir:

Ve toplam, Tetragrammaton'un kendi gibi yirmialtıdır. Bu fikir, alfabeyi, sesli harf noktalarıyla görüntülemekle onları kaynaklarıyla birleştirmek ve saf sese dönüştürebilmenin ardındaki fiziksel fikirdir. Kelimeler üstünde yoğunlaşmak onların gizli doğalarındaki gerçek, şekilsiz anlamı ortaya çıkarır. Sesli harf noktalarını kelimelerin etrafında hareket ettirmekse Kabalacının ruhevi dağarcığını arttırır. Tek başlarına ibranice harfler sessiz ve sesli harfler olmadan ifade edilemez olma özelliğini taşırlar. İnsan sesinin titreşimiyle telaffuz edilen harf, dünyevi çevrede yerini alır. Kabalacı, harfin aksan ve uzunluğunu ölçer. *Aleph* harfi, «Tek» anlamına geldiği için, Kabalacı onu tek solukta ve ardından gelen sesli harfin şeklinin gerektirdiği uygun baş hareketiyle telaffuz eder. Örneğin, *aleph* (A), *yod* (Y) la, Tetragrammaton'un ilk harfiyle ve *cholam* (O) denen sesli harfle birleştiğinde, kişi derin bir nefes alıp verir ve zihninde *aleph* harfinin sesini telaffuz etmiş olur. Hafifçe başını kaldırarak doğuya bakar, böylece sol üstteki bir nokta ve düz bir çizginin simgelediği *cholam* sesli harfini taklit eder: וֹ

Birleştirilmiş *aleph cholam ve yod cholam* (AO YO)'ın her okunuşu tamamen boş bir zihinle, hafifçe kalkık baş ve alınıp verilen nefesle yapılırdı. *Cholam*'ın en üstündeki noktayı taklit etmek için baş yukarı kaldırıldığında işlem son bulurdu. Bu şekilde, Kabalacı, tüm alfabeyi, ölümsüz «ad»ın her harfinin kombinasyonuyla, beş sesli harf sesinden birine, baş hareketlerine ve soluklara uygun olarak aynı işlemden geçirir. Örneğin Ari, müritlerine özel sesli harfler seçmiş ve Tetragrammaton üzerindeki meditasyon sırasında, yalnız bu harfleri kullanmala-

rını salık vermişti. Telaffuz, soluklanmak veya baş hareketlerindeki hatalar, Kabalacıyı, işlemin başına döndürürdü. Eğer kaygılıysa veya bir şekilde rahatsız edilirse dua okumaya başlamalıydı. Aile sorunları veya mesleki görevler fazla dikkat dağıtıcıysa en iyisi hiç meditasyon yapmamaktı. Modern Kabalacılar *tzeruf*'u hiç uygulamadılar.

5
Esrime Yolu: Hasidizm

Martin Buber ve Abraham Heschel gibi filozofların çabaları sayesinde, Hasidik tecrübenin sırları yirminci yüzyıl okuyucusuna açıklanabilmiştir. Lubavitch mezhebinin yararına, özellikle büyük Amerikan şehirlerinin sokaklarında yapılan kampanyalar, bu Musevi mistiklerine de dikkati çekmiştir. Hasidizm'in romantik hikaye ve efsanelerini yaymada Broadway sahneleri bile etkili olmuştur. Pek çok kişi bu mezhebi, siyah kaftan, beyaz çorap, büyük kürklü şapka ve hafif deri ayakkabılı kişilerle özdeşleştirir. Bugün bazı Hasidiler böyle giyinse de, karşıt fikirleri savunan Ortodoks *Mitnaggedim* mezhepi veya sofu kişiler de böyle giyinirler. Bazıları onların, Yahudilik'e isyan edenler olduklarını söylerler ama en güncel Hasidizm, Ortodoksluk kadar katı, dini yaşamda Kudüs'ün Mea Shearim mahallesinde yaşayan fanatikler kadar titizdir. Hasidizmde, dua sırasında bir dans ve kendinden geçme (esrime, vecit) eğilimi vardır ama, Hasidik sinagogların diğer sinagoglardan pek bir farkları yoktur. Sabbath sırasında yalnızca biraz dans edilir. Eğer kadın-

sanız neler olup bittiğinden hiçbirşey anlayamazsınız, çünkü herşeyi gizleyen bir ekranın ardına konmuşsunuzdur, tek duyduğunuz bugün Hasidik «esrime» olarak yorumlanan ayak sürümesidir. Brooklyn'deki Lubavitch sinagoguna girme şansını elde ettiyseniz, bayram sırasında Hasidizm dansını izleyebilirsiniz. Tabii bugünlerde bu tür şarkılardan çok vodkalı bayramlara rastlamanız daha olası.

Hasidizm hakkında yazılanlar, Musevi mistik okullarının tümü hakkındaki bilgilerin toplamından fazladır. Hareket, parlak filozoflarca prensiplerin yazılmasından, efsanelerinin renkli azizlerce yayılmasından hoşlanıyordu. Coğrafi alanlarını Doğu Avrupa olarak belirlediler. Hasidizm, Musevi mistisizmini doğulu görüntüsünden çıkarıp ilk kez batılılaştırdı. Merkabah'ın sırları bilge kişilerle birlikte gömülüdür; Zohar çok sayıda insanın anlayamayacağı kadar karışıktır. Kutsal «Ad»ların uygulamaları seçkinlere göredir ve Lurianik Kabala da ezoterik bir toplum içindir. Yalnızca Hasidizm kitlelere ulaşabilmiştir. Metodu, basit dualardan ibarettir, bu yolu seçmek amacındaki kişilerin tek katlanmaları gereken *tzaddikim*'dir. Budizm gibi, bu hareket de reformcu, kutsal biri tarafından başlatılmıştır. İleri görüşlü bu demokratik kişi kuru, debdebeli ve sert ritualizme karşı çıktı.

İsrael ben Eleazar, Baal Shem Tov veya Kutsal Ad'ın efendisi, bu inancı ve ibadet biçimini alıp, sıradan kişilerce Lurianik Kabala'ya göre uygulanması çok daha kolay olan bir biçime soktular. Bu öğretinin kalbi *Devekuth* yani Tanrı'ya sevgiyle bağlanmaktan geçer. Ama *Devekuth*'a göre çok daha kişisel ve duygusal olduğu kesin-

dir. Baal Shem Tov, Devekuth'u oruç veya kişisel eziyetlerle değil günlük kutlamalarla gündeme getirmek taraftarıydı. Ona göre meditasyon, yaşamı sırasında kişinin zevkle kendinin farkına varması demekti. Dini davranışları, Tanrıyı kutsayan fiziksel tapınmalar ve Bütünlüğe sevgiyle bağlanmak oluşturmaya başladı. Yabancı veya dikkat dağıtıcı düşüncelerin sorumluları, ulu ışıkların arasına karışan günlük iş ve sorunlardı. Bu yüzden Baal Shem Tov, öğrencilerine, kutsal ışıltıları diğer düşüncelerden süzüp araştırmayı ve gerekirse düzeltmeyi öğütlerdi. *Kavanna* (konsantrasyon) da Hasidik mistizmin hızına uygun olarak yorumlandı. Artık sinagog duaları veya yalnızlık içinde yapılan meditasyon yerine sokağa iniverdi. Bir araba sürücüsü, efendisine, işine zamanında yetişemediğini ve bu yüzden Tanrı'ya gereğince hizmet edemediğini açıkladığında, efendisi ona arabasına fakir yolcuları bedava bindirip bindirmediğini sordu. Hasid «Evet», diye yanıtladı. Efendisi «O halde», dedi «Sinagogdaymışçasına hizmet ediyorsun Tanrı'na». *Kavanna* veya bencillikten uzak durmaya yönelik yoğunlaşmış bilinç, Hasidiliğin günlük ritüel performansının aktif bir parçası oldu,

Hitlahavut yani Hasidizm'in şevk, gayret ve heves kolu hareketi karakterize eden mizah ruhunun tohumlarını ekti. Hasidik heves, bir neşe kaynağıydı ve neşe, öte dünyasal bir mutluluk değil, dünsayal bir keyifti. Hasidizm'in bu mizah ruhu pekçok yönde Budistlerin «Çılgın Bilgelik»ine yaklaşır. Hasizm'in bünyesinde antika efendiler, utanç verici şatafatlı zenginler, çimdiklenen burunlar ve

hatta öğrencilerin çocuklarına ayarlanan mutlu evliliklere bile rastlanabilirdi.

Baal Shem Tov ve izdeşlerine göre şevk, kişinin ölümsüz gerçekle olan bağının bir kanıtıydı. Kendinden geçme, iç içe dünyaların ateşli murakebesinin sonucu değil, bu dünyaya karşı kendiliğinden ortaya çıkan enerji akımının doğal bir sonucudur. Ayrıca bu enerjiyi yaratan, her taşta, her böcekte ve her çocukta yaşayan Tanrı'ydı.

Bal Shem Tov, «Dualar ancak neşeli bir kalpten geliyorlarsa Tanrı tarafından kabul görürler» diyordu. Acı çekmenin yerine heves, kişinin yüksek kürelerle birleşmesi ve bir anda tüm gökleri aşabilmesi için izlenecek «yüce yoldu», «değersiz yol» sa kuralcıların dargörüşlülükle uydukları kural ve emirlerden geçiyordu. Hasidik liderlerin efsaneleri, dua eden kutsal kişilerin yarattığı mucizelerden doğuyordu. Bazıları donuk bir sessizlikte kendinden geçmeye dayalıydı; diğerleri nağmeler ve ilahiler okurken, kimileri de sinagoga gitmekten vazgeçmediler.

Mucizeler ve kerametler dünyevi işlerle birlikte yer alırdı. Hatta bu dünyevi işler *Shtetl* (Bir Doğu Avrupa taşra köyü)'da geçen hayatın en acımasız ve çirkin yönleri dahi olsa (Yahudiler, Shtetl'da Sami karşıtı güruhlar tarafından katledilme tehlikesiyle burun burunaydılar). Hasidizm, batıl inançlar, muskalar, şeytanlar ve cinler arasına serpilmiş dahi olsa gettolarda yaşayanlar için geniş kozmik perspektifler sağlamıştır. Ayrıca bu kişilere öyle bir mukaddeslik aşılamıştır ki, onların dar fikirlerini aşarak ruhunun içine işlemiştir.

Psikolojik olarak Hasidizm, tüm Musevi mistikleri arasında en seçkinidir. Tevrat'ı, aydınların tekelinden koparıp sıradan Musevilere ulaştırmış ve bu kaynağı daha demokratik kılmışlardır. Baal Shem Tov'un öğretilerine göre birey yalnızca kendi kendine, insandan Tanrı'yı gizleyen peçeyi kaldırabilir. Bir Hasid, mistik devekuth'a ulaştığında, görevi bunu başkalarına öğretmekti. Bu, Hasidik bilgeleri, mukaddeslik yolunda yükselmeye ve *tzaddik*'i kutsamaya itti. Kimilerine göre hareketi inişe geçiren de bu kutsamanın sonucudur. Kimileriyse *tzaddik*'i Hasidizm'in kalbi olarak görür.

Tzaddik, Hasid'i kararsızlık ve şüphe anlarında güçlendirse de, gözlerini gerçeğe açmaz. Yalnızca, kişinin gerçeği yeniden ve devamlı fethetmesine yardımcı olur. Hasid'in dua etme becerisini geliştirir. Doğru yolda ve yerde dua sözcükleri etmeyi öğretir ve öğrencisine kendi dualarını aktararak duanın gücünü arttırır. Duayı adeta kanatlı kılar.[1]

Diğer ruhani liderlerle Hasidik *tzaddik*'im arasındaki fark, lakaplarındaki değişiklikten kolayca anlaşılır: *Rav* (Efendi), hitabın saygılı yolu, Hasidizm tarafından *Rebbeye* dönüştürülmüştür. *Rebbe*, bir kısaltmadır, kişisel bir sevgi sözcüğüdür ve hareketin ilerki yıllarında öğrencinin hocasına kendini tümüyle adamasını simgeler.

Tevrat'ın örneklediği üzere, *tzaddikimler* ortalık yerlerde Baal Shem Tov gibi vaaz vermenin yanında, öğrencilerini severler ve onların ruhani, dünyevi gereksinimle-

[1]Harry M. Rabinowicz, Hasidizm Dünyası, sayfa 185.

riyle iç içe yaşarlardı. Metodları değişkendi ama *tzaddikimler* hikaye yolunu ve bazı aletleri öğretilerinde de kullanırlardı. Bazıları azizler kadar meziyetli, bazıları daha kaba ama hepsi bazan şarlatancaydı. Örneğin, 1948'te ölen Rebbe Israel Alter'in nefis bir fotoğrafı vardır: Bir grup sakallı Hasidim, uzun siyah kaftan ve kocaman kürklü bir şapka giymiş olan beyaz sakallı bir *tzaddik*'i çevrelerler. Grup, fotoğrafçı tarafından görüntülendiğinde belli ki dolaşmaktadır. Çoğu ortodoks Musevi fotoğraf çekmekten kaçınır çünkü fotoğrafları «defnedilmiş görüntüler» olarak adlandırırlar. Nitekim, sözü edilen grupta da bir Hasidim eliyle yüzünü örtmüştür. Rebbe ise doğrudan fotoğraf makinasına doğru yürümektedir. Yumruklarını bir boksör gibi sıkmıştır (duruşu aynen Jack Dempsey'i andırır) ve yumruk atacakmış izlenimi verir. Tüm bunları yaparken yüzünde kutsal bir gülücük vardır.

BAAL SHEM TOV: İNSANCIL, PRATİK VE BİLGE

Ari'ler semaviydiler, oysa Baal Shem Tov pratikti. Bir sefer, uzak bir kasabadaki hasta kişiye yapması gerekeni öğütledikten sonra, ekledi: «Uzağı görebiliyorum ama yine de bir haberci yollayın.» Normal üstü güçleri, güncel aklın yardımıyla destekleniyordu. Oysa Ari'nin takipçileri efendilerinin azizliğini öne sürerlerdi. Baal Shem Tov'un öğrencileri en çok onun insancıllığından etkilenirlerdi. Baal Shem Tov'un şahsı, *mohin degadut* (genişlemiş bilinç) için bir kanal görevi görmüştü. Ari gibi, Baal Shem Tov da hiç yazmazdı; en yakın öğrencilerin (Jacop Joseph ve Mezerich'in vaaz veren kişisi Dov Baer) notlarından toplanana dek öğretileri hep sözlü olarak aktarıldı.

1698'te Okup'ta (Ukrayna'nın batı bölgesi) dünyaya gelen Israel ben Eleazar, küçük yaşta öksüz kaldı ve köyündeki sempatik Musevilerce yetiştirildi. Baal Shem Tov'un yaşamı da diğer geleneklerin liderleri gibi efsanevi boyutlara getirildi. Ari gibi, Baal Shem Tov'un gelecekte ulaşacağı konum da babası Elifah'a doğumundan önce bildirilmişti. Ruhunun, Rabbi Simeon bar Yohai'nin en-

karnasyonundan geldiği düşünülür.

Baal Shem Tov önceleri aklını, şaşılacak bir biçimde, aptallığa varacak bir tembellik maskesi altında gizlerdi. Kasabanın sinagogunda kapıcı olarak çalışırdı ama geceleri saatlerce Kabalayı incelerdi. Baal Shem daha sonra Tov büyük Rabbi'nin kızıyla evleniverdi. Tabi bu duruma, saygıdeğer Brody'li Rabbi'nin gösterişli oğlu Gershon Kitover fazlasıyla karşıydı. Kız kardeşini seçtiği bu yoldan vazgeçirmek için uzun süre uğraştıktan sonra çareyi genç çifte evlilik armağanı olarak bir araba verip seyahate yollamakta buldu. Israel ve sadık karısı, Karpatya dağlarında, ücra bir yöreye yerleştiler. Israel, çalışıp meditasyon yaparken, eşi, vadi kasabalarındakilere yakacak olarak sattığı misket limonları toplamakla uğraşıyordu.

Seneler böylece geçip gitti ta ki 1734 yılının bir mayıs gününe dek. O gün, Baal Shem Tov, eşiyle dağlardan inerek, kayınbiraderine, artık dünyaya açılma zamanının geldiğine inandığını belirtti. Bir zamanların kuşkulu Gershon Kitover'i artık Baal Shem Tov'un kutsiyetine inanmıştı ve hatta onun ilk takipçisi oldu. Baal Shem Tov'un ünü çabuk yayıldı; binlerce köylü ruhani yüreklendirme, iyileşme, rahatlama ve kutsanma arayışı içinde kapısını aşındırmaya başladılar. Aktivitelerinin bu denli popüler olduğu dönemi, öğrencilerini eğiterek mistik teknikleri formalize ettiği evre izledi. Bu teknikler, kutsal farkediş, yani «Hasidik» olarak bilindi. Baal Shem Tov'u, Mezerich'li Maggid gibi parlak müritlerin yanı sıra saldırgan karşıtları da çevreledi. 1760'ta öldüğünde, Kabala'yı meleklerden, insanların somut avuçlarına güvenli bir biçimde yerleştirmişti.

HASİDİK METOD: DUA

Hasidizm tek bir ibadet türüne değinir ve o da duadır. Geniş anlamda dua, hazırlık, bağlılık, sevgi, Tevrat bilgisi, tasarlama, *yichud, tzeruf* ve diğerlerini de kapsar. Müridlerine dua etmeyi öğretirken onlara aslında meditasyonu öğretti. Ama bunu yaparken Abulafia veya Ari kadar gelenekçi davranmadı. Hasid'ler için, bilincin mistik evreleri günlük tecrübelerin bir parçasıydı, bu yüzden her koşulda ibadetkâr bir tavır takınmak çok önemliydi. Müritlerin ancak üçüncü kuşağında, özellikle Shneur Zalman yani ilk Lubavitch'ci Rebbe'nin yazılarında dua, felsefi bir arındırmadan geçerek teknik halini alır.

Berdicher'li Rebbe Levi Isaac (1740-1809) Musevilerin ateşli bir savunucusu olarak ün yapmıştır. Hasidim'in başlangıcının özelliği olan kızışmış duaların öncülerindendir. Yom Kippur sırasında bir gün, geleneksel sinagog ayinini keserek, kendini mihrabın önüne attı ve Tanrıdan Musevilere yapılan zulme bir son vermesini diledi, Tanrı yakarışlarına cevap verene dek o noktada dikilecekti.

Bir başka Hasidik lider Przyuscha'lı Jacob Isaac dedi ki: «Vücudunuza bir bıçağın sokulduğunu hissetmeyecek denli irileştiğinizde dua'ya bir şans tanıyın.»

Sterisk'li Rebbe Uri ben Pinhas öyle ileri gitti ki iba-

det sırasında kendinden geçip ölürüm korkusuyla ailesine her gün veda ederdi.

Her biri kendi yollarıyla Baal Shem Tov'un insanın ibadetinin Tanrı'yı tamamladığı fikrini canlandırdılar. İnsan için bu, İlahiliğin bir kıvılcımıydı:

> Dudaklarınızdan dökülen her kelime ve ifadede bir birleşmeden (yichud) söz etmeyi hatırlayın. Her bir harf içinde evrenler, ruhlar, tanrısallıklar barındırır ve yükselirken birbirleriyle birleşirler. Bu birleşme sonucu bir kelime oluşur. Daha sonra İlahi öz ile birleşirler ve tüm bu evreler sırasında ruhun da bunların içindedir.[2]

Baal Shem Tov, ibadet ile bir olmanın Tanrı ile bir olmak anlamına geldiğini öğretti. Bilincin bu denli yüce evrelerine erişen Hasid, somut vücuduyla olan bağlantısını kaybetti, hiçbir yabancı düşünce onu rahatsız etmedi ve neşesini hiçbir korku veya kısıtlama gölgelemedi. Baal Shem Tov'un tarifine göre bu durum, düşünce zenginliği yeni gelişmeye başlayan küçük bir çocuğa benzerdi. Dua sözcükleriyle ulaşılan Hasid'in *devekuth*'u sevgiyle genişletilebilirdi. Tıpkı bir aşık gibi bir türlü bırakılmak istenmezdi. Baal Shem Tov, kayınbiraderine yazdığı bir mektupta şöyle diyordu. «Her sözcüğe olan bağlılığın yüzünden onu konuşturuyorsun.» Bu şekilde İlahi'yle aradaki engeli yıktığında, kişi aslında böyle bir engelin hiç var olmadığını, kötülüğün yalnızca düşüncesinde varolan yanılsamalar olduğunu görür. Hasidik uyarlamaya göre, Ezekiel'in kaçan ve geri dönen ruhlar görüntüsü, kaynağına erişmek isterken, aynı zamanda yiyen, içen, yaşamını kazanan bir vücuda sahip olan ve bu yüzden dünyevi işlere dönen insan ruhuyla paralellik gösterir. Fakat yok edilen

2. Aryeh Kaplan «Gecenin içindeki Kıvılcımlar»

ego'yla birlikte, birey duygusu da kaybolduğunda, ruh bir melek gibi süzülerek uçmaya başlar. "Ama", der Baal Shem Tov, "Daha yüksek bir dünya fikri dahi, ilahiliği kişinin gözünden gizleyen başka bir ekrandır aslında" Hasidler, zihinlerinin yoğunlaştığı ibadet sırasında melekler kadar kutsal ekmeği çözündürüp, geldiği hiçliğe döndürebilirlerdi çünkü amaçları hiçlikti. Abulafia gibi o da İbranice harflerinin canlı olduklarını düşünürdü ve anlamlarını çıkarabilmek için çaba sarfetti. Bağlılığı araç olarak gören Hasid'ler, ya Tanrı'yla doğaçtan (hazırlıksız, kendiliğinden) konuşabilir ya da kendilerini sinagog ayinlerine adayabilirlerdi. Her iki durumda da bilinçli bir şekilde "Sözcük"ü, yani onu tahttaki doğru yerine oturtacak ölümsüz enerji daralmasını idare etmiş oluyordu. İbadet sırasında nasıl eridiği önemli değildi, önemli olan yüksek yere ulaşmaktı. Günümüz İngiliz Hasidik araştırmacısı Louis Jacobs'un "Yoga denli katı" diye adlandırdığı mistik egzersizlerin de Baal Shem Tov'un disiplininde yer aldıklarını unutmayalım.

Luryanik *yichud* formülünün ezberini, Tetragrammaton'u sıra değişikliklerine tabii tutmakla birleştiren Hasidler, kendilerini mikvah (ritüel yıkanma)a sokar ve meditasyon yaparlar. Girerken, Hasid, mikvah kelimesinin harflerini, Tanrı'nın kendini Musa'ya gösterirken ettiği sözlerin (Ben olacağım) rakamsal değeriyle bir araya getirerek, şekilleri üzerinde meditasyon yapar. Başını suya sokarak *Agla* (Kuvvetler) ismini düşünür. *Agla, Atah gibor leolam Adonai* (Tanrı'm, dünya için sonsuza dek güçlüsün) sözlerini ilk harflerinin birleşmesinden oluşan bir kısaltmadır. Bu şekilde beş kez suya dalar ve bir yandan

da, Luryanik dua kitabından ezberlediği ifadelerden çıkardığı Tanrı'nın adlarını eleştirir. Hasidik dualarına yapılan "anlık" ve "cahil" olduğu suçlamaları için bundan fazlası söylenemez. Baal Shem Tov'un yakın çevresi hem *halakha* (yasal gelenek) hem de Kabala üzerinde son derece bilgiliydi. En yakın müridi Mezerich'li Magguol, hocasının öğretilerini, kendi seçkin ve felsefi stiline göre yeniden uyarladı.

> Kendini hiçbirşeymişsin gibi hayal et ve dua süresince varlığını tamamen unut. Yalnızca ölümsüz Varlık için dua ettiğini hatırla. Ancak o halde, düşünce evrenine, yani zamanın ötesinde olan bilinç düzeyine girebilirsin. Bu dünyada yaşam, ölüm, toprak, deniz kavramları aynı olsa da buraya girebilmek için ego'ndan vazgeçmeli ve tüm dertlerini unutmalısın.
>
> Eğer fiziksel ve dünyevî olgulardan kopamadıysan, ki bu, iyilikle kötülük arasındaki ayrıma, yani Yaratım'ın yedi gününde sözü edilen ikiliğe hâlâ bağlısın demektir, nasıl mutlak birliğin hâkim olduğu bir dünyaya girmek istersin?
>
> Ayrıca, kendini "birşey" olarak görüp, Tanrıya gereksinimlerin için yalvarırsan, O'nun senin içinde ete kemiğe bürünmeyeceğini anlarsın. Tanrı sonsuzdur ve somut olarak değerlendirilemez, ona yalnızca hiçliğe ulaşıldığında erişilir.
>
> Dua sırasında, tüm gücünü kelimelere vermeli ve harften harfe geçerek sonunda vücudunu tümden unutmalısın. Harfleri sıra değişikliğine tabi tutmak, sana hem fiziksel, hem de ruhi keyif verecektir[3].

[3]Mezerich'li Maggid'in «Seçilmiş Sözleri»nden

GEZGİNCİ BİR VAİZ, BAAL SHEM TOV'UN MÜRİDİ OLUYOR

Dov Baer (1710-72), yani Mezerich'li Maggid, Baal Shem Tov'un çevresine girmeden önce bir talmudik bilginiydi. O bir azizdi, bu yüzden bir süre sonra rabbi'liğin getirdiği saygıdeğer ve yerleşik bir bilginin yaşam biçiminden, gezginci vaizliğin mütevazi hayatına geçmeyi istedi. Bu karar değişikliği onu öyle bir oruç ve kişisel eziyette bulundu ki hastalandı ve hatta sakat kaldı. Dov Baer'in ıstırabı öyle büyüktü ki, Baal Shem Tov'un kendisini iyileştirmesini istedi. Baal Shem Tov'un din uğruna dünya zevklerini feda etmeye karşı çıkması bu durumu çok ironik kılıyordu. Sakat gezginci, acılar içinde geçen bir yolculuk sonucu Baal Shem Tov'un uzak köyüne vardığında, hoca onu içeri davet etti ve arabacısının yedikleri üzerine ciddiyetten uzak bir tartışmaya giriverdi. Bundan hiç hoşlanmayan Dov Baer, hanına geri dönerek, ordan ayrılmak üzere toplanmaya başladı. O sırada kapıda Baal Shem Tov'un habercisi belirerek, hocasının söyleyecek başka şeyleri de olduğunu belirtti.

Maggid gönülsüzce geri döndüğünde kendisinden Lurianik Kabala'dan bir pasaj okuması istendi. "Tamam", di-

ye düşündü Dov Baer, "işte büyük hocadan beklediğim davranış" ve her zamanki parlak tartışmalarından birine girdi. Anlatacakları bittiğinde, Baal Shem Tov şöyle dedi: "Yalnızca vücudu öğrenmişsin, ruhu değil." Kitabı alarak konuşmaya başladığında, oda birdenbire ısınmaya başladı ve ancak Baal Shem Tov sözünü bitirdiğinde salon parlak ışıkla doldu. Bu olaydan sonra Dov Baer, Baal Shem Tov'un baş müridi ve halka ulaşan sesi oldu, geniş Hasidim topluluklarına Kabalacı bilgilerini yaydı.

Baal Shem Tov 1760'da öldüğünde hocasının yerini devr alan oydu. Herzaman için hocasından daha katı oldu. Fiziksel zayıflığı, rasyonalist Vilna'lı Goon'un yönetimindeki saldırılara göğüs germeye çalıştıkça daha da arttı. Ve bir isyan sırasında öldü. Ölümünden ancak dokuz yıl sonra bu itilaflar, öğrencilerinin Maggid'in deyişlerini toplayıp basmaya elverecek kadar durulabildi.

Ateşli bir ikilik karşıtı olan Maggid, şaşırtıcı şekilde Doğu'nun felsefi yazılarını andıran görüntülerden bahsederdi. Bilginler onu, sekizinci yüzyılda yaşamış, "Advaita (ikilik karşıtı) Hint felsefe Okulu"nun kurucusu olan Shankara'ya benzetirlerdi. Maggid'in bazı yazıları Shankara'nın imzasıyla rahatlıkla yer alabilirdi:

> Ruhunuz, denizdeki bir yağmur damlası gibi ölümsüz varlığın parçasıdır.
>
> Görülmez öncesi dünya hiçbir emire maruz kalmamıştır... Ahlaki davranış, bir davranış biçimi olarak ikici olduğu için, her tür ahlâki davranışın dışındadır.
>
> Yumurta, tavuk olmadan önce, yumurta konumundan tamamen çıkmalıdır. Başka bir varlığa dönüşmeden önce herşey esas kimliğini tamamen yitirmelidir. Yani herey, bir başka şeye dönüşmeden önce bir ***hiçlik*** evresinden geçmelidir.

HASİD'İN BİLİNÇ ALTINDAKİ YOLCULUĞU

İbranice harfleri aracılığıyla Hasid kendini ayrı bir bireylikten, tüm yaratılışa dönüştürür. Aydın hocalarca düzenlenen ve yazılan dualar, değişime başlaması için gerekli formüllerdir. "Tevrat ve diğer dualar gibi her fiziksel şey," derdi Boal Shem Tov, "dünyanın ve dünyadaki her şeyin yaratım aracı olan yirmiiki harfi de içinde barındırır." Dua sırasında ayakta duran doğru kişi bu yüzden kendini basit ve şekilsiz bütünlükte yitirebilir; dudaklarından kendiliğinden dökülen sözcükler ölümsüz sızıntılardır ve gelecek kuşaklar için yeni formüller teşkil ederler. Ruhani başarının daha alçak düzeylerindekiler için Baal Shem Tov, geleneksel dua kitabını kullanarak dua etmelerini önerirdi. Çünkü bu harflere bakmak, duyguyla ibadet etmek için gerekli gücü sağlardı. Fakat daha yüksek dünyalara atlamak amaçlandığında kapalı gözlerle dua etmek gerekirdi.

Amidah veya günlük ibadetin sessiz dua kısmı, Hasid'in kendini gerçekten Tanrı'ya yakın hissettiği yerdi. Fakat bu yakınlık dahi meditasyon sırasında ulaştığı düzeyle belirlenirdi. Hasidik hocalar, öğrencilerini kozmik

ağaçta Rabbi Simeon bar Yohai'nin *Zohar*'ında belirttiği dört dünyaya göre notlandırırlardı. Bizim maddesel ve harekete dayanan dünyamızdaki yakınlık, halen varlığının bilincinden kurtulamamış bir zihnin ulaşabileceği en yüksek noktayı simgeler (Sıradan tecrübenin ikiliği). Ruhani varlıkların dünyasına yakınlık, daha yüksek bir başarıydı ama hâlâ görüntülerce yönetiliyordu. Yalnızca bütünlük içinde tamamen eriyen bireysellik, ağaçtaki en yüksek noktanın doruğuna ulaşabilirdi.

Düşünceli olmak için Ari'nin araçlarını kullanan Baal Shem Tov'un Hasidim'i, tıpkı ataları gibi, dua ederken kendilerini muskalara sararlardı. Alınlarına sardıkları bantlar, ağaçtaki *Bilgelik* küresini ve beyindeki akıl merkezini, kollarındaki şeritler ise *Yargı* küresini hatırlatırdı. Fakat daha dünyevi olan Hasid, bu ritüelde, kişinin başıyla (ruhani düşünceler), şeritlerle sıkıca bağlandığı toprak arasında sembolik bir bağ görür. Maggid'e göre dua, ayakları topraktayken başı cennete değen bir merdivene benzerdi. Dikkat dağıtıcı düşüncelerden kurtulmak için Maggid, tüm düşünceleri, Tanrı'nın yedi yaratma gününe uyan yedi bölüme ayırdı. İnsanlarda, bu yedi gün, hayat ağacındaki yedi alt küreye eşitti. Her seviyede, aynı derecede kuvvetli iyi ve kötü düşünceler bulunurdu. Hasid'in kendini izlerkenki ilk evreni, dikkat dağıtıcı düşüncelerden uzaklaşmak ve yedi küreden hangisine ait olduğunu belirlemekten oluşurdu. Küreler *Tahammül, Temel, Yargı* gibi adlar taşıyorlardı. "Kötü düşünceler, ölüm ağacındaki negatif kürelerden gelirler," derdi Maggid. Yani kozmik hayat ağacının ters çevrilmiş karşıtı bu kaçınılmaz olumsuz etkileri yaratıyordu.

Eğer düşüncede istek ve şehvet barınıyorsa, Aşk Evreninden gelmiştir. Eğer düşünce sürekli bir fobiyse, Korku Evrenindendir. Yaratıcının Sevgisi ve Korkusuyla bu düşünceleri Tanrı'ya bağladığında, onları kaynaklarına döndürebilirsin. Böylece her düşünce, geldiği asıl küreye yeniden ulaştırılabilir.

Bu semboller, Hasid'in bilinçaltındaki yolculuğunu kolaylaştırdı. İyi veya kötü her düşüncenin incelenip, karşılaştırıldığı dürüst, kişisel bir analiz olmaksızın tüm düşünceleri giderebilmenin imkanı yoktu.

Abulafia'dan edindiği ipucu doğrultusunda Maggid, müritlerine her düşünceyi harflere bölüp, her harf üzerinde hiçbir zihinsel faaliyete izin vermeden yoğunlaşmalarını tavsiye etti. Düşünceyi, harf harf ayıran Hasid onu, evveliyatı kapsayacak biçimde, sözcüklere, harflere indirdikten sonra tekrar gelmiş olduğu şekil öncesi dünyaya götürdü. *Tzeruf* gibi teknikler "kötü" sözcükleri iyileriyle değiştirerek, düşünceden kalıcılık nosyonunu tamamen atmakta faydalı oldular.

"İnşa" evresini tamamlayan mürit, *hakhanot* veya duaya hazırlık evresine geçti. Bu, zihni Tanrı'da yoğunlaştırmak, vücudu temizlemek, yün olmayan giysiler giymek ve hayvanı kişiliği ruhani kişilikten ayırıcı özellikte bir kemer takmakla olurdu. Konsantrasyonu kolaylaştırıcı bazı maddeler ya da hafif bir tütsü kokusu koklayan Hasid, yere kapanır, ellerini açıp göğe doğru kaldırır ve sonra yüzünü dizleri arasına gömerdi. Eğer duayı ayakta ediyorsa genellikle dikkat dağıtıcı düşünceleri dağıtıp yoğunluğunu ifade edebilmek için iki yana doğru sallanırdı. Zhitomer'li Rebbe Zeev Wolf bu sallanma alışkanlığına karşı

çıkardı. "Hasid, *En Soft*'un tüm büyüklüğüyle zihnine girmesine izin vermelidir. Yabancı düşünceleri kovmak için hareket etmesine gerek yoktur," derdi.

Maggid dua ederken, dua kitabından çıkan ışığı görürdü. Her kelime bir sonrakine ışık verir ve tümü sonunda yüksek evrenlerle kaynaşırlardı. Müridi olan Rebbe Shneur Zalman, *niggun*'u (kendinden geçmeyi artırmaya yarayan sözsüz bir Hasidik melodisi) söylerken, renkler görmüştü. Melodide üç renk; beyaz (sevecen-iyilik), kırmızı (yargı) ve yeşil (güzellik) ifade edilebilirdi. Aynı zamanda mistik yükselişi de ancak uygun melodilerle girilebilecek üç evreye böldü. Bu evreler *hishtaphut hanefesh* (ruhun gücünün taşması), *hitorerut* (ruhani uyanış) ve *hitpaalut* (esrime) idi.Shneur Zalman "Rebbe'nin Şarkısı" diye adlandırılan ve Lubavich Hasidim tarafından düşünme sırasında hâlâ kullanılan melodiyi besteledi.

Karlin'li Rebbe Aaron (1736-72), "Hasidizm'in Litvanya'daki kurucusu", daha da ileri giderek şarkı söyleme ve dans etmenin çalışma ve meditasyonla eş değerde olduğunu belirtti. Berdichev'li Isaac, dua sırasında tutkulu övgü ilahileri besteledi:

Nereye gitsem - Sen!
Neyi ölçsem - Sen!
Her yerde yalnızca Sen, hep Sen!
Sen, Sen, Sen.
Sevindiğimde - Sen!
Ve üzüldüğümde - Sen!
Yalnız Sen. Her yerde, Sen!
Sen, sen, sen.
Gökyüzü sensin!

Deniz Sensin!
Toprak Sensin!
Sen Yukarda! Sen aşağıda!
Her akımda, her sonuçta,
Yalnız Sen, her yerde Sen![4]

Luryanik Kabalacılar gibi Hasidimler de insanın, Tanrı'nın gereksindiği bir yardımcısı olduğu fikrini benimsemişlerdi. Bütünlük, insan için kendini kısıtladıktan sonra, insanın tüm maddesel dünyayı arındırması zorunlu olmuştu. Böylece *En Sof*'un ışığı, hayallerden doğan engeller olmaksızın parıldayabilirdi. Hasid, Tanrı'dan kopuşunun hayali olduğundan hiç kuşku duymadığı gibi, hayattaki işlerinin hayallerden arınmayı gerektirdiğinden de emindi. Kendinden geçme tecrübesi, fiziksel ve ruhsal benliği arasındaki engeli aşmasında kullanacağı silahı haline geldi. *Mohin degadlut* (genişlemiş bilinç), Tanrı'ya ulaşmaktaki aracıydı. Çünkü kutsal Tetragrammaton bile maddesel dünyaya indiğine göre, onu da saflaştırmak Hasid'in göreviydi.

Böylece Hasid, kendini ölümsüz akım için bir kanal haline soktu. Sadece yemek yiyerek, giyinerek, uyuyarak ve tüm diğer günlük fiziksel aktivitelerde bulunarak, hayvani, mineral ve bitkisel hakimiyetleri yeniden Tanrı'ya yaklaştırdı.

Tevrat'ı algılayan birisi, Tanrı ve Adlarından mahrum olurdu. Böyle bir *tzaddik* için emirlerle fiziksel yakınlık bile gereksizdi, çünkü zaten bunlarla iç içe yaşardı, her nefesinde bunları solurdu.

---

[4]H. Robinowicz, Hasidizm Dünyası

Daha alçak düzeylerdeki kişiler, zaman ve yerlerin kısıtladığı emirler kullanırlardı. Değerli bir Hasid, fiziksel bir emri harekete geçirdiğinde, kozmos'ta birleştirici bir yansıma yaratır ve böylece kendisiyle birlikte tüm yaratımı Bütünlüğe bir adım yaklaştırdı.

Öyle Hasidik Üstad'lar vardı ki, kişinin en sevdiği yiyeceği her ısırışında Yaratıcı'nın Lezzeti üzerinde meditasyon yapmasını savunurlardı. Bazıları da müritlerine, Tanrı'nın adını kutsamak amacıyla ateşe atladıklarını düşünmelerini öğütler. Baal Shem Tov'un ölümünden sonra sofu Hasidimler Ortaçağ modeline geri dönerek, son derece abartılı kişisel eziyetlere giriştiler. Kişinin canlı canlı derisinin yüzüldüğünü hayal ettiği egzersizler, yemekten ve sevişmekten zevk almak konularında tedavi olarak görülürlerdi. Kötü düşünceleri fazla irdelemek aşırı kişisel eziyetle sonuçlanıyordu. İnatçılık, kıskançlık, tembellik ve bu gibi özelliklerin düzeltilmesi için bazı Hasidim okullarında "Kanaanit, Hitit, Amorit, Perizit, Hivit, Yebuzit, Girgaşit" gibi sembolik karşıtların yinelenmesi formülü öğütlenirdi.

"Önünüzdeki dört kübit ölçüsünün uzağına bakmayın," derdi üstadlardan biri, "Ama eğer dışarıda yürüyorsanız ve bir kadına rastlasanız, Tanrı'nın dişi Ad'ını (Adonai) gözünüzün önüne getirin."

Birçok Hasidim sofusu konuşmaktan kaçınırdı. Luryanik kurallara dönerek sabah kalkmaktan, gece kıyafetleri çıkartmaya dek herşeyin üzerinde dua etmeye başladılar. Baal Shem Tov'un ölümünden sonraki Hasidik hocalar kuşağı, çalışma odasındaki mutlak ciddiyetten, müritlerin en özel düşüncelerini itirafa zorlamaya ve hatta

kocalık görevlerine karışmaya dek çok sıkı bir disiplin uyguladılar. Bir zamanlar neşenin kapsadığı yeri, nedamet ve pişmanlık kavramları aldı. Bir Hasid'in dediği gibi "Bu fiziksel dünyada, insan yalnızca içgüdülerini yoketmek amacıyla yaratılmıştır." Bu, Baal Shem Tov'un özgürce yaşama uygun düşüncelerinden de, Berdicheu'li Levi'nin kutsal şarkılarından da çok uzaktır. İnsanın doğal fonksiyonları artık Tanrısal simgeler yerine iğrenç gereksinimler olarak görülüyordu: "Bağırsaklarınızı hareket ettirmek zorunluluğunu hissettiğinizde bunu yapın ve içinizdeki pisliğin beyninizi zehirlemesine izin vermeyin. Ruhunuzun bu tür şeylerden uzak kalması için bu tür şeyleri içinizde hiç tutmayın." Böylesi bir tavır yalnızca izlenilen hareketin inişe geçmesini sağlayabilirdi.

ÜÇ DEV

Baal Shem Tov ve Maggid'in devrinde ortaya çıkan *tzaddikim*'in dışında, üç kişiye özellikle değinmek gerekir. ilki Breslov'lu Rebbe Nachman, yani Baal Shem Tov'un torununun torunudur. Bu kişi, bulunduğu her yerde meditasyon üzerinde aydınlatıcı konuşmalar yapan bir gezginciydi. Liadi'li Shneur Zalman, üstün bir bilgin ve Maggid'in baş müridi olması yanında tek başına bir Hasidizm felsefesi yaratmıştır. Üçüncüsü de Lubavich'li Dov Baer'dir. Kendisi Shneur Zalman'ın oğludur ve hareketin dayandığı esrime (ekstaz) olgusunu şifrelemiştir.

Baal Shem Tov'un ailesinden gelen, Breslov'lu Rebbe Nachman, Hasidimler arasında en ümitli, neşeli ve iyimser olanıydı. Büyük dedesinin yaşadığı Medzibozh kasabasında 4 Nisan 1772 tarihinde doğmuştu. Annesi, Baal Shem Tov'un azize kızının kızıydı, babasıysa üstadın baş müritlerindendi. Onüç yaşında Nachman, etkili bir rabbi'nin kızıyla evlendi. Rabbi, genç çifte evliliklerinin ilk beş yılı için bir ev verdi. Bu erken yaşta bile Rebbe Nachman pek çok yandaş kazanmıştı. Bu yandaşların çoğu, onu, kayınvalidesinin ölümüyle Medvedevka'ya taşındığında da izlemişti. Orada on yıl boyunca vaaz verdi

ve çevresine başka Hasidimleri de topladı, özellikle parlak müritlerini kendine iyice yaklaştırdı. Medvedevka'daki yaşamı Kutsal topraklara yaptığı esrarlı yolculukla ve Hasidizm'e karşı olanların başlattığı kan davasıyla sona erdi. Rebbe Nachman'ın yerleştiği son yer Breslov oldu. Burda, 3 Eylül 1802'de zengin bir iş adamının oğlu olan Rabbi Nethan'la görüştü. Rabbi Nathan, birdenbire hareketi desteklemeye başlamış oldu. O zamanlar Nachman otuz Nathan'sa yirmiiki yaşındaydı. Ailesi buna karşı çıksa da Rabbi Nathan hocasının dizi dibinde oturabilmek için işinden vazgeçti. Hocasının emri üzerine Breslov okulunun ana öğretilerini yazıya döktü. Üstadın ölümünden sonra lidersiz kalacak Hasidimlerin kullanımı için hocasının anlattıklarını düzenledi. Bu yüzden bugün bile Breslover Hasidim'leri "Ölü Hasidim" olarak anılır. Rabbi Nathan'ın yazdığı, Nachman'ın öğretilerinin eksiksiz tutanağı 1805'de bitirilerek Lekutey Moharan (Üstadın Deyişleri) ismiyle basıldı. Kitabın anahtarı, Nachman'ın ünlü *hitbodedut* doktriniydi; yani her yerde, her zaman, formaliteler olmaksızın uygulanabilecek olan meditasyon.

Vereme yakalanıp, öleceğini anlayan Rebbe Nachman, müritlerinden kendisini Uman'a götürmelerini istedi. Uman'da meydana gelen katliamda ölen kahraman Musevilerin ruhlarına yakın olmak istiyordu. Son anına dek öğretim programını uygulayan Nachman, dilediği yerde, 1811'de öldü. Rabbi Nathan üstadının ölümünün tüm evrelerini, öğretilere gösterdiği sevgi ve özenle kaydetti:

Onu ipeklerle giydirip yatağına yatırdık. Rabbi Shimon'a kıyafetlerini düzeltmesini ve gömleğinin kollarını iliklemesini istedi. Mumdan küçük bir parça alıp parmaklarında yuvarladı. Son günlerinde derin düşüncelere dalmışken bunu hep yapıyordu.

Son saatinde bile düşünceleri harika dünyalarda geziyordu, parmakları mumla oynarken kafasının son derece salim olduğu belliydi. Ev, onu şereflendirmeye gelmiş insanlarla doluydu...

Kısa süre sonra öteki dünyaya göçtü ve atalarına kutsallık ve saflıkta kavuştu. Parlak ve açıktı öldüğünde; uygunsuz hiçbir harekette bulunmadan, harika bir sükunet içinde.[5]

[5]Rebbe Nachman "Rabbi Nachman'ın Olgunluğu". Tercüme eden: Aryef Kaplan

REBBE NACHMAN'IN TANRIYLA SOHBETLERİ

Rebbe Nachman'ın Tanrı'yla geçen konuşmaları Herkesten daha fazla, neşeli ve kendiliğinden başlayan meditasyonu savunduysa da Rebbe Nachman başlangıçta öyle katı oruçlar tutardı ki, boğazı rahatsızlandı ve bünyesi zayıfladı. Ailesinden bu çocukluk dönemi inançlarını gizlediği halde, Talmud'u, Tevrat'ı, *Zohar*'ı ve Luryanik Kabala'yı çalışmayı başardı. Daha çok gençken Tevrat hatmettiyse de mişnaik ve talmudik kuralcılığı bir türlü anlamıyordu. Yıllarca inzivada yaşadı, sürekli dua etti, önceleri ilahileri oku+rdu, daha sonra çrğlıklar halinde kelime kullanmaksızın Tanrı'ya seslenmeye başladı. Düşünsel egzersizlerinin temel noktası bu kişisel konuşmalar oldu.

Genç Nachmen, dini seçimlerini iyi gizledi: Kışın köydeki gölde paten kayar, yaşıtlarıyla oyunlar oynardı, hatta hepsinin arasında sivrilen bir atletti. Fakat özel yaşamında kendini, konsantre olmuş bir şekilde saatlerce oturmaya zorlardı ve şöyle düşünürdü, "Yalnız bugünüm var. Yarın ve gelecekteki her günü unutacağım. Yalnızca tek bir günüm var." Bu tür maddi ve manevi inzivalar, so-

nunda insan üstü güçlerini kazanmasını sağladı. Daha sonraları müritlerine şunları anlatırdı:

> En üst evreye her insan ulaşabilir. Bu, yalnızca özgür seçime bağlıdır. Gerçekten kendinizle ilgilenmeli ve dikkatle ardınızda yatan iyiliği belirlemeye çalışmalısınız. Esas konu duadır. Tanrı karşısında yalvarıp yakarmaya alışın. Anladığınız herhangi bir lisanda onunla konuşun. Bu, özellikle önemlidir. Gözlerinizi açması için yalvarın O'na. Bağlılık Yolu'nda size yardım etmesi için yakarın. O'na yakınlaşmanız için gereken değere erişmeniz için yalvarın.

Kutsal Topraklara yaptığı yolculuk, Rebbe Nachman'ı daha da kutsal kıldı. Geri dönüşünde müritleri, hiç görmedikleri esrime (ekstaz) düzeylerine eriştiğini izlediler. "Gördükleri hiçbir sınır tanımıyordu," diyordu Rabbi Nathan yazılarında. O noktadan sonra Nachman "cehalet"i fark edişi üzerine vaazlar vermeye başladı. "Kişi ne denli yükseğe ulaşsa da, hep bir ileri adım mevcuttur. Bu yüzden, asla hiçbirşeyi bilemeyiz ve gerçek amaca hiç ulaşamayız. Bu çok derin ve esrarlı bir kavramdır." Rebbe Nachman büyük olasılıkla kutsal topraklara yaptığı yolculuğu, kendi dramatik, bilinç genişlemesinin canlı bir mecazı gibi görmüştür. Aslında ne denli az şey bildiğini anlamıştır. Cehaletin önemi öyle büyük gözükmüştür ki, tüm felsefi tahminleri, Tevrat'ın ileriyi görüş gücünün gölgelerinden ibaret olarak nitelendirir. Hasidimlere zenginlik, entellektüel bilgiler, güzellik ve diğer meziyetlere karşı duyulan istekten vazgeçmelerini öğütler "Dünyevi zevkler, karanlık bir odadaki güneş ışığına benzer, somut gözükse de elle tutulmak istendiğinde, kişi elinin bomboş

olduğunu görür," der.

Breslover Hasid'i, isteklerden arındığında, zevkin yoğunlaşmasına yaklaşır. "Aptallık", der Rebbe Nachman, "kişiyi mutluluğa ulaştırabilir"; sessiz bir çığlık, kişiyi Tanrı'ya bağlayabilir:

> Küçük bir sesle bağırarak kimsenin sizi duymamasını sağlayabilirsiniz. Bunu herkes yapabilir. Yeter ki böyle bir çığlığı aklınızdan geçirin, çıkacak sesi aynen hayal edin. Bunu "küçük sesinizle", sessizlikte çığlık atıncaya dek sürdürün. Bu hayal olmaktan çıkıp gerçek bir feryada dönüşür. Ses, ciğerlerinizden, bazı kanallar aracılığıyla nasıl dudaklarınıza ulaşıyorsa, bazı kanallar da bu sesi beyne taşır. Sesi, bu sinirler aracılığıyla başınıza getirerek, çıkarabilirsiniz. Bunu yaptığınızda, beyninizde, gerçekten bağırıyorsunuz demektir. Kalabalık bir odada kimse sizi duymadan bu şekilde bağırabilirsiniz. Bazen bu işlem sırasında dudaklarınızdan bir ses çıkabilir. Sinirlerde hareket eden ses, konuşma organlarını hareket geçirerek belli belirsiz bir gürültüye yol açabilir. Bu şekilde çığlık atmak aslında çok daha kolaydır. Sözcükleri ifade etmek istediğinizde, sesi hiç çıkarmadan zihinde tutabilmek çok daha zordur. Kelimesiz, herşey basite indirgenir.

Breslover Hasid'i, Tanrı'yla bu tür konuşmalar yapabilmek için kendini, unutmak yolunda eğitti. İşini, geçmiş tecrübelerini, ev işlerini, gerçek veya hayali suçlarını tamamen unutması gerekir. Bir olay olur olmaz, onun bir daha zihninde yer teşkil etmesini önlemeye çalışır. Rebbe'nin müridinden beklediği yalnızca içinde bulunduğu anı yaşamasıydı. Nachman aslında gençliğindeki sofuca tavrının yarattığı bunalımları asla tamamen unutma-

mıştı. Tecrübeleri ona bu tür tavırların Hasid'in sağlığında yaratabileceği zararları öğretmişti. insana,"gerçek yüzünün, kendini içeriden aydınlatan zihni" olduğunu yalnızca *hitbodedut*'un gösterebileceğini hissediyordu.

Tüm Hasidik psikologlar arasında en derin olan Rebbe Nachman "Kalp Kırılması" ve "Bunalım" arasındaki farkı şöyle tanımladı: Birincisi ruhani istekken, diğeri gamlı bir halde benliğe eğilmek anlamına gelir. Müritlerine hergün "kalp kırıklığı dönemleri" için belli bir zaman ayırmalarını öğütledi. Bu zaman zarfında kendini inkâr ederek Tanrı'ya yönelmek gerekirdi. Özlemi, bunalımla karıştırmamak için, bunalımı Tanrı'ya karşı yapılmış bir yakınma olarak anlattı, tıpkı bir çocuğun sinir krizine benzer bir durumdu. Öte yandan, mürit isterse kendini babasından uzak kalmış ve kalbi kırık bir şekilde babasına kavuşmayı özleyen bir çocuk gibi görebilirdi. Bu, zihne zarar vermeyecek tek güvenli yoldu.

Rebbe Nachman devamlı konsantre olan zihnin gücünden söz ederdi:

> Meditasyon yapmayan kişi, aklın yolunu bulamaz. Arada bir konsantre olabilse de, bu pek uzun sürmez. Konsantrasyon gücü zayıftır ve sürekli kalamaz. Meditasyon yapmayanlar ayrıca dünyanın aptallığını kavrayamaz. Fakat rahat ve kavrayıcı bir zihin, dünyanın tüm beyhudeliğini anlar.

Diğer Musevi üstadlar gibi o da, düşüncelerin fiziksel dünyayı etkileyebileceklerine şiddetle inanırdı. Ama Rebbe Nachman, diğerlerinden farklı olarak müritlerinin ruhanî dürtülerine, onları gerçekleştirecek denli faz-

la inanmalarından hoşlanırdı. *Devekuth* isteğine yürekten bağlanmalarını öğütlerdi. Bu tavır "Tanrı'nın Öğüdü" olarak nitelenirdi. Yürekten konsantre olmuş vaziyette, her dua sözcüğüne ilgi göstermek, her harfi vurgulamak ve kendini kozmik insanın bir uzantısı olarak görmek demekti. Sinagog ayininin bir bölümü onu kendinden geçirdiğinde Hasid, ruhunun doğduğu kaynağa dokunmuş olduğunu anlar. Kendine geri döndükten ve kelimeler tek boyuta indikten sonra ruhun kaynağını bıraktığını bilirdi:

> Tüm geleceğiniz, araştırma döneminde bulduklarınıza bağlıdır. Yaptıklarınızın ışıltısıyla parlayan lamba ne denli uzun yanarsa, Kral'ın hazinesinden o denli büyük pay alırsınız. Herşey lambanızın yanış süresine bağlıdır.

Ari gibi Rebbe Nachman da Hasidimlerinin tüm sorumluluğunu alırdı. Öyle ki her adamı için özel ruhani devalar bulurdu. Yandaşlarına göre onda da Ari'nin yüz okuma yeteneği vardı. Nachman'ın kendisi de, insanların ruhani algılama kapasitelerini, ettikleri sözlerle hemen anlayabileceğini belirtirdi. Ayrıca, burnunun biçiminden kişinin şehvetli olup olmadığını, ayak yapısından inancının saflığını anlardı. Beklentilerinde Ari'den daha sade olan Nachman, müritlerine günlük işlerinde barışçıl davranmalarını salık verirdi. Karmaşık *yichodim*'den çok, kimi Hasidim'e uzun meditasyon, kimilerine de vejetaryen beslenme önerirdi. Fakat tüm öğrencileri hergün *Shulkhan Aruch* (yasal şifre)'u okumakla yükümlüydüler. Henüz bilgili olmayan Hasidimlerin çayırlarda ibadet etmelerine izin verecek kadar esnekti. Onları, İbranice konu-

şamıyorlarsa da Tanrı'yla kendi lisanlarında iletişim kurmaları konusunda yüreklendirirdi. Rebbe Nachman için kalbin derinliklerinden konuşmak, bilgiyle gösteriş yapmaktan çok daha makbûldü.

Gün boyunca yapılan her fiziksel hareket Hasid'in kendini Tanrı'ya teslim etmesinin bir sembolüydü. Breslover tüm varlığını bir gerçek arayışı peşinde yoğunlaştırırken ruhuyla hayali dialoglara girerdi: Sen ne olacaksın? Sonunda ne yapacaksın? Seni gönderene ne cevap vereceksin? Ne düşünüyorsun? Bir yabancı değilsen bu dünyada nesin? Hayatın bir boşluk ve beyhudelik değil de ne? Bunu iyi biliyorsun; ne diyorsun?

Üstadın becerikli rehberliği sayesinde Breslover Hasid'i bu soruları iyice ruhuna sızana dek zihninde yorumladı. Uzun meditasyon sonucu soruların ardındaki gerçeği yakaladı: Dünya acılarından kaçmanın Tevrat'tan başka yolu yoktu. Rebbe Nachman müridine haklı olduğunu söyledi ve hatta kâfir filozoflar bile bu sonuca varmışlardı. "Fakat", diye ekledi, "eğer buna sırtınızı dönüp, bu dünya işlerine kapılırsanız, sizi koruyacak kimse yoktur."

REBBE SHNEUR ZALMAN: ENTELLEKTÜEL MİSTİK

Rebbe Nachman'ın, doğru bir meditasyon eğitimi ve böylelikle bütün insanların «tzaddikim» olabilecekleri yolundaki demokratik iddiasına karşı antitez, Rabbe Shneur Zalman'ın gerçek tzaddikimin doğuştan bir özellik olduğunu ve sonradan kazanılmayacağını söyleyen beyanıydı. Maggid'in değerli müridi ve kendi tarikatının kurucusu olan bu Rus entellektüeli, Lurianik Kabala'yı tarihî anlamda genişletti. 1747'de Orta Rusya'nın Liozno kentinde doğan Shneur Zalman, talmudik mantığın kıvrımlı labirentlerini reddetmekte özel bir yeteneği olan, mucizevi bir çocuktu. Fakat talmudik bir dehânın doğal seçimi olan ulu Vilna'lı Gaon'la çalışmak yerine, genç Rus bilimcisi Mezerich'li mistik Maggid'i seçti. Üstad yeni takipçisine hemen Shulkhun Aruch'un mistik bir uyarlamasını yazması görevini verdi ve Shneur Zalman yirmi beş yaşına gelmeden bu görevi yerine getirdi. Hasidik çalışmalarına ek olarak, Maggid ile beraber Baal Shem Tov'un asıl öğretilerini yaymakta olan Vitebsk'li Menohem Mendel'in yanına öğrenci olarak katıldı. Bu dönemde, tamamlanması yirmi yıl süren, kendi felsefi eseri *Tan-*

ya'ya (kitabın tam isminin bir kısıltması) başladı.

Rasyonalist Mitinaggedim ve Hasidim arasındaki kavganın en ateşli döneminde, keyifsiz Maggid Shneur Zalman ve Menachem Mendeli, «esrimeye» dayalı tarikatı afaroz etmekle tehdit eden Vilnadı Gaon'a, aracılık etmeleri amacıyla gönderdi. Shneur Zalman'ın talmudik şöhretinin bir uzlaşma kapısını aralıyacağını düşündü. Fakat Gaon, Hadism'e o kadar güçlü bir kesinlikle karşıydı ki, iki bilim adamını kabul odasının ötesine sokmadı. Bundan hemen sonra, korkulan yasak ilan edildi ve mistikler ile rasyonalistler arasındaki savaş resmi olarak başladı. Bütün bunlar Shneur Zalman'ı, eseri *Tanya*'yı kavganın en kızgın dönemi olan 1796 da basmaktan vazgeçirmedi. Bundan hemen sonra Menachem Mendel bir grup müridiyle kutsal topraklara bir yolculuk yaptı; arkadaşının eserinin bir kopyası eline geçtiğinde şaşkına dönmüştü. Shneur Zalman'ın Baal Shem Tov'un öğretilerini tamamen yalnış yorumladığını düşünüyordu; *Tanya* sıradan bir Hasid için çok «Kabalacı»ydı, bu kitap imha edilmeliydi. Böylece bu sefer Hasidimlerin kendi içlerinde yeni bir ayrılık doğdu. Bu farklılık bugün bile Shneur Zalman'ın Lubavitch tarikatını diğerlerinden ayrı tutmaktadır. Düşmanları,sonunda Musevi olmayan Rus yetkililerini,Zalman'ın bir casus olarak hapis edilmesi konusunda ikna ettiler. Fakat birkaç ay sonra hakkındaki bütün suçlamalardan vazgeçilerek serbest bırakıldı ve daha sonra bölgedeki küçük mistik ve politik musevi gruplarına liderlik yapacağı, Liadi'ye yerleşmesine izin verildi.

Sıradan insanın doğasındaki hayvansal dürtülerle çatışma içinde olduğuna ve yalnızca gerçek *tzaddik*'in hav-

vansal ruhunun üstesinden geldiğine inandığı için, Shneur Zalman, Hasidik üstadın mağrur bir seviyeye yükselmesinde yardımcı olur. Bugün bile Lubavitch takipçileri, şöhretli mucizevi insanlar, *tzaddik*'in, Rebbelerinin kararlarına kendi iradelerini teslim eden yüzlerce, binlerce sadık Hasidimin üzerinde güçlü bir hakimiyeti vardır. Lubavitch hanedanı geleneksel babadan-oğula geçen hakimiyet devri ile daha da güçlendi. Brooklyn'de yaşayan ve eski Rebbe'nin damadı olan bugünün Rebbesi Sheneur Zalman'ın kendi neslindendir.

Shneur Zalman belki de kendi doğal entellektüel kişiliğinden, erdemliliğin bilgi yönüne ağırlık vermeyi tercih etti. Basit sadakatı yaymaya çalışan Baal Shem Tov'un «devekuth»a ulaşmanın yolu olarak ortaya koyduğu,« *hasagah*» (bilgi) üzerinde durdu. Lubavitch, bilgiyi, yani kosmik ağaçtaki gizli küreyi, aklın duygusal odaklara yönlenmeden önce Tanrı fikri ile birleşme sırasındaki bir düşünce evresi olarak savunmaktaydı. *Bilgelik*, ölümsüz bilincin ilk kıpırtısını temsil etmekteydi. *Anlamak* da bunu fiziksel seviyede görmeye hazırlıyordu. Başka Kabalacılar düşünmeyi yedi alçak kürede başlatırken, Shneur Zalman karakteristik olarak doğrudan doğuya beyne yönelirdi. Kendince adlandırdığı sistemi Hobed,*Bilgelik* (Hakhmah), *Anlayış* (Binah) ve *Bilgi* (Daath) olgularını belirten kürelerin Yahudi harflerinden seçilen bir isim olup baştaki iki olgunun orasında görülmez bir şekilde yerleştirilmişti. Beden ile düşünce arasındaki akış, *Bilgi*, Hasidi diğer iki yüksek bilinç düzeyine doğru yönlendirmeye ve aynı zamanda bu seviyeye tırmandırmaya yaramaktaydı.

Eğer Kürelerin kozmik ağacına geri dönmek gerekirse Habad Hasidim dua harflerini tamamen görmezlikten gelirdi. Shneur, Zalman'ın görsel ve entellektüel tasarımı, Tanrının bilginliğini düşünmekten ibaretti. Böylece kendi ruhunu, büyük alevden ayrılmış bir kıvılcım gibi, kendinin ve konsantre olduğu düşüncenin arasındaki ayrımı ortadan kaldırıncaya kadar hayal ederdi (bu ruh haline *tevunah* denirdi). Lubavitcher Rebbe, yaratılmış varlıklar üzerinde konsantre olmayı tavsiye etmekteydi, çünkü bunları hayalde tasavvur etmek daha kolaydı. Meditasyonun daha ileri seviyeleri, bu yaratılmış varlıkların geldiği hiçlik üzerinde düşünmekten ibaretti. Mutluluk, Tanrının yakınlığını hissetmekten gelirdi, mutsuzluk da onun uzaklığıyla; eğer Habad Hasid bütün benliğiyle kendi ile ulaşılması güç olan Yaratıcı arasındaki boşluğa bir köprü kurmak istiyorsa, bütün hayali küreleri bir ışığın içine toplardı. Bu görüntünün doğurduğu kendinden geçme halini Shneur Zalman *hitlahavut* diye ve düşünsel duayı izleyen vecid halini de *hitpaalut* diye adlandırmaktaydı.

Üstad Maggid gibi, Shneur Zalman da, Tanrının görünmezliğini insanların cahilliğinden doğan bir hayal olarak nitelerdi. Hasid'in bunu bozmasının en iyi yöntemi, bilinçli olarak ruhunu bağlı olduğu hayatla harekete geçirmekti: «Biri nefes aldığı zaman bunu içindeki en derin odaktan yapar. Eğer kişi kuvvetle nefes alırsa bunu temel gücü ve en derin varlığı ile yapar.» Sıradan ruhani arayışlar içinde olanlar, yazdığı *Sefer Shel Bonanim* adlı yapıtında, meditasyonun her zamanki dayanma noktası olan küreler ve düşünce halleri olmadan, ayrılmamış bir

bütün üzerine yapılmasını tavsiye ediyor. Fakat Tanrı'nın büyüklüğünü anlamanın, bu işlemin sadece bir bölümü olduğu ve sadece onun varlığını deneyimsel olarak bilenlerin hevesli fantazileri gerçek esrime ayırt edebileceği konusunda da uyarıda bulunmaktaydı. Mistik, birleşmeden önce egodan arınmak için bir ön işlem olarak görülen dini ayin, Hasid'in bağlayıcı gücüydü «Hayvansal ruh, gerektiği gibi, ermiş ruha bir taşıyıcı olduğu sürece tam bir birlik ve uyum vardır. Hayvansal ruhun serbest bir şekilde hareket etmeye başladığı anda ahenk bozulur» Sadece devamlı düşünce hali, her ruhun içinde olan ilahi bilgiyi uyandırabilir. Ve sadece ilahi bilgi kişiyi erdeme ulaştırabilir. Bu, duyularla hissedilen somut maddenin gerçek dışılığını anlayabilmek ve aynı zamanda benlikten vazgeçmek ve ilahi bütünle birleşmek demektir. Hayvani ruhun bu şekilde eğitilmesine devam edildiği takdirde, insanı ilahi temelden ayıran maddenin perdesi kalkar, çünkü bu seviyede insan bütünün bir parçası haline gelmiştir.

HAYVANSAL BEN'E BOYUN EĞDİRMEK

Hayvansal benliğin üzerinde çalışmak, kendi kapsamı içinde devam ettirilmeli. Shneur Zalman'a göre hürmete layık hareket tarzı, bunu eğitmenin bir yoludur. Diğeri ise duadır «içten gelen dua esnasında hayvan... şaşırır... Bedenin bütün düşünceleri yok olur...» Doğal dürtüleri içinde barındıran Hasid, kusursuz sayılamaz. Bu nedenle Lubavitcher Rebbe emirlerin izlenmesini, ilahi kıvılcımların, onları esir tutan ve bütün hayvani, bitkisel ve mineral hayatı saran maddi kabuklardan kurtulabilmesi için tavsiye etmekteydi. Dahası, birçok sıradan Hasidik çalışma birbirine eklendiği zaman, bu kıvılcım saçan çaba devamlı olarak bütün fiziksel dünyayı ruhanileştirmeye yaramaktadır. Sinai sırrının görüntüsü, Hasidin ritueli yerine getirdiğini haber veren işarettir.

Bütün bunlara rağmen Rebbe'ye göre «iyinin ve kutsalın varlığından sorumlu olan yaratıcı güç aynı zamanda kötünün ve kutsal olmayanın varlığından da sorumludur». Bunu gözönünde tutarak Habad Hasid, emirlerin didaktik yönlerini görmezlikten gelip daha çok mantık üstü özelliği üzerinde durmaktadır. Örneğin Tevrat üzerinde çalışmak, insan ve ilahi bilginin fiziksel anlamda bir-

leşmesi anlamına gelirdi. Bu şekilde, düşünce yani ruhun gıdası, ruha doyumluluğu mukaddes yazının incelenmesi ile getirir. Ruh, kaynağına doğru mistik bir uçuşa geçmek için fiziksel arınma yani Hasid'in hayvani benliğini itaata getirdiği anda hürdür. En uygun fiziksel davranış, Shneur Zalman'a göre kişinin başkalarına karşı iyiliksever olmasıdır. Fakat dua, «kesinlikle iman eden ile Yaratıcısı arasında bir iş olduğu için» iyilikseverlilikten daha zor yozlaşabilecek birşeydir. Rebbe, Hasidlerine herşey için dua etmelerini fakat dua kitabını kendinlerini tartmak için bir alet olarak kullanmalarını emreder. *Hitpalel* (azad etmek) kelimesinin aynı zamanda kendini sorgulamak anlamına geldiğini hatırlatır. Ruhun azad edilmesi, böylece, Hasid'in güncel bir deneyimi haline gelir. «Mısır'dan azad olmak» diye sembolize edilen ve günde üç kere tatbik edilen bu deneyim, ilahi ruhun maddi kafesinden kurtulmasını sağlamaktaydı. Mısır'ın İbranice'deki *Mitzraim* hali, sesli harflerin kaydırılması ile *«sınırlamalar»* anlamına gelen *metrazim* halini alır.

Bu kurtuluşun içinde zevk duymayı öğrendikten sonra, Hasid bunu tekrarlamayı arar ve sonunda devrimli bir esrime halini yaşar. Buna *Shabbat* (kusursuzluk) veya *Sabbath* denir. Böylece bu deneyimi mecazi şekilde haftanın günlerine uyarladı. Rebbe, müridine haftanın günleri boyunca iyi işler yaparak, düşünceli söylevler vererek ve Tanrı doğrultusunda düşünerek, bir mabed kurmalarını öğretti. Fakat *Sabbath* olduğunda bütün bu çabalardan vazgeçip mabedin içine çekilerek Mısır'sız, yani maddi sınırlamalardan uzak bir kutsal dünyada gezinilir.

GERÇEK SABBATH'I İNŞAA ETMEK

Yalnızca kusursuz konsantrasyon, dengeli bir bilgi birikimi, mütevazi bir ego ve istekli bir kalp gerçek *Sabbath*'i inşaa edebilir. Bütün bunlara rağmen Shneur Zalman şöyle ısrar eder «kişi içinde olmayan duyguları uyandırmakla değil, doğal ve köklü bir bağlılığı uyandırmak ve geliştirmekle yükümlüdür.»

Pratik düşünen Rebbe, maddeyi olumsuz bir takım özelliklerle bağdaştırmamaya özen gösterdi. İnsan bunu kullandı, aslında insan bundan oluşmaktaydı; amacı maddeyi elinden geldiğince ruhla doldurarak Tanrı'yı yansıtmasını sağlamaktı. Doğanın özellikleri (hareket, süredurum ve kusursuz denge) tembel kafaları harekete geçirmek veya fazla hevesliyi susturmak için kullanılabilirdi. Habad eğitiminde, eziyet, diğer modern Hasidik tarikatlarda bulunan doğal vücut fonksiyonlarının yasaklanması gibi eğilimler bulunmaz. Bunun yerine Lubavitcher müridi şehveti sevgiye dönüştürüp, özlemini kalbinin bedensel istekleri temsil eden sol küresinden uzağa, sağ tarafa yerleştirerek, ruhun sonsuzlukta erimesine izin verdi. «Çünkü doğal olarak istediği ve amacı budur»

LUBAVITCH'Lİ DOV BAER: ESRİMENİN ON AŞAMASI

Shneur Zalman'ın kolay affetmeyen monizmi (birciliği), oğlu Dov Baer'de (1774-1827) daha da güçlü olarak ortaya çıkıyordu. Maggid gibi Lubavitch'li Dov Baer de «Herşey Tanrı'nın içinde olduğundan, O'nun dışında hiçbirşeyi yoktur», fikrine katılırdı. Bu «panenteistik» felsefe (herşeyde Tanrı'yı gören panteizmden farklıdır), onu fiziksel ve ruhsal ersime arasında ayrım aramaya itti. Ruhani başarı düzeylerine olan inancı (ruhun merdivenleriyle bunu kişisel kılmıştır), Dov Baer'i esrimeyi on evreye ayırmaya itti. Bu evrelerin beşi hayvan ruhunda ve beşi de ilahilikte oluşuyordu.

Habad Hasidim'in liderliğini babasından devralan Dov Baer, tam kabul görmedi. Örneğin babasının baş müritlerinden olan Staroselye'li Rebbe Aaron, Dov Baer'in entellektüel stilini şu şekilde eleştirdi:

> Onun Birliği hakkında düşünmek gerekiyorsa, kutsanan O'dur ve dünyalara O'nun bağlılığıdır... Öncelikle O'nun hükümranlığı üzerine kafa yoran bir düşünme olmalıdır. Uzun zamandır bu konuyla uğraşıyorum, çünkü doğru yoldan ve öğretilerinden uzaklaşan çok kişi

vardır. Önemli olan tek şey, kalbi uyandırmadan tek başına düşünüp taşınabilmektir.

Rebbe Aaron'a göre, Shneur Zalman, yani «daha yaşlı Rebbe», Hasidim'ine, eğer Hiçliği düşünmeye hazır olmadığını hissederse, en azından Sevgi hayalini bağışlardı. Sanki, kişisel Tanrı'yı pek az gösterdikten sonra hareket lideri fikrini değiştirip hemen geri almıştır. Babasının açıkça inandığı «Şekilli Tanrı» imajını Dov Baer, «Hiçlik»le değiştirmekte kararlıydı. Hasidim'ini bu eğilimi «esrime» için kullandığında azarlardı, çünkü bunu ruhen kendini kısa bir an için tatmin etmek olarak algılardı. Bu, sözü edilen konuma ulaşmanın doğru yolu değildi. «Eğer bunu yaşarsa, heves ateşinin verdiği sevinçle yaşar. Ve sonra beklentileri gerçekleşmezse bunalıma girer... Karmaşanın kaynağı da budur.»

Dov Baer'in liderlik yılları, suni bir şekilde uzatılan esrimelerin isteriye dönüşmelerini yansıtıyordu. Hasidik hareketin çürümeye yüz tutması böyle başladı. Bunu durdurmak için yandaşlarından, meditasyonda esrime yerinde İlahi olanı amaçlamalarını istedi.

Habad düşünüşü artık, «Herşey Tanrıdır,» fikrinde yoğunlaştı. O'nun dışında herşey dışlanıyordu. İlahi Hiçlik ancak aynı şekilde sıfırda olan biri tarafından hissedilirken, mutlu biri bu hisse ulaşamıyordu. Bu boşaltıcı tekniği öğretmek için Dov Baer «Esrime hakkında dini risale» adlı eserini tamamlayarak, 1814 yıllarında eseri bastı.

"Yaratılmış varlıklarda hiçbir gerçek yoktur... İlahi canlılığın bakış açısından izlediğimizde, hiçbir varlığımız

olmadığını görürüz... Bunu takiben, O'nun varlığından başka hiçbir varlık yoktur" açıklamasıyla söze başlayan Dov Baer, İlahi'ye karşı duyulan isteğin doğruluk yolundaki ilk adım olduğunu belirtir. Bu tür esrime, Dov Baer yani «Orta Rebbe»ye göre «Sevgi»den oluşur ve fiziksel kalpte hissedilir. Tanrıyı tanımak için duyulan entellektüel isteği «Uzaklardan duymak» diye adlandırdı. Burdan sonra Hasid «doğal korku» yani birlik arayışına göre değiştirmek istediği yaşam biçimi noktasına ulaşır. Bu evrede genellikle kendini yetersiz hisseder ve maddesel dünyadan çekilir. Sadık mürit, küçük başarıları sonucu yolunu engellerden temizlediyse de, esrimeye kalpte değil, düşüncede ulaşmıştı. Fakat her meditasyona oturuşunda Tanrı'ya daha fazla yaklaşacağını bilmenin mutluluğuyla ibadetini sürdürebilirdi.

Kalpte esrime, derin ve hayati bir Bütünlük duygusuyla belirirdi. Fakat bu Bütünlük, kişinin hayvani benliği altına gizlenmişti. Ancak büyük zihinsel çabalar entellektüel «sevgi» ve «korku»yu hayvani benlikten ayrılabilir, bu iki gereksinimi ağaçtaki *sevecen iyilik* ve *Yargı* küreleriyle simgelenen yüksek bilince ulaştırabilirdi. Sonuç olarak «basit istek» hem hayvani hem de entellektüel benlikleri aşarak Hasid'i *Bilgi*'nin gizli küresine yüseltti. Ruhu daha gelişkin olanlar, ruhani *Bilgi*'nin geniş derecelerine ulaşabilirlerdi. En belli belirsiz egoya sahip bir insan bile İlahi'nin kendi dışında var olduğunu görür. Tevrat'ın izlenimlerini özümseyerek hayvani benliğini arındırsa dahi, Hasid doğal olarak her maddeyi yükseltecek olan ilahi ruhu uyandırırdı.

Geleneksel Hasidik hassasiyeti psikolojiye uyarlandı-

ğında, Dov Baer meditasyon konularını kişiliklerle bağdaştırdı. Bazı müritleri için kendi «alçaklıklarını» düşünmelerini, bazıları içinse Tanrıya «yakınlıkları» üzerinde meditasyon yapmalarını öğütledi. Nasıl yapıldığının önemi yoktu, önemli olan ruhun çakan bir şimşek misali kendiliğinden özgürlüğe kavuşmasıydı. «Gerçek esrime» derdi «Entellektüel algılamayı izleyen birşey değil, bu algılamanın kendisidir». Dov Baer'in kelimesiz esrimesinde sevginin farkına varmak bile yok oldu. Bu yüzden babasının bestelediği «basit şarkı» kelimesizdi. Önemli olan mantıksal düşünceyi aşan esrime gibi melodiydi. Saf ses, harflerin kutsal biçiminden daha yüce bir konumu simgeledi. *Shofar*'ın kuvvetli sesinde müridi, «kalbin nefesinden gelen en basit sesi» bulacaktı. Nedenden daha büyük, nutuktan daha yüksek ve fiziksel kalbin sahte «esrimesi»nden daha yüce, saf seste vücuda bürünen yüksek istektir. İdealde, incelmiş hayvani doğasıyla ilahi ruhu ortak olan kişi bütün ilahi iyiliklerde başarılı olur. Evrenin doğuş kaynağı olan ilk sesi kendinde barındırmaya hazırdır.

Habad Hasidim, görüntüsel tecrübeleri «kanın oyunu» olarak adlandırdı. Bunlar fazla heyecana kapılmış bir hayal gücünün yarattığı görüntülerdi. Dov Baer bunun yerine «Bakmak» diye adlandırdığı bir egzersizin öneminden söz ederdi. Bu, somut varlıkları zihinde kalıcı oluncaya dek incelemek ve varlıklarıyla adeta birleşene dek en küçük detayına kadar ezberlemek anlamına gelir. Bunun da bir üst evresine «derin tetkik» deniyordu ve bu evrede kişi bir fikri kaynağına dönüştürmekle *Bilgelik*'i bile geçiyordu. Düşünce sırasında yapılan bu egzer-

sizler, üst gerçeğin bölünmez ve Tek olduğunu anlamaya yönelikti. Ayrıca varlığın çeşitlemelerinin yalnızca dış görünüşten ibaret olduğu da anlaşılmalıydı. Detaylar üzerinde kafa yormanın fiziksel dünyayla ilişkili olduğu sanılmamalıdır. Bütün (Küreler ağacı) üzerinde meditasyon ve tüm yüksek dünyaların uyumu da konuya dahildir.

Habad Hasidizm Okuluyla Baal Shem Tov'un basit duaları arasındaki başkalık hem "Büyük" hem "Ortanca" Rebbelerin, kürelerin entellektüel yoluna dönmeleriyle bağıntılıdır. Baal Shem Tov yandaşları sinagog ayinlerinin sıradan anlamlarını görmezden gelerek, kendinden geçtikleri anlarda, onlara görünen rasyonel olmayan sözleri birleştirdiler. Gerçekten de çoğu Hasidik üstadı, Habad Rebbe'lerini, artık ihtiyaçlarını karşılamayan ve sıradan kişilerin kapasitelerini aşan ezoterik yöntemlere yöneldiklerinden dolayı cezalandırırdı. Onlara göre, harflerin hayati önemi konusunda diretmek, geniş kitleler için yeterliydi. Meslektaşlarının itirazı üzerine, Shneur Zalman ve Dov Baer, Musevi mistik uygulamalarında aklın rolünü yenilediler. Baal Shem Tov da, gerektiğinde yakın çevresine çetin meditasyon teknikleri sağlayabilirdi ama, genel öğretilerinde bağlılığı temsil eden, esrimeye yönelik duaları hep zihinsel egzersizlerin önünde tuttu. Yani kalp, zihnin önünde gelirdi. Shneur Zalman'ın tersine, zihinsel esnekliği ve vicdani saflığı, Bütünlüğe tek gözyaşı, inleme veya yakınma olmadan yaklaşabilen bir avuç insan için konuşmaktan kaçındı. Fakat Shneur Zalman'ın elit Habad sistemi gelecek zamanların gereksinimlerine daha yatkındı. Nitekim Lubavitcher Hasidim, hareketin günümüzde süren tek kolu olma özelliğini taşırken, Baal Shem Tov artık sadece bir efsane olarak anılmaktadır.

III
Devekuth: Tanrı'ya Bağlanmak

6
Tanrı'nın Yolu

İlahi elçilerle iletişim ve doğa kanunları üzerindeki güç, yani peygamberlik, *devekuth* ile yani Tanrı'ya bağlanma yoluyla elde edilen aklın kusursuz işleyişinde yatar. Yahudi mistiki için ruhi kusursuzluğu elde etmek kendi kaynağına, ya da "köküne" dönmekle eş anlamlıydı. Tanrı'ya ne kadar benzerse akli gücü ve merhameti de o denli enginleşirdi. Buradaki paradoks, Yahudi ustaların insanın yükselmesine yardımcı olanın kendi küçüklüğü ve fizikselliği olduğunu öğretmeleridir. Mistik, işe Tevrat ve ayinlerin yardımıyla arzularını zaptederek başlıyordu. Sonra, ruhunun her düzeyiyle sırayla yüzleşerek, başlangıçta "benliği" olarak düşündüğünün aslında, "ilahi ruh" ya da "zeka" tepede olmak üzere daha küçük benliklerin bir merdiveni olduğunu keşfediyordu. Her basamak bir öncekine bağlıydı ve en alttaki, mistiğin yaşama uyanırken farkında olduğu hayvani benlik ise fiziksel bedenin kanına bağlıydı. Kabalacı'nın ruhundaki yolculuğu beş aşamadan oluşuyordu.

1. Hayvani Doğa

2. Ruhani Doğa
3. Nefes
4. Yaşama özü
5. Yegâne öz, veya Birleşme.

Yahudi filozoflarına göre sıradan insanlar uykuda ruh merdiveninin en alt basamaklarında dolaşırlardı! Bütün harici fonksiyonlar dinlenirken, hayal mekanizması işlemeye devam eder. Zihnin yarattığı hayaller günlük yaşam kalıntılarının bir karışımı ya da sindirim ve kan basıncı gibi fizyolojik proseslenin sonucudur. Bu faktörlerin birleşmesiyle ortaya çıkan rüyalar, hayvan doğasının en üstün niteliği olan hayal gücünü temsil ettiklerinden, sıradan insanın "peygamberliği" olurlar.

Ruhun entellektüel düzeyinin etkisinde olan, ruhani açıdan daha gelişkin kişiler, rüyalarında "melek" diye adlandırdıkları, ruhları bedenlerinden ayrılmış varlıklarla iletişim kurdukları ilahi bir alanda dolaştıklarını görürler. Hayvan doğasının hayal üretme işlevi ile rüya haline dönüşen bu "yolculuklar" hayvan doğasına iletilirse, kişi ilahi alandan önemli mesajlar alabilir. Bu bilgiler genellikle kişinin öznel arzuları ve duygusal yaşamından kaynaklanan çarpıtmalarla karıştığından kişi çok dikkatli olmalıdır. Bu nedenle Yahudi bilgileri her zaman ortalama bir insanın, yararsız bilgilerin önemli bir etkisi olmaksızın gerçek bir peygamber rüyası görmelerinin imkansız olduğunu vurgulamışlardır.

Tanrı'nın Adları'nı mırıldanan ve soluk düzenlerini değiştiren Kabalacılar, ruh merdiveninin üçüncü basamağı olan ve onları ruhani dünyaya bağlayan nefesi kullanıyorlardı. Kendisini zihinsel olarak belli bir "ruhanî var-

lık"a bağlayabilen Kabalacı ya (Abulafia'nın öğrettiği gibi) kendini daha da yükseltebilir ya da gelecek hakkında önemli bilgiler alabilirdi. İkincisi meditatörün zihnini karıştıran şeytani varlıklar olan *shedim* ile kontağı gerektiriyordu. "Nefes", yani ruhun üçüncü düzeyi bu nedenle iki tarafı keskin bir kılıç olarak tanımlanıyordu. Sadece amacın tamamen saf olması halinde Kabalacı bir sonraki basamağa çıkabiliyordu. Ama mistiğin bilinçli bir çaba harcamaksızın kendini ilahi bir mutluluk seliyle dolu bulduğu ani huşu, burada da oluşabilirdi. Yine de bu "ilahi esin" düzeyi bile gerçek "peygamberlik" sayılmıyordu.

PEYGAMBERLİK

Peygamberin ruhi doğası öyle sürekli ve kalıcı bir *devekuth'a* doğru çalışıyordu ki, mutlak ile bütün zamanlarda tekliğinden açık ve bilinçli olarak emin oluyordu. Musa gibi, gerçek bir peygamber hiç bir meleğe, hiç bir çeşit aracıya ihtiyaç duymuyordu. Ruhi gelişmesi arttıkça, zihinsel ve fiziksel durumu da o denli sakin ve sessiz oluyordu. Daha alt seviyedeki peygamberler transın doruğunda bilinçlerini kaybedebilirken, kusursuz bir peygamber günlük yaşantısının en telaşlı anlarında bile kaynağına tamamen bağlıydı. Ruhun beşinci basamağında meydana gelen bu *devekuth*'un en yüksek düzeyi, mutlak ile kusursuz birlik anlamına gelen *yechidah*'tı.

Lisan, dua ve ilahi söylemek, ilkin Tanrı'yı tasavvur edip sonra da içinde yok olabilmenin yegâne araçlarını oluşturuyordu.

Garip olan, gerçek bir peygamberlik deneyiminin özelliklerini rasyonalist filozof Maimonides'in belirlemiş olmasıdır. Öncelikle kendini adayan kişinin nörolojik ve psikolojik kondisyonunun mükemmelliği geliyordu; fiziksel dayanıklılık ikinci sıradaydı. Maimonides ayrıca, peygamberlerin diğer mistiklerden farklı olarak daima, halu-

sinasyon ile gerçek bir transandantal deneyimi ayırdedebilecek entellektüel ve akılcı kişiler olduklarını vurguluyordu. Tanrı'yı tanımak dışında bütün hırslardan vazgeçecek kadar dünya nimetlerinden uzaklaşan peygamber, kendi isteklerinin karşılığı olan görüntülerle karşılaşmıyordu. Ayrıca peygamberlik durumuna yaslı, sinirli ya da dikkati dağınıkken asla girmiyordu.

Maimonides, daha da ileri giderek, peygamberin, *shefa*'yı (ilahi akış) yatıştırdığında, en büyük Yahudi bilgelerinden de yüksek mertebeye ulaşan insanüstü bir adama, bir yeryüzü "meleği"ne dönüştüğünü belirtiyordu. Peygamber bu noktada toplumsal bir işlev de yükleniyordu, genellikle bir milleti uyandırmak ya da oluşturmak ya da ilahi plana göre toplumları yönetmek gibi. Kendini kanıtlamak için mucizeler gerçekleştirmesine gerek yoktu; Maimonides'e göre peygamberliğin doğruluğu ya da sahteliğinin en açık göstergesi, aydınlanmış peygamberin kehanetlerinin (astrolog ve falcıların aksine) *daima* gerçekleşmesiydi.

Abraham Abulafia, Yahudi mistik deneyimlerde peygamberlik yolunu yeniden açma çabalarında başarılı olamadı. Tevrat'a ait "peygamberlerin oğulları"nın alışkanlıkları ve meditasyon teknikleri, Eski Ahit'in peygamberliğe dair kitaplarında sadece kısmen sözedilmişti. Bu nedenle Yahudi mistikleri için düzenlenen çok eski okullarda neler yapıldığına dair ancak tahmin yürütebiliyoruz. Kumran'daki Essene Cemaatinin yaşam biçimi, peygamberlerin çilekeş ve yalıtılmış yaşamları hakkında fikir verse de onüç yüzyıl sonra ancak Maimonides, peygamberliği kesin olarak tanımlama yoluna gitmiştir.

DOĞAÜSTÜ REHBERLER

Aydınlanmış mistiğin Tanrı'ya bağlanma yani *Devekut-lı* anında neler yaşadığı Joseph Caro'nun onaltıncı yüzyıldaki deneyimiyle belgelenmiştir. Yahudi mistik yaşamındaki en şaşırtıcı doğaüstü olaylardan biri, bazı Kabalacılara doğaüstü bir rehberin görünmesidir. "İlişki kuran" anlamına glene *"maggid"* sözcüğü, günlük yaşamda seyyar vaiz (Mezerich Maggidi gibi) anlamında kullanılıyordu. İlahi *maggid* ise Kabalacı'nın ağzından kendi sesiyle mesajlarını iletiyordu. *Maggidim* onaltıncı ile onsekizinci yüzyıl arasında ruhen kutsanmış olanların bir işareti kabul ediliyordu. Provençal Kabalacısı olan, Marège'li Jacob maggidsel iletişimi harekete geçirmek üzere tasarlanmış olan bir "cennet elçilerine sorular" el kitabı bile hazırlamıştı. Onaltıncı yüzyıl Konstantinopolis'inde, Rabbi Joseph Taytazak yönetimindeki bir grup Kabalacı, ruhani rehberlerin davetini grup halinde uygularlardı.

*Maggid'*lerin en ünlüsü Safed'in büyük rasyonalist avukatı ve bugünkü normatif ve anti-mistik Yahudilik'in dayanağı olan *Shulkan Anch*'u (kanuni kod) biraraya getiren Joseph Caro'ya göründü. Joseph Caro ve Safed'li yandaşları, Tanrı'yı tanımak ve O'na hizmet etmek ara-

sında bir bağdaşmazlık görmüyorlardı. Cuma akşamları sinagog ibadetlerinden sonra Rabbi Caron'un evinde biraraya gelen büyük topluluklar, o trans halindeyken ağzından dökülen ilahi açıklamalara tanıklık ediyorlardı. Kimse de saygı duyulan haham otoritesi ile melek arasındaki çift kişilikte birbirine ters düşen bir durum görmüyordu.

Peygamberliğin bir gölge altında bulunan *maggidizm*, mistiğin, melek ve bilgelerin ruhani depolarına, Elijah'ın alanına bir musluk açmasını ve hatta kutsal kitapta belirtilenleri vücuda getirmesini sağlıyordu. Örneğin Caro'nun *maggid*'i zaman zaman kendini, onuncu küre ve *Mutlak'ın* dünyamızdaki daimi mevcudiyeti olan *Egemenlik* olarak adlandırıyordu. Caro, Mishnah (Oral Kanun) ya da Gemarrah (Kutsal Kitap üzerine Yorumlar) üzerine meditasyon yaptığında, *maggid* ona Mishnah'ın ya da Gemarrah'ın olarak görünüyordu.

İki yüzyıl sonra, Padua'lı Moses Chayim Luzzatto bir dostuna *maggidi* hakkında şöyle yazıyor:

> İtiraf etmeliyim ki, Tanrı 1727'den beri, bana gece sırları veren bir kutsal varlığı cennetten göndererek iltifatkar davrandı. Bana, peygamber Elijah'ın kendi ağzından (çıkan sözleri) ve hatta Tanrı'nın yaşayan sözcüklerini duyma ayrıcalığına sahip olacağıma dair söz verdi. Ve söz verdiği gibi, hepsi gerçekleşti. Belirtilen tarih geldiğinde, Tanrı'nın işlerini gerçekleştirmek için dünya üzerinde ikamet eden kutsal ruhların takip ettiği peygamber Elijah bana kendini gösterdi.. Ve onların yardımıyla pek çok önemli işi gerçekleştirdim.

Bu, Luzzatto, Lurianik dua kitabındaki *yichudim*'den biri olması muhtemel bir Kabalacı formülü tekrar ederek uyuyakaldığında gerçekleşti. Birdenbire Arami dilinde şunları söyleyen bir sesle uyandı: "Kutsal Kralın gizli sırlarını açıklamak için aşağı indim." Ses Kabalacı öğretileri sıralarken Luzatto korkuyla titremekte olmasına rağmen ayağa kalktı ve kulak verdi. Ertesi gün Luzzatto, odasında benzer hazırlıklar yaptı ve Kabala'yı yorumlayan ses yine geldi. Bu durum, ses sonunda genç Kabalacı'ya kendisi dönene kadar "aklında tutması gereken belirli formüller" vereceğine dair söz vererek bir *maggid* olduğunu açıklayana kadar, birkaç gün boyunca sürdü. Hiç bir zaman fiziksel bir yaratık olarak ortaya çıkmadı; sadece Luzzatto'nun kendi dudaklarından konuştuğunu duyduğu ve hissettiği bir sesti.

Luzatto'nun *maggid*'iyle ilişkisi öylesine derinleşti ki, soru sorup anında ve uygun yanıtlar alabiliyordu. Üç ay sonra *maggid*, formüllere son verip, yerine Kutsal Ad'ı koyarak Elijah'ın görüntüsü için söz verdi. Bunun ardından Elijah'ın ortaya çıkarak Luzatto'ya "Cenettin büyük bekçisi" Metatron'un geleceğine dair söz vermesi pek de şaşırtıcı olmasa gerek. Eelijah sözünü tuttu ve Luzzatto kısa bir süre sonra güvenle şunları kaydetti: "Her birini tanıyabiliyorum. Bundan başka isimlerini bilmediğim kutsal ruhlar gelip bana yeni şeyler söylüyorlar, ben de hemen kağıda geçiriyorum... Bütün bunları yüzüstü düşerken ve kutsal ruhları insan biçimleri dahilinde bir rüyadaymış gibi görerek yapıyorum."

Luzatto üç yıl boyunca, hemen hemen sürekli bir huşu içinde yaşadı. Başta bu deneyimi kimseye açmadıysa da, daha fazla içinde tutamayacak hale geldiğinde, güvendiği bir dostu olan Tekihel Gordon'a bu sırrını açıkladı. Genç bir tıp öğrencisi ve Luzzatto'nun Kabalacı çevresinden olan Gordon, bu bilgiyi dünyaya açıklamayı üstlendi. Mistik bir Boswell konumunda, Padua Üniversitesi Tıp Fakültesini terkederek kendisini Luzzatto'nun aydınlanmasını yaymaya adadı. Gordon, *Maggid*'in Luzzatto'ya,

Rabbi Akiva'nın ruhunun bir pırıltısını gösterdiğini imâ ediyor ve ona yeni bir *Zohar* yazmasını emrettiğini iddia ediyordu. Diğer müritler de bu genç Kabala ustasını destekliyor, ama kimse *maggid*'in iletişimiyle bir sözcük bile duyduklarını iddia edemiyordu. Meşruiyetine kanıt olarak ise *maggid*'in göründüğü anlarda Luzzatto'nun ortaya çıkardığı akın akın kompozisyonları gösteriyorlardı. Bu çeşit eserler ilahi bir ilham olmaksızın yazılabilir miydi?

Gordon, Luzatto'nun davasını daha da ileri götürerek savunuyordu:

> O, ayrıca ruhların bütün tenasühlerini ve her insanın ruhundaki arınma gereksinimlerini biliyor... Önceleri *maggid'*, ona sadece Tevrat'ın sırlarını anlatma iznine sahipti, ama artık ona herşeyi anlatıyor ve bunu biz müritlerinden başka kimse bilmiyor.

Ulu orta açıklanan bu tür gerekçeler, Sabbatai Sevi gibi sahte mesihlere karşı tetikte olan koyu rasyonalist Rabbi Moses Hagiz'in de dikkatini çekti; Luzzatto, tam ona göre bir hedef tahtasıydı. 1730'da Hagiz, Venedik Rabbi'lerine, kendi kendini Mesih ilan eden kişinin aralarında yaşadığını bildirdi. Rabbiler beş yıl boyunca Hagiz'in teşvikiyle, Luzzatto'nun eski öğretmeni, saygıdeğer Rabbi Isaiah Bassan'ın tüm karşı çıkmalarına rağmen, bu genç peygambere zulmettiler.

İtalyan ve Alman rabbiler tarafından eziyet gören, hatta afaroz edilen Luzzatto (artık evlenmiş olarak) karısı ve oğluyla Amsterdam'a taşındı; orada görsel deneyimleri olmuşsa dahi, artık kimseye anlatmayarak huzur içinde yaşadı. Artık Kabala öğretmeyeceğine dair yazılı olarak yemin eden Luzzatto, kısa bir süre sonra Filistin'e ta-

şındı ve burada vebaya yenilerek 1746 yılında, Tiberius şehrinde öldü. Yaşamı, Yahudilerin geleneksel olarak peygamberlerine yüklemiş oldukları hor görmelere bir vasiyet oluşturdu.

JOSEPH CARO'NUN GİZLİ GÜNCESİ

Bundan ikiyüz yıldan fazla bir zaman öncesinde beliren Joseph Caro'nun *maggid*'i daha iyi sonuç verdi. Bu ilahi gösterinin tarihi 1646'da hiç beklenmeksizin Polonyalı bir kitapçıda ortaya çıktı.

Bu yüzaltmış sayfalık dökümanın yazarı olduğu sanılan Cora, bundan yetmişbir yıl önce Filistin'in Safed şehrinde ölmüştü. Kitabın Polonya'nın Lublin kentine nasıl geldiğini kimse bulamadı, ama yazarın tanınmış bilimsel eserlerine ruh ve tabiat olarak tamamen ters düşse de uzmanlar kitabın Caro tarafından yazılmış olduğu konusunda fikir birliğine varmışlardır. *Maggid Mesharim*, Caro'nun elliiki yıl boyunca (otuziki ile seksendört yaşları arasında) tutmuş olduğu bir gizli günce biçimindeydi. İçinde, bu meleksi rabbinin renkli ve zengin yaşamına delalet eden kişisel bilgiler de bulunuyordu. Üç evliliği, altı çocuğu ve çeşitli geliş-gidişler üzerine notlar arasında, Caro ve ilahi bir elçi arasında geçenler de harfi harfine nakledilmişti.

Caro'nun ruhsal çalışmalar ve derin bir meditasyonla geçirdiği Sabbath'da görünmeyi seçen *maggid*, Caro'nun bilinci yerindeyken geliyor ve onun ağzından Caro'-

nun ve Yahudi cemaatinin geleceğindeki olaylardan cennetteki Yahudi meleklerin arasında geçenlere kadar, çok çeşitli konularda konuşuyordu. Caro'nun içinde bulunduğu huşu halinin biçim ve yoğunluğuna göre *maggid*, meleklerden kanuni görevlilere kadar değişken şekillerde görünerek uyanık haldeyken zihnini yönetiyordu. Cora, zamanının büyük bölümünü, Prens Judah tarafından M.Ö. 200 yılında hazırlanmış altmışüç ciltlik sözlü kanun olan Mishnah üzerine kafa yorarak geçirdiğinden, *maggid*inin kendisine Mishnah'ın vücut bulmuş ruhu olarak görünmesine şaşmamak gerekir. Caro'nun meditasyonu bile Mishnah'ın ruhundan etkileniyordu. Mishnah, "bana, Mishnayath'uma (kanunlar), hizmetime, korkuma bağlanır ve zihnini benden bir an için bile ayırmazsan" görünürüm diyor ve onu şöyle uyarıyordu: "Aklında, araya girip sözlerimin doğru çıkmamasına ve ayrıca kekelememe ve sana herşeyi açıklamamama sebep olan yabancı düşünceler dolaşabilir." Caro, *maggid*'in göründüğü anlarda uyanık ve bilinçli olduğu halde, konsantrasyonunda meydana gelen en ufak bir kesinti bile, kekelemesine ve sözcüklerin ağzından çıkmamasına neden oluyordu.

Görünürde, Joseph Caro'nun geçmişinde peygamber-medyumluğa yol açacak belirli bir olay yoktu. 1488'de İspanya'da, Toledo şehrinde dünyaya gelmiş ve Yahudilerin İspanya'dan atılmalarından sonra ailesiyle birlikte Konstantinopolis'e (İstanbul'a) yerleşmişlerdi.Caro'nun bilgece eğilimleri olmakla birlikte bu ,onu üç kez evlenmekten ve ikinci eşinden çocuk sahibi olmaktan alıkoymadı. *Maggid* sık sık bu kadından sözederek, onun Kabalacı atalarının ve ruhi derinliğinin, Caro'nun medi-

tasyon yaşamında büyük etkisi olduğunu söylüyordu. Ama asıl dönüm noktası, Caro'nun, egzantrik ve çalkantılı geçmişi, Portekiz'de kendisinin yahudi doğumuyla ilgili tehlikeli bir iddiayı ve dramatik bir kendi kendini sünnet olayını da kapsayan, Portekizli Marrano mistiki Solomon Molko ile tanışmasıyla ilgilidir.

Mesihlik nosyonlarıyla Molko, transandantal güçlere sahip karizmatik bir figür oluşturuyordu. Bu genç peygamber İtalya'daki bir Engizisyon mahkemesi sonucunda şehit olunca (Mesihlik Çağ'ın başladığı iddiasıyla), Caro o günden itibaren onun izinde yürüyeceğine yemin etti. Güncesi, yaşamı boyunca Molko gibi Yahudilik adına bir halk şehidi olarak ölme isteğiyle, neredeyse saplantı derecesinde yanıp tutuştuğunu ortaya koyuyor. Ama kader ona çok daha nazik davrandı ve Caro, Yahudi ayin kanunlarını içeren en ünlü metnin derleyicisi ve tanınmış bir bilgin-haham ve ancak gizli yaşamında bir peygamber olarak, Filistin'deki evinde huzur içinde öldü.

Caro, Konstantinopolis'te (İstanbul'da) yaşarken *maggid*'lerle ilgilenen Rabbi Joseph Taytazak'ın çevresine girdi. Saygı gören bir bilgin, mistik ve çilekeş olan Taytazak günde onsekiz saat çalışır, hemen hemen hiçbir şey yemez ve dar bir tahta kutu içinde ızdırap verici bir şekilde bükülmüş olarak birkaç saat uyurdu. Genç Kabalacı üzerindeki güçlü etkisine rağmen Taytazak, Molko'nun ölüm haberini aldığında Caro'yu Kutsal Topraklar'a gitmekten alıkoyamadı.

1536 yılında Safed cemaati en parlak dönemini yaşarken, Caro, Mesihin insan olarak ortaya çıkmasını beklemek üzere yola çıkmıştı. Caro, Solomon Alkabez ve

Moses Cardovero gibi mistik liderlerin de içinde bulduğu Kabalacı çevreye çok uygundu. Hatta elli sekiz yaşına geldiğinde Caro, bu cemaatte öylesine öne çıkmıştı ki, Safed'in Baş Rabbi'liğine layık görüldü. Günceye göre, *maggid* ona Konstantinopolis'de henüz Taytazak'la birlikte çalışırken görünmüş ve ona ruhani kaderini gerçekleştirebileceği Safed'e gitmesini salık vermişti. "Acele Kutsal Topraklar'a..." dedi, "çünkü bütün dönemler eşit değil ve yardım getirmeye bir engel yok... Ve malların için üzülme çünkü yüksek ülkenin (Galilee) en iyilerini yiyeceksin, bu yüzden çabuk ol ve göç et, ben seni koruyacağım... cesur ol!"

Basılmak üzere yazılmamış olduğundan, günce, kronolojik bir sıra izlemeyip, Caro tarafından yazılmış ve *maggid*'in göründüğü zaman, mekan ve durumlar hakkında kısa bilgiler içeren girişler ve birinci şahıstan anlatılardan meydana geliyordu. *Maggid*'in ortaya çıkışı, çoğunlukla Mishnah'ın kişileşmesiyle oluyorsa da, *maggid* başka biçimlerde de görünebiliyordu:

"Ben Anne'yim."

"Ben cezalandıran Anne'yim."

"Ben *Matrona*'yım."

"Ben bağışlatan meleğim."

"Ben Kutsal O'nun memuruyum, o ki kutsansın...

"Ben sürekli seni gözetiyorum... *Shekinah* seninle konuşuyor... Sen, bir nesilde, geçen birçok nesilde kimsenin erişmeyi başaramadığına eriştin."

Maggid, Caro'ya istediğinde kendisini nasıl çağıracağını öğretti:

"Saf bir yere gidip düşüncelerinin biran bile (hatta ye-

mek yerken veya konuşurken dahi) kontrolden çıkmasına izin vermeden, sürekli Tevrat'ı düşün. Başka hiçbir şeyi düşünmeden kaburgalarını, bedenini ve ruhunu benim hizmetim için bütünleştirmelisin. Bu, dua ederken olduğu gibi olmalı. Aklına gelen bütün düşünceleri kov, çünkü onlar egonun tezahürleridir.."

"Kalbini, bütün zamanlarda, bütün saatlerde, Tevrat'ımdaki ve ayinimdeki benden başka hiçbirşey düşünmeyerek tekleştir. İnsanın kendini, Yaratıcısı ile sözlük anlamında birleştirdiği tekliğin sırrı budur. Çünkü kendini kaburgaları ve bedeniyle ona bağlayan ruh "Shekinah'ın Kampı (ordusu)" olur. Tevrat'ın 'Tanrı'ndan korkmalı, O'na hizmet etmeli ve O'na bağlanmalısın...'derken anlatmak istediği de budur. Bu dünyadaki herşeye karşı tavrın "kopma" olmalıdır, çünkü kişi bu dünyanın iyiliğini kötülüğüne eşitlemezse, kendini kaynağıyla tam olarak birleştirmiyor demektir."

Köklerini, kürelerin tasavvurundan alan bir onaltıncı yüzyıl Kabalacısı için *maggid*'in kendisini, yazılı Tevrat'ın gizli bilgeliği ve *Egemenlik* küresi ile vücut bulan Tanrı'nın görünüm mevcudiyeti, Anne yani *Shekinah* şeklinde göstermesi doğaldır. Mishnah olarak beliren *maggid* Tevrat'ın, *Güzellik* küresinde vücut bulan sözlü halini temsil ediyordu. Caro büyük ihtimalle Mishnah'ın entellektüel içeriğini vurgulamaksızın, bir ilahi şarkı olarak tekrarlıyordu. Onun çağdaşı Kabalacılar arasında çok yaygın olan bu egzersizin bir başka uygulayıcısı olan Rabbi İsaiah Hurwitz şöyle yazıyor: "Mishnahın altı emrini ezbere bilen kişi mutlu olandır, çünkü böylelikle ruhunun en yüksek dereceye tırmanabileceği bir merdiven yapar."

Caron'un çağdaş mistikleri sık sık, huşuya ulaşma amacıyla, mishnah'ı öğrenip tekrarlamak için buluşan "kardeşlik"lere katılırlardı. "Eğer gözlerinizin görmesine bir izin verilseydi, kendinizi dört bir yandan topluluklar tarafından kuşatılmış bulacaktınız. Bazıları, Mishnah'ı çalışırken ağzınızdan çıkan soluk tarafından yaratılırlar." diyordu *maggid*.

Ruhu bu dünyadan ayrılmış bir akrabasının ismindeki ünsüz harflerle başlayan Mishnah bölümlerini çalışan bir Kabalacı böylelikle akrabasının ruhunu huzura kavuşturabiliyordu. Örneğin, "Niddah" adlı eserin D harfiyle başlayan yedi bölümünü ve "Sabbath" adlı eserin, N harfiyle başlayan 21. bölümünü çalışarak *Dan* adlı bir adamın ruhunu anmış oluyordu. Bunun için özel olarak hazırlanan ve içindeki mishnaik bölümleri sırasıyla, alfabenin harfleriyle başlayan el kitapları bile mevcuttu.

Caro, mishnaik tasavvuruna, Kabalacı Chayim Vital'in yazılarında geçen çeşitli soluma tekniklerinin de eşlik ettiği Shema tekrarlarını da ekliyordu; çünkü *maggid*'i ona bütün dünyevi düşüncelerini, "*Shema*'yı tekrarlarken, soluğunu saman alevinde" yakmasını öğütlemişti. *Maggid*'in, tarihi belirtilen yüzotuzbeş ziyaretinin yüzdokuzu Cuma akşamları gerçekleşmişti. Yahudi mistiklerinin söylediklerine göre bütün Sabbath gözlemcilerine bir *ibbur* yani "ek ruh" yükleniyordu. Belki de bu genel inanç, Caro'nun yoğun çağrıları için bir dürtü oluşturuyordu. Zamanla *maggid*'in görüneceğine duyduğu güven, Mishnah tekrarlarına son vermesine neden oldu. Yine de durum bu sesin kendi tonuyla ortaya çıkıp Caro'yu *tzaddik* olarak nitelemesine ve ona *devekuth*'un artık ta-

savvur formüllerine ihtiyaç duymayacak kadar yüksek bir düzeyine ulaştığını bildirmesine engel olmadı. Caro'ya övgüler yağdıran *maggid*, bu yeni meleğe şöyle sesleniyordu: "Ne zaman sokağa çıksan, benim yedi dünyam ve onların ev sahipleri sana eşlik eder ve bildirirler, 'Kral'ın kutsal imajına saygı göster!... Kral'ın kutsal imajı için yer aç! "Bu, Caro'nun davranışlarında daha da titiz olması gerektiği anlamına geliyordu. "Kutsanmış Ad'la olan bağını bir an bile koparmamalısın çünkü eğer bunu yaparsan *Shekinah* düşecektir. Ve bütün dünyaların yıkımına yolaçan adamın (kaderinde) başı felaketlerden kurtulamayacaktır."

Burada yine, Yahudi mistikinin pek çok dünyasıyla nasıl çözülmez bir bağ oluşturduğunu akılda bulundurmak gerekir. Abraham Abulafia ve Soloman Molko gibi Kabalacılar tasavvurlarını, beraberinde kefaretin (kurtarma) korkunç sorumluluğunu da getiren mesihliğe ait dürtülere dayandırıyorlardı. Bu nedenle, *maggid*'in Caro'yu dikkatini bir an için bile başka yöne kaydırmaması konusundaki uyarısı pek de boş bir nasihat sayılmazdı. Herhangi bir kesinti, sadece Caro'nun değil, bütün kozmosun Kaynak'ıyla yeniden birleşme şansını yitirmesine yolaçan bir felaket demek oluyordu. Caro da dahil olmak üzere Ortaçağ'dan beri her Musevi mistiği kendini bir açıdan bir Mesih olarak görüyordu. Onaylanmış bir *tzaddik* olarak, *devekuth*'un daha da derinlerine dalabiliyordu. *Şimdi*, Mishah'ın bir sözcüğünü bile *kavanna* (tek noktaya konsantrasyon) ile mırıldansa, yüksek bilince bir anda ulaşabileceği konusunda söz veriyordu *maggid* ona. *Maggid*, Caro'nun o güne dek Safed sokaklarında yürür-

ken sadece ağacın alt kısmındaki beş küreyle çevrili olduğunu, ama Mishnah tekrarlarını kusursuz olarak tamamladığından artık sonuncusu *Güzellik* sıfatı olan altı parlak ışıkla çevrelenmiş olduğunu söylüyordu.

Belki de gurura kapılıp dostlarından kopmamak için, Caro en küçük bir kişisel hatanın bile bütün insanlığın batışına neden olacağına kendini inandırmıştı. Cemaati için olan kaygılarının sorumluluğu öyle büyüktü ki, kendisine en ufak bir hata yapma hakkı tanımıyordu. *Maggid*, onun bu nazik durumunu tekrar tekrar vurguluyor ve kutsallığın bu yeni doruğunda bile şöyle diyebiliyordu, "Kanunun maddeleri üzerine meditasyon yapmayı bıraktığında kaç dünyanın kayba uğradığını bir bilseydin, inan yaşamaktansa ölmeyi tercih ederdin." Böylece Tetragrammaton'un beyaz bir parşomen kağıdı üzerine siyah mürekkeple yazılı olarak her an gözünün önünde bulunduğunu hayal ederek, yürürken her adımda Tevrat düşünceleri üreterek ve yemek yerken, içerken ve konuşurken bile aralıksız olarak Mishnah, Tevrat ve Tetragrammaton'u düşünerek kendini tamamen bu tür konsantrasyon egzersizlerine verdi. Kendini, gittikçe bu çile çekme disiplinine adayan Caro yiyeceklere hiç baharat koymuyor ve sadece geceleri bir bardak su içiyordu. *Maggid* de onun nefsini körletmeye kararlı görünüyordu: "Gündüzleri hiçbir şey içmemelisin."

Embriyonun insan biçimine dönüştüğü kırk günlük gelişim sürecini anmak için kırk gün oruç tutuyor ve bu, benzer biçimde kendini arıtma yoluyla geçirdiği bu ruhsal yeniden doğuşu da simgeliyordu. Artık kendini bütün lezzetli yemeklerden uzak tutmaya niyetli olan Caro,

maggid tarafından sık sık komik çıkışlara da maruz kalıyordu: "At eti yedikten sonra nasıl seninle konuşmamı isteyebilirsin?" diye soruyordu gücenen *maggid*. "Sana güzel kokuların kötüleri üzerindeki gizeminin ipuçlarını vermiştim." Caro gibi bir Kabalacı için, baharatlı yiyecekler hayvani ruhu ayağa kaldırıyor, böylece onu fani arzulara daha çok bağlamış oluyordu.

EN YÜKSEK İMGELEM (VİZYON)

Caro geriye kalan iştahlarından görünür biçimde zararsız olanlarını da kontrol etmeyi başardığında, görüntülerin en yükseği olan Elijah kendisine ulaştı. Maggid'in söylediği gibi:

> Seninle ağızdan ağıza konuşup selamlayacak ve sana Tevrat'ın bütün gizemlerini öğretmek için ustan ve rehberin olacak.. Elijah bu dünyada görünebilmek için bir vücut giyinmiştir. Ve onun sana görünür olmasını dilediğinde uyku vakti (ona) konsantre ol. Onu görmenin üç yolu vardır: rüyada... uyanıkken ve onu selamlarken... uyanık onu selamlarken ve onun tarafından selamlanırken. Üçüncü dereceye yükseltileceksin. Onu uyanıkken görecek, selamlayacak ve onun tarafından selamlanacaksın; ama sana hiç beklemediğin bir anda görünecek.

Üstüste yedi hafta boyunca üçer gün oruç tuttuktan ve meditasyon odasında yalnız oturduktan sonra Caro, peygamberi getirmeyi başardı. Beyazlar giyinmiş Elijah odaya girdi ve Joseph Caro'yla yüz yüze konuşmaya başladı.

Mükemmel *devekuth* ancak mükemmel meditasyonla mümkündür. Yahudi mistiği düşüncesini, önce dış dün-

yadan sonra da düşünceler dünyasının kendisinden çektiğinde, "yaşam yumağına bağlanmış" demekti; yani hem ölüm hem de ölümsüzlük karşısında korkusuzluğu elde ediyordu. Artık, konuşan, isteyen ya da davranan Joseph Caro, Isaac Luria, Abraham Abulafia ya da Nehuniah ben Hakana değil onların içine işleyen *Shekinah*'ın kendisiydi. *Devekuth* mertebesine erişen Yahudi, artık kendisini "evrensel gerçek"in bir aracından başka birşey olarak görmüyordu. *Devekuth*'u ona hem zevke hem de acıya karşı tam bir ilgisizlik sağlıyordu; yaşamı kendisinin bağımsız bir kişilik olarak ayrı durduğu bir hizmete adanmıştı. İşlerinin meyvelerini ise tamamen bu dost yaratıkların ihtiyaçlarına feda ediyordu.

En büyük Yahudi ruhani lideri Musa, en kusursuz *devekuth*'u elde etmişti. Yine de tam, tetikte ve sakin kaldı. Musa bunların hepsini, bilgelerin dediğine göre aynı zamanda bir meditasyon durumunu da ifade eden "Sinai" adını taşıyan yüksek bir yerde başardı. Peygamberin kendi oğulları bile bunu öğretmeyi üzerine alamadılar, sadece Musa'nın yanından "ayrılmayan" ve çocukluğundan beri onunla kusursuz *hitbodedut*'da kalan Joshua, "geleneği" özümleyerek gelecek nesillere aktarabildi. İnziva halinde uygulanan bu öğretiler, bize *Kabala* olarak gelmiştir. Bu geleneğin kilit noktası, tek noktaya yoğunlaşmanın bir biçimi olan ve tasavvur, duyu yoksunluğu, ilahi söyleme ve törensel ibadeti bir araya getirmenin yanında katıksız bir kendini adamayı da işaret eden *kavvana*'ydı.

Bedeni dünyevi bağlardan sıyrılmış, düşünceleri zihninden koparılmış ve yüreği Tanrı'ya yönelmiş olan Kabalacı, Kutsal Adı telaffuz ediyordu. Sözcüklerinin uyan-

dırdığı anlam tamamen kaybolup kendini adayan kişi "dua"sının nerede bitip, kendisinin başladığını ayırdedemeyecek hale geldiğinde, "devekuth"a ulaşmış demekti. İsrail'in Çocukları'nı kamplara ayıran Musa gibi, Kabalacı da bütün yetilerini sıraya koyarak insanlarının tarihindeki büyük anları hayalinde canlandırıyordu: Sinai tepesinde toplanan İsrail Cemaati, Monah Tepesi'ndeki Abraham ve Isaac, Yüksek Rahib'in törensel Tapınak ibadeti. Bu görüntüleri bütün görkemleriyle akli gözüne işleyen Kabalacı, günlük duaları gerçek *kavanna*'yla yerine getirmek üzere kalkardı.

"Bu dua saatleri," diyordu Ortaçağ şairi ve Mistik Yehudah Ha-Levi, "zamanının yüreği ve meyvesidir; zamanının geri kalanı ona çıkan birçok patikayı oluşturur... Çünkü ancak o zaman en ruhani varlıkları simgeler ve hayvanlıktan en uzak noktaya gelir. "Maimondes'e göre *kavanna* ile dua, doğrudan *Shekinah*'ın huzuruna çıkmak demekti. Pencerenin dışında bir seyyar satıcının bağırışı bile, ona Tanrı'nın mistiğini hatırlatır ve duasına karışan bu basit şarkı bile onu *devekuth*'a sürükleyebilirdi.

Yahudiliğin mistik yolu, uzun, çetin, sarp, sevinçli, aynı zamanda yalnız ve toplu, göksel ve dünyevidir. İkibin yıldır içeriden şarlatanlık ve dışarıdan da düşmanlıkla zehirlenmiş ve modern zamanlarda ortadan kaybolmaya yüz tutmuştur. Ama biz Ortak Çağ'ın yirmibirinci yüzyılına yaklaşırken eğer son Kabalacılardan Rabbi Abraham İsaak Kook'un 1930'lardaki tahmini doğruysa, Yahudi mistisizmi artık pekala su yüzüne çıkabilir.

SON SÖZ

KABALA'NIN GELECEĞİ ÜZERİNE KİŞİSEL DÜŞÜNCELER

Çağımız jet ile gezen guruların çağı. Hindistan'a giden ve gelen herhangi bir uçakta görürsünüz onları. Turuncu cüppeli ve Amerikalı müritleriyle çevrilidirler; istatistikler bize % 60'ının Yahudi olduğunu söylüyor. Çünkü normatif Yahudi ağacının grotesk bir sürgünü olan Yahudi mistisizmi müzelik bir parça haline gelmiştir. İnsanlar incelemeye ve hakkında tartışmaya isteklidirler, hatta birkaç haham onu baştan savıcı açıklamalara bile girebilir ama, kimse onu gerçekten uygulamaz; en azından, önceki sayfalarda anlatıldığı gibi değil. Bir keresinde Harvard'daki bir konferans sırasında bir hahamın *Zohar* hakkında soru soran bir öğrenciye şu cevabı verdiğini duydum: "Aslında o Musevilik sayılmaz, o mistisizmdir" Bu nedenle kazınmış kafaları ve küpeli burunlarıyla direk olarak "ruhani" Doğu'dan gelen mesaja yönelmiş Cohen ve Schwartze'ların uçakları doldurmasına şaşmamalı. Sonuçta Musevilik tamamen *bu* dünyayla ilgilenir, ki bu yeni Budistler ve yogiler buna fazlasıyla doymuşlar-

dır. Meditasyon milyonlarca Batılı'yı ruhsal deneyimin başka bir boyutuna götürmüştür; bazıları için bu, altmışların "sanrılandırıcı"larının (halusinojenlerinin) oluşturuğundan da mistik bir "uçuş"tur. Görünüşe göre, doğu mistisizmi bugünkü Musevi deneyiminin odak noktasını oluşturan dünyevi ve politik oyundan bir çıkış yolu önermektedir. İsrail'e gidin ve mistik eğilimleriyle tanınan meleksi bir hahama, size Abulafi harf meditasyonunu öğretmesini rica edin. Nazik beyaz başını arkaya savurarak *"Chas ve Chalilah!"*, "Allah korusun!" diye yanıtlayacaktır. Hindistan'a gittiğinizde ise neredeyse gümrükten çıkar çıkmaz size *kundalini*'nizi (omuriliğin ucunda bulunan ruhsal enerji) yükseltmenin sırlarını öğretmeye hazır birini bulursunuz.

Diğer taraftan, Zen mültecisi pek çok Yahudi genç, saçlarını uzatarak, Lubavitch'in saçlı Hasidik modeli için "oturma"nın kel, berrak ve militan deneyiminden vazgeçmişlerdir. Disiplinin herhangi bir türü (tertemiz ve tamamen ayinlere kapılmış olmak anlamına gelse bile) "in"dir. Arada, eski Hindu boncuklarını *tzizith*'in üzerine takan "yeni" bir Hasit görmek de mümkündür. Geleneksel Hasidim "kayıp" Yahudi ruhlarını açık kollarla ve bazı durumlarda Sun Myung Moony'leri anımsatan bir misyoner hararetiyle karşılıyorlar. Yahudi mistik geleneğinden geride kalanlar neden çocuklarını geri istiyorlar? Ortak Çağ'ın yirmibirinci yüzyılına girmekte olduğumuz şu sıralarda, yeni bir Baal Shem Tov'un ortaya çıkacağına dair söylentiler mi dolaşıyor yeraltında? Belki bu, kendileri egzotik Doğu'nun deneycileri ve gelecekteki birleşik dünyaya hazırlık olarak bütün çağ ve geleneklerin bilgeliğini

bir araya getiren din değiştirmiş hahamlar olan "Aquarian" Hasidim'in bu ani verimliliğini açıklamaya yardım edebilir. Karşı-kültür Museviliğin son sahnesi olan Yahudi Kataloğu, yirmibirinci yüzyılın Musevi mistiğini, belki Maine'de ya da makrobiyotik ve diğer veteryanların, kendisi de phylactery'ler ve dua şalı içinde olan (eğer Yahudi feministler istediklerini elde ederlerse) kadın gurularının arkasında toplanıp, Sabbath Kraliçesi'nin onuruna dansedecekleri Pennysylvania çiftliğinde yeni bir Safed'i hazırlıyor olabilir.

Fakat uyuşturucu kültürü, Doğu mistisizmi ve radikal politikaların "new age" karışımı bile, çok iyi organize edilmiş ve ironik biçimde Yahudilerin boşalttığı Catskill'lerdeki eski "borscht circuit" otellere taşınan Zen, Yoga ve Sufi gruplarıyla kıyaslanabilecek ve uygulanabilir bir Yahudi sistemi oluşturmayı başaramamıştır. Hiçkimse Kabala'yı pratikte, Ari'nin her derecedeki müritler için yaptığı gibi Rabbi Akiva ya da Rabbi Simeon bar Yohai gibi yorumlamayı da başaramamıştır. *Chaverim* ya da Yoldaşlar, *devekuth*'a ulaşmak gibi belirli bir hedef için biraraya gelmezler. Geleneğin artıklarında bulacağınız şey, emirlerin titiz gözlemi için kurallardır ama onları bütün mistik disiplinlerin temeli olan zihin gücü egzersizine dönüştüren *kavanna* için talimatlar yoktur. Sıradan Yahudilerden "farklı" olmalarıyla gururlanan gruplar bile hala Brooklyn'de ölmüş Yahudi ustaların özdeyişlerinin anlamlarını tartışmak için toplanırlar ve bu sırada eşleri mutfakta ekmek pişirme görevlerini yerine getirirler. Bazen şarkı da söylenir ama hiçkimse, aralarından en bilgiç olanı bile, Ari'nin *kavannot*'u hakkında işler bilgiye sahip

olduğunu iddia edemez; günlük dua kitabı ise *mantra*'ya benzer eziyet verici ve anlaşılmaz meditasyon sembolleriyle kaplıdır. Sorduğunuzda Ari'nin yöntemlerinin "günümüze uygun olmadığı" yanıtını alırsınız. *Merkabah*'ın akli tehlike taşıyan yolculukları da kesinlikle böyledirler.

Tuhaftır, Japon Zen ustanızdan zaman aşımına uğramış tekniklerini yeni çağa "adapte" etmesini istemek aklınıza gelmez. Bunun yerine bir Amerikan Budist manastırında diz çöküp "geleneği" sürdürmek adına çubuklarla yulaf ezmesi yersiniz. Gerçek bir Aquarian, cüppesini çizgili bir banker takımı ile değiştiren bir guruya asla inanmazdı (bu bence kusursuz dikilmiş takım elbiseleriyle Krishnamurti'nin, çoğunlukla yaşı kırkın üzerinde takipçiler toplamasının da ana nedenlerinden biridir). Bize jetle gezen swamiler tarafından sunulan meditasyon tekniklerinden hiçbiri kamuoyunda ilgi gören Mahanshi hariç Batının zihin ve beden gereksinimlerine uyabilecek şekilde bir yenilik geçirmemiştir. Bunun yerine takipçilerden anlamadıkları dillerde ilahiler söylemeleri, sadece resimli kitaplardan tanıdıkları tanrıların onuruna törenler yapmaları ve hatta bazı durumlarda içinde bulundukları çevre koşullarına hiç uymayan, yabancı bir iklim ve kültürün giyinme ve yeme alışkanlıklarını edinmeleri istenir. Buna rağmen Yahudi mistiği durmadan "çağdaşlaşma" ve töreh banyoları, Sabbath ve dua gibi "ilgisiz" öteberileri atması talebiyle karşı karşıya gelir. Belki de oğul ve kızlar bu nedenle büyük bir intikam duygusuyla Yahudi adetlerine dönmektedirler. Bar Mitzuah'ınızdan beri kendi dilinizde dua etmemişken neden bir başkasının dilinde edesiniz?

Bu kesinlikle bir çağdaşlaştırma, uyarlama ya da dönme sorunu değil, Yahudilerin zaten sahip olduklarını uygulamayı öğrenmeleri sorunudur. Hazırlıklar ve yollar bu kitapta anlatılmıştır. Uzakdoğu'nun herhangi bir ruhsal eğitim biçimi kadar da geçerlidirler. Hatta pek çoğu Batılı Yahudi'nin ruhuyla çok daha içten bir irtibat kurar. Ben, Hint meditasyonununu, Hasidik ibadetle rahatlıkla kaynaştıran bir genç kadın tanıyorum. Her türlü ilginç melezleştirme mümkündür. Bilgelerin bize söylediğine göre eğitimin sonunda hiçbir sisteme ihtiyaç yoktur. Dağın zirvesine ulaştığınızda, eşeğinizden inebilirsiniz. Meditasyon, ruhsal yaşam ve disiplin adı altında geçenlerin çoğu, eşeğinizi (bu ister bir Yahudi eşeği, isterse bir Zen ya da Yoga eşeği olsun) "aydınlama"nızın gerçek ve görünür bir işaretiymiş gibi arkanızda taşımaya devam etmenizden başka birşey değildir.

Bununla rahat edecekler için Kabala, huşu hallerine ulaşmak için açık talimatlar (Hasidizm); akılcı ve kendini araştırmaya yönelik meditasyon (Lurianik Kabala); konsantrasyon ve hayalde canlandırma teknikleri *(Abulafian tzeruf)*; ve psikolojik sezgi meditasyonu *(Merkabah)* önerir. Pakedi egzotik görünebilir; zira Pazar okulunda öğretildiği haliyle İncil koskoca bir potansiyel Yahudi mistik nesline engel olmuştur. Yoluna çıkan herkesi öldürmeye kararlı, kıskanç ve maskulin (eril) bir Tanrı'dan kim uzak durmaz ki? Ama *Zohar*'a bir bakış atmak bile, Yahmeh'in kocaman dünyasının yeni ve ihtişamlı bir görüntüsünü açmak için yeterlidir.

Peki ya öğretmenler? Eğer o kadar kutsanmışsanız, daha ilk oturuşta bir *maggid* ya da Elijah'ın kendisini geti-

rebilirsiniz. O zaman ideal ruhi lideri, yani iç guru'yu bulmuş olacaksınız. İşe yeni başlamış, sıradan bir Kabalacı için uygun olanı orijinal malzemeleri (en iyisi İbrani dilinde, olmazsa tercüme edilmiş olarak) okumak olacaktır. Öğretmenlerin kendi sözcükleri en yetkin olanlarıdır ve sayfaların arasında onların kendi seslerini duyar gibi olursunuz. Tanıdığım bir Kabalacı, el yazması kitabının kendisi için "canlı" bir rehber oluşturduğu bir ortaçağ ustasının öğretilerini uygulamaktadır. Bahya İbn Paquda'nın günlük hayattaki hazırlıklar için öğütleri daha ileri uygulamalar için hala temel görevini görmektedir. Bu hararetli kendini gözlem tekniğini uygulayabilmek için kişinin geleneksel bir "dindar" olması gerekmez. O, her tasavvur için (özellikle de psişik yoğunluğu nedeniyle, dengesiz bir zihin ya da bedene zarar verebilen Abulafian türünde) vazgeçilmez bir ön koşul oluşturur.

Bugün aktif olarak taraftar toplayan Kabalacılar yoktur, kolej kampüslerinde yoğun meditasyon duyuruları yapan afişlerine rastlanmaz, yalnız arada sırada Yahudi mistisizmi üzerine bir konferansta birkaç ipucu veren bir Kabalacı çıkabilir. Eğer zaten meditasyon yapıyorsanız konsantrasyonunuza odak noktası olarak bir de *Shema*'yı ya da Rabbi Simeon bar Yohai'nin önerdiği "sahne"lerden birini deneyin; mesela İsrail'in Sinai'de toplanmasını kendi kaburgalarınızın ve düşüncelerinizin de, o merkez yere doğru yürüdüğünü hayal edin. İsrail'e yapılacak bir yolculuğun yardımı olabilir ama şart değildir; Kabala, Yahudilere ikibin yıllık sürgünleri boyunca eşlik etmiştir ve New Jersey'de de Kudüs'deki kadar geçerlidir. Yalnız, Sefardik geleneği (bu güne kadarki en şiirsel olanı) en

iyi İsrail'de uygulandığı zaman anlaşılır. Orada yaşıyan Orta Doğu'lu ya da Kuzey Afrika'lı hahamlar kendilerini Kabalacı ya da mistik olarak adlandırmaktan çekinmezler. Onlara evlerinde *yeshivoth*'larında ya da kabul günlerinde ulaşabilirsiniz. Oradaki yegane engeller dil ve kültürel yabancılık olacaktır. Ama kendilerini Tibet Budizmine adayan Batılıların, *sutraları* Tibetçe okumayı öğrendiklerini ve geleneksel Hint *eşram*'ında Vedanta öğrenenlerin kadın ve erkekler için özel olarak ayrılmış bölmelerde oturduklarını da unutmayalım. Bağımsız ve varoluşçu bir Amerikalı için kültürel doldurma ve süsleme, bir meditasyon disiplininin en rahatsız edici kısmını oluşturmaktadır. En gerekli deneyimleri, dini tuzaklardan arıtmak için pek çok girişim olduysa da, bildiğim kadarıyla hiç biri tam anlamıyla başarıya ulaşamamıştır. Sanırım ibadetler, yolculuğun "eşek" kısmında kaçınılmaz bir engel oluşturmaktadır.

Kabalacılar kural olarak yazmak yerine konuştuklarından, bu "geleneğin" ideal ustasını bugünkü kitaplardan teşhis etmek imkansızdır. Ne *tzeruf*'un fiziksel etkilerinin denenebileceği "Kabala üniversiteleri" ne de Kabalacı'ların toplanıp "yeni" Kabala üzerine fikir alışverişinde bulunabilecekleri merkezler mevcuttur. *Yeni* Kabala da yoktur. Yirminci yüzyılda hiçkimsenin geliştirmediği (henüz) bir eski Kabala vardır sadece. En sık rastlananı, geleneksel ortodoksluğu aşabilirseniz, size içerdeki ışığın bir pırıltısını sunabilecek Hasidik merkezlerdir. Bu "aşma çabası" dahi, maalesef bir ömür süresini alabilir. Hasidik tekniklerin bazıları en iyi, kamuoyunda sık sık bahsi geçen Zalman Schachter (philadelphia'daki *Bnai Of* (Işı-

ğın Çocukları) Topluluğunun lideri) gibi liberal hahamlardan öğrenilebilir. Duyduğuma göre çok çeşitli çizgilerden Kabalacı'lar İsrail'in her büyük kentinde mevcutmuş ama çoğu işlerini, kendilerini ancak çok kararlı birinin bulabileceği bir sessizlikle yürütüyorlarmış. Hiç bir gerçek Kabala öğretmeni reklam yapmaz; şanslıysanız onu kulaktan kulağa öğrenirsiniz. Somerset Maughamın *The Rozar's Edge*'indeki Larry Darrell gibi kendi kendinize aramaya devam etmek zorundasınız.

SÖZLÜK

Adam Kadmon: Mecazi "Tanrı Bedeni"
Aravot: Ölmüş bilgilerin ve ruhlarının yaşadığı kutsal mekan.
Bahir: "Işığın Kitabı", Onbirinci yüzyılda yazılmış Fransızca mistik el kitabı
Binah: Kozmik ağaç üzerindeki Anlayış alanı.
Bittul ha-yesh: Arzulu ben'in ya da egonun yokedilmesi.
Chaverim: "Dostlar", "Yoldaşlar", Onaltıncı Yüzyıl Safed'inde bir mistik grup.
Chayot: Ezekiel tarafından tanımlanan "ışıldayan şimşek" vizyonu, Merkabah mistikleri arasında yüksek bir vecd durumunun simgesi.
Cheshek: Mistik şev
Daath: Kozmik ağaç üzerindeki Bilgi'nin gizli alanı.
Devekuth: Tanrı'ya bağlanma durumu.
Dillug: "Sıçramak", özel sözcük kodlarıyla ilişkili düşüncelerin serbest birliği üzerine yapılan meditatif çalışma.
Dodi: "Sevgili dost", mistiğin Tanrı'ya Huşu yerine sevgi ile bağlandığı bir aşama
Elohim Hayim: "Yaşayan Tanrı", derin yoğunlaşma (konsantrasyon) aracılığıyla kazanılan esrik bilinç durumu.
En sof: Sonsuz

Etrog: Meditasyon sırasında kalbin özünde, gözönünde canlandırılan ağaçkavunu.
Gilgulim: Genedoğum.
Hakhanot: Dua için Hasidik hazırlanmalar: Meditasyon, törensel yıkanma, yünden olmayan giysiler giymek.
Halakha: Yahudi kanun geleneği
Haluk: Merkabah mistiklerine görünen, Tanrı'nın görkemini sarmalayan ışıktan giysi.
Hasagah: Lubavitch Hasidiklerinin Tanrı'ya ulaştıracak bir yol olarak üzerinde durdukları akıl.
Hasid: Mistik sofu
Hasiduth: Tanrı'ya bağlılık.
Hebel: Soluk, Ecclesiastes metnini kullanarak meditatif soluma egzersizi.
Hekhalot: Tanrı'nın sarayının salonları (avluları)
Histapkut: "Yaptırım", Akko'lu Isaac'ın Ortaçağ okulunun çileci (münzevi) tutumu.
Hitbodedut: Meditasyon
Hitlahavut: Hasidik şevk
Hitpaalut: Yoğun dalınç içinde geçen duanın ardından gelen esrime (aşırı sevinç).
Hokhmah: Kozmik ağacın üzerindeki Bilgelik küresi.
Ibbur: Sabbath'ı kutlayan herkese, o gün verilen ilave ruh.
Kabala: Musevi mistik geleneğine verilen genel isim.
Kavanna: Tek noktaya yoğunlaşmak (konsantre olmak).
Kavannot: Luriyanik dua kitabında tek noktaya yoğunlaşmayı sağlayan semboller.
Kisupha: İlahi olana arzu duymak.
Lulav: Palmiye dalı, meditasyonda gözönünde canlandırı-

lan sembolik insan omurgası.
Madregot: Mistik yükselişin seviyeleri
Maggit: Günlük yaşamdaki bir vaiz;ruhsal yaşamda göksel bir koruyucu.
Maskil: Aydınlanmış
Matrona: Tanrı'nın dişi görünüşü; aynı zamanda shekhinah olarak da adlandırılır.
Mechavenim: Meditasyonla dua edenler.
Merkabah: Ortaçağ'ın ilk iki yüzyılında yaygın olan taht mistisizmi; aynı zamanda İbrahi harflerinin permütasyonlarını yapan mistikler tarafından "savaş arabası" ve "birlik" (birleşme) olarak da tanımlanır.
Mishnah: Prens Judah tarafından derlenen sözlü kanun.
Mitzvah: Kutsal emir.
Mohin degadlut: Hasidik esrime sırasında elde edilen genişlemiş bilinç.
Neshamah: Ruhun ilahi yanı.
Niggun: Lubavitch Hasidleri arasında meditatif durumları sağlamakta kullanılan sözsüz melodi.
Ofanim: Tekerlek biçimindeki meleksi varlıklar.
Pardes: Musevi mistik çalışmasını simgeleyen "bahçe"
Rav: Usta
Rav Ha-Hasid: Bağlanma (adanma) ustası.
Rebbe: Hasidik usta.
Sefer Yetzirah: Tanrı'nın isimlerinin permütasyonlarını yapmak için kullanılan birinci yüzyıl mistik el kitabı.
Shedim: Meditasyon sırasında zihni karıştıran şeytani varlıklar.
Shefa: Kutsal akış
Shekhinah: Tanrı'nın dişi yanı ve heryerde olma özelliği,

aynı zamanda Matrona olarak da adlandırılır. Kozmik ağacın üzerindeki Hakimiyet küresinde bulunur.
Shema: Tanrı'nın birliğini günlük olarak tekrarlamak.
Shem Hameforesh: Tanrı'nın özel ismi.
Tannaitik: Sözlü kanunun derlemesine atfedilen Yahudi tarihi devresi.
Tetragrammaton: YHVH, Tanrı'nın kutsal ismi.
Tevunah: Nesnel – öznel ayrımının ortadan kalktığı tefekkürdeki Hasidik bir aşama.
Tikkun: Ruhsal "düzeltme" çalışması.
Tzaddik: Aydınlanmış aziz.
Tzeruf: Zihinsel olarak İbrahi harf permütasyonu.
Tzizith: Kitabı Mukaddes'teki 15:37 – 41 sayılı emirleri gözlemek için erkekler tarafından elbiselerinin üzerine takılan şerit.
Yechidah: Mutlak ile birleşme (birlik).
Yichud: Safed'in Ari'si Isaac Luria tarafından başlatılan zihinsel "bağlanma" egzersizi.
Zohar: "İhtişam'ın Kitabı", Ortaçağ'dan beri Kabala'nın temel kitabı sayılan onüçüncü yüzyıl İspanyolca mistik rehberi.

KAYNAKÇA

Temel Kaynaklar

Abarbanel, Isaac. "Nachalot Avot", Sayings of the Fathers. Venedik, 1545 Çeviri: Aryeh Kaplan. New York, 1953.
Abulafia, Abraham. Ve – Zot Le – Yehudah.
Leipzig, 1853, Çeviri: Aryeh Kaplan
Sheva Netivot Ha – Torah. A. Jellinek,
Philosophie und Kabbalah. Leipzig, 1854.
Çeviri: Aryeh Kaplan
Sefer Ha – Tzeruf. Bibliotheque
national ve Yahudi İlahiyat Fakültesi Çeviri: Aryeh Kaplan
Mafteach Ha – Hokhmoth. Yahudi
İlahiyat Fakültesi. Çevri: Aryeh Kaplan
Mafteach Ha – Shemoth. Yahudi
İlahiyat Fakültesi. Çeviri Aryeh Kaplan
Or Ha – Sechel. Vatikan.
Çeviri: Aryeh Kaplan
Sefer Ha-Cheshek. Yahudi İlahiyat Fakültesi. Çeviri: Aryeh Kaplan
Chayey Olam Habah. İbrahi Üniversitesi

Çeviri: Aryeh Kaplan
Albotini, Yehuda. Sulam Ha-Aliyah. İbrani Üniversitesi. Çeviri: Aryeh Kaplan
Bahya Ibn Paquda. The Book of Direction to the Duties of the Heart. Çeviri: Menahem Mansoor. Londra: Routledge and Kegan Paul, 1973
Caro, Josehp. Maggid Mesharim. lublin, 1551.
Seçme Çeviri: Aryeh Kaplan
Cordovero, Moses. The Palm Tree of Deborah
Çeviri: Louis Jacops. New York: Hermon Press, 1974
Pardes Rimonim. Venedik, 1586
Çeviri: Aryeh Kaplan
Sefer Or Yakar. G. Scholem, Kitvey Yad
Ba-Kabbalah. Kudüs: İbrahi Üniversitesi Yayınları, 1930, sf. 232. Çev: Aryeh Kaplan
Dov Baer, Tract on Ecstasy. Çeviri: Louis Jacobs. Londra: Vallentine Mitchel, 1963
Isaac (Akkolu). Ofzer Ha-Chayim. İbrahi Üniversitesi. Çeviri: Aryeh Kaplan
Luzzatto, Moses Chayim. Derech Ha-Shem. Çeviri: Aryeh Kaplan. New York
The Path of the Lust. Çeviri: Shraga
Silverstein. Kudüs: Feldheim, 1974
Maimonides, Abraham. Sefer Ha – Maspik Leovdey Ha-Shem. Arapça'dan İbranice'ye Çeviri: Josef ben Tzalach Dori, İbranice'den İngilizce'ye çeviri: Aryeh Kaplan. Kudüs, 1965
Maimonides, moses. "Thirteen Principles of Faith", New York, 1975
Sefer Bahir. Çeviri:Aryeh Kaplan. New York: Samuel

Weiser.
Shem Tov. Shaarey Tzedek. Kolombiya Üniversitesi. Çeviri: Aryeh Kaplan
Tzayach, Joseph ben Abraham Ibn. Even Ha-Shohum ve Sherit yosef. İbrahi Üniversitesi
Çeviri: Aryeh Kaplan
Uzieli, Chayim Yosef David. Midbar Kadmut.
Lvov, 1870. Çeviri: Aryeh Kaplan
Vital, Chayim. Shaarey Kedushah. İstanbul, 1731
Çeviri: Aryeh Kaplan
Zohar. Cilt 1-5 Çeviri, H. Sperling ve M. Simon. Londra: Soncino Press, 1933

İkincil Kaynaklar

Abelson, J. Jewish Mysticism. New York: Hermon Press, 1969
Benzion, Ariel. The Zohar in Moslem and Christian Spain. New York: Hermon Press, 1932
Chang Chung- yuan. Creativity And Taoism.
New York: Harper&Row, 1970
Enelow, H.G. "Kawwana: The Struggle for Inwordness in Judaism".
Berlin: Georg Reimer, 1913
Fluegel, Maurice. Philosophy, Qabbala and Vedanta. Baltimore. H. Fluegel, 1902
Ginaburg, Simon. The Life and Works of Moses Hayyim Luzzatto. Phidelphia:Dropsie College Press,1931
Hurwitz,Siegmund."Physhological Aspect in Early Hasidic Literature".Northwestern University Press,1968

Jacobs,Louis.Hasidic Prayer.Londra:Routledge&Kegan Paul,1972
Kaplan,Aryeh."Sparks in the Night"
"The Light Beyond:Adventures in Hasidic Thought"
Rabbi Nachman's Wisdom.New York:Hermon Press,1973
Mindel,Nissan.Rabbi Schneur Zalman of Liadi.New York:Kenot Publication Society,1973
Rabinowicz,Harry M.The World of Hasidism.Hartford,Conn:Hartmore House,1970
Rosenberg,Roy A.The Anatomy of God.New York ve Paris:Leon Amiel,1975
Schechter,Solomon."Safed in Sixteenth Century".Philedelphia:Jewish Publication Society,1945
Scholem,Gershom."Ha-Kabbalah Sefer Ha-Temunah ve Shel A.Abulafia" Kudüs,1965
Staal,Frits.Exploring Mysticism.Berkeley:University of California Press,1975.

ZOHAR

"İHTİŞAMIN KİTABI"

KABALA*'nın*
temel kitabı
ZOHAR
Prf. Gershom
G. Scholem'in
dilinden yakında
DHARMA YAYINLARIN*'dan*
çıkıyor.

"Bu çalışma, Kabala'yı son derece berrak bir şekilde ve mistik bilgiye karşı içten bir duyguyla açıklamaktadır. Bu eseri tüm okuyuculara öneririm"
-Isaac Bashevis Singer-

Musevi mistisizmi, beşbin yıldan daha uzun bir süredir bazen parlak, bazen de karanlık bir dönem yaşayarak geliştirilmiştir. Bu öğreti günümüzde de, hatta Museviler arasında bile pek az anlaşılmaktadır.

Kabala'da, Perle Epstein, bu ilgi çekici dünyaya (onun yöntemlerine, okullarına ve uygulayıcılarına) canlı ve kolay bir giriş sunmaktadır.

Kabala'nın ünlü bilgelerinin ve ermişlerinin yaşamları yardımıyla Kabala tarihinin izlerini sürmekte ve ***Sefer Yetzirah*** ile ***Zorah*** (Tevrat) gibi kaynaklardaki gizli geleneklerin yumağını çözmektedir. Kitabın içinde, Simeon bar Yohai, Isaac Luria, Abraham Abulafia ve Baal Shem Tov gibi önemli Kabalacıların deyişleri yardımıyla, Kitabı Mukaddes'in gizli öğretilerinden dini törenlere, esrik dualara ve yoğun meditasyonlara kadar geniş bir alanda bilgi verilmektedir.

Yazar, eser boyunca, ***Kabala***'ya göre aydınlanma yolunu açıklarken bir yandan da gerçek Musevi ruhunu nakletmektedir.

Baal Shem Tov'un torunlarından biri olan Perle Epstein Ph.D., mistisizm ve diğer konularda birçok kitap ve makalenin yazarıdır.

KAPAK: Bir, 13-14.yüzyıl, İbrani dua kitabından alınmış tasvir. British Library, Londra.

ISBN 975-7800-07-4